

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvvtvs Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Sectio I. De Christi fine, causarum existentiæ eius, prima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](#)

LIBER TERTIVS

DE

DIVINO CONSILIO,

In Ænigmatis propositi, sive compositi hactenus pertractati machinatione; Deque eiusdem ad lucem existentia educendi via, & modo.

Tractatio Scholastica, Emblematis sacris, & Allegorij exornata.

QUÆ hactenus circa ænigma diuinitatis propositum sunt disputata, spestant ad eius essentiam, & quidditatem. Nunc quæ ad eius existentiam pertinent, consideranda sunt: non quidem probando hoc ænigma existere, quod initio Operis monstrauimus esse præsupponendum, sed per quas causas extrinsecas extiterit, exponendo. Causas porro existentes, eas dumtaxat habeo, quæ externæ sunt; nam internæ Christi causæ, ad physicam eius essentiam, & compactionem substantialem essentiale pertinet; idque simul cum quidditate sunt expositæ. Externæ vero causæ quibus res essentia alii de constituta, ad lucem existentiae educitur, binæ sunt: nempe finis, & efficiens: quarum individuum nexum & ordinem, ex physicis rudimentis omnes supponunt talē esse, ut tametsi finis sit affecutu ultimus, intentione tamen sit primus. Mouer enim & sollicitat agens ut ad effectiōnem veniat. Quare agemus de Christi fine primo loco: Tum de causa Christi efficiente disputabimus.

SECTIO I.

De Christi fine, causarum existentia eius, prima.

In tractatione de Christi fine, quædam sunt certa, & levata controvēsiam; ut Christum ad redēptionem nostram venisse, & existentiam accepisse, quod nemo differtur. Itemque eius satisfactionem pro nobis, plenam aque perfectam fuisse. Hæc statuenda in primis erunt, & illudicanda. Quam tamen re ipsa fuerit ad finem illuminacellaria Christi existentia; & an hic fuerit unicus Christi finis, respectu decreti quo Christus de facto accepit officium; & an excluso illo fine redēptionis humanae, Christum ex alio fine exiturus fuisset per aliud Divinum decretum, tunc interponendum, in controvēsia est: & idcirco ad ita gradus posita fieri, expositus primis illis, quæ rata esse ac certa dixi.

CAPUT I.

Christum venisse propter nos homines, & propter nostram salutem, extra controvēsiam est.

Recolendum est quod ex fidei doctrina alibi stabilita habemus; nempe, primum hominem à Deo conditum, ex statu collatè sibi sanctificantis

gratia, instigante dæmons, Deo autem ob altissimas causas permittente, decidisse verè peccantem ex arbitrio suo. Quæ enim rabies Theodorum Mopsuestenum corripuit, ut diceret referente Leontio lib. 3. contra Nestor. & Eurych. cap. 23. [Fictum esse peccatum Adæ, idque Deo Autore, ut iudicium iniquissimum in Adam, qui non peccasset, sed per calumniam damnatus fuisset; & exilium ei decretum, iusta & probabilis causa redimendi mundum fierent.] Hæc si verè effurit Theodorus, næ ille plusquam Manicus fuit. Quot enim errores, & Athæsimi in paucis verbis addensantur.

Homo peccauit, & Deo iniurius fuit, post Angelum.

Verè ergo peccauit Adam, malè æmulatus Angelos præuocatores, & ipsos ante eum infelicer prolapsos: & cum esset totius humani generis caput, omnes posteros suos eodem crimen inquinauit; quatenus violato per primum illum hominem pacto, quod cum Deo inuenerat, parendi diuinæ legi, tota posteritas quæ illo persistente gratiam in ore suo consequentia erat, nascitur Deo inimica: nec tantum expers gratia, sed etiam obnoxia æterne damnationi. Quam generis nostri cladem, omnipotentissima Dei bonitas, (ut loquitur D. Aug. l. de corrept. & gratia cap. 10.) præco-gitam non inhibuit, consultius arbitrata de malis bo-

na

INVENTARIUM

omnis i.
Christi
et
punitus ii.
Attributis
Rigisi
XVI

na facere, quā mala esse non sīcere. Hūc generali naturā humānā excidio, accesserunt singulares adulterum calos, quibus actualiter peccando, cumulum primitius impietatis auctiōrem nouis accessionibus fecerant, & quod ex varijs capituloibz ponderat S. Chrysost. hom. 9. in x. Cot. gratiis Adamo peccarunt, & parentali labore iam absterfa, fecerunt se denuo gehenna filios, decocentes iteratō substantiam quæ eis à Parte obfigerat, omniq[ue] se iure ad gratiam quamcumque, etiam actualēm, & ad gloriam spoliante, violato per summam iniustitiam eo iure quod Deus summum in nos obtinet.

Esse pōrū peccatum quodcumque actualē, veram Dei iniuriam, atque adēo veram iniustitiam contineare, probatum est in morali dist. 4. num. 239. & n. 406. Itēnique lib. 4. de virtut. n. 353. Præclarē idem confutat Richardus Victorinus lib. de potest. ligandi & soluendi cap. 23. Nec quæ in contrarium profert Valques 3. p. d. 2. n. 2. sunt reuera magni momenti.

Negat enim Deus posse à nobis pati iniuriam contra iustitiam quantumvis peccatum, quia Deum nulla in re lādere possumus, cum nihil ei emolumēti ē creaturis proueniat, atque adēo neque dampnum ab iſdem prouenire ei possit: alioquin in omni peccato esset duplex malitia, nempe, una contra peccatiā aliquam virtutem, alia contra Deum. Hęc dixi, non esse magni momenti: quia Deus in honore suo, quod est bonum eius extrinsecum, violari à nobis, ac lādi potest, & vēc lāditur, saltem materialiter, quories peccamus: tametsi ea iniuria & malitia, quia ē transcendentis, & per omnia peccata vagans non solet exp̄s memorari, sed supponit: vt in simili sententiā videmus circa gradus rerum transcendentalēs. Sed de his plura loco notato. Hic enim ea diuini iuriis violatio: Dēique aduersus hominem exasperatio, non probanda sed supponenda est; pasimque eam sonant Scripturæ, & Patres inculcant, aperiētis hominis malignitatem in Deum peccatis prædictam, & confecutam inde cladem nostram ab exacerbato Deo.

Abiectus est in aeternum Angelus, tametsi erat reparabilis.

3. Non continuit tamen Deus in ira sua misericordias suas; sed hominem ē misero illo statu erigere, & in gratiam suam denuo admittere, misericorditer statuit, non semel tantum, sed quoties labi contigeret. Quod beneficium restitutions in integrum, negavit Angelis. Expludit enim Catholica Ecclesia Origenis fatuitatem, plenè reiecitam à Theophilo Alex. epist. 2. Pasch. affirmantis Christum pro dæmonibz passum. Neque sanè Verbum Dei inter Angelos, habituinentum est: vt Angelus, etiam si ita pronunciet Origenes hom. 8. in Genet. quinidem vt disertē haberet Apostolus, Deus Angelos non apprehendit, quanvis & ipsi reparabiles erant, si Deo libuisset. Quod enim S. Anselmus l. 1. cur Deus homo cap. 6. & iterum lib. 2. c. 21. affirmit videtur, Angelos lapsos non potuisse à Deo redimi; non aliud probat quād quod defuerit naturæ Angelicæ congruitas illa ob quam humāna natura lapla potuit reparari; quanvis si ita visum Deo fuisset, non defüssent rationes idoneæ quibus induci posset ad id præstatum.

Id vero dumtaxat, & nihil præterea ex discursu D. Anselmi haberi, perspicuum erit illum expendenti. Sic enim habet. [Diaboli reconciliationem, impossibilem intelliges, si diligenter humānam consideres. Sicut enim homo non potuit reconciliari, nisi per hominem Deum, qui mori posset, per cuius iustitiam Deo restituaretur, quod per peccatum hominis perdidera: Ita Angeli damnati, non possunt saluari, nisi per Ange-

lum Domini, qui mori posset, & qui per iustitiam suam Deo reparat, quod aliorum peccata abstulerunt. Et sicut homo, per alium hominem, qui non eiusdem generis, quanvis eiusdem ēst naturæ non debuit reueari: Ita nullus Angelus per alium saluari debuit, quanvis omnes sint unius naturæ, quoniam non sunt eiusdem generis, sicut homines. Non enim sic sunt omnes Angelii de uno Angelo, quemadmodum omnes homines de uno homine. Hoc quoque remouet eorum restorationem: quia sicut excederunt nullo alio suadente vt caderent; ita nullo alio adiuuante resurgere debent, quod est illis impossibile: aliter enim in dignitatem, quam habuerū erant, non possunt restituiri, quoniam sine alio auxilio per potestatem suam, quam acceperant, stetissent in veritate, si non peccasset.

4. Prima ratio his verbis contenta, non multum vrget. Tum quia parum omnino refert ad congruam redēptionem Angelorum per unum Angelum, quod non sint omnes satis ex eodem parente; cum satis superque esse videatur, quod omnes sint unius naturæ: tunc quia Angelii per hominem Deum redimi potuerunt, cum precium à Christo exhibitum, fuerit de facto tam superabundans, vt & ad hominem & ad Angelorum reparationem potuerit esse sufficiensimum, vt eodem capite potest admetit S. Anselmus. Posterior ratio verbis adductis expressa, imprimis non vrget de Angelis reprobis inferioribus. Omnes enim lapsi sunt instigante Lucifero, vt suppono. Et quanvis omnes suapte sola improbitate, nemine suadente cecidissent, vt Lucifero accidit; tamen non sequitur, si ceciderunt per seipso, debere etiam per se resurgent. Ut enim lāpē ait D. Augustinus quisq[ue] ad lapsum & inianam suffici sibi, non autem ad resurrectionem vel curationem. Nam etiam nos pleraque peccata admittimus non suadente diabolo, à quibus tamen liberari per nos ipso nequimus. Illud item in ea secunda ratione oblicurum est, quod dicuntur Angelii si non peccassent, persistiri fuisse in veritate & sanctitate, per potestatem suam quam acceperant, abique auxilio extinseco. Si enim id intelligatur cum exclusione auxiliorum gratia est aperte fallum. Itaque sensus esse debet Angelos admissis auxilijs, si que comprehensis in potestate quam acceperant, fuisse perfitos absque auxilio externi cuiuscumque Mediotoris, non tamen abique ope Dei gratuito fulcentis naturalem creature cuiuscumque infirmitatem.

Congruentius fuit hominem reparari quam Angelum, & quare.

5. Manifestum ergo videtur, ex toto D. Anselmi discursu aliud non haberi, quam quod dixi; Nempe, defuisse Angelicæ naturæ congruitates illas quæ proposita sunt ex parte naturæ humanae & aliam quam adhuc Autor libri primi de mirab. facta Script. cap. 2. in fine. Eāmque præfertim quæ adhuc habetur à Cassiano collat. 4. cap. 14. & ab Isidoro lib. 1. de summo bono c. 12. sent. 10. & 11. Pulchritè item fed paulò longius à Iobio apud Photium Cod. 222. cap. 40. & 41. Breuius & breviter à S. Gregorio l. 4. mor. cap. 8. & 9. verbis illis. [Omnipotens Deus sicut ex nihilo bona facere potuit, ita cùm voluit per Incarnationis sua mysterium, etiam perdita bona repatauit. Duas vero ad intelligendum fe, creaturas fecerat, Angelicam videlicet & humānam: utramque vero superbia perculit, atque ab statu ingēnitæ rectitudinis fregit. Sed vna tegmen carnis habent, alia vero nihil infirmum de carne gestauit. Angelus namque solummodo spiritus, homo vero & spiritus est, & caeo. Misericors ergo Creator vt redimeret, illam ad se debuit reducere, quam in perpetratione culpe, ex infirmitate aliquid constat habuisse; & eo amplius debuit

début apostolat Angelum repellere, quo cùm à per-
filiendi fortitudine corruit, nihil infirmum ex carne
regettavit. Vnde & rectè Psalmista cum misericordia Re-
demptorem hominibus diceret, ipsam quoque cau-
sum misericordia expressit: *Ei memoratus est quia caro
fuit. Aci dicitur: Quo eorum infirma vidit, eo di-
stincte copias punire noluit.*

Addit & alteram rationem iam ex D. Anselmo ra-
tionem & à D. Bernardo ferm. i. de Aduento his verbis
expressam. [Quem supplantauit aliena malitia, pro-
delle ei poterit caritas aliena.] S. quoque Paulinus epi-
sola 4. inde petit huius rei rationem sic scribens.
[Quomodo cedit Lucifer, qui manè ostiebat? sed
non favebat, in eternum intericium damnati sumus:
quia illa Autr peccati fuit, similique pro se & pro ho-
mine punietur, qui eodem pergit scelere, quo perdidit.
Homo autem non in finem meruit exterminari para-
do, & tera eius, quia diuina iustitia leuius indicauit,
aliam mente peccasse, quam propria. Criminiosus est
desipere, quam decipi: & peccatum excogitare, quam
fatuus. Et ideo temporali & ad emendationem pu-
nitus est frondis afflentus; in eternum autem suppli-
cum destinatus mortis inventus. Cui nunquam defi-
nit pars peccati, quia nunquam definit.] Hanc igitur
rationem adhibuit quoque S. Gregorius. Quamquam
eius verba aliam quoque sensum ferunt; nempe quod
Angelus sua sola non sicut homo aliena iniuriant, im-
polis occidit; hoc est & satanae impellentes, & Adæ;
et eius peccatum extensus est originali gratia, & per-
missus feroces ingeniit omnis. Quæ ratiō egregiè
quoque proponitur a Gaudentio Vindoc. ferm. i. de
nat. Dom. & eam eciam reddit D. Aug. c. 29. Enchir.
& resolutior in priorem ex D. Gregorio propositam.
Quae haec coniunctores idoneæ sunt.

6. Inde tamen non sequitur, naturam Angelicam
non possit reparabilem, si Deo placuerit, sicut Deo pla-
uit hominem reparare. Ex quo S. Chrysostom. 3. in
ead Ephesiansis morale, colligit quæ homo obstruc-
tus sit Deo pro Angelis, qui non sunt apprehensi. nec
retulit à batatrolo in quod erant prolapsi. [Hoc exem-
pli (inquit) nos Angelis oportet esse meliores, & Ar-
cangeli maiores, vt qui ijs omnibus sumus honore
preponit. Non Angelos apprehendit Deus, sicut dicit
Iohannes ad Hebreos, sed Iesum Abrahe; non principi-
pot, neque potestatem, neque dominationem, ne-
que ullam aliam virtutem; sed nostram natum appre-
hendit, & supra sedere fecit: Et quid dico, sedere ficit?
Sum fecit vestimentum; nec id solum, sed eius pe-
ndebus subiect omnia. Quam multas vis mortes pon-
it, & quam multas animas & decimæ milles, & his
longe plures; sed nihil dices quod sit ei æquiparandum.
Duo enim fecit maxima: & ipse ad summam ve-
niit humiliarem, & hominem sustulit ad altitudinem;
suo sanguine cum saluum fecit.]

Homo diuinus, sum exemplo & doctrina, sum
insta satisfactione reparatus.

7. Abiecta igitur in eternum Angelo, cogitauit
Deus super solum hominem cogitationes pacis, & ad
eum ergendum ac reparandum misit Filium suum, ut
omnes qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vi-
tam eternam. Duobus autem modis salutem nostram
in medio terræ ad quam descendit, operatum est Dei
Verbum. Vetus modus fuit, per exemplum & doctrinam;
alter per satisfactionem pro nobis. Hunc enim
fuit scopus Verbo humanitatem suscipienti proposi-
tum, vt nos per hominem suum erudiret atque à mi-
serita contraria satisfaciendo liberaret, passim prædicat
Scriptura, in quibus Christus nunc Doctor iustitiae &
Læsi mundi dicitur, aliisque similibus titulis exhortatur,
quibus cum datum esse testem iustitiae & veritatis ma-

Theoph. Raynaudi Christus.

gistrum ad errores dedocendos palam fit: nunc verò
prestitum nostrum atque iustitia, sanctificatio quoque ac
redemptionis, nominatur; & huiusmodi alijs nominibus
insignitur, quæ aperiè sonant, id in primis propositum
Christo fuisse, vt Deo læso sati faceret pro nobis, &
dona gratiæ quibus amissam sanctitatè recuperaremus,
suis laboribus, ac præterim morte, generi humano
promoveretur. Luculentius ac plenè de his Christi ad-
ventus motiū differit Vega toto l. 3. & 4. in Conci-
lium. Nos breuiter aliqua distinctiū de utroque illo
Dei scopo subiciamus, recisis plerique huic loco non
necessarijs. Ac primū agamus de doctrina quæ cum
ab ipso Deo per Christi fabricam exhibita est nobis,
cum de ea quæ exhibita est per Christum ipsum iam
fabricatum, & nobiscum versancem.

*Quæ Deus hominem, fabricans Christum, docue-
rit. Ac primū virtutes variae.*

8. Invenimus siluam eorum quæ Deus Christum
fabricando, muta (vt sic dicam), sed potentissima eu-
diendi ratione nos docuit, collegerunt varij Patres,
præterim Nyssenus in orat Catech. à cap. 14. ad 29.
Damasc. 3. de fide cap. 1. & alijs deflorandi lib. 5. cùm
explicabimus quæ ratione Christus sit Dei facies, vbi
ex Patribus us demontrabimus, attributa Dei eximi in
Christo sp̄ledescere, & Deū in Christo exhibuisse no-
bis quanta sit sapientia, misericordia, charitate, iustitia,
potentia. Nunc alia quædam consideremus, illaque
imprimis quæ D. Augustinus lib. 1. de Trinit. cap. 17.
annotauit. Considerauerat ibi S. D. multis & insignes
fructus, ex Verbi D. i. Incarnatione derivatos, in ge-
nus nostrum. Tum sublit. [Sunt & alia multa quæ in
Christi Incarnatione, quæ superib[us] displaceb[us], salubri-
ter intuenda atque cogitanda sunt. Quorum est vnum,
quod demonstratum est homini, quem locum habe-
ret in rebus quas condidit Deus: quandoquidem sic
Deo coniungit potuit humana natura, vt ex duabus
substantijs fieret una persona, ac per hoc iam ex tribus,
scilicet Deo, anima, & carne: vt superbi illi maligni
spiritus, qui se ad decipiendum quasi ad adiuvandum
medios interponunt, non ideo se audeant homini præ-
ponere, quia non habent carnem: & maximè quia &
moti in eadem carne dignatus est Filius Dei, ne ideo
illi tanquam Deos se coli persuadeant, quia videntur
esse immortales. Deinde vt gratia Dei in nobis sine
villis præcedentibus meritis in homine Christo com-
mendaretur: quia nec ipsa tanta unitate Deo vero
coniunctus, vna cum illo persona, id est ipse homo as-
sumptus, mox vt homo etiam Deus, Filius vixeret, vli-
lis est præcedentibus meritis asecuratus. Sed ex quo ho-
mo esset, corripit, ex illo est & Deus: Vnde dictum est,
Verbum caro factum est. Etiam illud est, vt superbia
hominis, quæ maxime impedimento est ne inhæreat
Deo, per tantum Dei humilitatem & tardagi posset,
atque sanari: discatque homo quam longe recesserit à
Deo, & quid illi valeat ad medicinalem dolorem,
quando per talern Mediatorē redit, qui hominibus
& Deus Diuinitatem subuenit, & homo infirmitate cō-
venit. Quod autem maius obedientia nobis præbere-
tur exemplum, qui per inobedientiam perieramus,
quam Deo Patri Deus Filius obediens vñque ad mor-
tem crucis? Qod præimum tantæ obedientiæ vbi
ostenderetur melius, quam in carne tanti Mediatoris,
quæ ad vitam resurrexit eternam? Pertinebat etiam
ad iustitiam bonitatemque Creatoris, vt per eandem
rationalem creaturam superaretur diabolus, quam se
superasse gaudebat; & de ipso genere venientem, quod
genus origine vitata per unum tenebat vniuersum.]

Deinde quanti se homo facere debet.

9. Iuxta eundem D. Augustinum l. de vera Relig.
cap. 16. docuit nos Deus per hoc mysterium quanti nos
V facete

facere debeamus. [Deus (inquit) nullo modo beneficentis constituit generi humano, quācum cum ipsa Sapientia Dei, id est, unicus Filius consubstantialis Patri & coeternus, totum hominem suscipere dignatus est, & Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Ita enim demonstrauit carnalibus, & non valentibus intueri mente veritatem, corporeisque sensibus deditis, quām excelsum locum inter creaturas habeat humana natura, quod non solum visibiliter, (nam id poterat, & in aliquo æthereo corpore ad nostrorum aperientium tolerantiam temperato,) sed etiam hominibus in vero homine apparuit. Ipsa enim natura suscipienda erat, quā liberanda. Et ne quis forte Iesus à suo creatore se contemptum puraret, vitrum suscepit natus ex femina, Nihil egit vi, sed omnia suadendo & monendo. Veneri quippe seruitute transacta, tempus libertatis illuxerat, & opportunitam homini suadebarat acque salubriter, quām libero esset creatus arbitrio.]

Eadem cogitatio ex hoc mysterio, alios item Patres occupauit, quorum aliquos ad tam suavis considerationis suauitationem iuvat appendere. S. Macarius hom. 15. [Respicte dignitatem tuam, quām sis pretiosus; quod te superiorem Angelis fecerit Deus, quando vel ipse ad te redimendum legatione tua perfunctus, in terris se presentem exhibuit. Quandoenam Angelii ad te saluandum venerunt? Rex siquidem filius regis consilium inibi cum patre suo, misericordie & Verbum, ac carnem induit, atque occulta sua ipsius Divinitate, ut per simile, similis seruaretur, animam suam Crucis imponi passus est. Tanta erat dilectio erga hominem! Immortalis qui erat, elegit tui causa Crucis affigi? Perpende ergo, quām ardenter Deus dilexit mundum, ut vngenitum Filium suum daret pro eo; qui fieri potest, ut non & cum eodem, omnia nobis donet.]

10. S. Bernardus hom. 1. de Adventu. [Ad quartendam ouem centesimam, qua etrauerat de montibus properauit: ut confiteatur manifestissimi Domino misericordiae eius, & mirabilia eius hominum propter nos venit. Mira querentis Dei dignatio; magna dignitas hominis sic quæstisti. In qua si gloriori voluerit, non erit insipiens; non quod aliquid esse videatur tanquam à seipso, sed quod tanti eum fecerit ipse qui fecit. Omnes enim diuinitas, omni gloria mundi, & quicquid in eo conspicitur, minus est ad hanc gloriam: in modo nec est aliquid in comparatione eius. Domine quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum?] Et ferm. 3. de Circum. [Habent Angeli gloriam puram & perfectam: sed nec nos erimus sine gloria. Videmus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à Patre: gloriam misericordiae, & affectus veri paterni: gloriam procedentis ex corde Patris, & paterna plene viscera exhibentis: Omnes enim peccaverunt, (ait Apostolus) & egeni gloria Dei. Et alio loco: Mibi, (inquit), absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi. Quid enim nobis gloriösus, quām quod tanti aestimauit nos Deus? Quæve maior illi gloria, quām tanta dignitas, & tanta benignitas; eō vti que dulcissima, quād tam gratuita? Nam pro impijs mortuus est. Videbis quantum fecit, & pro qualibus. Pro qualibus ut non superbiamus: quantum, ne desperemus. Propterea ut inueniamini non spiritum habere huius mundi, sed Spiritum qui ex Deo est, & sciat is quæ à Deo donata sunt nobis.]

Richardus Victor, lib. 1. de Eman. c. 13. [Magnum sane signum & mirabile Sacramentum, Filium Dei fieri filium hominis: Dominum maiestatis, particeps fieri nostræ infirmitatis. Quis ergo dissidat, in modo quis merito non præsumat, hominem per Deum participem posse, & debere fieri Distinctus, si Deus propter homines factus est particeps nostræ humanitatis? Alioqui gratis Christus semetipsum exinanivit, formam serui accipiens, & habitu inuentus ut homo. Nunc igit-

tur si Deus propter homines factus est filius hominis per nativitatem; cur non multò magis homo per Deum, fiat Filius Dei per adoptionem? Ecce quomodo dignatio illa diuinæ humilationis, data sit in signum futuræ nostræ exaltationis.

Item quo loco sit apud Deum.

11. Affine est quod S. Aug. lib. 1. de Trinit. c. 10. docet, voluisse Deum per hoc mysterium excitare nos ad agnoscendum quām ei cordi sint res nostræ; nec esse quod præ tanta nostra abiectione, cadamus animis, sic enim scribit: [Quid tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, mentēisque mortalium conditione ipsius mortalitatis abiectas, ab immortalitatis desperatione liberandas, quām ut demonstraret nobis, quanti nos penderit Deus, quantumque diligenter? Quid verò huic rei tanto isto indicio manifestius ac præclarus, quām ut Dei filius immutabiliter bonus, in se manens quod erat, & à nobis & pro nobis accipiens quod non erat, prater diuinæ sua naturæ detrimentum, nostrum dignatus est accipere consortium, prius sine illo male suo merito mala nostra perficeret; ac sic iam credentibus quantum nos diligit Deus, & quod desperabamus iam sperantibus, dona in nos sua sine ullis bonis meritis nostris, indebita largitate conferret, qui & ea, quā dicuntur merita nostra, dona sunt eius?] Egregie in eandem sententiam differit l. 4. eiusdem operis cap. 1. & 2. & lib. de agn. Christi. l. 1. [Etigat spem suum genus humanum, & recognoscat naturam suam, & videat quantum locum habeat in operibus Dei. Nolite vos ipsose contemnere viri; Filius Dei virum suscepit. Nolite vos ipsose contemnere feminæ, Filius Dei natus ex femina est.]

Ac denique ut tumorem poneret homo extinxit Deo.

12. Quia verò iuxta præclaram Petri Damiani considerationem, solet Deus ima summis consociare, sicut excelsitatem nostram ex hoc mysterio docere nos volunt, ita & depressionem. Notauit hoc præclarus Aug. ferm. 2. 1. de temp. [Quas laudes, (inquit,) charitati Dei dicamus, quas gratias agamus, qui nos ita dilexit ut propter nos fieret in tempore, per quem facta sunt tempora, & multis servis suis in mundo minor esset aetate, ipso mundo antiquior sine vetustate? Homo fieret, qui hominem fecit: crearebat ex matre, quam creauit; portaretur manibus, quas formauit; fugeret ubera, quæ impletuit: in prælepi muta vagiter infans, Verbum sine quo muta est humana eloqua? Vide homo quid pro te factus est Deus; doctrinam tandem humiliatis agnosce, etiam nondum loquente Doctore. Tu quondam in Paradiso tam facundus fuisti, ut omni animæ viue nomina impones: propter te autem creator tuus infans iacebat, & nomine suo nec matrem vocabat. Tu in latissimo fructuorum nemorum prædio, te perdidisti obedientiam negligendo; ille obediens in angustissimum diuersorum mortalis venit, ut mortuum quereret moriendo. Tu cum ellenis homo, Deus esse voluisti, ut periret innenseret: Tantum te preffit humana superbis, ut te non posset sublevare nisi diuinæ gratia.] Et ferm. 2. 2. [Oportebat, ut pronunciaret venturus, facturus miracula; quibus miraculis bene intelligentibus appareret homo parvus ad parvos, sed humili ad superbos. Parvitatrem suam docens hominem, ut se agnosceret & parvum, ne non grandescendo, se crederet magnum. Est enim superbia, non magnitudo sed tumor. Quod autem tumet, videretur magnum, sed non est sanum. Ut autem

autem generis humani istum tumorem sanaret ipse medicos, sive medicina, non solum medicamentum adhibens, apparent inter homines homo, offerens hominem viuentibus, Deum [terram creditibus, aspergilos enim humilitatis eius, sanauit infirmos.] Et infelix. [Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Ut ergo exhibetur in homine, & qui ab homine videbatur, & quem homo sequere debet. Deus factus est homo. Aliquid te magnum credere debes. Sed quia Verbum tuum cito factum est, & habitavit in nobis, eadem sapientia quae de Deo genita est, dignata est etiam inter homines creari, quod pertinet illud: *Dominus creauit me in principio quam suarum: Est enim eius principium, caput Ecclesie, quod est Christus.* Hominem per quem vivendi exemplum nobis datur, hoc est, via certa, qua perveniremus ad Deum. Non enim redire possumus, nisi hunc habentes, qui superbia lapsi sumus, sicut dicitur est prius nolle creare: *Gustate & eritis sicut Di.* Huius igitur humilitatis exemplum, id est, via querendum fuit. Ipse Reparatus noster, in seipso demonstrare dignatus est, qui non rapinam acquirat, sed, ut aequaliter D.o, sed semetipsum exinxerit formam serui accipiens, ut crearetur homo in principio viarum eius, Videlicet per quod creata sunt omnia.]

Rufius tert. 7.4. [Erat vnde excollerent gens latini, & per plam superbia factum est, ut Christo nollet habuisset Autori humilitatis, repressioni tumoris, medicis Deo, qui propter hoc cum Deus esset, homo factus est, ut homo hominem cognoscere. Magna medicina. Haec medicina, si superbiam non curat, quid eam curere necesse. Deus est, & fit homo, & ponit Divinitatem, id est, quodnammodo sequitur; hoc est, occultat quod suum est, quod apparet accepit, fit ille homo cum sit Deus, & non se agnoscit homo hominem, id est, non se agnoscit agnoscit, non se agnoscit fragilem, non se agnoscit agrotum, ut querat vel agrotus medicum, sed quod est periculosis, sanus sibi videretur.]

Christus item per seipsum docere nos venit, & quād ad aptus.

13. Satis de illis que Deus ex hoc mysterio per seipsum docere nos voluit. Nunc progradientur id ad ea, que Christus ipse iam conditus & inter nos diversans, velbo ac exemplo nos docuit. Venisse enim Christum ut nos doceret via verbo & exemplo, flammasque in nobis divini amoris excitaret, & gelu peccatoris solueret, communis est Patrum doctrina ex Scriptoribus hausta, & fuisse illustranda, agendo de Christo Magistro atque Doctori. Nunc aliqua dumtaxat habemus. Non defuerant igitur ex Ethniciis, ut Lactantius refert lib. 4. infra. c. 2. qui negarent esse Deo dignū, ut homo fieri veller ad docendos homines, [qui] nō facile illi esset, rectra corporis imbecillitatem se hominibus ostenderet, & quae iustitia doceret, [si quidem id volebat,] mox auctoritate, (vt aiebant) professi Dei. Tunc enim circos suis preceptis celestibus partituros, si ad ea virtus ac pietas Dei præcipientis accederet. Cur igitur aiebant, ad docendos homines non vt Deus venit? Hinc obiectum ut dissoluerat Lactantius, mōstrētque longi conuenientius fuisse, vt Doctor iustitia Deus, humana specie inter nos versaretur, affluit c. 23, latetque confirmat, cū quidem Doctor disciplinæ moralis cuiusmodi est Christiana, & sit & habeatur, debet ipsi numerus prestare que docet; aliqui clibem & meritem fore disciplinam. [Homines enim malunt exempla quam verba, quam logi facili est, præstare discipulo.] St. Iulianus late hoc principium in prologo moralis disciplinæ n. 49, iacto hoc fundamento, Lactantius, quia Doctorum de celo missum constat non posuisse esse non perfectissimum, confirmat c. 24. Doctorum hominum ut perfectus sit, hominem esse oportere, sed quod aliqui homines excusatari sint excusationes Theoph. Raymund. Christi.

Quae sint utilia illa, qua Christus per seipsum nos docuit.

15. Ex dictis patet, Christum accommodatissimum fuisse ad nos docendos viā iustitiae verbo & exemplo, quem aiebam vnu fuisse ex finibus aduentus eius: cui item ut magis inseruerit, nō elegit vitam eremiticā, sed communem, vt D. Thomas 3. p. q. 40. a. t. i. recte consideravit, & ibidem fuisse expendit Suarez d. 28. f. 1. Quād verò non fuerit sola ad docendum idoneitate contentus, sed eam exprompsit, reduxeritque ad actum exhibitione doctrinæ celestis, cū speculaciu-

tum practicæ, huiusque per exempla à se edita, firmatione; vix est quod exponam, cum vniuersis Scripturæ non præterim instrumenti id perspicue ferant, & paſſim SS. Patres in hanc rem contulerint operam. [Venerabilis Dominus (inquit S. Bernardus serm. 3. de Circunc.) propter nos non ſolū redimendos sanguinis effufione, sed & docendos verbis, & exemplis nihilominus instruendos. Sicut enim penitus erat inuile via scire, ſi detineretur in carcere; ita fedim non prodeflet, ſi via ignaros qui primus inuenirent, primus reduceret in carcere retrudendos. Itaque in maiore quidem ætate, patientia & humilitatis, & ſuper omnia charitatis exercita: unque virtutum manifaſt dedit. Saluator exempla; in infanteis vero figuris velata.]

16. Plenius ac diſtinctius S. Aug. l. de agone Christi. cap. 11. relatis ijs qui improbabant Verbi Dei in carne ad nos aduentum, eò quod ei videbatur Dei depreffio & abieccio nimia, quantum nobis ad doctinam & profectum in omni sanctitate ea Filij demifio conulerit, editis tam illuſtribus omnis virtutis exemplis, ita exponit. [Non intelligunt quid sit æternitas Dei, qua hominem afflumpit; & quid ipsa humana creatura, qua mutationibus suis in pristinam firmatatem reuocabatur, ut diceremus, docente ipso Domino, infirmates quas peccando collegimus, recte faciendo poſſe sanari. Ostendebatur enim nobis ad quam fragilitatem homo ſua culpa peruererit, & ex qua fragilitate diuino auxilio liberaretur. Itaque Filius Dei hominem afflumpit, & in illo humana perplexus eſt. Hæc medicina hominum tanta eſt, quanta non poſteſt cogitari: nam quæ ſuperbia ſanari poſteſt, ſi humilitate Filii Dei non ſanatur? Quæ auaricia ſanari poſteſt, ſi paupertate Filii Dei non ſanatur? Quæ iracundia ſanari poſteſt, ſi patientia Filii Dei non ſanatur? Quæ impietas ſanari poſteſt, ſi caritate Filii Dei non ſanatur? Poſtemo quæ timiditas ſanari poſteſt, ſi resurrectione corporis non ſanatur.] Et inferius magis ac magis illuſtrans frumentum exemplorum Filii Dei ad infiſendum peccati oſium, & animandum ad omne bonum morale, omnemque virtutem. [Quem dignatur imitari, virioſa iactantia, ut ad virtutem perecipiendam poſſit adduci, ſi erubescit imitari cum de quo dictum eſt antequam naſceretur, quod Filius Altissimi vocatur, & per omnes iam gentes (quod negare nemo poſteſt) Filius Altissimi vocatur; ſi multum de nobis ſentimus, dignemur imitari eum qui Filius Altissimi vocatur. Si parum de nobis ſentimos, audeamus imitari piftatores & publicanos qui eum imitati ſunt. O medicinam omnibus conſulentem, omnia tumentia compremitem, omnia tabescientia reficiem, omnia ſuperflua reſeſcantem, omnia neceſſaria custodiēt, omnia perdiſta repaſrant, omnia depravata corrigent! Quis iam ſe extolleſt contra Filium Dei? Quis de ſe desperet, pro quo tam humilis voluit eſſe Filius Dei? Quis beatam vitam eſſe arbitretur in ijs que contemnenda eſſe docuit Filius Dei? Quibus aduerſariis cedat, qui naturam hominiſ à tantis perfectionibus cuſtodiāt eredit in Filio Dei? Quis ſibi eſſe clauſum regnum celorum putet, qui cognolit publicanos & meretrices, imitatores eſſe Filii Dei? Quia peruerſitate non caret, qui facta & dicta intetur & diligit lector illius hominis, in quo ſe nobis ad exemplum vitæ pribuit Filius Dei?]

17. Præſertim vero artem amandi ſui, ipſiusque ad eō Dei qua perfeci efficiunt, & ad omne beatitudinem diſponimur, luculentis operibus à Christo inter docendum editis, qua omnia eo referebantur, ut hic amor incenſior euaderet; Christus in hominibus, quibus mens laua non eſt, inſeuit, adauxitque mirum in modum: hięc doctrinæ eius, ſecundum Dei gloriam, ſcopus primarius. [Quidquid enim (verba ſunt D. Anselmi lib. de Sacram. altaris cap. 8.) Redemptor noster

in carne fecit, ob hoc vtique fecit, ut amaret a nobis, non quod egret ipſe nro amore, qui bonoru nostruum non eger, per omnia ſufficiens ipſe ſibi, fed quia quos beatos facere fuſcepereat, niſi eum amando, non poterant eſſe beati. Neque vero ſolummodo amore quo nos prior dilexi, fed omnimodis amoris obſeruatis ut amaret a nobis quammodo laborabat meus, infirma noſtra curādo, mortua reluſitando, ignobila mundi eligendo, fortia eius confundendo, terrenorum odium, coeleſtium amorem commendando. Ideo quippe deſcederat ad nos, ut amorem noſtrum in terrenis diſperſum, & pturefactum beneficia pieaties exhibendo in ſe colligeret, & in nouitatem vita reformaret, & abſtractum & emendatum a face carum terum qua cum ipſo pariter amari non poſſunt, ſecum ſuſsum leuaret.]

Vitraque doctrina proposita, non fuit unicuſ ſiſi aduentus Christi, contra Pelagianos & Abelardum.

18. Hæc igitur ſunt vniuersè loquedo utilia illa qua Christus noſ docturus venit. Ita tamen intelligendus eſt veniſs Christus ut doceremur, ſine ab ipſo Deo per Christi exhibitionē & mirantib in mirabili hoc opere attributis Dei; ſive ab ipſo Christo verbi & exemplis noſ informant, ut non hæc fuerit vna & ſola aut etiā p̄cipua cauila aduentus Christi. Qui in parte feude impegetur Pelagiani, qui Christum Doctorem tantum agnouiffi contenti, nullum præterea muſus ei conſeruerunt, nec aliud ab eo bonum ad nos deſriuatum conſeruerunt, quām eruditione atque doctrinam. Itaque Caiſſianus lib. 6. de Incarnatione cap. 14. ſic Nestorius affatur. [Duoſ abſque dubio Christos faciſ: ſecundum illud ſciliēt Pelagianis impietatis ſcelus, quæ ſolitariū hominem ex virginē natum aſſeris, eruditorem eū dixit humani generis, magis quām Redemptor eſſe: quia non redēptionem vitæ hominibus, ſed viuendi dederit exemplum: videlicet, ut ſequentes eum homines, dum ſimilia agerent, ad conſimilia peruerirent.] Eti. 1. c. 3. deſcripta propagine illa Pelagianismi, quæ Christum aiebat effectum ex puto homine Deum, affectu & gratia per merita, ſubiuigit. [Quo factum eſt, ut in maiorem quoque ac monſtratiōnem inſaniam prorūpentes, dicent Dominum noſtrum Iesum Christum, hone in mundum non ad præſtantam humano generi redēptionem, ſed ad præbenda bonorum actuum exempla veniſſe: Videlicet, ut diſciplinam eius ſequentes homines, dum per eandem vitam virtutis incederent, ad eadem virtutum præmia peruerirent.]

Ex eadem cœnoſa Pelagiſ ſcrobe, Autor Pelagianus cuius eſt liber de malis Doctribus perpræteram Sixto Pa- pa tributis, ſub medium libri, in insigniter diſerta Chriſti ad peccatores correptione & obiurgatione ob reddita mala pro bonis, tantuſ virget illuſtrissima Chriſti exempla atque vberem doctrinam, cui peccatores non reſpondent. Idem delirium ex Abelardo reſerit S. Bernardus epift. 190. Ait enim, euiratum illum negasse hominum ſub dæmoni captiuitatem: ideoque conſequenter negasse collatā ab ea redēptionem per Chriſtū, tanquam vero admifſe tradiſa nobis eſſe per Chriſtum formam vita viuendo, & docendo; patiendo autem & moriendo præfixam eſſe metā charitati noſtri.

19. Euacuari per huiusmodi placitum omne faci aduentus donum, & omnem diuina redēptionis gratiam, recte censuit Caiſſianus cap. illo 3. & S. Bernardus epiftola citata, qui in hunc modum virget Abelardum. [Ergo docuit Christus iuſtitiam, & non deſtitit; ostendit charitatem, ſed non inſiūdit, & ſic rediit in ſua: Itane hoc totū eſt magnum illud pieatia ſacramen- tum, quod manifeſtari eſt in carne, iuſtificatum eſt in Spiritu, appariuit Angelis, praedicatum eſt gentibus, credi- sum

nam est mundus, assumptum est in gloria?] Quasi diceret, plane occidere in nihilum quae de tanti mysteri summis fructibus in Scripturis & Patribus sunt celebrata, si ad nudem exemplum auctoritatem, vniuersus eius processus referatur. Quid vero fieri parvulus, quos non possit Christo docenti auctoritate, eive se conformare ob ratione defectum, nemo non videt? An eos cum Pelagio, exortis fructuum adventus Christi pronunciabimus? [Pater ergo, (concludam enim cum Bernardo) quantum humanae Sacramento salutis iniudeat, quantum quod in ipso est, evacuus alii dispensationem mysterij, qui totum de salute tribuit deuotioni, generationi nihil: qui nostra gloriam redemptoris, & sommam salutis non in virtute Crucis, non in petio sanguinis, sed in nostra constituit conversatione profectibus. Misi autem ab aliis gloriari, nisi in Crucis Dominus nostri Iesu Christi, in qua est salus vita, & resurrectio nostra. Et quidem tria quedam praecipua in hoc opere nostra laboris inueniuntur: formam humilitatis, in qua Deus semper ipsum exinanivit, charitas mensuram, quamque ad mortem, & mortem Crucis extendit; remissione sacramentum, quo ipsam mortem quam penale, sustulit. Horum duorum priora, sine ultimo non sunt, ac si super ianuam pingas. Magnum profecto & validi necessarium humilitatis, magnum & omni acceptio dignum charitatis exemplum; sed non habere fundamentum, ac proinde nec statum, si desit redemptio.]

Sed in sapientia ad satisfaciendum, id est merendum, & pro nobis reparandum ius Dei. atque ad salutem nostram.

20. Nimirum addendae nobis ultra exemplum auctoritatem suae vires gratiae, quas nobis Christus in beatitudine & meritis comparauit: placato Patre, & reparata per mortem suam ac labore in id impetuosa iusta Dei; & abolitis inde refusis in nos damnis, credidit videlicet diuinæ amicitiae, & subdunctione auctoritatem ad persuadendum & promonendum in sanctitate & iustitia eorum Domino: quia omnia nomine satisfactionum Christi cuiusque fructuum intelliguntur. Neque enim satisfactiones Christi, cum per eas salvati dicuntur, usurpanter nudè pro diuina iniuria reparantur Christum; sed pro quibusvis eam reparationem consequentibus, eive adiundant in bonum nostrum.

Hanc finem adventus Christi praedicant ubique Scriptores & Patres. Hoc enim est quod Ioan. 3. dicitur. *Mox Deus Filius in mundum, ut saluet mundus per ipsum. Et 1. Tim. 1. Venit Iesus peccatores saluos facere. Et loca 1. Sicut filium facere quod perierat. Dicere Eccliesia idem agnoscit in Symbolo Constantinopolitano verbis illis: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de celo. Egregie est Nazianz. orat. 4. cū disculperet pro summa Dei bonitate, mortis per carnem homini primo peccanti irrogatam, in misericordiam cessisse, (sic omne Deum supplicia inferre) addidit post multipliciter castigatum à Deo hominem ut malitia contetur, cum morbus magis in dies glisceret, & ad mandatum extrema ventum esset. Deum potius ac validius medicamentum subvenisse ē celo.] Hoc autem est ipse Dei Filius, ille seculis antiquior, ille inuisibilis, ille incomprehensibilis, ille incorporeus, illud ex principio principium, illud ex lumine lumen, ille fons viæ & immortalitatis, illa archetypi expressio, illud immorum sigillum, illa, per omnium similes imago, ille Parvus terminus & ratio: Ille inquam, ad imaginem suam se confer, canemque canis causa gerit, & cum intellectu anima propter animam meam iungitur, ut simile per simile repurgeret: aque humana omnia excepto peccato sculpsit, conceperis quidam ex virgine, animo & caro a Spiritu purgata (nam & generationem ho-**

nore affici, & virginitatem praesenti oportebat;) progressus autem Deus cum assumpta humanitate, unum ex duobus inter se contrarijs, carne nimirum & spiritu, quotum alterum Deitatem dedit, alterum accepit. O nouam & inauditanam mixturam, & admirandam temperationem! Qui est, sit: qui increatus est, creatur: qui nullo loco contineri potest, interventu animæ intellectualis, inter Diuinitatem, carnisque crassitudinem interiectæ, confringere.]

21. Quorsum hæc diuinitus sint edita, nec alio quam ad suam salutem & curacionem nostram pertinuisse, docent quæ continentur subiecti Theologus. [Qui alias dicit, pauper efficitur: carnis enim meæ paupertatem subdit, ut ego Deitatis ipius opes confecquar. Qui plenus est, exanimatur: sua enim gloria ad breue tempus exanimatur, ut plenitodinis ipius ego participes efficiar. Quenanam ha bonitatis dimitæ? quodnam me circumdat mysterium? Diuinam imaginem accepi, nec custodiui: ille meam carnem accipit, ut & imaginem salutem, & carni immortalitatem afferat. Secundum consortium nobiscum init, & quidem priore longe admirabilius. Tum enim id quod praestitius erat, nobis impertit: at nunc eius, quod deterrit est, participes ipse fit. Hoc priori illo diuinius, hoc apud cordatos viros multè sublimius.]

Concinit egregie S. Bernardus hom. 1. de aduentu, his verbis. [Iam quis dubitet magnum aliquid in causa fuisse, ut maiestas tanta de tam longinquuo, in locum tam indignum descendere dignaretur? Plane magnum aliquid, quia misericordia magna, quia misericordia multa, quia charitas copiosa. Ad quid enim venisse ceterendum est: hoc namque est, quod iuxta propositum ordinem oporteat iam perscrutari. Nec sanè laborandum est in hac parte, cum manifeste aduentus eius causam, & verba ipsius & opera clament. Ad quarendum quippe omen centesimam, quæ erraverat, de montibus properauit, & ut confiteantur manifestis Domino misericordia eius, & mirabilia eius filii hominum, proper nos venit.] Optime omnino serm. ad Milites Templi c. 11. Adscribo clausulam tantum. [Christus igitur & peccata dimittere potuit, cum Deus sit: & mori, cum sit homo: & mortis moriendo solvere debitum, quia iustus: & omnibus vnius ad iustitiam vitamque sufficere: quandoquidem & peccatum & mors, ex uno in omnes processerat. Sed hoc quoque necellarior omniō prouisum est, quod dilata morte homo inter homines dignatus est aliquandiu conversari, quatenus crebris & veris locationibus ad iniurias excitat, mitis operibus attrahet fidem, rectis moribus instrueret. Itaque in oculis hominum Deus homo, sobrie & pie conversatus, vera locutus, mira operatus, indigna passus, in quo iam defuit nobis ad salutem: Accedat & gratia remissionis peccatorum, hoc est, ut gratis peccata dimittat; & opus profecto nostra salutis consummarum est. Non est autem meuendum, quod donandis peccatis aut potestas Deo, aut voluntas passus, & tam passio pro peccatoribus desit, si tamen solliciti inueniamur digni, ut oportet, & imitari exempla, & venerari miracula, doctrina quoque non existamus increduli, & passionibus non ingratii. Itaque totum nobis de Christo valuit, totum salutiferum, totumque necessarium fuit, nec minus profuit infirmitas quam maiestas: quia etsi ex Deitatis potentia, peccati iugno iubendo submittit, ex carnis tamen infirmitate mortis iniuriam moriendo consumit. Vnde pulchre ait Apolotolas: *Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Sed & illa eius stultitia, per quam ei placuit salutem facere mundum, ut mundi confutaret sapientiam, confunderet sapientes, quod videlicet, cum in forma Dei esset, Deo æqualis, semetipsum exinanivit, formam ferri acci-*

V 3 piens:

piens: quod diues cum esset, propter nos egenus factus est; de magno patuis, de celso humili, infirmus de potente; quod elutum, quod fuit, quod fatigatus est in itinere, & cetera quæ passus est voluntate, non necessitate: hæc ergo ipius quedam stultitia, nonne fuit nobis via prudentia, iustitiae forma, sanctitatis exemplum? Ob hoc item Apostolus, quod *fistulum* est, (inquit,) *Dei sapientia est hominibus*. Mors ergo à morte, via ab errore, à peccato gratia liberavit.] Optimè S.Aug.lib. 1. de confessio Euang.c.vltimo, adducendum cum de Christo fidei Autore & consummatore.

Eodem recedit, quod dicitur, venisse Christum, ut homines faceret filios Dei.

22. Idem alijs verbis sonant, quæ Patres sèpè tradunt, venisse Christum ut filios hominum faceret filios Dei. Quia enim filio Dei adoptionia consistit in sanctificantis gratia adoptione; hæc autem supponit depulsas inimicities Deum inter & hominem; propterea idem est, affirmare Christum venisse ut pro nobis satisfaceret, nostrâque peccata curaret; ac affirmare, venisse ut nos ad dignitatem filiorum Dei subuehet, quod (vt dixi,) Patres sèpè tradunt. Profero nonnullos. S.Athanasi tract. de humana natura suscepimus. [E ratione Filius Dei homo factus est, ut filij hominis, hoc est, Adæ, filij Dei efficerentur. Ipse enim in sublimi procreatus ex Deo sermo ineffabiliter, inexplicabiliter, incomprehensibiliter, aternaliter, in tempore nascitur humi, ex perpetua Deipara Virgine, ut illi, qui humi ante geniti erant, denuo in sublimi nascerentur, hoc est, ex Deo. Ipse igitur matrem dumtaxat habet in terris, & nos dumtaxat Patrem habemus in celo, eaque de cœnâ filium hominis seipsum appellat, ut homines Deum cœlestem Patrem suum appellarent. Quemadmodum igitur nos facti Dei, filii Dei facti sumus, ita Dominus cœlorum, filius sui facti effectus est, hoc est, Adæ. Accipiens enim mortalem hominem patrem, dedit hominibus suum Patrem immortalem, quod ex eo dicto appetit: *Dedit illis potestatem ut filii Dei essent. Vnde quantu[m] ad carnem attinet, mortem etiam gustat Filius Dei, sed que ob suum carnalem patrem, ut filij hominis vita participes efficerentur, idque per suum ipsum Patrem spiritualem. Ipse igitur ex natura Filius est Dei, nos autem ex gratia suu dono.] Et mox. [Ratió quæ est Filius Dei, vniuersi carni, facta est perfectus homo, ut homines vniuersi Spiritui, vnuus Spiritus efficerentur. Ipse igitur est Deus carnigerus, & nos homines spirigeri. Primitias enim sumens ex substantia hominum, hoc est, ex semine Adæ, in quo quidem est serui forma, & in similitudine homini factus, dedit nobis ex substantia Dei primitias sancti Spiritus, ut omnes reddetur filii Dei in similitudine Fili Dei. Ergo ipse verus & naturalis Dei Filius, nos omnes gestat, ut nos omnes, vnum gestemus Deum.]*

Nazianz.orat.1. proposita medicina spirituali: [*Huc (inquit) scopus est, animæ pennas addere, ac mundo eam etipere, Deoque dare, diuinamque imaginem, aut manentem conferuare, aut periclitantem fulcite, aut dilapsum in pristinum statum reuocate; Christumque per Spiritum sanctum in pectoris domicilium admittere, atque ut summâ dicam, cum qui superni agminis sit, Deum efficeret, ac supernam beatitudinem ipsi comparet. Huc magis tamen lex tendit; huc inter Christum & legem interieci Propheta; huc spiritualis legis perfector & filius Christus; huc exinanita Deitas; huc assumpta caro; huc noua illa mixta, Deus, in quaam, & homo, vnum ex utroque, & utrumque per vnum: Ob hanc causam Deus animæ interuenient carni iunctus est, ac res inter se disiunctæ ac dissidentes, per*]

interpositæ rei cum utraque earum affinitatem & cognationem, copulatae sunt.]

23. S.Augustinus epistola 120. cap.4. [Descendit ille ut nos ascendemus, & manens in natura sua, factus est particeps naturæ nostre; vt nos manentes in natura nostra, efficeremus particeps naturæ ipius. Nō tamē sic: Nā illū naturæ nostra participatio non fecit deterioriem: nos autem facit naturæ illius participatio meliores.] Et mox, notat Apostolum ad Gal.4. cum dixisset missis Deum Filium suum, subiunxit missis causam, nempe, ut adoptionem filiorum recipierimus. [Ut videlicet gratiam beneficij, discernere ab illa filij natura, qui missus est Filius, non per adoptionem factus, sed semper genuit Filius, ut participata natura filiorum hominum, ad participandum suam naturam adoptaret filios hominum. Quapropter etiam cum dixisset: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, modumque adiunxit, ne carnalis intelligerent nativitas, quod feliciter ei prestererat, ijs qui credunt in nomine eius, & per gratiam renaturi spiritalem, non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo; mox commendauit quasi huius vicisitudinis Sacramentum. Tanquam enim mirati tantum bonum non auderemus optare, statim subiunxit. Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Tanquam diceret: ô homines, nolite desperare vos fieri possi filios Dei, quia & ipse Filius Dei, hoc est, Verbum Dei, caro factum est, & habitauit in nobis. Reddite vicem, efficimini spiritus & habitate in illo qui caro factus est, & habitauit in vobis. Neque enim iam desperandum est, participatione Verbi fieri posse homines filios Dei, quando Filius Dei, participatione carnis, factus est filius hominis.] Et lib.21. Civit. cap.15. [*Quoniam spiritu Dei agnitus, hic filii Dei sunt, sed gratia, non natura. Vniuersus enim natura Dei Filius, proptet nos misericordia factus est filius hominis, ut nos natura filii hominis, filii Dei per illum gratia fieremus. Manens quippe immutabilis, naturam nostram in qua nos suscepimus, suscepit a nobis; & tenax Divinitatis sue, nostra infirmitatis particeps factus est, ut nos in melius commutati, quod peccatores mortalissime sumus, eius immortalitatis & iustitiae participatione amittamus; & quod in natura nostra bonum fecit, impletu[m] summo bono in eius natura bonitatem seruemus. Sicut enim per vnum hominem peccatum, in hoc tam graue malum deuenimus; ita per vnum hominem eundemque Deum justificantem, ad illud bonum tam sublimi veniemus.*]*

S.Bernardus lerm.1.in Vigil. Natu. Dom. [*Quare Filius Dei factus est homo, nisi ut homines faceret filios Dei?*]

24. Claudiat agmen, qui attento ætatis ordine illud dicere debuerant, S.Irenæus & Clemens Alexan. Ille lib.3. contra hær.c.29. vbi impugnans Ebionæos affirmantes Christum esse purum hominem; [*Perseverant (inquit) in carne mortali, & sunt debitores mortis, antidotum vita non accipientes. Ad quos verbum Patris ait, suum munus gratia narrans: Ego dixi, D[omi]n[u]s es tu & filii excelsi omnes vos autem sicut homines moriemini. Ad eos indubitate dicit qui non recipiunt munus adoptionis, sed contemnunt Incarnationem puræ generationis verbi Dei, fraudantes hominem ab ea ascensione quæ est ad Dominum, & ingratæ existentes Verbo Dei, quod Incarnatum est proper ipso. Propter hoc enim Verbum Dei homo, & qui Filius Dei est, filius hominis factus est, commixtus Verbo Dei; ut adoptionem percipiens, fiat Filius Dei. Non enim poteramus aliter incorruptam & immortalitatem accipere, nisi adunati fuissimus incorruptæ & immortalitat[i]. Quemadmodum autem adunari possemus incorruptæ & immortalitati, nisi prius incorruptæ & immortalitat[i], facta fuisset id, quod & nos, ut absit*]

absolutius quod erat corruptibile ab incorruptela, & quod non mortale ab immortalitate; ut filiorum ad-
optionem partem patrem;] Non est huius loci execute-
re fallum (ens) quo aliqui hunc S. Irenæi locum ac-
cepunt; sed eos refellimus infra lib. 5. sect. 2. cap. 1.
Ite nunc de eo loco at esto.

Clemens vero Alexandrinus, in protreptico sic
scibit. [Ipse tibi loqueretur Dominus, qui cum in for-
ma Deitatis, non rapinam arbitriatus est esse se aequa-
lem. Seipsum autem exanimavit misericordis Domini
hominem seruare cupiens, & ipse iam tibi verbum
evidenter loginit, ægredens incredulitatem. Ego
enim loquor, Dei Verbum factus est homo, ut tu quo-
que dicas ab homine quanam tandem ratione homo
efficiuntur Deus.]

Symbolum finem propositum aduentus Christi,
quam fecerat ex Evangelio secundum Ægyptios
bis verbis referit Clemens Alexandrinus 3. Strom. c. 6.
[Anno ipsorum dixit Seruatore. Veni ad dissoluendum
ipsa finem: Feminæ quidem, cupilatris: opera au-
ten, generationem & interitum. Quid ergo dixerint;
solita est haec administratio? Non dixerint. Manet
enim mundus in eadem economia. Sed non nullum
deus Dominus. Reuera enim opera dissoluit cupidita-
tis, auctoritatis, contentionem, gloriae cupiditatem, mu-
tuum inlaniam amorem, prædictam, ingluviem, luxum &
profusionem, & quæ sunt his similia. Horum autem
ut, et animæ interitus; siquidem delictis mortui
dormierunt. Ha vero feminæ, est intemperantia.]

*Iudeus nostra, non modo passibilitatis, sed etiam
Christi substantie, finis proximus fuit.*

15. Ex his ergo Scripturarum & Patrum locis, per-
spicere habetur, proximam finalam causam aduentus
Christi, & immediatum mortuum diuinum confligere
in regendo mirabilis opere, fusse salutem nostram,
omnibus illis quos dixi effectibus comprehensam; tem-
pore, satisfactionis & meriti pro nobis, præter eru-
ditionem qua nobis iridem à Christo obuenit. Et
quomodo extra omnem contumeliam sit, circumstan-
tia passibilitatis Christi ex solo peccato ortu ha-
bitus, ut haberetissimum S. Gregor. lib. 3. mot. c. 11.
ut ipse ipam quoque Christi substantiam ad peccati
nihil ablationem, & salutis nostræ negotiationem
fuisse à Deo destinatam, Patres infinites produnt. Nec
nisi violenter tam perspicua & expressa loca, possint
(et quidam faciunt) restringi ad solum modum quo
Christus aduenit; hoc est cum carne passibili Scriptu-
ra cum predictis, & Patres, simpliciter & absolute dicunt.
Christum venisse propter nos & salutem no-
stram, & propter eam, Deum factum esse hominem.
At hec verba non spectant ad nudam circumstantiam
passibilitatis, sed absolutè ad Christi substantiam. Nec
cum aliorum Dei operum finali causa quoad co-
rum substantiam agitur, solent Scriptores aut Patres
alter loqui, quam reuera loquantur de Christo, cùm
pro fine eius proferent liberatem & salutem no-
stram. Et minime est, Scripturas & Patres a quibus
hic nomen Christi finis celebratur, eum perpetuo obtru-
dere, si non esset finis substantiae Christi; semper au-
tem ingredi finem alium, qui non nisi vnam circum-
stantiam spectet, sicutque accessoriis dumtaxat; ac ne
accessoriis quidem quoad Christum ipsum, cuiusque
substantiam quanmodo nullo modo finalizet. Quare indu-
bitatur videtur, salutem nostram esse Christi finem,
etiam quod substantiam suam: sive præterea aliis
aliquis finis eiudem substantiae Christi, adiungendus
est salutis nostra, sive non sit adiungendus, de quo po-
stea. Quoniam vero predicta Scriptura & Partum loca
simpliciter intellecta, (ut sunt sane simpliciter intelli-
genda cum nihil obstat,) sonant causam finalem pri-

mariam & non dumtaxat impulsuum, necessarium est
admittere, cum quem dixi finem non esse impulsuum
tantum, sed etiam primatum; sive solitaris moue-
rit, sive non, quod iam non quæsumus. Et quamquam
non cœnuntur inter Autores, quid si finis primarius ac
simpliciter dicitur, & quomodo ab impulsu diffe-
rat, ut latè versat Tiraquello tract. *cessante causa, limi-
tatione 1. & breuiter Sanchez l. de voto cap. 2. n. 38.*
Notandum tamen finis simpliciter dicti, quam in salutem
nostram volo cadere respectu mysterij Incarnationis,
in eo sita est, quod ita animum moueat ut vi huius
actus cessatura esset voluntas, si finis ille secluderetur.
Impulsus autem finis dicitur is, qui tantum facit ut
voluntas celerrimis aut labentius, aliòve simili modo
mouatur in effectum, in quem nihilominus vi praesentis
volitionis feretur, quamvis decesset ea causa impel-
lens. Ita utramque hanc causam exponunt varij DD.
apud Sanchez lib. 4. de voto cap. 2. num. 38. & seqq.
Salus itaque nostra, aut quod idem est destruccióne pec-
cati, est Incarnationis & Christi causa finalis simpliciter
dicta, non autem dumtaxat impulsua. Tameo contra-
rium sentit Scotus in 3. d. 7. q. 3. *littera B.* arbitratus
salutem nostram fuisse dumtaxat causam finalem sim-
pliciter dictam respectu passibilitatis Christi non au-
tem absoluè & simpliciter respectu Christi. Sed melius D. Bonavent. in 3. d. 1. att. 2. q. 2. pronunciat, quod
diximus magis consonum esse pierari fidei, quæ sim-
pliciter docet Christum propter salutem nostram ve-
nisse, quod non diceret, si salus nostra fuisse tantum
finis impulsus diuini huius operis, ac non simpliciter
dictus.

Consulto porro vocavi hunc Christi finem, imme-
diatam & proximum, quia si ageretur de fine remoto
& ultimo, dubitare non licet, quin is esset Dei glo-
ria, quæ est ultimus finis operum Dei quorumcumque,
ut Sapiens docet Proverb. 16. ac proinde etiam Christi
finis esse debet, ut optimè notauit Aureolus in 3. d. 1.
q. 1. art. 5. properea vocans gloriam diuinam *finem*
perficiensem, salutem autem nostram *finem ex hoc fine*
prouenientem: quia hic finis proximus, ordinatur ad
ultimum illum finem diuinæ glorie. Verum hic finis
quia est quasi transcendentia, & per omnes diuinos ef-
fectus vagatur, vix solet specialiter exponi cum de di-
uinorum operum fine agitur. Itaque obiter dumtaxat
hic eius memini.

Vetus doctrina, quadruplex.

26. Vetus doctrina de Christi satisfactione pro no-
bis, præter sensum gratitatis peccati quem ingenerat,
esse potest suspectio infinitæ Dei bonitatis, qui Iesus
satisfaciat. Audi Goffridum Vindocin. serm. 2. de natu.
Dom. in fine. [O inæstimabilis Dei & Domini nostri Iesu
Christi circa peccatores benignitas! o ineffabilis mis-
ericordia! o misericordia inenarrabilis! o admirabilis
patientia! Quia enim maior benignitas, sive misericordia,
humilitas vel patientia peccatoribus exhibeti potuit,
quam ut ipse Deus, se contemneret fieret pietum ho-
minis: ita ut contra Deum peccaret homo, & Deus pœni-
tentiam faceret pro peccato: homo etiam contra Deum
seuerit; seueri autem Deus propitiaret: formam
seruū cordi & terra Dominus assumeret, in qua ipse pa-
nis verus elsurit, fons viuis sitret, virtus firmissima
infirmatur, immortalis vita pro suo interfectorē mor-
reretur: Quicquid boni in terra exhibuit Deus, pro
homine fecit: & quicquid mali sustinuit, ab homine
& pro homine fuit. Quid ad hæc, fratres, cogitabimus?
quid d' cœmus? quid faciemus, cum Deus talis sit circa
nos, quod melior esset non posset; & nos tales contra
eum simus, quod penè peiores esse non possumus?]

Addendum etiam est huius doctrinæ vius ille, quem
his verbis expressit Origenes hom. 24. in Num. sub

V 4 finem.

finem. [Semetipsum Deo offerte, & non alieno labore sed proprio placere, hoc est perfectius & eminentius omnibus votis. Hoc qui facit, imitator est Christi, ille enim dedit homini terram, mare & omnia que in eis sunt ad obsequium; dedit & Caelum, Solem quoque & lunam ac stellas hominum ministerio concessit; pluvias, ventos, & omne quidquid in mundo est, hominibus largitus est. Sed post hæc omnia semetipsum dedit. Sic enim dilexit Deus mundum, ut filium suum uirginatum daret pro mundi huius vita. Quid ergo magnum faciet homo, si semetipsum offerat Deo, cui ipse prior obtulit Deus?]

27. Subijcamus quoque vobis tertium eiusdem doctrinæ ex S. Gregorio 8. moral. cap. 15. ad illud: *Negue cognoscet eum amplius locus eius.* Sic enim hæc verba exponit de Christo acerbè latro si ex eius aduentu ad nos, propero nos, proficere negligamus. [Locus hominis sed non localis, ipse scilicet conditor exitus, qui hunc ut in semetipso consistenter, creauit. Quem nimirum locum tunc homo deseruit, cum seductoris verba audiens à conditoris amore discessit. Sed cum omnipotens Deus redimendo se homini etiam corporaliter ostendit, ipse, (vt ita dixerim) fugitiu sui vestigia subequentis, ad retinendum quem amiserat hominem, locus venit. Si enim appellari locus nequam conditor posset, Deum laudans Psalmista non diceret: *Fili seruorum tuorum habuimus ibi.* Ibi enim non dicimus, nisi cum locum specialiter designamus. Sed sunt plerique qui etiam post perceptum Redemptoris auxilium, ad delperioris tenebras devoluuntur, & tanto nequius pereunt, quanto & oblata remedia misericordiae contemnunt. Recke ergo de damnato homine dicitur: *Negue cognoscet eum amplius locus eius,* quia à conditore suo tanto tunc distictius in iudicio non cognoscetur, quanto nunc ad reparacionis gratiam nec per dona reuocatur. Vnde & notandum (uimoperè est, quod non ait: *Negue cognoscet amplius locum eius.*) Dum enim cognitione non homini, sed loco tribuitur, patenter ipse conditor loci nomine designatur, qui distictus ad examen strinum veniens, in iniquitate durantibus dicit: *Nescio vos unde sitis.*]

Colligere 4. ididem licet, quanta res sit homo pro quo Deus Filium suum addixit. S. Chrysostom. hom. de profectu Euangelijs (post homilias in epistolam ad Philipp.) sic id expressit. [Homo dignissimum Dei animal, & propero quem uirginito suo Pater non peperit. Non enim mihi hoc dies, quod sit fugitiu quispiam, vel latro, vel fur, vel facinorosus, vel quod sit pauper, abiectus, vilis, & nullus frugis, sed cogites quod & pro ipso mortuus est Christus; sufficiatque tibi, ut potè idonea sollicitudinis causa. Cogita quantum illum esse necessarium sit, quem tantus Christus ita appetiat. est, ut nec sanguini suo pepercerit. Neque enim, opinor, si Rex pro aliquo occidi vellet, quereremus argumentum alium, num magnus quispiam ille sit, quem Rex tanti facit. Non equidem opinor, sed insufficiens est mors eius qui mortuus est, ut ostendat, quanta charitatis fuerit erga illum. Nunc vero cum non homo, non Angelus, non Archangelus, sed ipse celorum Dominus, ipse uirginitus Dei Filius, carne vestitus tradidit semetipsum pro nobis ad mortem: si non omnia fecerimus, & attenteremus, ut homines tanto prelio redemptos, in omni cura habeamus, qua nos uebimur defensione: quam veniam impetrabimus: Et hoc ipsum, Paulus indicans, dicebat: *Ne cibo tuo perde illum, propero quem Christus moriens est.* Volens enim eos qui despiceant & contemnent fratres infirmos castigare, & in officio continere, ut persuaderet eis habendum proximorum curam, hanc uicinam rationem pro omnibus dedit.] Recole dicta superius hoc ipso capite, de vilibus illis que Deus per Christi adventum nos docuit. Ibi enim & hic vobis huic do-

ctrinæ iam est propositus, & alij æquè hoc penentes.

C A P V T II.

Indubitatum quoque est, salutis nostra per Christum negotiationem, sive satisfactionem pro nobis, undeunque perfectam ac superabundantem fuisse.

28. *V*eni itaque Christus peccatores salvos facere, & liberare de potestate tenebrarum, cui omnes ob peccatum primi parentis ad ipsos cum semine transfusum, & insuper plerique ob propria peccata actualia, subiacebant. Hoc constituto tanquam certissimo, aliud item statuendum est inter Doctores plenè certum, nempe, Christi pro nobis satisfactionem, quæ premium facta a lytrum redempcionis nostra, non perfectam modo, sed etiam plusquam perfectam & superabundantem fuisse, cum prout meritiorum, tum prout puræ satisfactoriarum. Hoc tametsi præcepissimum, ac ut dixi, apud DD. certum, tamen excusendum ac stab. liendum est, ne gratis concessum, & non solidè constitutum videatur.

Christi pro nobis Satisfactione, perfectissima.

Satisfactionem igitur pro nobis à Christo exhibitan, fuisse uideunque perfectam, sive prout meritiorum, sive prout presé ac propriè satisfactoriarum, extra controversiam est. Nam prout meritiora quidem, ad æquum præmium, illudque summo iure obtinuit, & omnibus veri ac presé accepti fieri conditionibus ac deitibus splenduit. De quo ex generali tractatione de merito liquere potest, & sigillatim aliquid attingendum erit, tractando Christi voluntatem liberam, eiusque fructus. Hæreamus itaque in satisfactione propriè dicta, seu destinata ad iniuria reparationem. Hanc ut liqueat prodijis à Christo pro nobis perfectam, percurrandæ obiter sunt conditiones perfectæ satisfactionis, cùm generaliter acceptæ, cum sigillatim eius que debetur Deo pro iniuria qua peccatum violatur.

Satisfactionis conditiones generales.

29. Priora expendi lib. 3. de virtut. à num. 283. tractando actus iniuria commutatus, quibus satisfactionis numeratum quatenus est repensio eius quod debetur pro nuda iniuria, spectata præcisè à damno illato. Debet enim pro iniuria sic sumptu aliquid prater id quod pro damno rependum est, monstravi loco allegato, num. 284. adducto luculentio in eam rem S. Anselmi loco, ex lib. 1. cur Deus homo cap. 11. Vidimus igitur eo loco, veram quamcumque & perfectam satisfactionem, ex parte satisfaciens præter communes omnibus bonis actibus conditiones, nempe libertatem & honestatem, postulare ut sit actus alio iustitiae titulo indebitus, nullaque creditoris gratia sine remissione inominatus. Nam cum satisfactione sit actus iustitiae, æquè ac restituïo, iustitia autem postulat reddi a quale, planè sequitur quantum gratis ac indulgentie de iure suo remittens, intrinsecè in ipsa æqualitatibus inductione adhibetur, tantum deesse æqualitati illi quæ rependenda erat. Quam item constat plenam non fore, si opus alias iustitiae titulo debitum, offeratur ad dissoluendum hoc nomen, & diversum hoc iustitiae debitum extinguendum. Quia vero iustitia intrinsecè respicit debitum, non debet autem satisfactionem nisi qui læsit; propterea adiebam citato loco, satisfactionem, ut plena ac perfecta sit, debere ab illo ipso qui læsit exhiberi, vel loco eius ab alio de lazi consenu. Hic enim

enim si accedit, satisfactio à tertio exhibita erit & aquilis, exinguèque debitum ab alio contractum peritigationem iniurie; quod non fieret, si aliena satisfactio pro illata per alterum iniuria, non consentienti ac acceptari letoingereretur. Hæc igitur sunt conditioes communes cuiusque propriæ dictæ satisfactionis, in quibus hoc loco exponendis aliqui immensitate los lectores opprimunt; cum ad rem presentem suis supèrque esse possint haec paucula, que de illa nota in proprio loco data paulò pleniore tractatione delibera.

Squiles eius que Deo exhibetur. An iis annumeranda diuina promissio & acceptatio, sententia.

30. Specialiter vero in satisfactione qua Deo pecatis noctis violato & iniuria affecto exhibetur, necesse pateret esse sententiam nonnullam, nempe, ut opus illud quod Deo in satisfactionem exhibetur, supernaturale sit, & à Deo in satisfactionem pro iniuria acceptetur, posito de ea acceptancee promissio. Necesse tam supernaturalitatem in satisfactione, non est quod confirmem, cum sic per se manifesta. Ordinatur enim ad abstercionem peccati auerteri à Deo, supernaturali fine noctis. Ut igitur sententia cum fine illo suo proportionem, & effectu quem procreat sit commensa, neccesse planè est ipsam quoque supernaturalem esse; idque (videlicet) est per se evidens, & ratum fixumque apud omnes. Circa necessitatem vero diuinæ acceptationis vel promissionis, seorsim vel coniunctim summatum, variant sententiae. Vtrumque illum actum ad hoc negotium necessariò exigere censem Suarez; neutrum Valquez; atetum dumtaxat nempe, acceptiōne solam, Valentia.

Vnumque ergo illum actum ad perfectam satisfactionem Deo exhibendam esse necessarium, censem Suarez t.1.3. p.4. sect.5. & d.39. f.1. §.6. *conditio*, cui subscibunt Pefantius 3. p. q.1. disp.6. & Ragusa t.1. d.1. Ratio quād confirmatur, est, quia acceptance satisfactionis absque obligatione præsumta, actus liberalitatis non iustitia: ut igitur iustitia exerceatur, necessarium est obligationem acceptandi intervenire. Ea vero obligatio non potest Deo iniecti nisi à seipso, qui non nisi promittendo debitorum se potest facere, vt dicit D. Ang. item. 1.6. de verb. Apost. & in Psal. 83. At Valquez 1. p.d. 85. cap. 6. & 3. p.d. 5. cap. 2. negat ad satisfactionem Deo pro iniuria impensam, exigi ut acceptetur; vel ut Deus se acceptatorem promiserit, quia existimat supernaturalem vnius cuiusque nostrum satisfactionem Deo exhibitam, etiampore natura condigere meritioriam abstercionis macula ex anteriori culpa involta. Ut quid ergo exigatur satisfactionis acceptatio, vel eius acceptanda promissio? Accedit quod hic Aut. negat Deum promissionem sua obligari nobis iniuria, ob imperfectionem quam in ea debiti contradictione involui censem. Non enim ergo ea promissio accommodata ad exponendum quod queritur; nempe, quomodo actus hominis in quem cadit, sit actus iniustitiae. Tandem Valentia 3. p.d. 1. q. 1. p. 4. quæcumque ultimo necessitatem diuinæ promissionis excludit, et quod Deus repudiat nequeat plenam ac confitentem, & cogitatum satisfactionis mensuram, quae in omni supernaturali satisfactione certatur; sive sit ipsam satisfactionem Christi infinita, sive sit opus nostrum habens illam Christi satisfactionem admixtam ex Christi ipsius concessione.

Conciliantur quoad rem presentem.

31. In his sententiis, est quod probem, & quod rei quam quoad aliqua huic negotio minus intima. Quoad

punctum tamen cuiusunc p̄cipue insistimus, videtur posse conciliationem admittere; dicendo nimirum, aliud esse agere de satisfactione quasi in actu primo, hoc est de opere ex se satisfactione, & verè idoneo sarcire iniuriam illatam, aliud vero esse agere de opero actu satisfaciēte, sive sarciente defacto iniuriam interrogatam. Sicut aliud est, summam aliquam pecuniae esse ex se precium aptum reponi alteri pro re iusnaliud vero est esse pretium re ipsa compensans rem alienam. Si enim equum alienum, qui reuera non exceedat pretium 50. aurocor, usurpem mihi iuinito domino, ei que nolenti obtundam aureos 50. pro equo adhuc extante, non confessor exhibitione illius pretij impediuisse re ipsa inæqualitatem ex usurpatione rei alienæ consecutam: quia quamvis summa pecunaria quæ exhibetur in pretium æquum valore rem usurpatam, nempe, equum alienum, effèctu quoque ea summa ex se idonea ad æqualitatem inducendam, si equi dominus annueret; Tamen eo sensu non posito, inæqualitas durat re ipsa, nec de facto tollitur: quamvis pecunia oblata, effet ex se apta & sufficiens ad eliminandam inæqualitatem faciendamque æqualitatem. Non dissimiliter in satisfactione supernaturali exhibita Deo, secernenda est satisfactioni vis ac idoneitas, à satisfactione actuali: sive vis tollendi iniuriam moraliter superstitem, ab ipsa eius sublatione. De prima, recte assertunt qui negant satisfactionem supernaturalem exigere diuinam acceptationem vel promissionem. Reuera enim satisfactionem supernaturalis, ex se apta est maculam iniuriae interrogare aboletere, si in eam finem acceptetur. De secunda autem, sive de satisfactione iniuriam actu abidente, valet quod dicunt alii, contendentes ad satisfactionem exigi diuinam acceptiōne & promissionem, quia Deus quantumcumque satisfactionem condignam & æqualem offeramus, non tenetur iniuriam condonare. Vnde quia nomen *satisfactionis*, solet prius hoc posteriore modo accipi; prout videlicet sonat non modò actu sufficientem ad iniurias abstercionem, sed qui eam de facto & re ipsa absterget; propterea simpliciter loquendo, admittendum est, ad satisfactionem supernaturalem exigi diuinam acceptationem ac promissionem. Sicut quia nomen *meriti*, solet potius designare meritum in actu secundo, quam in actu primo; propterea in tractatione de merito, exigo ad illud diuinam promissionem quæ ad metitum in actu primo non exigitur. Hac ratione initio potest sententiarum propositorum conciliatio, quoad rem in praesenti negotio p̄cipue quæsitam.

Quæ admixta unicuique sententia, non placeant.

32. At quoad alia, est quod in unaquaque eorum iure displiceat. Ac primum Suarez, perperam secernit acceptationem & promissionem, tanquam duos actus ad satisfactionis veritatem necessarios. Tametsi enim verum est, dati posse acceptationem quæ à promissione discreperet, eam nimisùm acceptationem quæ sit simplex approbatio satisfactionis exhibita, tanquam actus boni, sed qui ad debiti extinctionem non admittitur: tamen acceptatio de qua hinc agimus, non est eiusmodi sed est acceptio satisfactionis ad plenam debiti extictionem, & omnimodam hominis rei qui iniuriam adserat, exsolutionem à satisfactioni obligatione. Et hanc acceptationem, liquet satis supèrque esse ad veritatem satisfactionis iniuriam re ipsa abolenus, quamvis nullus alius promissionis actus intelligatur exurgere. Est quippe ea acceptatio, nihil aliud quam volitio nihil yletius postulandi in compensationem: et quod is qui oblatam satisfactionem accepit, contentum se profiteatur, saltem in actu exercito, nec aliquid preterea depositat ad macule per iniuriam interrogata abstercionem.

sionem. Non est igitur præter huiusmodi acceptationem, necessaria promissio ad veritatem satisfactionis supernaturalis, quia præcisè ex ea acceptatione, intelligimus enasci in Deo obligationem illam quam ipse sibi debet, iniçere ad nihil ultra postulandum pioinuria: nihilque reuera infert promissio, quod ea quam dixi acceptatione præstum non intelligatur; præterim iuxta tentationem ab Autore cum quo agimus latè confirmatam relect. Dei disp. 2. l. 2. n. 14, nempe, quod in Deo simplex assertio arque expressio proprii concepti, æquivalat promissione; ob summam Dei veritatem, & immutabilitatem. In acceptatione autem de qua agimus, elucet manifestè diuinum illud propositum nihil ultra in satisfactionem exigendi, eiisque propositi simplex assertio. Nec refert quod aduerterius opponebat, acceptacionem hanc ex parte Dei non esse actum iustitiae, sed liberalitatis: hoc inquam non refert. Nam neque promissio quam aduersarius addi vult acceptationi, est actus iustitiae, sed liberalitatis, cum Deus ad eam formandam non obstatinatur; & tamen ex quo præstata est, recte fundat actum iustitiae. Sicut contractus quem initio non tenebaris, spectat ad iustitiam, eamque fuardat ex quo semel initus est ex liberalitate vel gratia. Similiter ergo quām Deus vitio at plane liberæ satisfactionem acceptasse supponatur; ex quo tamen supponitur acceptasse, iustitia fert, ut nihil ultra depositat ab eo cuius satisfactionem pro iniuria interrogata sic acceptauit sciens volensque. O nitto quod ut satisfactione sit vera, & plenus actus iustitiae ex parte homini, nihil est necesse intellegere ex parte Dei, antistrophum (vt sic dicam) actum iustitiae. Nam neque in humanis si res exhibeat satisfactionem convenientem & plane æqualem, exigitur actus iustitiae in creditore, qui ferari potest omnique actu absinere, circa villam iustitiae oblationem in actu debitoris, ex parte sua ad æqualem satisfactionem, ut supponatur. Quorsum ergo aduersarius opponit quod secula promissione iustitiam fundante ex parte Dei, defutatur ut iustitiae exercitium ex parte hominis, quod facere ut vera satisfactione esse agnoscendum?

33. Dua aliae sententiae propositæ, nonnulla quoque assumunt quæ meritò disperdere debeantur. Nam Valquez perperam supponit, supernaturalem satisfactionem Deo pro iniuria à peccatore exhibitam, esse dignam & iustitiae æqualem suæ naturæ, & ex se, quod infra accurate agitabitur, nunc supponatur rejiciendum. Valentia item, male conserf. Dua non posse non acceptare supernaturalem satisfactionem, tantæ dignitatis quanto est satisfactionis, sicut ipsius Christi, sive nostra Christi satisfactionibus nixa. Quamus enim ea dignitas summan acceptabilitatem talis satisfactionis ferat, inde tamen non sequitur, Deum ad illam acceptandam obstringi. Neque enim Deus tenuerit præstare quidquid decet, aut quidquid nobis videatur vel etiam recipi est decentius; licet nihil inquam faciat indecens. Videbis quæ in hanc rem profecto in natur. Theol. d. 8. num. 7. 3. & qua latè super disputatione H. rice 1. p. d. 19. cap. 5. Nec qui contrarium contendit Diaconus Russus id reuera cuincit, ut infra dicam agens de causa eff. Etiam Christi. Liberum itaque est Deo, satisfactionem ex se æqualem, & dignissimam quæ acceptetur repudiare, vel admittere, ad effectum abstensionis iniurie illarum. In quo est latum discrimen, iterum satisfactionem hominis ad Deum, & satisfactionem hominis ad hominem, ut exposui lib. 3. de virtut. a. num. 29.

Christi satisfactione, virisque vera satisfactionis conditionsbus ornata, cum generabilibus, tum specialibus.

34. Ex dictis, nullo negotio eruitur quod affirmabam de veritate satisfactionis exhibitæ à Christo pro

nobis, ut iniuria per Adamum & eos qui in similitudinem prævaricationis Adæ peccauerant, interrogata, repararetur. Si enim propositas vera & integræ satisfactionis conditions, cum generales, tum satisfactiones supernaturaliæ speciales percurramus, alisque satisfactiones per Christum exhibita accommodemus, bellissime in eam quadrabunt: ac proinde fatendum est, Christi satisfactionem pro iniuria Deo per Adamum & nos interrogata, fuisse perfectam.

Ac primum conditions cuiusvera satisfactiones communes, manifestè locum habent in Christi satisfactione pro nobis quæ conservata fuit liberimis ac opimis actionibus officiata. Adequantibus; ideo enim designatur nomine *emptionis* & *redemptionis*, quas constat debere fieri per aliquid quod saltem sit æquale, Non item fuit Christi satisfactio alio iustitiae titulo debita: Ex que enim? An ex eo quod gratius esset Deo, ut per Christum redimeremur? An ex titulo gratitudinis Deo debita à Christo? At neuter illorum titulorum fuit Christum alio iustitiae titulo astricatum fuisse satisfacere Deo pro nobis. Non enim prius; quia ut optimè ratiocinatur D. Anselmus lib. 2. cur Deus homo, cap. 19. quāmvis creatura nihil à se habeat, sed omnia à Deo participet; tamen accepit à Deo per easdem pleraque licet faciendi & omittendi: ita ut etiam alterum illorum magis placet Deo, tamen non tenet creatura ex iustitiae debito illud exequi, ut liquet de virginitate ad contingam compata, que acceptior sanè Deo est, & gratior coniugio; neque tamen ab homine ex iustitiae debetur, sed ex merito beneplacito. Similiter ergo, [Dominus Iesus, (inquit supra S. Anselmus,) sic accepit à diuina natura quæ alia est ab humana, esse quod habebat, ut nihil deberet dare, nisi quod volearat.] Ac proinde ut paulò ante praemiserat, non ex debito, id est, non ex titulo iustitiae, alio ab eo quom pasciendo cum Patre contraxit, satisfactionem suam pro nobis obulit. Alter vero titulus qui proponebatur, hoc est titulus gratitudinis, nihil magis incommodat, quām prior nunc exclusus. Nam titulus gratitudinis, non est titulus iustitiae propriæ dictæ, sed luxate tantum & obligeat (ut vocant) *potentialis*. Vnde quāmvis satisfactione Christi fuisse Deo debita titulus gratitudinis, non fuisse tamen debita alio iustitiae titulo: quod ad remouendam obicem veritatis satisfactionis quem nunc removere intendimus, plane sufficeret. Deinde negandum est, Christum titulus gratitudinis fuisse astricatum ad hanc satisfactionem pro homine oblationem. Poterat enim titulus gratitudinis satisfacere alios, alios, tamen citia exhaustionem, quām gratitudinis ratio non postulat. Quid si hoc debitum agnoscamus in Christo, nihil plane erit pium & sanctum, ad quod non sumus ex hoc titulo altringendi: quia Christus seclusus speciali pacto quo Deo s' diuinxit, (quod factum nunc secludimus,) non pluribus titulis obligabatur Deo, quām puri homines: quām certum sit, titulus obligationis, ei nobisque communes, fuisse respectu Christi intensius perfectiores, v.g. titulus collatæ substantię, artius ligatus Christum, quām nos; infinitatè substantię diuinę, & tantam nostrę substantię limitationem. S milititer ratione donorum supernaturalium creatorum, quæ in Christo erant vberima & non ad mensuram, constat Christum fuisse Deo perfectius astricatum, quām nos; qui vix paucis guris cœlestis illius rotis persperrimus. Intensius igitur, tituli obligationum cadentes in Christum perfectiores erant; extenuè tamen idem erant, & non plures: atque adeò si nos titulus gratitudinis non tenemur ad opera supererogationis, quantumvis Deo accepta & grata; neque Christus ex eo titulo tenebatur ad satisfaciendum pro nobis. Ac proinde salua manet Christi satisfactione, ea communis conditio, quod non ex alio iustitiae titulo

timi debere. Sed & postrema communis integræ ac vere satisfactionis conditio, non desideratur hoc loco. Quoniam enim Christus exsoluebat quæ non rapuerat, & aliis planè erat ab iis qui iniuriam inculcabant, tamen Deus antecedenter ad satisfactionem, remisit ea in parte ex summo iure; fuitque contentus satisfactionem sibi exhibebat alio. Quæ gratia creditoris cum se habeat præcipitio posse ad solutionem, nec instituta satisfactione, nihil eius perfectione aut veritate incommode, ut ipsa est constitutum. Quare si ratiōne Christi pro nobis, communibus quibusvis bona satisfactionis conditionibus, fuisse conquisitam.

35. Sed & propriis dotibus supernaturalis satisfactionis colluxisse, dubitare non licet. Nam actus satisfactorius quo Christus eliciebat, erant perfectissimè & eminentissimè supernaturales, siue sit sermo de actibus Christi incensus, ac dominatus de illa voluntate de qua lexipsum in capite libri, ut habetur Psal. 39. & in qua, iuxta Apollonium, sancti facti sumus; siue si sermo de actibus Christi extensis; nam hi quoque propter moraliter vnum faciebant cum actibus interius, spectabat ad eundem ordinem, & supernaturaliter poterant. Præterea vero acceptasse Deum actus Christi ut satisfactorii essent, & fini nostræ liberatio[n]i intenti, ex Scripturis didicimus, ut ex Isaia c. 53. verbis illis de Christo: *Si posuerit pro peccato animam suam, salutem generem longam. Et, Iniquitates eorum ipse puniunt propter dispersionem et plurimos. Innumeris humidi loca sunt in Scripturis obvia. Nihil itaque tamquam que specialiter in inpeccaturali satisfactione depositabimus, desideramus eum in Christi operibus ad hanc salutem nostram direcere: ac proinde vera & perfecta satisfactionis ratione in luce fortata.*

*Colliguntur satisfactionem Christi, perfectam suis
fæsi, & ex iustitia.*

36. Quia vero satisfactione est actus iustitiae, quo iniquitas per iniuriam prius inducta aboleritur; addendum consequenter est, Christum eliciens actum vero iustitiae communiatrice, & ex ea (satisfactio) pro nobis. Deinde iniuriam expiavit. In hoc puncto nonnulli regurgitantur. Sed firmatis (per) ius sufficienter, principiis omnibus ex quibus sequitur quod nunc proponimus, non est pro longas moras ne clamus in re (quantum obiecto) ferre per picina. Sanè actus quo quis ins alienum iuratum, nec fundatum in bonis communibus, reparare, vel indeince seruare faragit, est actus iustitiae communiatrice, ut pono ex tractatione de virtutibus, quae Christus offerente Patri suas actiones & perfections pro nobis, propositam habuit reparationem quamvis iniurias violari, quod est ius alienum, strictum, nec fundatum in bonis communibus. Igitur sic satisfactione, elicit actum vero ex propria dicta iustitiae communiatrice.

Nihil video in hac argumentatione quod labet. Nam maior est ipsamnotio actus iustitiae communiatrice. In minore, potest quis rictari nonnihil. Nam sunt qui negant, iniuriam illam & iniquitatem praefuisse, quam actu iustitiae expari oportuerit. Ita Torres dicit, de iust. dub. 2. num. 6. quæ tententia in normam propositam planè conciliat. Sed mihi de divino iure summo & perfectissimo, cuiusque violatione per peccatum, nulla potest esse ambiguitas; eamque, si quæ subesse poterat, diuersi sufficienter lib. 4. de virtut. n. 352. Apparet enim, quod alij aduersus eam minorem oppositionem, & negantes ius cuius reparatio fuit Christus propositi, est ius alienum strictè dictum; quia cum Christus sit Deus, videtur potest non operari erga alium, quod tamen est de ratione exercentis actum iustitiae. Præterquam quod cum Christus sit filius naturalis,

etiam in sua humanitate, nec Filius sit alius à Patre, verò videtur alteritas illa ad iustitiam necessaria. Insuper verò cum omnes quidquid sumus, Dei sumus eminentius & pleniùs quam ferant inta villa nostraria quantumvis strictè dicta; non videtur fieri posse in Deum ex iustitiae affectu, sed ex aliquo superiori, v.g. pietatis: atque adeò neque Christus, erga patrem ex iustitiae affectu operatus fuerit. Sed hæc non infirmant illum minorem. Nam quod attinet ad distinctionem, & ut loquuntur alteritatem quam ista in suo obiecto inuoluit; manifestum est eam & quæ desiderari in obedientia Deo præstata, & in religione, quæ fuit iustitiae partes potentiales; quām in iustitia prelē accepta. Et tamen nemo unquam negauit Christo, obedientiam erga Deum & religionem. Neque ignorat iustitia, eam ob causam negari Christo potest. Nam rūm ut optimè ratiocinatus est hic in re D. Anselmus, fuit in Christo dux naturæ; quarum humana quæ satisfecit, est omnino diversa à natura diuina, & à terra angustissima Trinitate, cuius ius est reparatum. [Honorille (inquit S. Anselmus lib. 2. cur Deus homo, cap. 19. agens de honore Dei quem Christus satis fecit operando pro nobis,) totus est Trinitatis: quare quoniam idem ipse est Deus Filius I. ei, ad honorem suum ipsum sibi, sicut Patris & Spiritui sancto obtulit. id est humanitatem suam Diuinitatisque, que una eadem trium personarum est. Ut tamen in eadem ipsa veritate manentes, aperiunt loquaciter quid volumus; dicamus sicut vsus habet, quia Filius ipse lespsum Pati obtulit. Hoc namque modo aperte summe dicitur: quia in persona, totus Deus, cui secundum hominem se obtulit, intelligitur; & per nomen Patris & Filii, immensa quædam in cordibus audientur. cum Patrem Filius hoc modo postulare pro nobis dicitur, pieas sentitur.]

37. Salua igitur Christo est iustitia erga Deum, non obstante Diuinitatem eius; addere etiam non obstante filiationem. Nam filium emancipatum posse erga patrem exercere verum actum iustitiae, monstrauit lib. 4. de virtute, num. 57. Emanciparum autem omnes respectu Patris cœlestis, per libertatem, ut Tertullianus lib. 2. in Marcio, cap. 6. ieiœ pronunciavit. Ac proinde Christus, qui pro nobis libertime satisfecit, non caruit ex hoc capite, facultate elicendi actum iustitiae erga Deum. Quod denique omnia nostra, Dei summa iure, & inadibilibiter, non difficitur. Inde tamen non eripitur nobis dominium nostrum in actus nostros liberos, quos proinde Deo subjictere sinimus, nono titulo nobis oneroso, de quo postulamus, (quæ Dei benignitas est) cum ipso pacifici: & implentes ex parte nostra contractum, adipiscimus ius propriæ dictum, quod Deus supposita promissione benignè facta, non potest salua iustitia elidere. Sic ergo Christus ex pacto nostro cum Patri, adeptus est ius ad præmium de quo pactus erat: nempe ad salutem & liberationem nostram, onerosis satisfactionibus comparandam. Et quamvis hoc locus haberet, nec capaces essemus Deum nobis iustitia obligandi, supposita promissione eius; ac proinde etiam Christus iure illo excederes, Deum sita humanitati ex iustitia obstringendi; Tamen satis in præsentia esset, quod Deus verè potiatur iure perfectissimo commentatio, respectu satisfactionis ab iis depositanda, à quibus fuerit in iuria violatus; aut acceptanda ab alio, pro eis, ut & se vadem ac prædam ad satisfaciendum præstante; cuiusmodi sane fuit Christus pro humano genere in Dei iura grata. Hoc enim sufficit, ut affirmemus Christum ex iustitiae satisfecisse Deo pro nobis, id Deo exhibentem, quod illi ex iustitia debet; & quantum erat ex parte iuris, & moriui in quod Christus satisfaciendo collimabat. Quod vero Lessius l. 13. de Divin. perfect. num. 12. in contrarium obiecit, Christum non ex iustitia, sed ex obedientia mortuum esse, teste Apostolo ad Philipp. 2. imbecillum planè est. Illa quippe

quippe motu, non se excludunt ex eodem actu. Quod si quia apostolus meminit solius obedientia, exclusisset iustitiam; colligere similiter licet, Christum non esse mortuum ex caritate in nos, quod ibi apostolus suscepit ex eo mortuo mortis mentionem nullam fecerit: tametsi alia Scriptura, non finit motuum illud à Christi patientis satisfactionibus & perpetuis exclusi.

An sit dicenda, actus iustitia rigorosa, lis de vocabis.

38. Elicuit itaque Christus, pro iniuria per nos Deo interrogata satisfactionis, actum commutativa iustitia: quæ an rigorosa sit, est lis de vocabulo. Quidam enim nomine *iustitia rigorosa* designantes iustitiam quæ antecedenter ad contractus intionem & explicationem, nullam gratiam importet; negant Christum satisfactione Deo ex iustitia rigorosa: èo quod tam multa Deus remiserit de iure suo acceptans Christi satisfactionem pro aliis, & quidem factam de bonis, quæ innumeris aliis titulis poterat sibi usurpare, verèque Dei erant alio titulo quam exhibitionis liberalis, à Christo eorum Domino factæ: quæ omnia contendunt pugnare cum iustitia rigore. Vnde ita scilicet, Christum ex iustitia & ad æquitatem satisfactione Deo, ut tamen negent satisfactionis ex rigore, ob illas remissiones & gratias, solutioni quidem non intrinsecas, sed tamen antecedentes. His (an DD. si recte) statuerent notionem iustitiae rigorosa, mentio eam à Christi satisfactione alienam pronuncient; sed cum ea noio voluntaria sit, & gratia confusa, ut satis liquet ex iis quæ de iustitia satisfactionis ratione & conditionibus sunt praemissa, affirmandum est cum Albertino Cottol. 1. ex 1. princip. compl. num. 34. iustitiam rigorosam, à iustitia ad æquitatem non dici capere; ideoque Christum qui ex iustitia rigorosa satisfactione Deo, ex iustitia rigorosa satisfactione. Sanè D. Thomas in 4. d. 15. q. 1. art. 2. ad verè iustum satisfactionem illud vnu postulat, ut quod exhibetur, sit in dominio satisfactionis, quales constat esse respectu Christi actiones eius liberas. Quare de perfecta & vera Christi satisfactione, pro nobis exhibita Deo omnia dubitum est excludenda: vera autem iustitia ratio in eam cadens agnoscenda est, cum Vega. 7. in Trid. cap. 8. & 9. & communis recentioribus, refragante licet Medina q. 1. de Satisfact. & cum suis Scotitii Rada in 3. contron. 1. 3. art. 2. quos de vocabulis potius quam de re ipsa rixari, omnino persuader.

Christus, iustus Salvator, & iustitia ac aquitas nostra.

39. Habemus ergo Christum fuisse Salvatorem iustum, prout de eo à Zacharia pronunciatum fuerat in hac verba: *Venit iustus, & Salvator.* Sic enim salvavit, vt ait Orig. tract. 4. in Matth. vbi hoc quod est Christum venire iustum & Salvatorem, ait idem esse, quod salvare cum iudicio & iustitia. Idem egregie hom. 5. in Isaiam visione, quod Vulgata editio de Christo habet in concreto, quis vocavit ab oriente iustum, accipit in abstracto, & in hunc modum glossat. [Ait Propheta, Christum viventem iustitiam, & putamus ab Apostolo solum dictum esse, quia Christus sit iustitia, & sanctificatio, & redemptio, & sapientia? forte autem & apostolus instructus à Propheta, novit animatum esse iustitiam & viventem. Quia est ista iustitia? Unigenitus Dei. Quia autem non solum ab apostolo oritur est, Christum esse iustitiam, & viventem & substantiem iustitiam; sed inuenies, & à prophetis sermonibus hoc nobis mysterium exhibitum certum, & à capitulo in quo nunc lectio conquiruit: *Quis enim, (inquit,) iurare fecit ab oriente iustum, & vocavit eam*

ad pedes suos? Vocavit iustitiam. Manifestum est, animata eam esse, si ambulet vocata. Vocavit autem Christum Pater, quo ob nostram salutem ad nos iter faceret, & descendere de celo ad nos: *Nemo enim ascendit in celum, nisi qui de celo descendit Filius homini.* Vocavit eum de oriente; non de isto sensibili, sed de oriente lucis vera. Propter quod scriptum est: *Quis exangere ex oriente fecit iustitiam, & vocavit eam ad pedes suos?* Pater vocavit Filium, imò ut verè dicamus, Deus hominem vocavit iustitiam ad pedes suos, id est, incarnationem filii sui. Ideò & adoramus scabellum pedum illius, iuxta quod scriptum est: *Adorate scabellum eius, qua scabellum est.* Cato liquidem Domini honorem Deitatis assumit.]

Similiter S. Gregorius 6. moral. c. 7. censet Christum esse qui nostra aquitas, id est iustitia in abstracto dictus est apud Iobum. [Prophetico (inquit) spiritu repletus in eo quod ait: *Proponit aquitatem contra me & perueniet ad vitium indicium meum*, intueri Redemptoris nostri presentiam potuit. Ipse enim qui est virtus Patris & sapientia, etiam eius aquitas non inconvenienter accipitur. Vnde scriptum est: *Qui factus est nobis à Deo sapientia, & iustitia, & sanctificatio.* Quam scilicet aquitatem, quia Deus iniquis fugientibus, incarnatam ostendendo contraposuit: eos protinus ab iniustitate reuocauit, & humanan genus eo in iudicio antiquum aduersarium vicit, quo æquitatem Dei aduersantem suis itineribus inuenit.] Scitè Zeno Veron. ferm. 5. ad Neophyros, huc accommodat, quod in coeli Zodiaco, Virginem excipit Libra, ut noctem per Christi ex Virgine aduentum, adiectam esse iustitiam, quam item David ante Christum amulaturam prænunciarat.

De plusquam perfecta, & offensam nostram supercedente, satisfactione Christi.

40. Proposui secundum monstrandum, Christi probnis satisfactionem non modo fuisse veram & perfectam, quod haec tenus tradidi, sed etiam plusquam perfectam, & longè abundantiori ac pleniori in genere satisfactionis, quam offensa pro qua exhibebatur, plena clerà in genere iniuria. Hic enim æquè ac in priori puncto, non ago de Christi satisfactione, nisi prout reparante iniuriam atque adeò prout satisfactionis. Quanquam quod idem excessus interuenierit in satisfactione Christi prout meritoria, supra præmium quod re ipsa obtinuit, perspicuum fiet ex ratione quam dabimus, ut probemus excessum satisfactionis quatenus reparantis offensam, supra offensam quam reparat. Ea quippe ratio, accommodata ad meritum, ac quæ evincit excessum meriti Christi, supra præmium cui consequendum exhibebatur. Nunc igitur monstrandum est, Christi satisfactionem pro nobis fuisse superabundantem, & longè excessisse offensam. In quam rem appendenda est in statu iusta, iniuria Deo per hominem irrogata gravitas, & quantum veritas feret, amplificanda. Tum componendum cum ea erit satisfactionis Christi valor. Sic enim atrocitate vnius collata cum pretio & dignitate alterius, non grauare deprehendemus excellum, in cuius declarationem incumbimus.

Grauitas iniuria in Deum, maxima.

41. Peccasse hominem, iam suppossumus. Peccando item, iniuriam Deo intulisse, iam supra statuimus. Ea iniuria quanta sit, ægrè exponi, aut per luctuosos oculos nostros percipi potest. Quia tamen vel ex hoc uno quod peccatum sit Dei iniuria, atrocitatem eius non deprehendat, non modò ob summam & teretiam ingratitudinis labem quam homo Dei opificium tot diuinorum beneficiorum aggeribus yndecumque obseptum,

obcepit . & oppressum contrahit , bonitatem illam infinitam violando , sed etiam omni summam improprietatem hominis iniuriam inferens & illam fubeun-
tiam Dei ; ut proinde iniuria hominibus illatae vix no-
men iniuria mereantur , prae ijs quæ admittuntur ab
hominibus Deum. Differit ergo in hac rem S. Chry-
stoforus hom. 1. in ad Philem. *missio mor.* [Centum
iugiter denarii sunt , quicquid in hoc seculo admitti in
nos posset. Quia vero in Deum peccavimus , ipse de-
cem milia calentia sunt. Hostis enim peccata , etiam pro
perfessione qualitate discerni ; Exempli causa : Non
equaliter peccat , qui priuatum , & qui principem in-
iurijs violatoe quod maior offendit sit , quo si qui con-
sumulas patitur , principibus exteris eminet ; ac longè
genitor , si est fuit Rex. Atqui iniuria quidem eadem
est ; exterum auger pro dignitate personæ. Quod si
is , qui in Regem iniuriosus est , pro excellencia perso-
na metuò intolerabilitate cruciatur ; qui in Deum pec-
cat , quanis afficiendus est ponis ? Iraque & si eadem
in Deum peccamus quæ in homines , ne sic quidem
vix peccati punitas est : sed tanta est virtusque culpe
differentialis , quantum inter Deum & hominem distat .]
Ex mero vlique hanc iniuriam in Deum prouochit , ut
vulgatioi homines à nobis Deo proferti. Sic enim
habet [Littera terribile nimis sit , pauendique quod
dicimus , necessario tamen dicendum est , ut animum
nolam concutias , & magis magisque perterreas. Longe
genius magis hominem quam Deum , & metuere , &
honestare confundincar . Quod ita considera : Qui ad-
olescens scolus admittit , Deum se videre non ambigit ,
sed cum sine contemnit : Sin autem aliquis homo vi-
det , libidinis imperium cohibet. Nonne prafest homi-
nem Deo : pon impie in Deum est contumeliosus ?
At quod multos funestus est , contemnit istum , illos re-
necuit. Nam siquidem ab illis videri se putat , con-
cupiscentie continet flammam ; sìnd non flamma illa , sed
concupiscentia dicenda est . Si enim mulier congregedi esset
licitum , merito ea tene flamma dicereatur : at nunc infi-
nia , & contumelia verius dicuntur. Vider igitur homi-
nes , & iniuria desistit : Dei autem patientiam spernit ,
logoriam tamenque non curat. Alius autem furor per-
petuatus sibi conscius est ; & homines quidem fal-
satione , purgare le crimibus pergit , ac defensione
sive probabilem faciem adjicit. Deum vero quem fal-
sare negat , non curat , neque honoret , neque rever-
etur. At siquidem iussit Rex alieni abstinentia pecunij ,
in nobis expone , omnes prompte ac libenter ob-
temperamus : inbet autem Deus aliena non rapere ,
ne patremus. Vides , ut homines Deo in honore praf-
ficiuntur .] Rosafusque post pauca . [Hoc dixerim , non
damnum aliquem volens , sed ostendere quam malum
Deo debeamus . Si enim cum pari honore hominem ,
Deumque prolequimus , iniuriam facimus Deo ;
quando magis cum illi homines in honore perfe-
tus : Quod si ea quoque peccata , quæ in homines
sunt , in Deum potius ad noscuntur ; quanto magis
peccatum ipsum , quo in Deum peccamus , mole sua
nos obiret ?]

Salutans item optimè lib. 6. de prouid. cap. 7. Dei
per nos immanem iniuriam aperit verbis iis . [Illud
admonet , ne vnum penitus culpa genus quod ad con-
sumptum Dei pertinet , cuiquam lene esse videatur. Si
enim illud est ac praepotenter vitum , nequam ex-
hortari à quoquam licet , & si quicquam exhorta-
tur , decretis legalibus reus existit , & iniuriarum actor
intendit : Quanto itaque maioriis piaciuli crimen
est , iniuriam quempiam Dei esse ? Semper enim per-
dignitatem iniuriam perferentis , crescit culpa facien-
tis quæ necesse est , quando maior est persona quæ con-
sumptum patitur , tanto maior sit noxa eius quæ facit.
Et hinc est quod legimus in lege , etiam eos quæ viden-
t ut contra mandatum sacram levia fecisse , severissime

tamen esse punitos : ut intelligeremus scilicet , nihil ad
Deum pertinens , leue esse dicendum : quia etiam quod
videbatur exiguum esse culpa , grande hoc faciebat
Divinitatis iniuria .]

42. Fusè quoque & egregiè hoc versat S. Anselmus
lib. 1. cur Deus homo cap. 21. demonstrans , vel mini-
mum peccatum , ex eo quod sit contra Dei voluntati
esse homini deitudinum , etiam si eius peccati ad-
missione , totus mundus & quidquid Deus non est , nec
tantum quidquid nunc est , sed vel si infinites tantus
multiplicaretur , esset certo exercito subducendum. Spe-
ciat quoque ad summam peccati indignitatem perpi-
ciendam , quod addit cap. 22. [Homo in paradiſo sine
peccato factus , quasi positus est pro Deo inter Deum
& diabolum , ut vinceret diabolum non consentien-
do suadenti peccatum , ad excusationem & honorem
Dei & confusione diaboli , cum ille infirmior in ter-
ra non peccaret , eodem diabolo suadente , qui fortior
peccauit in celo nullo suadente. Et cum hoc homo
facile posset efficer , nulla vi coactus , sola uasione ,
sponte se vinci permisit , ad voluntatem diaboli , &
contra voluntatem & honorem Dei .] Hæc quanta
malignitas est ?

Neque vero solus homo in paradiſo ita se gesit , sed
quoties peccat. Est enim in omni peccato nostro , pro-
portionalis expressio lapsus Adami , & Eua nostra , id est
pats inferior . Adamum id est superiorē partem ani-
mi , prolectat & agit in trainam , ut sapientia dissitit S. Au-
gustinus , & concinnè S. Bernardus serm. 1. omnium
SS. verbis illis . [Sed quid paramus , fratres ; quæ ampli-
rimi vlique hodie factum illud grauitate dijudicant , &
tamen insipienter imitantur ? Indignantur aduersus
Adam , quod obediet voci uxoris sua plusquam Dei ,
& ipsi quotidie Euam fratrem , carnem videlicet audiunt
plusquam Deum. Fratres , si modò præsentem videte-
mus Adam in eo articulo positum , ascendentibus cogita-
tionibus in cor eius , coactari inter preceum uxori
& præceptum creatoris , nonne clamaremus aduersus
illum dicentes ; Cœs tibi miser ; vide ne feceris ,
seducta es , non acquiscas ei. Ut quid ergo , quoties
apprehendit nos tentatio similis , non persuaderemus si-
milter nobis ipsi ?]

Effe infinitam , quæ suadere videantur.

43. Ista est peccata , & ab Adamo & à quoconque
nostrum in similitudinem preuiariacionis Adæ ad-
missi grauitas , sicut magna. Inde non desunt qui pro-
nounceant esse infinitam. Ita Medina q. 1. de laisfact.
Albares 3. p. disp. 3. conclu. 3. & Aegidius Conio. disp.
10. de pœnit. à num. 4. iuncta disp. 2. num. 21. qui id
probat , quia per peccatum (intellige simpliciter di-
ctum , sive mortale ,) contrahimus debitum verè infi-
nitum , quod secula remissione , deleri non potest ab-
sque perpeccione pœna infinitæ extensiæ. Malitia au-
tem que absolute meretur pœnam infinitam , verè est
infinita ; alioquin non esse proportio inter pœnam &
malitiam. Nec valet quod aliqui respondent , pœnam
illam esse solùm infinitam extensiæ. Hoc inquam non
valet. Reuera enim pœna prædicta , est infinita in ge-
nere pœnae : quia secundum veritatem & prudentium
estimationem , eadem pœna durans per duas horas ,
ceteris paribus simpliciter in ratione pœnae est duplo
grauior quā si per unam dumtaxat horam duraret ;
atque adeò si duret per infinitas horas , est infinitè gra-
uior. Non item valet quod dicunt aliqui , quæcumque
tandem pœna infligatur mortali peccato , semper for-
sitan & determinatam. Non inquam valet hæc res-
ponsio. Tamen enim semper pœna finita est , tamen
reliquum pœnae quod iam nunc debetur huic peccato ,
& infligendum restat , est infinitum : ut autem malitia
cui pœna rependitur sit infinita , nihil est necesse pœ-

nam repensam fore certo aliquo tempore vel momentum infinitam; sed necesse est talem esse, ut quantacunque sit pena repensa, superfis alia rependenda quæ numquam possit esse tota inducta, tametsi totum eius subeundæ debatum, iam sit contractum. Argumentum itaque propositum, videtur à posteriori efficaciter concludere, ex infinitate pœnae mortali peccato debita, infinitatem malitia qua fordet. Confirmatur autem eadem malitia infinitas, primò quia culpa quæ nullo supplicio finito potest condigne puniri, est infinita simpliciter malitia. Secundò quia si quis peccata venialia infinita admisseret, quibus singulis deberet penam vnius hora intenta ut unum, necesse planè ficeret interrogari ei pœnam intensius infinitam, si intra unam horam abstergendus esset reatus ex labeculis illis infinitis relictus. Quælibet enim pena minor, non sufficeret pro infinitis illis peccatis, sed posset exanimari pro finitis. Cum igitur unum peccatum mortale, non si minus viciulum quam infinita venialia, debetur ei pena infinita: atque adeo etiam malitia eius, intensius est infinita. Ratio verò à priori hujus rei, ducitur ex obiecto quod infinitum est, & infinitatem refundit in actum quo violatur. Quo enim altior & sublimior est persona, eo grauor est offensia, ut superioris cum D. Chrysostomo ratiocinabatur, traditio que etiam Aristoteles s. Eth. c. 5. & omnino benè Demosthenes orat. contra Midiam, expostulans de alijs suis ædili ab eo impæcta, quam monstrat esse longè atrociori iniuriam, ob munus publicum quo ipse lœsus fungebatur. Si igitur persona violata sit infinita, cuiusmodi sanè est Deus, offensa item erit malitia infinita. Quid quod omni peccato mortali, quantum est ex peccatis malignitate, destruitur Deus, ut S. Bernardus pronunciat? Saltemque negari non potest, peccato quo quis si posset, vellet Deum destrueri, obuerteri diuinam destructionem; quæ si ipsa fieret, non posset non esse infinitè mala. Et idem est de peccato Iudeorum, qui que Deus perfererat, hoc est Christum rem infinitè pretiosam, destruxerunt.

Verè tamen, est tantum simpliciter finita.

44. Hæc argumenta ergè persuadent, infinitatem malitiæ peccati mortalis, effè simpliciter dictam, & è contrario valida ratiocinatio confirmare videtur, nullius peccati malitiæ esse simpliciter infinitam. Sic enim licet argumentari. Nulla sunt principia infinitatis malitiæ in quocumque peccato; sic speciemus hominem peccantem, sive Deum in quem peccatur. Nam homo quidem nulla alia adhibet malitiæ principia, quam intellectus considerationem, & impetum actualium voluntatis in obiectum vetitum, id est in diuini iuris lesionem. Atqui consideratio intellectus, in peccante est admodum tenuis, & talis, ut prouinciat. Aristoteles omnem peccantem esse ignorantem, nec aliter se habere ad perpendenda quæ expediret eum perpendere, quælibet habeat ebris ad Empedoclis carmina, quæ semel opitus effusit potius quam recitat. Sanè si peccator cognosceret, & mente non executaret, nunquam Dominum glorie ostentui haberet, & iteratò crucifigeret. Vnde tantum abest ut ex hac parte malitia peccati sit infinita, ut potius valde extenuetur. Sicut videmus malitiæ peccati quod erga alium admittit actus imbecilla, cum primum in ea subiuget ratio, inde valde attenuari, quod non perfundatur luce circa dignitatem personæ quam violat, & circa indignitatem iniuria quam operatione illa interrogat. Jam verò impetus voluntatis, & ipse quoque est finitus, siveque in nobis ex imbecillitate & fragilitate derivatur, potius quam ex obfirmata ad malum voluntaria-

te, quod item non patum detrahit de malitia quantitate. Quare liquet, principia qualibet peccati ex parte hominis, idonea esse ad inferendam illi infinitatem malitiæ, absolute ac simpliciter dictam.

45. Idem statuo de principijs malitiæ, ex parte Dei per peccatum violati. Quamvis enim Deus sit infinitus, tamen hoc non sufficit ad imperiendam actui infinitatem malitiæ. Non enim quocies obiectum est infinitum, necesse est refundi infinitatem in actum. Alioquin dicendum esset, quoquis actus nostros bonos in Deum tendentes, contrahere inde bonitatem simpliciter infinitam, quod nemo ausus fingere. Nimis quia obiectum non semper infinitum adæquat in actum, nec tribuit ei infinitatem suam, sed tam dumtaxat impetrat iuxta mensuram qua ab actu attingitur. At ea mensura, finita est, ut & quamvis habitudo actui infinita. E contrario igitur negandam est, actum peccati contrahere infinitatem simpliciter dictam, ex infinitate obiecti lœsi sive Dei. Idque à posteriori ex eo validè confirmatur quod aliqui omnia peccata esset paria. Neque enim unum infinitum, quæ infinitum, potest esse altero maius aut minus. Item oportet admittere, unum peccatum contineat malitiam ceterorum omnium, & singulis tantumdem inesse malitiæ, quantum omnibus simili: quia ita fert natura infiniti quod ad quantitatem continuam vel quasi continuam qualis ista esset, etiam in infinitate quod multicitudinem, res alter se haberet. Conatur Aegidius hæc infingere, disputatione illa 10. num. 11. dicens, etiam unum infinitum non possit esse altero maius, quia infinitum est, quando tamen unum eorum non est omni modo infinitum, posse quæ finitum est, separari ab altero, v. g. denter duo corpora absolute infinitè longa, quorum alterum sit duplo latius ac spissius alio, erit quidem utrumque æquè longum, unum tamen erit multo maius. Sic igitur quamvis unum peccatum mortale non supererit alterum, quod attinet ad diuinæ bonitatis & amicitiae contemplationem, quia ea ex parte utrumque est infinitè malum, tamen unum est altero atrocius, ob maiorem diffontantem cum natura rationali & legi æternæ. Hoc effigium facile precluditur. Quia argumentum attendit duo illa peccata mortalia, quæ ex parte sunt infinita: nempe, quæ ex parte Deum violant, & legi æternæ aduersantur. Nam ea quoque ex parte, æqualiter sunt, & tamen ex ea parte habere dicuntur infinitam malitiæ. Ergo infinitum quæ infinitum quasi continuè esset altero maius: quod mihi videatur absurdum, & contra ipsam vocum notionem, quamvis id admittant recentiores nonnulli, post Euonimū æquè Manetem, impossibilitatis magna, & extrema dementia, damnatos à B. Gregorio Nysseno orat. 1. contra Euonim. cap. 19. & à D. Augustino contra epist. fundat. cap. 10. nec non ab Auctore libri de proprietatibus elementorum, apud Aristotelē, c. 1. Concedunt inquam hæc receptiores, dati posse infinitum utrumque clausum, atque adeo infinitum, finitum, & terminis conclusum, indeque consequenter agnoscunt, infinitum unum, etiam quæ infinitum, continuè & quod magnitudinem, vel quasi magnitudinem, posse esse maius alio infinito quatenus infinito. Sed nobis fixum est, nouas vocum notiones non communisci, & sensum communem non conuelleret.

46. Possumus præterea argumento non infirmo confirmare, malitiæ peccati non esse infinitam ex eo quod actus mortaliter prænus cedat in Dei iniuriam. Nam si ita esset, actus quoque venialiter malus, contineret in se malitiæ infinitam, quod ne adversari quidem dicunt. Manifesta tamen videret esse consecutio, positis principijs quibus nituntur, nempe quod, idcirco mortale peccatum sit infinitè malum, quia

qua tristitia creatura , tantum Dominum offendit. Ac peccatum veniale ab eadem persona admittitur , & contra Deum ; & quamvis sit de re leui , tamen inde aliquatenus crescit indignitas , quod pro te tam despiciabili , Deus vili pendatur ab hominacione qui se totum & omnia sua Deo debet , eique pro nihilo , quantum est ex vi depravar voluntatis , & operis a Deo auctori , abrogat rationem finis victimi. Nec est ad rem quod Aliae 3.p.d.3.num.11. respone: nemp; peccatum veniale non esse contra Deum, sed præter Deum. Hoc nego esse ad rem : vere enim peccatum veniale est contra Deum : non quod dissoluit amicitiam hominis cum Deo , quo sensu aliqui interdum dixerunt hoc peccatum non esse contra Deum , vel certe non esse contra sed præter legem diuinam : sed quod sit vera Dei iniuria ab homine. Cum ergo actus venialis sit malus , tamen si iniurias Deo , & contra Deum , non sordet malitia nisi finita . perspicuum videtur , nullum peccati mortalis non esse infinitam , idcirco tandem quia est iniuria in Deum ; quod est unicum pro infinitate fundamentum aduentiariorum.

47. Aliud quidam in rem propositam argumentum quod Scottus adhibet in 4.d.4.q.1. infine , mihi non placet. Ait enim , non posse peccati malitiam esse infinitam , quandoquidem malitia peccati consistit in auctoritate fine , fucia bonitas actus honesti sita est in deductione ad finem , & conuertione in illum. Tam post perfecte actus bonus convertit in Deum , quam avertat ab eo actus malus. Atque bonitas actus honesti , finita est ; tamen si actus Deum respiciat. Ego neque malitia actus pratu , est infinita : nisi si absurdè sentimus , malitiam peccati maiorem esse bonitate quam remouet , qua utique finita est , vt omnes concident. Video. tamen hoc argumentum infingi posse , dicendo malitiam peccati internam & ex obiecto ducatur , non excedere quantitatem bonitatis quam remonet ; atque adeò esse finitam : Malitiam unum extincit , petram ex circumstantia personæ ludentis ac lae , aliam quantitatem sortiri , & excessu auctoritione actu prauo insitam , propter dignitatem personæ a qua fit auctor , & vilitatem personæ qua auctor , fieri in genere malitia auctoritem , & quidem in infinitum , cum personarum illarum improprio sit infinita ; conuersorium autem non item. Neque enim si magnitudo offensæ crescat pro magnitudine personæ offensæ , sequitur satisfactionem aut obsequia eidem personæ exhibita , crescere in ratione satisfactionis pro dignitate personæ exhibentur : sed potius decrescent , accedente perfectiori vilitate personæ a qua exhibentur. Quare anteriores probations quas adhibuimus ad exclusandam infinitatem malitiae peccati ; commodiiores videntur.

Enodantur argumenta pro infinitate malitiae peccati.

48. Argumenta in contrarium proposita , facile videntur. Ac primum perpetuitas personarum , aliud referenda est quia in malitia infinitam peccati , ut late prolego in Nat. Theol. d.8. à num. 231. nemp; est statum damnati , qui cum sit extra viam , & voluntate non accepit tempus conceditum ut redimeretur debita peccatis supplicia , ea conditione est , ut nihil exhibere vel subire possit quo factum satis abstergendae peccatorum cubigini videri debeat. Sicut enim in humana , cum fixa sunt certa spatia temporis intra quae pignus recuperetur , si is qui pignus dedit finat eis illud spatium temporis , potest non auditur , nec permittitur repetere quod ante repetere poterat ; itemque sic ut qui non perfoluit debitum aliquod , quo tempore nondum interposito Principis interdi-

Theoph. Raynand. Christus,

X 2. folio

sto vigebat usus monetae cuiuspiam , si postmodum numerum relictaneum afferat in solutionem , non dissoluit contracta nomina ; Ita qui per tempus constituum , sciens ac volens non credimus que pro admissione noxis debet , merito in aeternum a redemptione excluditur non quod debitum sit infinitum , sed quod tempus persolandi sit præter lapsum. Atque ita sufficienter eliditur primum argumentum , & prima eius confirmatio. Negamus enim culpam esse , infinita malitia , ed quida puniat in infinitum ; vel eam culpam esse absolute condignam qua puniat in infinitum , & talem ut nullo unquam finito supplicio poterit puniri. Est quippe per accidens , quod isti peccato debeatur nunc pena infinita , ob subiecti conditionem ac statum , cum portuisset in via multo minore pretio quod pro ea culpa debebat exsolvi. Secunda vero confirmatio , qua ducebatur ; ex maiore malitia vnius peccati mortalis quam infinitorum venialium quibus pena vel extensiue vel intensiue infinita deberet : Hæc inquam secunda confirmationis , facile infringitur , dicendo penam peccato mortali debitam esse ordinis superioris quam penam debitam peccato veniali. Hæc enim est sola pena sensus. Illa vero integratur ex persona sensus , simul ac pena danni supernaturale. Quamvis ergo calculatio proposita , habitura esset locum , si sola pena sensus debereetur peccato mortali , æquæ ac sola debetur peccato veniali ; tamen quia tota pena peccato mortali debita , est ordinis superioris , merito (quamvis finita) exæquaret condignitatem peccati , si status subiecti , euilque conditio id ferret. Sicut Angelus unus perfectione sua superioris ordinis , finita & determinata , exæquaret perfectiones modulo finitas , multitudine infinitas , si totidem essent in superiori ordine , rerum scilicet corporarum.

49. Altetum principale argumentum pro malitia peccati infinitate propositum , ex clementio offensæ pro offendit vilitate , & offensi nobilitate , diversimode a varijs diluitur. Non incommodè Beccanis 1. 2. tract. 2. cap. 2. q. 6. falsus argumentum illud à proportione personæ offendit & offensis , valere quandiu agitur de personis creatis , & sit intra eundem ordinem ; tamen negat valere , si fiat transitus ad Deum , qui est persona diuersi ordinis. Sicut sum littera non valeret hæc illatio ; Eo perfectior est amor quo obiectum est perfectius ; Igitur si obiectum sit perfectissimum , amor in illud directus erit perfectissimus , vel etiam infinitè perfectus , si obiectum sit infinitè perfectum. Eucœlio enim illa actus ad sublimiorem ordinem , non reddit illum infinitè perfectum , sed tanquam perfectorem actibus omnibus in obiecta despiciatoriа tendentibus , si cetera sint paria ; & perfectionem ex obiecto ductam , affectetur pat mensura perfectionis ex alijs fontibus unde bonitas in actum derivatur. Similiter ergo quamois ex proportione proposita inter personam offendit & offendit , Deum scilicet & creaturam rationalem ; rectè colligatur offendit esse maximam in genere offensæ , ac talem ut nequeat dari genus offensæ ex obiecto atrociori : tamen non sequitur , eam offendit esse infinitam. Sic autor prædictus , nec incommodè. Commodius tamen , saltemque magis perspicue , responsuri videatur , si dicamus , offendit semper esse auctiorem quo magis crescit persona laea , & vilescit offendens ; dummodo clementum illud & vilitas , spectetur non nude in personis prout se habent à parte rei , sed prout subsunt cognitioni & estimationi male operantis : & idcirco quamvis offensæ fidelitas semper sit finita , potest tamen semper auctior evadere , quia in offensante potest semper crescere notitia dignitatis per-

IN ALIUM

omnis i.
Christo
et
Pinus ii.

Attributus
Reisti
3

R
sonæ offendit, & vilitatis quæ persona offendens iacet. At sicut cognitio dignitatis illius & vilitatis, nunquam est infinita, ita neque malitia deriuanda in actu ex obiectis prædictis, non prout in se sunt, sed prout obiectum operanti, eiisque affectum terminantur. Non enim potest malitia crescere, nisi prout crescant eius principia, prout sunt principia.

50. Postremum argumentum pro infinitate malitiae peccati mortalis, partim ducebatur ex malignitate cuiuslibet peccati mortalis, quia est destruccióne Dei interpretativa; partim ex quibusdam specialibus peccatis mortalibus quibus Deus plusquam interpretatio obiectum deliriendum. Sed neque hoc argumentum habet debet validum. Nam destruccióne Dei interpretativa, non est vera Dei destruccióne, unde non potest actu cui implantatur virulentiam infinitam afferte. Apparentius est argumentum ductum è peccatis illis specialibus, quibus Deus obiectum ut destruendus; v.g. quo quis efficaciter vellet Deum destruere, si posset: ubi effectus intentus, est infinitè malus igitur & intentio in illud tendens videtur esse infinitè mala. Respondet Præpositus 3.p.q.1.dum.12. voluntatem illam esse inefficacem, cum sit de re planè impossibili; ut autem volitus sortiatur ab opere externo tantum vel tantam malitiam tanquam volitus efficax, necesse est opus illud, quantum est ex sua natura, esse possibile; alioquin voluntas non erit efficax, neque potentia haurire virulentiam obiecti prout efficaciter & re ipsa exequenda. In re autem presenti, solum opus prout re ipsa exequendum, posset infinitam malitiam actu conuincere. Hæc responsio non videtur exhaustare difficultatem, quia voluntas de effectu planè impossibili potest esse efficax quantum est ex parte operantis: quia scilicet quantum est ex se, adhuc omne illud quod requireretur ad executionem effectus, nisi ipse esset impossibilis. Et ita accidit in re nostra. Non ergo appetit, quare malitia in actu non exurgat infinita, cum obiectum efficaciter expeditum, quantum est ex parte operantis, sit infinitè malum. Respondeo igitur, idcirco ab eo obiecto, tametsi efficaciter expedito, non derivatur in actu maliciam infinitam, quia ve supra dixi, mensura qua per actum nostrum attigitur, finita est, cum sit commensura notitia intellexus, præsentantis obiectum sub modulo finito: & impetu voluntatis per eam notitiam directo. Quia eadem ratione philosophor, de finitate numerica malitiae, in eo actu quo quis vellet occidere infinitos homines; & de finitate bonitatis, in eo actu quo quis vellet bene infinitis hominibus. Quia enim infinita illa obiecta, non nisi confusa attinguntur, ac prout substantia intellexi, atque adeò voluntati operantis, occurruunt altera quam ut infinita; non conferunt actu moralitatem nisi finitam, ut bene statuit Palacius in 2.d.38. disp.1. concl. in fine: melius quam alijs alter philosophantes apud Salam traç. 1.d.5.s.6. Alterum speciale peccatum, ex quo ducebatur argumentum ad probandum infinitatem malitiae peccati mortalis, erat, occisio Christi per Iudeos. Destructus enim est ex peccato Christus, qui res erat infiniti pretij. Sed negandum est, per necem Christi à Iudeis illatan, destruetum esse quicquam infinitè dignum. Persona enim divina salva fuit. Item vniones hypotheticæ partium humanitatis, superstites fuerunt. Tantum ergo dissoluta est vno physica inter materiam & formam Christi, quia Iudeis ciuii violatoribus, non obuerbarunt nisi absoluē & secundum suam præcisè naturam, quo pacto non erat pretij infiniti; prout autem dignificabatur à Verbo, non obiectebat nisi finitè, Iudeis eam violentibus.

51. Hæc quæ contra infinitatem malitiae peccati disputatione sunt, nemini debent ad peccandum animos facere, Tamen enim peccatum non est malitia simpliciter infinita, tamen est immanis omnino atrocitas, & malitia secundum quid infinita; non praecisè ex eo quod attingat Deum, ut philosophatus P. eus q.2. apol. (sic enim è contrario, actus boni efficit infinitè boni secundum quid, contra communem estimationem ac sensum;) sed quod ob excessum Dei supra hominem, tanta sit offendit in peccato abdita scelitudo, ut nullus pari hominis bonis actibus exequatur vel compensari possit, quod est habere infinitatem quandam in ratione offendit, ut recte statuant Lessius lib. 13. de Diuin. perf. num. 187. & Suarez lib. 7. de gratia cap. 14. num. 66. Infinitatem verò malitiae simpliciter dictam, recte peccato abrogant, Suarez 3.p.d.4.s.7. Vaquez ibid. disp. 2. cap. 2. Raguza dilp. 3. à §. 3. Albertinus 1. princip. compl. coll. 1. 8. dub. 1. Præpositus q. 1. à num. 8. & innumeri quos illi proferunt, ac alij ijsdem posteriores.

Colligitur peccati malitiam excedi à Christi satisfactione, quippe simpliciter infiniti valoris.

52. Ex his præclarè fieri progressio potest, ad id quod intendebamus. Nempe ad probandum, satisfactionem Christi pro iniuria per nos illata Deo, fuisse plusquam perfectam, & super excedentem. Monstratum namque est, eam injuriam esse malitia simpliciter finita, & determinata, nec fuisse infinitam nisi secundum quid & respectu tantum, ac comparatu ad vires humanas reparatrices, que eo nequeunt corrigi. Atqui satisfactione Christi fuit simpliciter infinita; Ergo non sicut delictum, ita & donum; Ergo copiola apud Deum & superabundans est, redemptio pro nobis Deo exhibita. Sola minor probanda restat. Eam verò facile euincimus, si probaverimus opera Christi satisfactionis, fuisse valoris infiniti. Quod cum constet peculare esse Christi operibus, eo ipso constare potest, non esse hic nobis sermonem de eo valore operum Christi qui ex obiectis derivatur. Is enim est aperte finitus, & non istis quoque operibus communis; tamen non nisi finita dignitate resplendeant. Est itaque sermo, de valore illo operum qui ex persona operantis dignitate afforditur, ut recte distinxit Gabriel in 3.d.19.q. vñica litera B. magle tamen negam, hunc valorem in Christi operibus fuisse simpliciter infinitum. Id autem ab eo male statui, probandum est: nec potest melius ostendi, quam speriendo eiusdem valoris veram radicem, quod mox præstabo, ybi disculpero cuiusmodi sit hic valor; hoc est, intrinsecus operibus, an extrinsecus; & an ens reale, aut ens rationis; vel morale, vel extrinsecus denominatio. Totidem enim sunt, de hoc valore, & eius natura sententia.

*Num valor ille dicendum internus.
& quid sit.*

53. Veterum sanè Scholasticorum nonnulli in 3.d. 19. & 20. quibus adhæsit Medina q.1. de satisfactione censuerunt, valorem operum Christi non fuisse illis internus, sed sola extrinsecus Dei acceptatione constitisse. Sed hoc repudiat meritò D. Thomas. 3.p.q.1. art. 2. ad 2. (& ibidem Caiet. ac Bartolomeus Medina,) itemque q.48. art. 2. ino in Francisco Stancaro id tanquam suspicuum & morbosum notat Bellarm. l.5. de Christo c.2. Estque planè ea sententia abhortens à sensu Patrū qui sapientia numero cōcessatur, satisfactionē que Deo pro offensis humanis offerri debuit, exhibendum fuisse à persona qua Deus simul & homo esset, ut diabolus non poterit sed iustitia vincere. Atqui si Christi operibus non inextitisset valor suus in actu primo,

mo, sed eum extrinsecus ex divina acceptatione traxissent; redemptio nostra & Sacrae subiectio, non fuissent opus utilitatis, sed potentiae: nec opus fuisset incarnationis Verbum, quia aenam acceptari potuisse opera hominis non. Fuit igitur valor operum Christi, interius ipsis operibus. Accedit ratio; nam seclusa quinque extrinsecus acceptatione Dei, verissimum est, operi Christi fidei dignissima, quibus in premium ostenderetur à Deo salus nostra. Ea porrò dignitas erat Christi operibus interna, non ad eum modum quo bonitus dicit ex obiecto, appellatur interna actui; sed quia affectus suo modo ipsa opera, nec era honestamentum illis extrinsecus adiacens non inexistent; sed et ad modum formae intrinsecæ, tametsi oriunda à principio extrinsecæ, in opus illud influente, nec ei extenso, sed per modum cause adiuncto. Hec enim dignitas infinita operum Christi quam stabiliter intendimus, includit quidem vel praefuppone, bonitatem motum à causis actui interioris dictam; nempe ab obiectu: recipia tamen derivatur ex conditione personæ operantis, quia cum sit causa extrinsecæ, inde factum abiquid est, ut hec quoque bonitas extrinsecæ dicatur: non tamen in eo sensu quem nunc reiciimus; quia sollicet idem sit quod dignitas imputativa, quam accipio extrinsecæ, operi ex nullis suis causis eam aucto confite poteat. Itaque tantum dicta est bonitas extrinsecæ, quia à vero quidem operis principio, sed extrinsecæ dimanata, unde absolute loquendo, & ad comedorem leunctionem ab imputatitate illa dignitas, dicitur interna dignitas.

4. Constat porro ex dictis potest, sine hic valor rationis, an extrinsecæ denominatio. Estens rationis, affirmat Vasquez 1.2. d 95. n. 49. Alij dicunt esse ens morale, an extrinsecæ denominatio. Tamen dubium non est, quin tempora recidant eodem omnia, & veritatem suscipiant. Quod enim passim ob imperfectum nostrum conceipiendi modum, contingat actuui eius valor apprehenditur, affingi à nobis ens rationis, ut alibi sèpè in simili facimus, v.g. in re que deputatur in signum, in fabrica universali in dilectione Iudicem, Magistrum, Doctorem & iude factum est, ut ab adiunctione illa, nec placere necessarium facta, nec tenera ad rem pertinente, hic valor ei ratione dictus aliquando sit ens rationis. Et quia non est ens rationis qualecumque, sed concordans effectu moralem, denominatus est ab alijs ens morale. Tandemque d'atus etiam est, extrinsecæ denominatio, designando his vocibus ipsammet entitatem denominatam, prout connotat formam aliquam sibi extrinsecam, à qua talis aut talis denominatur. Quæ nōrō extrinsecæ denominationis, non pugnat cum vera realitate huius valoris, actibus Christi intinsecæ. Nihil quippe est præter ipsos actus ex obiecto bonos, prout prodibant ab homine qui simul Deus erat; ubi nihil est non reale. & intinsecum actibus: ac proinde valor operum Christi, agnoscendus est intinsecus ipsis, atque realis.

Radix eiusdem valoris, respectus aliquis satisfactionis ad diuinum personam.

5. His ita constitutis, inquirenda sequitur, (vt posueram,) radix è qua hic valor in Christi operibus progerminat. Constat porro eam statui non posse in aliqua purè creata perfectione; sic enim pura creatura posuit sit ea perfectione exornari, & satisfacere probobis: quod possibile fuisse, negant Patres. Eoque nomine Bellarminus lib. 5 de Christo qui est de mediatore cap. 2. ex multis Scripturis & Patribus refellit Franciscum Stancarum, cui visum est, satisfactionem Christi pro nobis, eiisque valorem à sola humanitate manasse; supposito diuino nullatenus, ac ne per modum quidem principij quod, interueniente ad satisfaciendum; sed tantum aiebat diuinum suppositum interuenientem ad roborandam naturam, vt posset pati. Hoc Bellarminus ostendit, cum veritate Catholica, & sensu Patrum, ac Scripturarum oraculis non coherere. Ut quid enim copulari oportuit humanitati diuinam personam, si sola humanitas satisfactiones nostras elicuit; Diuinitate eiisque suppositalitate, non nisi per modum sustentantis ad patientem interueniente, quo pacto absque unione interuenire poterat? Omnino itaque persona diuina, habuit se in hoc negotio ad modum principij aliquomodo: sicut conciluit actibus Christi infinitam dignitatem, quam nullæ purè creatae perfectiones Christi, conferre poterant: Inter has tamen patet crearas Christi perfectiones, non recensio unionem hypostaticam, tametsi est ens purè creatum: quia cum sit essentia liter nexus diuinæ Personæ cum humanitate, & illius veluti via ad humanitatem, non numeratur ut aliquid à diuina Persona seu unitum. Sicut causitates, non faciunt numerum cum causis quarum sunt inflexus, etiam si distinctione aliqua à parte rei inter causam & causalitatem intercedat. Illa igitur Christi perfectio à deriuatur valor operum de quo agimus, necesse est.

Thop. Reynaud. Christus.

Se est ut assignetur ex parte personæ diuinæ, ex Verbi personalitate & Deitate constituta, ac per unionem hypotheticam vinculata nostro nihilo; illi, inquam, substantia humana, cuius ferae sunt actiones de quibus agimus.

Cum autem necesse sit, valorem operum Christi derivari ex respectu aliquo eorum ad predictam incrementam Christi perfectionem; isque respectus possit multiplex assignari; videndum est cuinam pars sit adscribere radicem quam inquirimus. Primus respectus operum humanitatis Christi ad Verbum humanitatis illi coniunctum, esse potest in ratione obiecti. Saltem enim plerique actus Christi Domini respiciebant diuinam personam, tanquam obiectum in quo collimabant. Secundus esse potest in ratione principij effectu. Nam Verbum, si minus ratione suppositalitatis, at saltem ratione Deitatis, cum humanitate coefficientat actus Christi. Tertius respectus esse potest, ad suppositalitatem diuinam tanquam ad terminum substantiam naturæ à qua immediatè profluebant Christi opera. Quartus denique respectus esse potest, tanquam ad formam extrinsecam, immediatè quidem humanitatis, sed tamen suo quoque modo actibus eius aduenientem, eosque veluti perfundentem. Totidem ergo assignati possunt sententia de radice valoris in Christi actus à diuina persona derivati.

Non in ratione obiecti, aut principij pure effectu.

56. Verum prima & secunda sententia, procul abeganda sunt. Ac primùm prima, que petit hanc radicem ex persona diuina, tanquam ex obiecto, manifestè vna est quoad plerasque Christi actiones tendentes in alius obiectum quam in Verbi personam. Sed neque satisfaci pro illis Christi actionibus, quæ proxime & immediatè tendebant in diuinam Verbi personam. Nam vt sapè superius tacitum est, hic non agimus nisi de illo valore qui infinitus esse potest, & dimanat à causa actus extrinseca, cuiusmodi non est obiectum, quod cum circumstantijs est mensura valoris interni, seu potius moralis bonitatis actuorum. Itaque opera pleraque nostra, quæ in Deum tendunt immediatè tanquam in obiectum, vt adoratio; hauriunt quidem ab obiecto illo suo bonitatem eximiā, non tamen valorem infinitum, qualis est is cuius nū radicem in Christi operibus venatur. Similiterque oblatio, qua Deipara, vel Sanctus Simeon, Christum Patrem exhibuerunt, etiam habuit pro obiecto diuinam personam, & infiniti precij, non sicut tamen infinitè digna, sed tantum sicut finiti valoris. Nimium quia res oblate, & quodcumque obiectum, non communicat totam dignitatem suam actioni à qua attingitur, sed tantum promētura effectus boni quo attingitur ab operante; quia sub alia vltiore sua perfectio secundum quam effectus operantis non est obiecto commensus, obiectum censeri non iuridica potest munere obiecti non fungi; cum sub ea ratione non attingatur formaliter, sed tantum quod paucos quasi gradus diligibilitatis obiectus, gradibus operationis commensos. Esto, materialiter qua est simplex entitas, necesse sic attigi totum. Illa item sententia quæ radicem valoris Christi operum petit ex persona nude prout operante physice, admitti non potest, præsertim in sensu in quo à quibuscdam videtur accipi; nempè ita vt suppositalitas Verbi, actiones Christi sit operata. In veriore namque sententia philosophica, suppositalitas non est actua, sed est meritus terminus ac velut lembo naturæ; ideoque vulgare effatum Aristotelii falsò affectum, actiones sunt suppositorum, passim ita expoenit, vt sensus sit actiones non esse suppositorum electu, sed denominatu tantum, vt rectè monuit Durandus in 3. d. 2. q. 2. num. 8. & 9. & fusè Suares d. 34. Metaphys. 5. l. 7. à num. 1c. Hanc ob-

causam, actiones externe Dai, quia non à suppositalitate sed à natura efficiuntur, sunt toti Trinitati communes, quannis quia suppositalitas exigitur ad rei constitutionem, priusque est rem esse in se completa, quam extra se aliiquid efficere, verissimum sit, suppositalitatem non se habere metu per accidens ad actionem à nature profluenter, sed se habere vt conditionem prærequisitam; quod non sufficit, vt intelligamus advenisse operibus Christi dignitatem infinitam: alioquin sequeretur omnes Dei actiones externas, v.g. productionem musæ à Deo manantem, esse dignitatis infinitæ, quod est absurdum. Nemo enim productionem illam musæ, contulerit quoad valorem cum minima actione Christi Domini. Alia ergo connexio supposita diuina, & operum humanitatis Christi, affigenda est quā pure effectiva, vt ei radicem tantæ dignitatis, quantam Christi opera obtinent, adscribam.

Sed in ratione moraliter informantis actiones Christi ac perfundentis diuino unguine.

57. Postrema duæ sententiaz propositæ, conflande sunt in vnam, qua vera radix valoris quam querimus continetur. Cum enim dicitur, diuinam Verbi suppositalitatem dignificare actus Christi, eò quod sit substantialis terminus humanitatis assumptæ; non est sensus, quod diuina suppositalitas præcisè quæ talis, & absque illo nexus cum operibus humanitatis, dignificet eas: Id enim falsum esset; nam si nullo modo cum eis connectitur, est illis planè extranea, atque adeo non potest eis conciliare dignitatem. Sensus igitur est, Verbi diuini suppositalitatem, informata aliquo modo (atmetu extrinsecè tantum,) operationes humanitatis Christi, & secundum estimationem prudentem conferre illis pretium longè maximum, supra quā ex principijs earum intrinsecis dimanaret. Et quanvis diuina Verbi suppositalitas quæ talis, ac prout potest quo, quomodo præcindī in Deitatem, non sit infinita, nisi in certo genere, quod rectè contra aliquos id quoque negantes, statuit Suares l. 3. de Trinit. cap. 12. n. 7. Tamen & ea infinita in ratione personæ, quantumvis sola esset, sufficiens esse posset ad fundandam radicem valoris quam querimus, & infinitas simplieriter, quæ citra controversionem est in Deitate personis diuinis identificata, idem citra omnem ambiguum præstat sufficiens. Impossibile quippe est, humanitatem iungi hypotheticè Verbo, quin eo ipso materialiter & identicè imputatur Deitati & ab ea efficiatur quicquid humanitati inest, diuino illo balsamo, cuiusque redolentissima fragranzia, ad omnia humanitati inexistencia se diffundente. Vnde quia actiones Christi immanentes, inherebant naturæ humanae iunctæ cum Verbo, merito censabantur Diuinitate imbutæ & quasi perfusæ, moraliter rem estimando; indeque trahebant dignitatem infinitam: quæ per redundantiam quandam ob moralem nexum, vel potius identitatem internarum & externaliarum actionum ciuidem suppositi, refundebatur & quasi exundabat in actus externos & imperatos, bonos moraliter, qui soli bonitatis huius extrinsecæ ac dignificationis capaces sunt. Illustrat id possumus, exempli actionum viri iusti sanctitatis creatæ colludentis. Sicut enim actio supernaturalis, quæ in peccatore non esset meritoria, in homine iusto, proper conditionem personæ eiusque sanctitatem est meritoria; non quidem ob physicum inflatum sanctitatis creatæ in eam actionem, sed quia actiones hominis moraliter bona, secundum prudentem estimationem perfunduntur eius sanctitate, & illius fragranzia imbuntur; Ita actiones Christi Domini trahebant à sanctitate increata adiuncta humanitati, cui inherebant, valorem & dignificationem, quatenus quodam

dammodo efficiebantur per diuinam suppositalitatem, & redolebant ex adiunctione ad eam.

A diuinacionem porrò illam, canē accipias de yniōne physica ad Vt. bi hypostatis, que impossibilis est. Actiones enim cum sint accidentia, sunt incapaces yniōnis suppositatis, ut optimè obseruit S. Damasc. 3. fidei cap. 14. ubi finem, refellens yniōnem hypostaticam voluntate creat̄ Christi, cum voluntate increata; itemque voluntatis creat̄ cum diuina. Accipienda ergo ea quam dixi adiunctione, de yniōne secundūm praestantem estimacionem. Verē enim actio manans à nostra humana diuinitus suppositata, & eidem inherens, coniungitur moraliter supposito diuino ac Dei Verbo Dei identificata; estque aliquid non humanitas tantum quā afficit, sed & Verbi: vnde non potest non redolere Verbi fragrantiam, indeque valorem & dignitatem habuisse.

Neque tamen omnes Christi actiones dict̄ Theandrice, iuxta Patres.

38. Sant quibus videatur id significasse S. Dionysius ep̄l. 4. q̄z est ad Caium, vbi Christum Deum & hominem, sūp̄a hominem quā hominis sunt gessisse affirmat; & neque diuina vt Deum, neque humana vt hominem perficere, sed eliciunt nouam quandam, ac multatam ex Diuinitate & humanitate permittant operationem quem S. Damascenus allegato loco D. Dionysij 3. fidei cap. 19. passimque Græci Partes, vident̄ Theandricas. Reuera tamen S. Dionysius & Græci Partes predicti, alio spectarunt cum Christi operationes vocant̄ Theandricas. Neque enim omnes Christi operationes (tamest ita prima fronte velle videtur S. Cyrilus lde S. Trinit. cap. 19.) theandricas nominant, tam tamen omnes Christi operationes morales, ex yngine fragrissimo quoniam est Christi Domini humanitas, perfundantur. Appellant ergo operationes theandricas, illas quā ita exercebantur per humanitatem, vt ramū aliquid in eis micaret, exhibens interuenientem Dei manum atque potentiam. Non habeo quomodo melliā, & aptūdī explicit, quām verba proferam quorundam Parrum id versantim.

Anafasius Sinaia cap. 1. ad 17. [Theandricam, hoc est, Deo hominique consonam, operationem illam nominamus; quā communione natura diuina & humana conuenienter, à Christo patrata est; qualis erat ceci per lucum curatio; & excitatio filia Archisynagogi, attada facio sanctæ manus Christi peracta; benedictio paup̄i; ludi fanatio interventu digit̄; resuscitatio Lazari; ministerio vocis; sanguinis fluxus ex mortuo corpore, latere percuso; ambulatio supra mare; & communicatio Sancti Spiritus per insufflationem in discipulos.]

39. Sophronius in epistola ad Sergium Constantiopolitanum, quā referuntur in 6 Sinodo act. 11. persatis se in duplice Christi natura, vnam subsistentiam, & plures vnlis Christi operationes agnoscere, addit de operationibus. [Omnes eius & voces & operationes credimus, sc̄cēt quādam sint Deo decibiles, quādam verō ita rursus humanae, quādam verō medium quendam ordinem obtineant, tanquam habentes in hoc, ipso Deo dignum quid & humanum. Huius verō adserit, non esse virtutem etiam illam, qua dicitur noua & Dei virtus operatio, non vnam existentem, sed diversi generis ac differentem, quam ex Areopago à Paulo egredigio dominus caput, Deo vocatus, asseruit Dionysius, vpoē Deo decibile in hoc ipso & humanum habentem, perque alacrem atque compositum ~~ex~~ proprie~~te~~ dictionem vnius cuiusque substantiae atque nature, vnamquamque perfectè significantem operationem.]

Insigniter Damasc. orat. quonamod̄ ad imaginem Dei facti simus, in fine, allegato D. Dionysio, & pul-

chra similitudine expoſito. [Vt rāque in Christo natura cum vtriusque communione, ea & volebat & agebat omnia, quā propria ei erant, cum humana eius tum voluntas, tum agendi vis diuino ipsius imperio, & actioni ministrare p̄e praeberet. Ut enim per eius corporis actionem & functionem, diuina eiuldem actio munere fungebatur (tenuit enim manu p̄uella manu, eique dixit p̄uella surge, & tactu à Verbo diuina vis agendi p̄uella vitam restituit.) Sic humana opus voluntate diuina eius voluntas agebat. Cū enim voluit, diuinitus miraculō operatus est: & cum humana voluntate voluit, manum portexit, & dixit, surge. Atque vt uno verbo finiam, omnia que humana voluntate voluit, & egit, mundo fuerunt salutaria. Neque enim quā ex parte Deus erat, ea quā Deum attingebant, operabatur: quippe cum nō solius Dei tactu, aut manuum dilatatiōne miracula ederet, nec quā homo erat, res quā ad homines pertinebant gerebat: Non enim solius hominis supplicia salutem mundo attulerunt; sed cum Deus esset, homo factus est, nouamque quandam & inauditam rem Dei & viri communem edidit: diuinam quidem, sed quā humanae operaretur: humana, sed quā diuina ministret, atque pareret; quāque Diuinitatis sibi coniuncte signa p̄e se feret. Ut enim ignis & ferri diversa sunt munera, & actiones; Neque enim ignis fecit, sed incendit & illuminat, ex vi agendi quām ex natura attribuit: & rarus ferrum non incendit, sed lecat, & nigrum est: cum autem ea coniuncta & copulata fuerint, coniuncte iam non distinet, suum munus vtrumque exequitur. Simil enim & sectio & incendium existit, ferro ignis cum intendit, tum illuminat, cum interim non vna sit naturalis vis agendi, sed duæ, vna ignis, quā vir: altera, quām ferro nature dedit, diuidendi, & vtriusque sua est affatio: eius, quā ignis prædictus est, incendium: eius quā ferro data est, diuisio. Quin etiam & ea quā ad viendūm pertinet, diuidere, & ea quā ad secundūm valet, incendere potest:) Sic in Domino nostro Iesu Christo, vtrāque natura, ea quā ad se propriè pertinent, altera adiutorice & socia exequitur: cum interea nec vna dñe sint, nec duarum sit vna effectio, & officium; sed humanae eius natura sua sponte obedire & seruire diuino imperio & voluntati, suaque voluntate manum portigere, & puelam tangere, iussu & imperio Diuinitatis, quā puelam tactu excitatbat. Ita humanae actionis finis in libera manus dilatione, & tactu positus erat, diuinæ autem in puelæ exitatione. Quo circa non dixit magnus Dionysius, vnam Dei hominique actionem, sed absolue nouam & inusitatam Vt rāque enim in usitata erat & diuina atque humana. Neque enim numerum expressit his verbis, sed modum inusitatum.]

60. Tandem egregie plane S. Cyriacus lde S. Trinit. cap. 18. & 19. verbis illis. [Duæ itaque in Christo voluntates sunt. Vult autem etiam secundūm vitamque voluntatem, & agit secundūm vitramque actionem, vnuis idemque Deus homo: non seorsim in Deum, & in hominem seorsim diuisus, sed vnuis citra partitionem existens, idem Deus & homo, seu quod idem d̄ctu est, Deus & vir. Qua de causa quā Theandricam, hoc est, à Deo & homine simul proficiētatem actionem dixit, confusione naturalibus actionibus non induxit; sed eatum summam & arctissimam vniōnem, quodque humana actio Deificata sit, ostendit. Quemadmodum enim in Christo per vniōnem humana natura Deificata est; sic sanè etiam voluntas & actio iuxta, Deificata est. Quapropter etiam ipso prodigia edente, cum diuinis actibus humani coniungebantur, & ex humanis actibus, sermonis p̄uula & tactus aliorumque huiusmodi, diuina signa procedebant. Quemadmodum ferri acuti, ignis, lecantis, & vntis, in codem & sectio cum vñtione sit, & vñtio à sectione separari non potest: & ipse hic actionum concutus, vnitatem ipsius,

non quidem quoad naturam, sed quoad unione cōclia. Qui itaque Theandricam seu Dei virilem actionem dixit, is quidem pronunciatione vniatis numero facta, duas actiones coitione vnum esse, neque re vera à se inuicem discretas esse declarauit: Cum autem Dei virilem appellavit, diuinam videlicet & virilem, differentiam actionum quam naturae etiam post unione habent, communistrant.

Itaque actio Theandrica dicitur, quæ diuinæ humana est; hoc est quæ ita prodit ab homine, & ita per humanitatem exercetur, vt tamen depositat diuinam manum interuenire in ea per humanitatem profunda. Sic ambulare super aquas, est actio Theandrica, quia ambulare hominis est; date autem aquis soliditatem ne cedentem plementi, diuinum opus fuit. Nec huiusmodi actiones Theandricas damnat Quincianus Asculanus epistola ad Perrum Fullonem Anathemate, cum Dei virilitatem ex hoc mysterio ablegat. Spectauit enim dumtaxat, sensum Eutychianum naturas confundentem; in quo sensu hereticos Seuerianos Eutyches propaginem, abusos fusile operationem Theandricam nomine adynam Christi naturam inuendit, affimat supradicta Anafasius.

Difficultates contra propositam valoris infiniti in Christi operibus radicem.

61. Habemus ergo veram radicem valoris operum Christi satisfactoriorum sitam esse in connexione operum Christi cum diuina suppositatitate, & Deitate ei identificata, non tanquam obiecto, vel principio pure eff. Atuo, sed tanquam termino immediato ac media- humanae nature cui inexistunt, per quem terminum tanquam per extrinsecam formam indumenta ac perfunduntur quodammodo, ita ut non possint non redolere eius fragrantiam. Nec quæ in contrarium vrgari possint, radicem valoris operum Christi à nobis propositam conculcent. Cu usmodi est id quod aliqui opponunt, hinc sequi omnia Christi opera esse quæcumq; digna, cum omnia sint quæcumq; humanitati Christi conuenient, & quæ perfunduntur Deitate. Item secundū, quod hinc sequitur, nos bonos actus honestari, & valorem accipere ex adjunctione, ad gratiam sanctificantem creatam, vnicuique nostrum debitè dispositio inditam; & quidem maiorem haurire valorem quo plus sanctitatis incepit persona in qua actio recipitur. Si enim dignitas aliqua operi aduenit ex supposita dignitate, necessarium quoque erit crescente dignitate suppositi per vberiorum gratiam, crescere quoque dignitatem & valorem actus. Tandem tertio, quod hinc sequatur, malos actus hominis peccatoris teriores effici, quo persona nequior erit? & è contrario quoque, actus bonos à peccatore elicitos inquinari ex circumstantia persona nequam; ac proinde omnia peccatorum opera esse peccata; quæ videtur fuliginosa, & reproba doctrina, vt traditur cum de gratia & de infidelitate.

Expediuntur, admisso equali valore extrinseco in omnibus Christi actibus.

62. Nego ista esse efficacia, & radicem valoris operum Christi à nobis propositorum labefactare. Ac primum quod primò obiectebatur, nequaquam absurdum est, sed verum & admittendum. Aequalitas enim dignitatis & valoris quem in quibusvis Christi operibus bonis ac liberis, consideramus, cum non sit valoris intrinseci, & ex obiecto ac circumstantijs inæqualiter applicabilibus ducti, sed extrinseci & petiti ex sola dignitate personæ, quæ vna est, & æqualiter ad qualius operationes interuenit; meritò agnoscenda est in quibusvis Christi operibus. Et quanvis mensura valoris illius quem aliqui physicum appellant, & ex obiecto ac

circumstantijs inæqualibus, vel inæqualiter additibus dicitur, possit esse inæquals in varijs Christi operibus, prout in hoc illudve obiectum sub his alijs prædictis circumstantijs ferebantur, qua ratione Durandus in 3.d. 18.q.3. & Sotus in 4.d. 1.q.3. art.5. agnoscent, Christum per passionem plus meruisse, quam per alia opera. Attigi iam supra, duplicum hunc operum valorem ex Gabriele in 3.d. 19.q. vñica litera B. Possimulque fortassis in eandem sententiam adducete Capreolum in 3.d. 18.q. vñica art. 3. ad 5.Scoti, vbi distinguunt in actibus Christi, bonitatem in striccam & absolutam, à respectu. Nec enim ocurrunt quid possit aliud esse bonitas respectiva apud Cepreolum, quam ea quæ hic à nobis vocatur extrinseca, & extingens ex circumstantia persona: Vnde sit in actus Christi potiatur idoneitate ad proficiendum infinitis, quo pacto suam illam bonitatem extrinsecam interpretatur Capreolus.

Incremento valoris, pro auctiore persona dignitate.

63. Honestatio operis ex persona operantis dignitate, & maior ex dignitate majori, de qua erat argumentum secundum, æquè admittenda est. Dignitas enim & valor operis, non pender tantum ex specificatione & honestate actus, sed etiam ex conditione personæ operantis; quæ cum sit vna ex circumstantijs actus, non potest non conferre ad eius premium. Quod liquidum certum in dispositione ultima ad gratiam sanctificantem, quæ priusquam adueniat gratia sanctificans quæ persona operans redditur Deo accepta, non potest condigne quicquam mereri. Efficitur autem meritoria vita æterna, cum primum adueniat sanctitas persona. Quod si sanctitas persona redundat in actionem, eaque efficit preciosam & dignam, perspicuum sane videtur, maiorem personæ sanctitatem, majoris dignitatis fontem esse: nam ut se haber simpliciter ad simplicerit, ita magis ad magis. Aequissimum itaque videtur, & diuinæ prouidentie ac estimationi prudentissime, qua de actionibus nostris pronunciat, value accmodatum, ut opus hominis amicioris ac eminentioris, accepit habeat & gratias. Sicut quo persona intercedens ac deprecans est dignior & aetior, eo facilis exorit quodammodo depositus. Laudau in hanc rem granes DD. Valentim, Suarem, Albertinum, in primisque S.Thomam, agens de bonitate formalis in Moralis dist. 4.num. 18.3. Repugnat vero Angelus & Vasquez, ibidem prelati: sed nihil adducunt in quo disoluendo sit multum nobis laborandum: cum videantur labore confusionis dignitatis extrinseca cum valore intrinseco sive bonitate complete sumta, que tamen longe differunt. Non ergo ex eo quod admittamus, sanctitatem auctiorem promovere extrinsecam operis dignitatem, inferre licet, (quod tamen Vasquez facit,) minime opus bonum viri (sanctissimi, præcellere simpliciter quantocunque operi viri minoris sancti). Hoc, inquam, ex sententia proposita non sequitur. Neque enim valor operis complete sumptus, ac integratus ex dignitate actus intrinseca & extrinseca, admittendus Artihmericè est sanctitatis & dignitatis persona, cum ea dignitas, non sit tota honestas & pretiositas actus boni. Admetiendus ergo est & ad conditionem personæ, penitus simul alijs operis boni ac digni dosibus, quæ nunquam ita decrecent in opere puri viatoris, vt absconderent per valorem deriuabilem ex sola sanctitate creata alterius operantis sex quæ resultat dignitas operis adiunctis omnibus ad illud interuenientibus, non autem pro solis gradibus sanctitatis afficiens personam. Itaque ex sententia proposita, licet tantum inferre, personam dignioram, si certa sunt paria, edere opera digniora & pretiosiora; quod est

et utrumque: Non tamen inferri debet quod gradibus auctior est persona sanctitas, atque adeo etiam dignitas extrinseca, totidem gradibus crescere operis ab ea profusa dignitatem simpliciter dictam, atque valorem abolendo & completere sumptum, dimisso respectu ad exteram adiecta operis, & praesertim ad obiecta ad extera adiecta operis, & praesertim ad obiecta Hinc quoque redundare alterus Vaquej insulcus. At enim incredibile esse, hominem ante magis iustum, sed legius se gerentem homine minus iusto, plus meriti sic se gerentem, tantum ratione pristina sanctitas: quasi Deus eam dumtaxat attendat, & non enim opus praeferat, ac conatur, & affectum quo existimat. Hoc factor incredibile esse; sed nego ex sensu operis sequi; quia iuxta cum Deus in dignitate operis taxanda non spectat operantis dignitatem abundantiam a reliquo adiunctis operationis, sed ad omnes finali attendit. Unde qui impensius laborat, diligenter elicit operationem, quantumcumque dignitas extrinseca, quae sola meritum operi non conferit, his sola spectatur, antiquior foret in opere iustioris hominis, legius elictio.

An persona prauitas, similiter se habeat ad bona & mala eius opera.

64. Fixum igitur esto, persona sanctitatem conciliare operi valorem, si de solo valore extrinseco agamus, ceteris partibus eo maiorem conciliare, quo pericula facili est: quod in secundo argumento proposito, inferebam tanquam absurdum; id non recte. Ut neque bene in argumento tertio inferebam tanquam inconveniens, quod indidem sequi videatur, actus peccatoris quo nequior ipse est ac terior, esse teriores ad ingnorantes. Hoc agendo de extrinseca dignitate, proportionaliter respondente dignitati extrinseca de qua haec, non puto esse relendum. Militat enim proportionalis ratio: quia sicut actus boni aduenientur persona sancta, sanctificatur adhuc; ita & aequaliter, si actus peccatoris missi intra coenum personae nequam, indecens adhuc, virisque lententiae illius & cloacae combinantur. An vero est contrario actus boni prodeuntes a peccato deterrantur aliquatenus a malitia operationis, dubitari non immorit potest; cum & eadem ratio, hic quoque vigore videatur, & Isaiae 66. dicere. Iudeos peccatores affectentes sacrificia, perinde sicut Deo acceptos ac si eam excerebrassent, nequita persona refusa quadam tenus in opus eius ceterorum bonorum. E contrario tamen, quod opus bonum à persona nequam prodeat, non nihil plus admirabilitatis habet: tanquam si ex arbore amarissima, suauissimus fructus existat, quod gratiam & gustum fructus alterius. Nec sane videatur prauitas operantis esse vello modo circumstantia operis bonum, quamvis sanctitatem personae adserimus esse circumstantiam (*quis*) respectu boni operis; & nequitiam respectu operis mali; quia virtus illa operatio bellè responderet talibus operationis conditionibus, estque idonea eatum materia, non item opus moraliter bonum respectu dehortacionis à nequitia operantis refundens; quia si persona exhibens bonum magis amat quo melius est, & gratiam muneri conciliat maiorem, non sequitur personam malam exhibentem opus bonum, detergere eius honestatem, ad quam malitia persona se habet placidum per accidens, sicut & bonitas persona ad malitiam aduersa. Res videri potest utrumque agibilis. Si tamen prius responsionis pars quia expeditior arideat, quae latice admittit, opus ex se bonum inquinari ex operatis factis, negandum est, eam labem que non est nisi extrinseca, & refusa ex indigneitate operantis, esse turpidius mortalem simpliciter dictam, siue malitiam, quae non resultat nisi ex appositione obiecti, aut circumstantiarum prohibitarum, cuiusmodi non est

indignitas personae. Nemo enim tametsi inquinatissimus veteratur bene agere.

Lis de principio quod satisfactionum Christi, diudicata ex dictis.

65. Et haec est radice dignitatis extrinsecae operum Christi satisfactionis, & illius externi valoris quae interno contra distinximus. Monstratum enim sufficienter est, eam radicem aliam non esse, quam quod opera Christi essent opera suppositi infiniti dignitatis, quippe constituti per Deitatem infinitam sanctam, qua veluti perfundebantur actiones prodeuentes ab humanitate cali supposito terminata. Hinc diudicanda est lis que agitur inter Vasquez 3.p.d.8.c.2, affirmantem, humanitatem Christi Deitate sanctificatam, esse principium quod operum Christi satisfactionis, diuinum autem suppositum non nisi remotè & per indigatum communicationem idem praestare, & inter Aluarem disp. 5. concl. 3, fusè id impugnantem, & contendentem, humanitatem non esse nisi principium quod, diuinam autem Verbi personam, esse principium quod, quia actiones sunt suppositorum. Ergo actiones quibus Christus pro nobis satisfecit, prodibant à divino supposito efficienter, tanquam à principio quod. Sicut in nobis gratia sanctificans inungens humanitatem, ipsa que humanitas sic invicta non sive principium quod operum nostrorum meritoriorum, sed tantum principium quo suppositum nostrum operatur. Eodem igitur modo se habuit humanitas in Christo, etiam si spectetur ut delibera unguine Deitatis. Unde Patres, condignitatem satisfactionis Christi non desunt ex humanitate delibora, sed ex Verbo infinito per humanitatem operante Nam suppositum, & in Deo, & in nobis est quod mouet & applicat naturam ad operandum, atque adeo est id cui per se conuenit operari. Unde sicut Christus dicitur passus & mortuus pro nobis, non autem humanitas; ita non humanitas, sed suppositum, diendum est pro nobis satisficeremus condigne, & ex iniuria, Deo læso: alioqui non plus alterius concrister Verbum ad satisfactiones Christi, quam humanitas eius ad creationem universi. Quid quodd operationes Christi, si defüsseret gratia habitualis, quantumcumque humanitas perfunderetur Deitate, non fuissent supernaturales, atque adeo neque meritoriae condigne? Non igitur humanitas Deitate perfusa, dici potest principium quod satisfactionis Christi pro nobis.

66. Aio, ex dictis diudicari facile possit hanc item. Monstravi enim suppositum quia suppositum, non interuenient efficienter ad operationes naturae, sed tantum ad modum conditionis prærequisitus, quatenus prius est rem esse in se perfecte & completere constitutam, quod habet formaliter per suppositalitatem, quam operationes profundere. Itaque recte à Vasque constitutum est, satisfactionem nostrarum valorem non esse à suppositalitate tanquam ab operante: esse verò à natura prout delibera unguine Deitatis, interuenient suppositalitatis tanquam termini naturam illam complentis, eique conuenientis Deitatem. Quia tamen significatio operum est à Deitate prout identificata supposito terminanti naturam cui operationes illæ inherent, atque adeo Deitas habet se per modum formæ moralis ad eas prout satisfactionis, admittendum non est, suppositalitatem cum actionibus prout dignis & ad satisfaciendum idoneis, connecti per solam communicationem idiomatum, & se habere tantum eo modo quo humanitas Christi ad creationem, non modò ipsa anteriorē (cum qua tenera non conteritor,) sed posteriorē assumptione humanitatis per Verbum: quia in ijs qua vii Christi naturae tribouuntur per meram communicationem idiomatum, altera se habet mere communicanter, quod hic locum non habet

habet; sed Deitas habet se ad modum formæ dignificantis, ac perfundentis non modò humanitatem, sed etiam operationes quas recipit. His rite perspectis concidunt vniuersa quæ ex Altare proponebantur. Falsò enim assumit supposititatem esse actionem, & suppositum quæ tale influere in actionem naturæ, sive in nobis, sive in Christo, plusquam per extrinsecam denominationem, quod atinet ad efficientiam physicanam. Perperam quoque actiones Christi satisfactorias, cum humanitate per Deitatem delibata comparatas, æquabat actionibus æternis Dei, comparatis cum humanitate Christi, inter quæ duo, est patens discernere supra diximus. Tandemque nullo iure contendit, supernaturalem operum Christi, deriuatam esse ex gratia eius habituali; ita vt quantumus humanitas Christi operans delibata fuisset Deitate, tamen operationes Christi caritatem fuissent valore satisfactorie & supernaturale, si Christus expers fuisset gratie habitualis. Hoc nulla ratione est verisimile. Sanctificatio enim humanitatis Christi, atque adeò etiam operationum eius, multo magis ex Deitate, qua est gratia substantialis, quam ex gratia sanctificante creata, oritur potuit.

*Infinitas valoris in Christi satisfactione,
sabilitur.*

67. Ex omnibus quæ hæc tenus constituta sunt, facile erit inferte, quantitatem immensam valoris operum Christi satisfactoriorum, ad quam venandam per totum ratiocinationum anactus exaltari sumus. Assumpleramus enim probandum, satisfactionem Christi exceedere injuriam Deo per nos irrogatam; eo quod haec finita sit, satisfactione autem Christi, sit infinita. Hanc infinitatem ut assereremus, de radice valoris operum Christi agendum fuit. Cum ergo de radice prædicta constet, clare nunc probatur, valorem satisfactionum Christi esse infinitum; quia persona infinitè digna, afflictionis bona operationes (was dignitate extrinseca infinita. Ceterum enim est, respectum ad personam operantem, multum conferre ad dignitatem & valorem extrinsecum operis; quandoquidem persona oprans est veluti forma actionis sua; ac proinde eam dignam & estimabilem reddit. Ergo si persona sit infinitè dignitatis, qualis viriæ est persona Christi, non videtur dubium, quoniam dignitatem infinitam actionis suis bonis conciliat. Quia in te penfandum est discernere latum inter actus nostros tendentes in personam infinitam, & actus à persona ipsa infinita prodeuentes. Nam quia nos sumus talis obiecto pro suis extrinseci, & obiectum non se communica, actus nisi secundum tendentiam operantis, & actionis habitudinem; propriea sicut habitudo actionis ad obiectum infinitum, finita est; ita quoque ipsa actio nostra, est omnimodis finita simpliciter. At actiones à persona infinita prodeuentes, intimus connectuntur cum persona à qua prodeunt, (quippe principio ipsarum,) quam nostræ actiones cum obiecto illis extrinseco. Quare cum prodeant à tali persona adæquatè spectata, non possunt non perfundi tota eius dignitas, quæ infinita est; atque adeò infinitè dignas reddit operations.

68. Erant vero hæc liquida: si ex duabus rationibus moralibus quæ dignitatem operum Christi indissociabiliter integrant, videlicet meriti & satisfactionis, in solam rationem satisfactionis desigamus, separata ratione meriti, que huc loco necessaria non est. Ceterum itaque esse videtur, rationem satisfactionis multum crecere aut decrescere, pro dignitate personæ satisfaciens; quoniam è contrario injuria pro dignitate personæ ipsam inferens, decrescat, euadatque tenuior. Utrumque manifestum est ex vulgaribus exemplis. Princeps enim si plebeium quempiam persecuerit, multo minorem injuria censetur intulisse, quam

si alius plebeius idem præstisset: quamvis ob peculia rem persona altioris conditionem, quam magis dedicat hic se gerere, possit contingere ut decrecente per eam eminentiam iniuria, crecerat culpa. Sic enim si Episcopus, quem iuxta Apostolum oportet esse non perfidum, immerito in vilis alieviis persona tergum feciret, culpa esset maior ratione dignitatis Episcopalis; ex cuius tamen eminentia decreceret iniuria illata vili persona. Ad eum igitur modum decessit iniuria pro auctiore dignitate personæ, quæ iniuria deriuvatur. At è contrario satisfactione, crecet quo persona satisfaciens dignior est atque sublimior: quia opus satisfactionis quod & operis est, & cum satisfaciens subiectio econiunctum, eo magis idoneum redditur ad iniuria abstensionem, quo persona sua se demittens, altiore ac sublimiore dignitatis gradum occupat. Atqui persona Christi est infinita dignitas. Quod tametsi indubitate est, placet tamen illustrare in igni ratione Richardi Victorini l.2. de Emanu. cap. 15. [Attendite (inquit) diligenter & considerate vehementer; tanta persona quam sit sublimis, quam sit humili, cuius sit potestatis, quante compunctionis. Cuius quæ sublimitatis, quante iniqua potestatis, persona in qua nobiscum Deus, persona cuius imperium non in multis millibus subiectorum; non in multitudine innumerabili exercitum; sed totum super humerum proprium; Cuius itidem humilitatis quanta obsecro compassio, quæ sublimatis sua oblitera, quæ potestatis lux maiestate dissimilata, butyrum & mei comedendo, propter nos ad participationem mustarum descendit, & tam malorum quam bonorum nostrorum experientia sponte suscepit. Quid nobis facere non possit persona in qua Deus sit, imo persona quæ Deus nobiscum sit? Quid pro nobis, quod ad salutem nostram spectet, facere nolit, qui ad passiones nostras ex sola compassione descendit? Ecce in his habes quam vel qualis persona haec sit, quæ potestate prædicta, & ad cōpationem prona, suis fideli bus prodesse, & efficaciter possit, & indubitanter velit.]

Persona igitur Christi, eum infinitè digna esset, omnino debuit satisfactiones quas elicit, dignitate satisfactionia infinita perfundere. Quod agnoscunt manifestissime S. Thomas quodl. 2. art. 2. & opusc. 3. p. 7. Aureolus in 3. d. 20. q. 1. art. vñico. Vega lib. 7. in Trid. cap. 8. & q. Mendota quodl. 10. Scholast. num. 4. Suarrest. 1. 3. p. d. 4. 4. Ragusa 3. pd. 11. §. 1. Albertinus 1. princ. compl. coroll. 1. 8. num. 9. & 10. qui alios cum Scholasticos tum Pates huic veritati astupulatos profervunt. Nec omittendus qui id disertè tradidisse videtur Clemens 6. in extrau. Vñigenitus, de pénitentijs & remissionibus.

Difficultates in contrarium.

69. Sed erumpunt contra hanc sententiam examina difficultatum. Imprimis sequi ex ea videtur, Christum Dominum satisfaciendo pro nobis, obliterando injuriam Deo irrogatam, nobisque gratiam & gloriam promerendo, eliciuisse opera quæ Deo æquè placent ac ipsa increata Deibonitas, quandoquidem ei placebant infinitè. Ad hæc secundò, quomodo potius valot operum Christi esse infinitus, si non differt ab illorum operum entitate, quæ viriæ finita est? Præterea tertio iuxta nos, meruerit Christus infinitum præmium quale tamen non est cōsecutus; ex qua sequitur mēcedem operari manere apud Deum, non modò viriæ mane, sed in æternum. Imo videtur impossibile esse, vt Deus æquale præmium rependat tam multis Christi operibus infinitè dignis. Quodnam enim esset infinitum illud præmium, quod operibus illis potest pendere? Nam ipse quidem Deus, in ratione præmij per

per nos participabili, non est infinitus, cum non nisi finitatem antingatur, nec possit per nos comprehendendi. Et quantum digna vi nihil veter produci visionem Dei infinitam, tamen illa visio non esset adaequatum & condignum premium operum Christi, quia illa ordinis inferioris quam sanctus Christi, & infinita eorum dignitas. Vnde sicut unum infinitum potest esse inadæquabile & incomensurabile per alterum, v.g. infinitum aureorum, non potest æquari per infinitum argenteorum, qui semper aurei sunt pretiosiores argenteis: Ita multo magis, infinitus valet operum Christi, quia esset ordinis superioris, pretiosius semper esset visione quacunque, etiam si gravidae infinita; nec potest per eam adæquari, aut compensari. Præterquam quod non potest Dei visio rependi Christo tanquam premium rei bene gestæ, ac porum operum; cum sit Christo connotata videtur Deum. Tandem quartò, ut haec omnia deessent, vere exigitur potest premium aliquid infinitum, quod Christo rependi potest, tamen illud quantum quantum esset, unico actu Christi deberetur, quippe prædicta infinita dignitate ac vi cum satisfactoria, tum memoria, nullis concusa terminis. Ceteri ergo actus Christi, boni ac præmio digni, qui innumerabiles sunt incrementi manerent.

Prima & secunda, expedituntur.

70. Hæc dissolvere, non erit operosum. Ad primum igitur Deum aqua animare Christi opera, ac scipsum. Quoniam enim dignitas qua in Christi opera ex parte infinite redundat, sit infinita; tamen cum non sit primaria ipsa Dei dignitas, & (ut ita dicam,) fonduis, sed diffusa, & per communicationem quandam nihil in actu, non est tanta quanta est dignitas Dei, quem constat esse primarium Analogatum in serie bonorum, & obiectorum diuini amoris. Imo quia quicquid recipiunt, per modum recipientis recipiunt quoad actiones, quarum subiectum est incapax: actus autem unius dignitas participata insidet, creatus est, ipsa quoque dignitas eius, est creata non increata, longeque differens à Verbi persona, contra quin male sapientia affirmata. Itaque mirum non est, quod Deus nulto magis diligit fontalem suam & increatam bonitatem, quam bonitatem operum Christi, & creatam & participatam, tametsi infinitatem, non quidem entitatem & physicę de quo erat argumentum secundum, sed moraliter & secundum astimationem prudentem. Nam physicę quidem & entitatem, omnis valor operum Christi finitus est, cum aliud nihil sit praeter ipsa opera, quæ utique finita sunt, & certo modulo concilia. At cum pronuncandum est de quantitate valoris merito aut satisfactioni inexistentis, non habetur ratio nisi prudentis arbitrii, & valoris spectati molitur: Quia ratione dignimus, valorem operum Christi esse infinitum.

Tertiam, de inadæquatione cuiusvis premium, cum Christi operibus.

71. Paulus impliebat videtur esse argumentum tertium, quod est de premiatione eodigna operum Christi si sunt infinita dignitatis & valoris immensi. Fuerant enim qui argumento succumberent, & remunerationem æqualem tam dignorum ac pretiosorum Christi operum, impossibilem esse facerentur. Sed hoc ego nonquam concesserim, tum quia magnam Deo imperfectionem affectat, quippe qui dicitur non esse solendo, tum quia ea ratione si bene attendimus valde iniurit Christi meritum, quod dicitur ad impossibilem reminisci: ac proinde inanum redditum quoad excessum super premium ei debitum, quandoquidem tota

ratio meriti, penes premium spectatur, quod si aliqua ex parte sit impossibile, meritum quoque ex ea parte evanescere sit necesse. Alter itaque endandum est tertium illud argumentum, exhibita distinctione duplicitæ qualitatis premij & meriti. Potest enim & absolute æqualitas, & respectiva pacti initii, premium inter ac meritum, seu valorem operum Christi, considerari. Præmium absolutè, æquale valori, fateor non fuisse repensum Christi operibus, quia valor ille fuit infinitus, quicquid vero repensum Christo est, finitum fuit. Nam tantum repensum Christo est in premium, exaltatio nominis eius in celo & in terra, non itaque liberatio & salus, ubi nihil est non finitum. Et quamvis premium à Christo exhibitum, potuisse infinitis adhuc hominibus sufficere, si totidem fuissent quibus potuisse applicari, præter eos quibus re ipsa impensum est. Tamen ne salus quidem infinitorum hominum, adæquaret absolute valorem operum Christi, quippe ordinis altioris quoquis tali premio, & nunquam per illum exquisiret adæquandi.

Excoxituit quidem Alvarus 3.p.d.43, ad 1. præmium aliquod eiusdem ordinis cum Christi operibus, quod ad illis repensum esse: Nempe, unione iterata Verbi cum Christi humanitate in resurrectione, & cocomitantiam Diuinitatis cum corpore Christi in Eucharistia. Sed hæc non satisfaciunt, nec dicuntur factis accommodare. Nam in Christi resurrectione nulla facta est iterata unio Verbi, que sola potest dici æquale præmium. Dumtaxat itaque facta iterata est unio physica inter animam & corpus, que est quid mere finitum & ordinis purè creati. Similiter concordantia Diuinitatis que in mysterio Eucharistia certatur, supposita immensitate diuina que non est Christi repensa, nihil includit diuersum ab unione Verbi cum humanitate, que non fuit præmium operibus Christi repensum.

Vero igitur præmium quod Christi operibus repensum est, non fuit illis absolute æquale. Quamquam non defuisse Deo, (de potentia absoluta loquendo,) tale præmium, si illud voluisse Christo repondere. Nam incarnationis Partis aut Spiritus sancti, possibilis est: Et ab his personis diuinis vel alterutra earum carni aduncta, potuisse elicere actiones valore adæquantes Christi opera, quibus proinde rependi à Deo potuerint in æquale præmium: Quod sufficit ut dicamus præmium absolute æquale Christi operibus, non esse impossibile. At si sermo sit de præmio respectuæ æquali, hoc est quod æquale sit Christi operibus spectata conventione que Deum inter ac Christum intercesserat, sic dico, repensum fuisse Christi operibus præmium æquale. Christus enim accepit à Patre totum illud ad quod ordinaverat suum meritum & satisfactionem, nempe humani generis salutem, pro qua cum patre ex tali suo prelio pepigerat. Atque ita merces Christi operari non mansit apud Deum, sed retributa est ac persoluta ad æquitatem. Neque vero illa in Deum imperfectio refunditur, ex eo quod Christus de facto non accepit præmium absolute æquale præcio quod exhibuit. Deus enim cumulate executus est quicquid omittere absque imperfectione non poterat, ex ipso quod rependi illud omne de quo cum Christo pepigerat. Aliunde autem congruum non fuit, ut præmium illud absolute æquale Christo rependeretur, & noua diuina alterius personæ incarnatione fieret. Nobis item potentissimum incertum amoris in Christum, ac spei uenia peccatorum admouetur, cum consideramus quam copiosa & superfluens fuerit apud Deum redemptio, quamque præmium pro nobis exhibitum, superet præmium absolute spectatum.

Ad

*Ad quartam, de toto premio in unicum opus
exhauriendo.*

72. Quartum denique argumentum propositum, non difficile erit ostendari potest, sive agatur de præmio absoluto æquale quod rependi possit Christi operibus; si agatur de præmio respectuæ adequato, quod solùm admittimus fusile de facto retributum. Cum enim dicitur, præmium infinitum, si quod dari diuinus possit, exhaustendum fore in vno Christi opere compensando, respondendum est, agendo de præmio absoluè æquali, præminim illud fore actiones Pauli & Spiritus sancti, carne nostra amictorum. Atqui vno Christi actus, vnicus per actus alterius diuinæ personæ incarnata responderet adæquate pluribus autem Christi actibus responderent plures actus alterius illius personæ: nec verum est, vnum Christi actum, omnes vel etiæ plures similes illius alterius diuini suppositi humanitati actiones exhaustorum, ut falso in arguento supponitur: haud dubie quia cum Christi quilibet actus contineat infinitam dignitatem, videur cui libet tamet' plurius alterius persona operum dignitati æquipollere, quia infinito non datur maius. Sed hoc principium, tamet' recte habet quoad illud infinitum in quo excessus vnius supra alterum infinitum, inuehet eis fines sub ea ipsa ratione sub qua infinitum est; quo pacto plane regnati vnum infinitum esse maius alio extensum; tamen quando excessus nullos tales fines in alterum infinitum detinunt, nihil vetat vnum infinitum esse maius alio. Sic enim nihil vetat vna quantitatam discretam infinitam, esse alia maiorem. Nam quis neget data infinitate hominum, fore plures digitos, aut oculos, aut pilos, quam homines; tamet' & hominum & omnium illorum aliorum multitudo, supponeretur infinita? Idem dici potest de duplici infinito gradu. Similiter ergo nihil est quod veter, vim meritoriam seu dignitatem infinitam, in pluribus illius personæ actibus multiplicatam, esse maiorem quam in vno Christi actu, quamvis infinito digne ac meritorio, contra Svarum. t.1.3.p.d.4.f.4. ad secundum quoddam dubium § Dices quamus, & Præpositum q. 1. num. 40. Nihil item est quod veter, infinitam vim meritoriam vnius actus à Christo eliciti, exhausti per alterius diuinæ persona incarnata æquale opus; ita ut nihil ultra pro eo Christi actu depositi queratur, ut iustè & ad æquitatem remuneratur habeatur. Nihil denique veter plures Christi actus esse meritorios plusquam vnum, etiam meritorium infinitè & ultra mensuram.

73. Iam agendo de præmio respectuæ æquale quod de facto repensum est meritorij Christi actibus, neandrum est singulis quibusque Christi operibus suum scorsum præmium respondisse. Omnes enim Christi actiones, vnum & idem præmium indubitate meruerunt, nempe salutem nostram; Ita ut priores Christi actiones, ab ea Christi voluntate in qua initialiter sanctificati sumus, telle Apostolo, usque ad ipsam mortis perfectionem voluntariam, in qua solitus illuc usque cepta, consummationem accipit, vnum præmium accepit, ex promissione Dei, & ex Christi intentione, qui iuxta pactum cum Deo initum, suas omnes actiones meritorias ad illud vnum præmium indubitate ordinavit. Quod facile colligi potest ex varijs Scripturis, quibus redemptio nostra diserte tribuitur Christi morti seu passioni, & (quod utramque uno verbo complectitur,) sanguini: Ea siquidem vocce ut plenius prosequitur Collins lib.5. de sanguine Christi disp. 10. cap. 3. non intelligitur nuda substantia humoris illius primarij, sed vita amissio consequens effusionem talis humoris. Alibi autem nostra salus atque redemptio, tribuitur simpliciter labori Christi, id

est sanctis operibus quorum tota Christi vita fuit sanctissima; & per se licet ea opera Christi fusile & dignissima quibus salus nostra rependeretur, & à Christo in nostram salutem intercessi mo, cuiusque folius negotiandæ causa huc è colis misso, ad eum scopum fusile directa. Quare utrisque Scripturis adnotatis concludere adiungim, omnia quidem Christi opera fusile satisfactoria pro nobis, ac merito salutis nostræ gravida, ita ut verè fuerint plura merita actu primo, quorum quodlibet esset sufficientissimum ad promerendum quod ei de facto est repensum: non tamen singula seorsim, sed omnia indubitate sumpta, & in unam velut faciem collecta promerentur in actu secundo præmium illud quod Deus alia ratione conferre noluit, nec Christus aliter accipere intendit. Qua de re iuris occurrit sermo, cum de perfectionibus voluntatis humanae Christi Domini.

Excessus satisfactionis Christi supra offensam nostram ex dicta concluditur, & noua ratione firmatur.

74. Nunc tandem post longum intermissionarum associacionum circuitum, licebit concludere illam unam occisionem qua undeconque firmandum successerat, satisfactionem Christi pro nobis, longè superasse offensam nostram. Sic enim argumentabatur Malitiae peccati, sive iniurie Deo per nos interrogata, finita est: aqua satisfactio Christi est infinita. Has duas propositiones, sigillatim haecdemus discussi & probasti. Inde ergo clavis evicta conclusio ista. Ergo satisfactio Christi, non modò est æqualis iniuria, sed eam quo longè superat. Totus discursus clarus est, & solidus stabilitus in praecedentibus.

Postulamus tamen alia ratione conclusionem propositam stabilite, etiam daremus malitiam peccati esse infinitam, aut etiam satisfactionem Christi finitam esse, nihilominus enim satisfactionis Christi vis & perfectio, adhuc posse excedere virüs peccati, quod fusile prosequitur Albertinus 1. princ. compl. Coroll. 18. n. q. 10. & 11. breuiter autem exponitur quia quantum utraque illa ratio, videlicet offensæ, & satisfactionis sive demeriti ac meriti, statueretur infinita, tamen merita sine satisfactio Christi, spectat ad altiorum ordinem, estque eminentissime in ordine divino tanquam in vertice predicti ordinis, quia dimanat ex visione hypothetica, quae est apex totius supernaturalitatis participata. Vnde è duobus illis infinitis, vnam, nempe satisfactio, præceleret alteri, hoc est offensæ. Imo eandem ob causam, etiam iniuria esset infinita, satisfactio autem Christi esset finita, tamen satisfactionem offensam excederet, quia esset in superiori ordine, vel latenter intra eundem ordinem supernaturalitatis quasi genericum, esset species eminentior. Impossibile autem est, ut forma ordinis inferioris, quantumcumque intra illum crebat, ac etiam in infinito, adæquat quantum formam ordinis superioris. Sicut impossibile est, ut minimus intellectus adæquatur per sensum, quantumcumque perfectum in gradu sensitivo, quia quantum perfectio intellectus sit finita, & perfectio sensus infinita supponeretur, tamen diuersitas essentia & ordinis, infert inadequabilitatem. Quare etiam malitia iniuria Deo per nos interrogata infinita esset, quod monstrauimus verum non esse, itemque etiam satisfactio Christi quomodo cumque se habente iniuria quantitate, esset tantum finita: nihilominus Christi satisfactio pertinet ad ordinem vel speciem altiorem, esset semper superior & excedens offensam.

Suffragium SS. Patrum, pro excessu constituto.

75. Utram autem ex duabus propositionis rationibus probetur, conclusio illa quam patefindimus, nempe quod latius

luminatio Christi pro nobis longè supereret offensam
nolit, ac proinde superabundans & superfluens fuerit,
ius veritas explorata & liquida est apud Patres. Iuvat
paucos artefacte. S. Athanasius hom. de Passion. & Cru-
ce Dom. [Dominus immortalis & incorrumpibilis, &
pro immortalitate sui bonus & humanus, ut potè bo-
ni Patis bonum Verbum, creaturam suam negligen-
dam non parauit, neque permisit alium quampli-
cacionem opem Dominum esse. Sed cum videret ma-
liciam incolabiliem, neque mortale genus idoneum
eum quod morti resistaret, neque pœnam suorum ma-
lorum per tollere posse: (nam excellus malitia tran-
scendebat omne supplicium,) vidensque simul Patris
bonitatem, legum idoneum esset & potens, (Chris-
tus enim Dei potentia ac sapientia,) commoratus fuit
sua humanitate, & misericordia nostra imbecillitatis illam
ipsam imbecilitatem induit. Siquidem ipsi (vt Pro-
phetas dicit) *nostras infirmitates sustulit, & langores ge-
favit, & miserans nostram mortalitatem, in ea ipsa mor-
talitate circumcidit eum: Paulus enim dicit: *Humili-
tatem ipsam vigeat ad mortem, adque ad mortem Crucis,*
videlicet simul, quam non ad solutionem pœnae lessi-
erentis, illam ipsam pœnam in se transstulit. Siquidem
Christus factus est pro nobis maledictio, atque ita hu-
mana carnis amictus & circumducens, per le quæ no-
bi sunt, Patri obruit, ut ipse patiens, hominem pa-
tientem illum redderet, & patua magnis penaret.]*

Autor libri de oper. Christi card. serm. de Ascens.
[Ego tu Dei, & erit tuus Deus tuus. Impar sanè com-
mectum, preium inaequale: sed qui pro nobis trigin-
tageantur est appetitus, intelligi voluit, quanta
fuerit in pretio quod pro eo datum est, & in eo quod
ipse dedit pro mundo, dissimilando, cum ipse exiguus
agens empes & venditus, tanto pretio damnatos
redemerit; ut dubium esse non possit, quin prius mag-
nitudine supereret negotium; nec & quati posset dam-
num, quod omnino damnatio iusta meruerat obedi-
entia Christi, quæ gratis usque ad mortem progres-
sisti, & vitio soluit quod non debebat.]

Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 13. [Non tan-
tem trax peccantium peccatum, quanta pro illis mo-
tantes instata, non tantum nos peccauimus, quantum
ille facta egit qui animam suam pro nobis poluit.]

76. S. Cyriacolum hom. 10. in ep. ad Rom. ad illud:
Non per vincula delictum &c. illa frustissime omnino in
hac item differit. Decerpco plagulam. [Quemadmo-
dum si quis eum, qui obolos decem sibi debeat in
cererem coniuncta, nec eum tamē solum sed eius cau-
sum vxorem, tum liberos, tum famulos, atque hic su-
perveniens unus aliquis, decem quos dixi obolos non
nummet modo, sed cum infinita auri talenta largia-
tur, tum vero in auras regias vinculum il. unum introdu-
cit, in principatus altissimi thronum imponat, cum
et summum honorem, reliquumque principalem
splendorum communiceat, non possit utique postea
oboli illi decem illius memorie obseruari, qui eos nu-
meraverit, mutuanterique, sic & in nobis evenit. Mul-
to enim plura illi quæ debebamus dependit Christus,
atque adeo tanto plura, quanto maius immensum, ad
pullum guttam collatum, manus esse possit. Nolito ex-
gozambigere homo, quum tantam bonitatem opulen-
tiam video; neque interrogato, quid fieri potuerit,
nilla mortis ac peccati scintilla, tanto donorum velu-
ti maii resincta, soluta sit. Hoc enim & Paulus clam
significans, quom dixit: *Exuberantiam grata & iustitia
qui accepterit in via, regnaturi sunt.*]

S. Augustinus lib. de Catech. iudicibus cap. 4. [Quia
charitati nihil aduersus quam inuidentia. (Mater enim
iuidentia superbia est,) idem Dominus Iesus Christus, Deus homo, & diuina in nos dilectionis indicium
est, & humana apud nos humilitatis exemplum; ut
magis tumor noster, maiore contraria medicina sa-
trop. Reynaudi Christus.

natur. Magna est enim miseria, superbus homo, sed
major misericordia, humilius Deus.]

Proclus hom. de Nativ. Dom. num. 6. [Ile qui uni-
versam naturam ex nihilo producerat, cuque nulla ad
erogandum facultas deerat, vitam morti condemnatione
addictis reperit vitissimam, mortisque solu-
tionem decentissimum nimicū ex Virgine mo-
do quem solus ipse nouit, (nulla enim oratio miracu-
lum hoc assequi valet). humanam naturam affumit,
atsumptamque in mortem contradicit, eumque in mo-
dum redemptionis precium dissoluit, iuxta illud Pauli:
*In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsum, pec-
torumque remissionem.* O tem stupendam immortalita-
tem quam ipse habebat, per suam mortem aliis con-
cilat. Eiusmodi nullus inquam fuit, nec est, nec erit,
quam virus & solus ille, qui secundum dispensatio-
nem ex Virgine natus est, Deus simul & homo; non
solum id pretium habens, quo reorum multitudini re-
dimenda patet, sed eiusmodi, quod multis partibus
excelleret. Nam ut Filius est, in diuinis cum Patre unio-
nem retinet, ut vero rerum opifex, nullius virtutis indi-
geret: ut autem misericors, immensa, inexhaustaque
misericordia aquæ sympathia pollet: denique ut Pon-
tis, dignissimus est, qui apud Patrem intercedat. Ho-
tum autem omnium nihil inquam simile, nihil æqua-
le, in alio quoquam competet.]

77. S. Bernardus serm. de duobus discipulis eun-
tibus in Emaus. [Qui querimus crucifixum, Crucis
attendantis mysterium. Ipsa est statera corporis Christi,
quam desiderabat, qui dicebat: *Vinam appendenteriur
peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior,*
in statera. Crux facta est statera corporis Christi, quod
est Ecclesia. Cum enim ipse crucifigeretur, appensa
fuit cum ipso peccata quæ committimus, calamitas
quæ incurrimus. Ipse erat innocens, impollitus, fe-
gregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis conuersatio
eius: non enim peccatum fecit, nec inventus est dolus
in ore eius. Et quoniam talis actantus tam indigna di-
gnatus est in Cruce pati, præponderante cœpit calamiti-
as, & crimen levigari. Cum adhuc tamen in Cruce
erectus staret, vacillare videbatur statera, nec plenè
cognoscerebatur qua cadere deberet, cum inclinato ca-
pice emisit spiritum, ut calamitas præponderando ca-
deret, & quasi arena maris grauior appareret. Gentes
quasi momentum statere reputare sunt. Nam in statera
cecederunt: quia partes aduersa damnationis no-
stra chirographum amiserunt. Trituratus est Moab sub
Domino, expandit manus super eum, sicut nutans ad
natandum, ne demergetur in profundum: & ut ipse
subleuaret nos in excelsum, expandit alas suas, nos af-
sumpsit & portauit in humeris suis, sicut aquila prouo-
cans ad volandum pullos suos; ascendens super omnes
cœlos, de excelso misit ignem in ossibus nostris, ut que
sursum sunt, sapiamus, & nostra conuersatio sit in cœlis.
Potens fuit coram Deo & omni populo; quia factus
est Angelus loquens pro nobis, & intercessor existens,
Patri reconciliavi genus humanum: *verumque solus*
potuit arguere, & ponere manum in ambobus.]

Petrus Damiani serm. 1. de exaltat. S. Crucis. [Ad-
stat Iesus in medio, quadrifaria sui corporis parte di-
stantus, & expansis manibus, omnibus ad se ex omni
parte venientibus, amplissimum misericordie sinum
ostendit. Nam apud Dominum misericordia, & co-
piosa apud eum redemptio. Proclus copiosa non stri-
cta; quia largiter vnde sanguinis de corpore Christi
per quinque partes emanavit. Sufficeret ad redem-
ptionem orbis, vel una pretiosissimi sanguinis gutta;
sed data est copia, ut virtus diligentis in beneficio re-
dundatione claretur.]

Iacobus Cardinalis S. Georgij lib. de Jubileo anni
1300. quem eo ipso tempore conscripsit c. 14. [Immerita
capiti pœna, in membra diffunditur: Roseus in Filios
emanat

emanat etiū: se primum dat Patri dilectus Filius pro nobis. Culpā inquam longē capacius pretium luit. Quidni: Eius vel sola distillans sanguinis gutta, calido hosti mundorū plus quam millia centum eriperet.]

S. Anselmus l.2. cur Deus homo c.14. satisfactio-
nem Christi ait plusquam in infinitum: excedere culpas
nostras, quantacumque & quotcumque. In quam
rem passim alii habet tota illo opere.

Rupetus l.4. in Exodus c.8. in ipso fine, tractans de
candelabro & illud Christo accommodans, & glossans
quod Scriptura tradit pondus candelabri habuisse ta-
lementum auri mundissimi, subdit. [Talentum maximum
centum libram, est & virginis: Magnum pondus,
grande significat talentum mundi, quod appensum in
libra Crucis, appositam lanceam prægravando excusit,
& peccata nostra in mare proiecit. Quod quia mun-
dissimum autum est, id est, quia Deus ab omni forde
mundissimus Christus est, tota in pondere eius redem-
ptio nostra perfecta est. Et quia cum perfectus Deus &
homo sit, passionum dolores pertulit, & sic ad resur-
ctionis gloriam peruenit, recte candelabrum ductile
fuit.] Liquet de Patrum sententiā, in hac parte.

Consensum Scholasticorum, nihil attinet proferre.
Omnes enim, cum antiqui in 3.d. 20. tum recentiores
apud S. Thomam 3. p.q.1. art.2. vno ore astupulantur.
Imò Suarez t.1. 3.p.d.4.f.3. conclu.3. fidenter pronun-
ciat, contrariam sententiam, neque propabilem, neque
piam, neque fidei satis consentaneam videri. Quare satis-
factionem Christi pro nobis, sufficere plusquam suffi-
cientem & superabundantem, ratum & fixum esto.

*Quid contra propositum satisfactionis Christi ex-
cessum, Ethnici, & Sectarij. Scrupulus item
quorundam Catholicorum.*

78. Depellenda tamen nonnulla supersunt, sive ab
Ethnicis, sive ab hereticis, sive à morosis Catholicis
proposita. Ethnici apud Nyssenū in orat. Catech. c.30.
opponebant, si tanta & tam superabundans est Christi
pro nobis satisfactio, cur ergo percurream tam multi? Et
cur non omnes, tanto, tamque immenso prezzo perso-
lamento, liberantur. Hæc Ethnicorum admiratio, hereticos
eorum germanos non percellit: quia potius supposita
tanta satisfactionis Christi superabundantia, inferunt
stulto labore cōsumi Catholicos, cū post tam copio-
sam redemptionem à Christo adhibitant, vexant se
in adiungendis satisfactionibus suis, quibus satisfactio-
nes Christi cumulent. Id enim Sectarij, in magnū Christi
debet cedere obtundunt. Sic igitur copiosam &
superabundantem apud Deum redēptionē nostram,
cum Ethnici eleuant, & ex effectu irrito insimulat
falsitatis, tum Sectarij ita admittent, vt ea ad omnem.
in via Dei supinatim, & collaborandi contemptum
abutantur. Catholicī denique aliqui, mirantur vel
scrupulo agitantur, quomodo post tantam aduersus
peccata medicinam, peccatum aliquod possit superesse.
Sed hæc depellere, non erit oporatum, id quod iam-
pridem PP. & DD. præstiterunt.

*Satisfit Ethnicū: Cur aliqui post tantam satis-
factionem pereant, declaratur.*

79. Ad Ethnicos itaque recipiendos, illa una Nyssenū responsio sufficit loco allegato. [Si pariter ad om-
nes procedit vocatio, nec autoritatem, nec aratem,
neque gentium discernens differentiam; (propterè
enim in primo initio prædicationis, diuina inspiratio-
ne, vnius & eiusdem lingua, cuius omnes gentes, re-
pentē facti sunt qui verbum ministrant, vt nemo
esset expers bonorum,) quemadmodum fuerit con-
sentaneum vt Deum adhuc acusent quod verbum
non in omnes dominatum obtinerit: Nam qui in uni-
uersitatē liberam habebat potestatē, propter sum-

mum in homines honorem, dimisit etiam aliud in
nostra potestatē, cuius solus est Dominus. Hoç autem
est liberū arbitrij, libera electio; res quædam minime
redacta in servitutem, & qua est sui iuris, sita in liber-
tate mensis & cogitationis. In eos ergo qui non addu-
cti sunt ad fidem iustius haec transferre acusatio-
non ad eum qui vocavit ad confessionem. Neq; enim
cum Petrus in initio verbum prædicaveret, in frequen-
tissima Iudeorum concione, & tria milia simul fidem
aceperissent, ij qui non crediderunt cum plures essent
ij qui crediderunt, in Apostolū cauam contulerunt,
quod non crediderunt. Neque enim patet, vt
gratia in communione proposita, ij qui voluntatiē ab ea
accepissent, non sibi, sed alij malam suam fortem ad-
scriberet.] Vides petre post tantam satisfactionem
tam multos, quia Christi satisfactione, & Dei vocatio-
ne nolunt vii, nec par est inuitos adiigi ad ventū, quod
sequunt. c.31. fusē & recte prosequitur idc Nyssenus.

Praeuerat Arnobius l.2.n.5.8. qui Ethnicorum mur-
mur in quo versamus, ita proponit & repellit. [Sed si
generis Christus humani, (inquit,) conferuator ad-
uenit, cur omnino non omnes & equali munificientia li-
berat? Non & qualiter liberat, qui & qualiter omnes vo-
cat? Haud ab indulgentia principali quemquam repel-
lit, aut respuit, qui sublimibus, infirmis, servis, feminis,
pueris uniformiter potestatem veniendi ad se facit. Pa-
tet, (inquit,) omnibus fons vite, neque ab iure potan-
ti quicquam prohibetur, aut pellitur. Si tibi fastidium
tantum est, vt oblati respsus beneficiū munies; quin-
iò si tantum sapientia prævalens, vt ea que offertur
a Christo, ludum atque incipias nomines; quid in-
vitans peccat, cuius sole sunt haec partes, vt sub tui iuris
arbitrio fructum sue benignitatis exponat? Sottem
vite eligendj, nulli est, (siquid Plato) Deus causa, neque
alterius voluntas ascribi potest evi quam recte, cū
voluntatis libertas, in ipius sit potestate, qui vol-
uit. An numquid orandum es, vt beneficium salutis à
Deo digneris accepere, & tibi a personā, fugientique
longissime infundenda in gremium est diuinæ bene-
volentiae gratia? Visuēre quod offertur, acque in
tuos vifus convertere; consulueris tu tibi. Aspernaris,
contemnis, & despicias; te munieris commoditate pri-
uaueris. Nulli Deus infert necessitatem; imperiosa for-
midine nullum terret.]

80. Nec dissimiliter Cyrus Alex.lib.3 de ador. in
fine, Christi quidem satisfactionem copiosam sufficere ac-
uerem & ad peccati abolitionem perdoneam, de-
monstrat: nō tam omnes peccato exsolvi, quod omnes
omnes gratia per Christi merita oblatæ non suffragentur.
Itaque non alter comparandi sunt mortales cū Christi
satisfactione & exhibito pro eis per Christum pre-
dictum, quām captiuū quibus redēmissum transmissum sit
precium exuberans; quod tamen ab eis acceptandum
& Domino à quo captiuū tenentur annumerandum
sit. Sic ergo qui nollet pretium huiusmodi oblatum
acceptare, & appendere ei à quo captiuū tenetur, fu-
stra & falso expostularet de pietijs insufficientia; cum
deberet potius ignauiam suam atque stuporem incar-
fare, qui tantulum laborem aliena liberalitati subiung-
gere detractaret, vt à captiuitate eriperetur: ita seipso
exitij sui cauam agnoscere necesse est, quoque tam
vberem misericordiam, & copiosam apud Deum redē-
ptionem, sibi adhibere fastidentes, diuinam erga
se beneficentiam vltro frustrantur, ac pereant. Affine,
neq; minds accommodatum est exemplum ægri, cui à
medico scientissimo apparatus sit pharmaceutum depel-
lendo morbo idoneum, si modo æger illud haurie-
velit. Similiter enim Christus medicus optimus, suffi-
cientissimū ad depellendas agitindines quasvis nostras
remediū exhibuit, quo curari facile ac certè possimus;
sed dummodi illud nobis admoueamus. Quia vero
plerique oblatam malagam respūnt, mirum non est,

si in

si inveniunt mala pereant. Egregie hoc dixit S. Christoforus hom. 17. in ad Hebr. ad illud, *Christus semel gloriam eis ad multorum exhaustienda peccata. Interrogat enim [Quare] multorum, & non omnium.] Respondebat. [Quoniam non omnes crediderunt. Pro omnibus quidem mortuus est, quantum ad ipsum attinet. Mors quidem illa ex aequo respondebat omnium interitus; propter quod p[ro]p[ter]a noluerint.]*

Philosophatus in hanc rem omnino luculententer, & proxime propositum Medici exemplum optimè hoc accommodat. Propter ad obiectione primam Vincentianam. [Contra vnuos (inquit) originalis peccati, quo in Adam omnium hominum corrupta & mortificata natura est, & unde omnium concupiscentiarum mors incoluit, verum & potens ac singulare remedium est noster Filii Dei, Domini Iesu Christi, qui liber a mortis debito, & solus absque peccato, pro pecatoibus & debitibus mortuus est. Quod ergo ad regnandum & potentiam prexit, & quod ad unam per nos causam generis humani, languis Christus regnabit totius mundi. Sed qui hoc seculum sine h[ab]e Christi, & sine regenerationis Sacramento perisse, redemptionis alieni sunt. Cum itaque propter vestrum omnium naturam, & unam omnium causam à Domino nostro in veritate suscepimus, recte omnes dicuntur redempti, & tamen non omnes à capititate sine ente, redemptionis proprietatis haud dubie possunt illos est, de quibus princeps mundi missus est facti non vata diaboli, sed membra sunt Christi. Consensu non ita impensa est humano generi, ut ad extempionem eius, etiam qui regenerandi non erant pertinente: sed ita, ut quod per unicum exemplum gelu[m] et pro universis, per singulare Sacramentum celebatur in singulis. Poculum quippe immortalius, quod confectum est de infirmitate nostra, & virtutibus, habet quidem in se ut omnibus proficit: sed licet bibitur, non medetur.]

Sup[er] scelerum, tanta Christi satisfactio
abuentum ad inertiam,

81. Hinc quoque præcelos manet stupidus error heterorum, abuentum Christi satisfacionibus eamque superabundantia ad inertiam: & ex eo quod Christus abunde pro nobis satisficerit, colligendum ton est quod pro peccatis nostris satisfacere laboremus, nisi velim in Christum esse iniurias, & efficaciae uocatae satisfactio ab eo pro nobis exhibita degener. Qia in parte solemnum suum motem perseruante, dum diauinum honorem prætextunt erroribus, cum tamen certi sic longe honorificiores in Christum esse, qui agnoscent e[st] per Christi meritam prouerbiorum nostros, ut ipsi quoque auxiliante Deo proficiat, aut dispositio aut meritorie debeat salus. Est enim Christus longe magis honorificum, posse homines subiecti ad cooperandum mentis suis in negotio vanis, quam si ipse se solo, absque operum nostrorum consilio, omnia exequatur. Itaque prætextus de auctorie Christi gloria, nullus planus & vanus est, quod est in se, sed nequiter sectari, ctiminatur Eccl[esiast]icu[m] quod nostrorum satisfactionum necessitatem obtemperat, obscurat satisfactionem Christi, quod plene refuta Ioh. Lenf[aus] l. de satisfactione c. 15. Quod vero Christi merita sunt superexcedentia & longe copiosa redemptio, non obstat quoniamus necessitatum sit, homines talem redemptionsm sibi applicare cooperando, si agatur de parada salute ex opere operantis; vel certe acceptando media à Christo instituta de fuscipendis per adulitos Sacramentis. Quoad infantes quoque, necesse est redemptionsm illis per Christum comparant, applicari per Sacraenta ijsdem mete passiu[m] est. Theop. Raynaldi Christus.

habentibus applicata. Quorum omnium ratio est, quia ut dicebam, etiam si satisfactio[n]es & merita Christi, sine remedio peccati sufficientissimum; tamen medicina quantumvis idonea, planu[m] inutilis æstro manet, nisi ei admouetur; que admouio humanam operam desiderat, vel externam in parvulis ratione & libertate, vel internam sive propriam cooperationem, in adultis, quibus patet, salutis propria beneficium, accidere voluntarium. Idque non modò valet quoad texuum p[ro]p[ter]a corporalis, ex remissa culpa & condonato æternæ p[ro]p[ter]a debito reditum; sed etiam quoad culpam & adiunctum illi debitu p[ro]p[ter]a æternæ: quia Christus ita cum Patre pepigit, ut redemptio quam pro nobis exhibuit, nemini prodesset nisi applicata: Ita ut si ipse quidem propitiatio totius mundi, ut dicitur 1. Ioann. 3. & omnia peccata abstulerit, ut alibi docet Scriptura; sed ea omnia tantum praestiterit, quas in acto primo, & quoad sufficientiam: ut autem quoad efficaciam quoque peccata auferat, & nostra fiat propitiatio, exigatur opera humana. Quo spectat monit[us] Augustini l. 2. de symbolo c. 8.hortantis Christianos omnes ad currendum, ut Christi sanguine redimantur; hoc est ut redemptio per Christum parta, illis applicetur, sicutque singuloru[m] remediu[m]. Aliis verbis, tripla tamen eodem sensu, hoc effertur alijs, cum dicunt reconciliationem & redemptions communem totius humani generis, à Christo solo fuisse perfectam, & neminem quicquam sibi circa eam vindicare posse. Personalem tamen & singularem vius cuiusque cum Deo reconciliationem, & redemptionem, depositore hominis viuenter altera iam reconciliati & redempti studium. Ita latr[er]e Lenf[aus] libro de satisfactione c. 16. & 17. probatis bene multis Scriptis & Patribus, que & nostram omnium à Christo solo reconciliationem ac redemptions docent, & viuisciusque ad eam sibi reconciliationem & redemptions faciem propriam, studium & comparationem depositant. Hoc est quod ex S. Augustino dicebamus, redemptos currere oportete, ut redimantur: id est ut remedium commune omnibus, efficiant sibi peculiare ac propria.

Euellitur scrupulus Catholicorum, quomodo posse tantam satisfactionem, supersint peccata.

82. Scrupulus denique, quo aiebam morosos aliquos Cacholicos sollicitari, ille est: Si tan[s] superabundans fuit peccati antidotum sive remedium salutis nostræ, quam haec tuus exposuimus, quomodo ergo aliquod peccatum post Christum supererit? Monit hoc dubium ex eorum persona S. Cyrrilus l. contra Antropomor. c. 24. sic scribens. [Dicet fortassis aduersarius, quod qui tempora præstolatus est ad nequitia manifestationem commoda, ut illam cum ad summum excreuerit, tolleret; verisimile esse, omnem illam semel funditus fustulisse, ita ut nulla amplius eius in vita reliquias haberent. Nuna verò & cades, & rapinæ, & adulteria, & quid non pessimorum flagitorum; perpetrat.] Hanc dubitationem ita dissoluit S. Cyrrillus. [Qui vero e[st] respexerit, similitudinem quadam à rebus notioribus sumpta, dubium soluat. Quemadmodum enim videre est in reptiliu[m] peremptione, non statim cum capite tractus etiam & gyri colliduntur atque intetunt: sed illud quidem emoritur, hi vero adhuc anima in se agitationem habent, vitalique motu non sunt destituti: Ita etiam interfector draconis cum iam bellua per omnes hominum generationes graffata, in immensam magnitudinem excreuerit, caput illi præscindens; hoc est malorum inuentricem facultatem multis capitibus prædictam adimis, de gyrorum & tractuum volutatione parum laborant, motum in bellua relinquent, qui iis qui post modum venturi essent, ancam certaminis præberent.] Haec tuus similitudo, quam ad enodationem dubij predicti sic accommodat cap. 5. sequenti. Caput belluz mystice, satane inquam est. [Quod pra-

uo suo consilio mortem inuexit, quod exitatele venenum homini per dogma immisit. Qui ergo mortis imperium dissoluit, potestatem in capere serpentis statim, sicut ait Propheta, colligit. Reliqui vero serpentis tractus, per humanam vitam dispersi, quādū humana motibus ad prauitatem vergentibus est obnoxia, cortice peccati vitam exasperant. Ac potest quidem eorum mortua est, cum nimurū caput sublatum sit. Cūm vero tempus præterierit, & ea quæ mouentur, substiterint, in ea videlicet, quam expectamus, vita consummatione, tum etiam extēnum inimici volumen, hoc est, mors, exolesceret: atque ita in uniuersum bellus hac, siue nequita, de medio tolletur.] Eodem planè modo in hanc rem philosophatur Gregorius Nyssenus orat. de Christi Natiuitate.

Breuiculus capitū, & usus doctrinae.

83. At ex eo summam doctrinæ huius capitū Christi factio & prout meritoria præmium adaequat, iuré que obtinuit, & prout p̄sē satisfactoria, omnibus perfectæ satisfactionis conditionibus, cūm generalibus tum peculiaribus eius que Deo pro peccatis debetur, instruta fuit. Quin etiam spectato quoque justitia rigore, & quatenus meritoria præmium illi proportionum, & quatenus p̄sē satisfactoria, injuriam pro qua exhibebatur excessit, quippe valoris immensi, & à persona infinitè digna prodiens. Ideoque nostra per Christum liberatio, quantum est ex parte ipsius, unde cumque plena fuit, & saluans cum effectu, quo sum partam per Christum salutem, sibi ipsi applicare, & eacens quæ dēlunt Christi passionum in leīp̄sis adimplere non pigeret.

Uſus doctrinæ esto, quem Origenes proposuit hom. 6. in Ierem. *mīto*, agens de Dei Verbo. [Quid mihi prodest si descendat in mundum & ego ipsum non teneam?] Idem plenius hom. 11. sub *medium*. Illa manifeste de Saluatorē dicuntur: *Hoc mihi quoniam factus sum, sicut qui colligit stipulam in mēſe;* & sicut colligens racemos in vīndemia, cum non superfit burrus ad manducandum primissima: *Hoc mihi arima quia pergit reuertens ē terra,* & qui corrigat inter homines non est. Omnes in sanguine indicantur. Venit enim ut meteret fructus, & quasi stipula in segete reperita, propter plurimos peccatores, ait: *Hoc mihi quoniam factus sum, sicut qui colligit stipulam in mēſe.* Venit vindemiare bottos vnu in hominibus, & in mēſe sceleribus inuentis, dicit: *Et sicut racemos in vīndemia, cum non superfit burrus vnu ad manducandum primissima.* In alio quoque loco similia his ad Patrem loquitur, dicens: *Quæ vītīas in sanguine meo, dum descendō in corruptionē?* Quid tantoperē hominibus profui, qui nec in sanguine meo, quem fudi pro eorum salute proferunt? Quæ vītīas in sanguine meo, dum descendō de celsis, dum venio in terram, dum contuinelis affior, dum porro corpus humanum? Quid his omnibus dignum inter homines perpetratum est? *Quæ vītīas in sanguine meo, dum descendō in corruptionē?* Numquid confiebitur tibi puluis, aut annunciat veritatem tuam? Tale ergo est quod in Ieremias dicitur: *Hoc mihi mater mea, quare me gennasti virum.*]

Quantus item nobis hinc ad amorem incensissimum stimulis existat, egregie considerant S. Edmundus in speculo Ecclesiæ c. 2. *mīto*. [Cogitabis (inquit) de misericordia Dei nostri, qui voluit homo deuenire & mortem pati pro nobis in sua humanitate, cum alio modo potuisse nos redemisse; & totum hoc nobis fecit, ut sibi attraheret nostrum amorem. Nam si unus esset noster Creator, & aliis noster Saluator, tunc plus amaremus nostrum Saluatorem, quādū nostrum Creatorem. Ideo voluit noster Creator, esse noster Redemptor & Saluator, & pati in suo corpore totum nostrum dolorem, & emereri totum nostrum amorem.]

Magna denique hinc seges admirandi varias Dei perfectiones, in haec Dei pro nobis satisfactione conspicuas. Nyssenus breuiter præcipuas complexus est in oratione Catechistica cap. 2 3. *in fine.* [Vides (inquit) quemadmodū cum iustitia coniuncta sit bonitas, & sapientia non sit ab eis separata. Quod enim per indumentum corporis excoigitavit ut capi posset Divina virtus, ne pro nobis suscepit dispensatio impediret metu sublimitatis, omnia simul ostendit; nempe bonitatem, sapientiam, & iustitiam. Voluisse enim dare salutem, est testimonium bonitatis. Quod autem tanquam ex contractu fecit redemptionem, eius qui renebatur dominatu Dæmonis, ostendit iustitiam. Quod autem id quod capi non poterat, subtiliter excoigit sapientiam.]

CAP V T III.

Quādū necessarius fuerit Christi aduentus, ad perfecta illius satisfactionis exhibitionem, & liberationem nostram.

84. **H**oc igitur extra controversiam posito, quod vere Christus properat liberando homines venerit, eisque quantum est ex se, exuberantissimum & superabundante redēptionem pararet; & excutienda sequuntur quæ dicebā in concōuersiam vocari posse: illudque in primis, quanta fuerit aduentus Christi necessitas ad libērationem nostram, eo præcipuo modo quo præacta fuit; hoc est, interueniente vera & perfecta satisfactione pro nobis, qualem proximè expressimus.

Absolutè loquendo, poteramus absque Christi satisfactione liberari.

Et absolutè quidem simplicitè que loquendo, non est dubium quin potuisse Deus si illi ita vitum esset, circa Christi huius p̄ocreationem, & solo nūtū nos liberare, condonata plāne gratis, iniuria; & beneficis gratiae quotquot per Christum accipimus, vñrō concessis. Hoc videtur plāne exploratum. Nam Deus est perfecte Dominus bonorum suorum, cāque eligitur, quibus & quomodo lubet. Itaque hand dubit potuisse gratiam sanctificantem aliquę supernaturale bona hominibus per Christum concessā, exclusis licet meritis Christi, concedere: & eo ipso, conciliatus hominibus fuisse. Neque enim gratia diuinæ sanctificantis erogatio, cum perseverantia iniuria non condonat cohereret. Quare absolutè loquendo poterat homo liberari absque Christo, per solum Dei nutrum benignitatem in nos volūtatem. Docent hoc passim Pateres.

Splendidè S. Athanasius orat. 3. contra Arianos, *sub finem.* [Sed poterat (aiunt) Deus, etiamsi Saluator creature existeret, vel loqui tantummodo, & ita solvere maledictionem. Istud ipsum etiam iis ab alio quopiam obtrudi poterit. Poterat etiam sine viilo aduentus Christi, columnā loqui Deus, & solvere maledictionem. Cæterū spectandū est hīc, quid hominibus sit vīle, non, quid sit in viribus Dei. Siquidem poterat etiam ante adūcatam atēam Noë, eos qui prauaricati fuerant, intermete: sed tamē non, nisi adūcata arca, illud facere sustinuit. Poterat etiam sine Moše dumtaxat loqui, & sic educere populum ex Ægypto, sed vīle erat id per Mosen fieri. Poterat sine iudicib⁹ conferuare populum; sed erat ex iudicib⁹, suis temporibus iudicem exurgere. Poterat etiam ne semel quidem venire Deus: aut si vīset, non tradi Pilato; sed tamē sub consummationē seculorum venit; & cūm ad mortem quāretur, scipium indicauit: *Ego sum (inquietus).*] Quod enim

enim facit, id ipsum & vnde est hominibus, & aliter fieri non decuit. Porro, quod vnde & decorum est, id cum sua & providentia intravit.]

85. Nazianzenus orat. 9. Alloquens Iulianum tributum prefectum, cum propositus quæcumque Christus pro nobis passus est, quodque ad tributum quoque penitulationem demulceret scilicet: [Hec (inquit,) Salvator fecit, idque cum voluntate sola nobis vptore Deus salutem affecte posset, quemadmodum & vniuersaliter Machinam solo iustu atque imperio proceasit. Maxis autem, & ad iocundendum pudorem accommodatis nobis copulit, nempe commiseracionem atque honoris æqualitatem.] Idem priore ad Cledonianum epitolata habeat orat. 51. Impugnans Apollinaristas infantes creatam in Christo animam. [Quod si his rationibus prohibiti eò confugiunt, ut Deum remota etiam mente, homini salutem afferre posse dicant, quidam etiam possit remota carne per solam voluntatem quemadmodum alia quoque omnia, citra corporis operam operatus est, & operatur? Quare cum mente eam quaque tolle, ut plena & perfecta tibi sit remissa.]

Autor sermonis de nativitate apud S. Cyprianum. [Miser in hac dispensatione tanti di penda temporis, & talentos processus ad obedientiam Salvatoris. In hunc poterat patrari negotiorum & poterat tantus labo abdolentia ad solum Christi verbum; sicut factus mundus, & disposita cuncta ad eius Imperium. Sed elementorum mundo dignior est rationabilis homo, quod ex eò quod in eius seminum facta sunt omnia, facile creditur.]

Theodorus, sub finem: sexti contra Græcos. [Erat quidem illi (Deo) facilium, vel circa hoc humanæ canis immolocrum, humani generis salutem perficere, solique voluntate, mortis potestatem dissoluere, & penitus abolitam reddere matrem mortis iniuriantem, patremque illius diabolum de terra facie profigit, ad inferni tenebras relegare, quibus & paupero ex omnium peccatum, interminatus est, se illum tradidit. Ceterum ostendere noluit, quid potius sua licet, sed potius quid æquitas prouidentia possit.]

86. Basilij Salencij orat. 39. [Cum imaginem reponere statueret, & carnem immortalitatem donare, tamen induit, rem congenerem medicamine congenere curatus. Fit homo perfectissimus, ut homini quem conseruaret, plenam perfectamque salutem afferre. Nam cum genesis nostri primordia propter peccatum fuisse prædamnata, altero fuit opus Autore impeccabilis & omnipotentiæ iustitia perfectio, cuius beneficio totum corpus cum capite reconcinnatum, cum hominibus iterum coniungeretur; ut quemadmodum in Adamo fuisse mortui, sic in Christo vivamus. Potuit enim si, qui consilij sui rationes solo nuto perficit, salutem conferre sine Incarnatione: sed nouum que peccati offensione, deiecta fuerat, in seipso meliorem superiorèmque peccato voluit ostendere, quo peccatum in carne condemnaret, & iustitiam suam in omnes propagaret, mortisque dominatorem, hoc est diabolum, viribus exhaustire.]

Satis ex Graecis Patribus. Latinos audamus S. Leo serm. 14. de pass. initio. [Omnipotentia Filii Dei, qua per eandem efficientiam æqualis est Patri, potius humanum genus à dominante diaboli, solo imperio sue voluntatis erit, nisi divinis operibus maximè conquisiet, ut nequitur hostiles aduersitas, de eo quod vicerit, vinceretur & per ipsam materiam naturalis reparatur libertas, per quam generalis fuerat illata cœpiuntur.]

S. Augustinus serm. 19. de Sanctis. [Corruptum peccatis originalibus & actualibus mundura, mundi conditor fecero & mirabili consilio, per mysterium Verbi. Raynandi Christum.

bi Incarnati, eiusdem mundi lapsum voluit reparare. Qui eo verbo quo potuit de nihilo cuncta creare potuit quæ perdita fuerant reformare. Ipse namque ait & facta sum, ipse mandauit & creata sum. Et mox. [Si tantum iustus esset, cuius sapientia attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, potuisset sua fortitudine aduersus seductorem generis humani contendere, & ouem perdidit ad gregem reductam, dominio suo restituere. Sed hoc modo videtur eminentiam tantum sue virtutis ostendisse, non medicinalem misericordiam impendisse redemptis: nec appareret quanta charitate creator creaturam diligebat, à qua se diligendum esse multiplici beneficiori experebatur, quatenus miser homo, præcedente gratia, obtineret etiam per ritum, quod ei male merito, rependebatur in debitum. Quod ergo Dei sapientia potuit facere sapienter & fortiter, voluit facere suauiter, vniuersi libi insicmitatem carnis nostræ, quam primò in se sanaret, & per hanc quasi medicinalem confectionem generi humano sanitatem restitueret. Non quod non potuerit aliter fieri quantum ad peritiam & potentiam medici; sed quia non potuit commodius Antidotum procurari, quantum ad complexionem ægroti.]

87. Eucherius hom. 6. de pasch. proposita obiectio ne quorū Deus sit factus homo quasi non potuisset solum nutu nos liberare, Respondet: [conditio humana, quæ per peccatum primi hominis tenebatur obnoxia, non imperio erat eruenda, sed prelio. Potuit autem Filius Dei, hostem humani generis, & in celis positus, nuto ipso suæ Divinitatis eludere: sed ne quid tale, (ut superius diximus,) ab eis conqueri posset, placuit Deo secundum iustitiam suam, pro humano genere offere hominem purum & immaculatum, segregatum à peccatoribus.] Similia iterat ibidem hom. 9. & 11.

S. Gregorius 20. Mor. cap. 26. [Pietatis formam mediator nobis Dei & hominum dedit. Qui cum possit nobis, etiam non moriendo concurrere, subvenire ramen moriendo hominibus voluit: quia nos videlicet minus amaser, nisi & vulnera nostra susciperet: nec vim nobis suæ dilectionis ostenderet, nisi hoc quod à nobis toleret, ad tempus ipse sustineret. Passibiles quippe mortalésque nos reperit, & qui nos existere fecit ex nihilo, renocate videlicet etiam sine sua morte à passione potuisset. Sed ut quanta esset virtus compassionis ostenderet, fieri pro nobis dignatus est, quod eis nos voluit: ut in lemetipso temporaliter mortem susciperet, quam à nobis in perpetuum fugaret. An nos in Diuinis tuis suæ diuinitatis, nobis invisiibilis permanens, tuis non potuit virtutibus ditare? Sed ut ad intetas diuinitas redire homo, foras apparere dgnatus est pauper Deus.]

S. Edmundus in speculo Eccles. c. 23. [Cogitabis de misericordia Dei nostri, quia voluit homo degenerare, & mortem pati pro nobis in sua humanitate, cum alio modo potuisset nos redemisse, & totum hoc nobis fecit, ut sibi attraheret nostrum amorem.] Vide quæ superius adducta sunt cap. 1. monstrando Dei erga nos amorem in Verbi incarnatione. Ceterum in hoc S. Edmundi loco, & in quibusvis similibus, Redemptio sumenda est pro liberatione. Nam Redemptio quidem propriè accepta, non poterat sine Christo fieri, sed liberatio poterat, déque ea agit aperie S. Edmundus.

88. Gildebertus in altercat. Synag. d. Eccles. c. 15. [Si omnia Deus potest quæ velle, faceret, ubi dispensatoria ratio locum teneret? Certe nec Deus homo fieret. Posset enim spropto rationis ordine, potestatio imperio, genus humanum Angelis coæquare. Sed ordo iudicij turbatus summa maiestate rationis libra cuncta & quæ disponenti, occurreret inordinatae libertati obuius.]

Richardus Victorinus, multus in hoc est, sc̄m. in Die Pascha, sub initium. Monstrarat enim, Verbum Dei cum posset solo nutu hominem liberare, maluisse amorem iustitiae, exactè latissimè facere Deo, ut homines docearentur iusticiam præ potentia colere: sicut Deus ipse in salutis nostræ procuratione non est usus sua potentia, qua potuisse uno verbo nos eripere, sed iustitiae consilium voluit.

Claudo cum S.Bernardo sc̄m. 11. in Cant. in fine, [Quis dignè penerit quantæ fuerit humilitas, manu eruditus, dignationis: Dominum Majestatis carne indui, multistari morre, turpiter Crucem? Sed dicit aliquis: Non valuit opus suum reparare creator, absque ista difficultate. Valuit, sed maluit cum iniuria sui, ne pessimum atque odiosissimum vitium ingratitudinis, occasionem ultra reperiret in homine. Sanè multum fatigationis assumptis, quo multa dilectionis hominum debitorem tenebat, commoneceretque gratiam actionis difficultas redempcionis, quem minus esse deuotum fecerat conditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus & ingratius? Gratias quidem conditus sum, sed nullo auctoris grauamine vel labore. Siquidem dixit, & factus sum, quemadmodum & vniuersa. Quid magnum est, quamlibet magna in verbi facilitate donauensis? Sic beneficium creationis attenuans humana impietas, ingratitudinis materiam inde sumebat, unde amoris causam habere debuerat; idque ad excusandas excusationes in peccatis. Sed obstructum est os loquacium iniqua. Luce clarius patet quantum modo pro te o homo dispendium fecit. De Domino seruus, de ditate pauper, caro de Verbo, & de Dei Filio hominis Filius fieri non despexit. Memento iam te eis de nihil factum, non tamen de nihil redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia: at verò per totos tringit annos operatus est salutem tuam in medio terræ. O quantum laboravit sustinens! Carnis medie necessitates, hostis tentationes, nonne sibi Crucis aggrauavit ignominia, mortis cumulauit horrore? Necessariè quidem. Sic, sic homines & invenient salutem Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam.]

Et epistola 190. sic disputat contra Abelardum. [Laborans docere & persuadere, diabolum nullum sibi ius in hominem vendicare potuisse aut debuisse, nisi permisum Dei: Et quod sine iniuria diaboli iure Deus profugum suum si vellat misereri, repetere, & solo verbo eripere posset, quasi hoc quis difficiatur, post multa aliquando infestus itaque necessitas, aut quæ ratio, aut quod opus fiat, cum sola iussione sua, diuina misericordia liberare hominem à peccato posset, propter redempcionem nostram Filium Dei carne suscepit, tot & tantas inediias, opprobria, flagella, spuma, denique ipsam Crucis ignominiosam & asperitatem mortem sustinere, ut cum iniquis patibulum sustineret, Respondemus: Necessestis nostra fuit, & necessitas duta sedentium in tenebris & in vmbra mortis. Opus æque nostrum, & Dei ipsius, & Sanctorum Angelorum. Nostrum, ut auferret iugum captitatis nostre: Suum, ut impletet propostitum voluntatis eius, Angelorum, ut numerus impletur eorum. Porro ratio huius facti, fuit dignatio facientes. Quis negat omnipotenti ad maximum fuisse alios & alios modos nostræ redempcionis, iustificationis, liberacionis? Verum hoc non præjudicat huic quem è multis elegit efficacie. Et fortasse is præstat, per quem in terra obliuionis, grauединis, lapius nostri, tot & tantis grauaminibus, reparations forciis & viuaciis admoneretur.] Plura cum possem in hanc tem ex aliis Patribus cumulare, consulē abstinēo, quod ista ad institutum satis superque videantur.

Explicantur Patres, vñi contrarium sentire.

89. Constat igitur ex Patrum mente, genus nostrum potuisse liberari ab illo Christi adventu, rem spectando secundum potentiam absolutam. Quod si alij quidam Patres interdum tradunt, non potuisse hominem liberari à peccato nisi Christus venire, non ita sunt accipiendi, quasi non poterit absolute aliter fieri ut à peccato erueremur nisi per Christum: sed sensu eorum est, magis decisus, hominem de luto fecis per liberatorem Christum eripi, præfertum ne splendor ille diuinorum attributorum quæ in Incarnatione micant, excluderetur. Aperte id vnum voluit S.Maximus cent. 4. ex variis cap. 3 & 8. cum dixit. [Non poterat omnino fieri. Ut natura tum spontanea voluntate tum coacto dolori subiungata, rursum ad pristinam vitam revocaretur, nisi opifex factus esset homo, vñcepto in supplicium spontanea natura excoxitore dolore, non habente præcedentem se nativitatem à voluntate: ut subiens generationem initium à voluntate non ducent, generationis natum à damnatione liberarer.] Eodem modo aliquoties loquitur Laetantius l. 4. institut. cap. 24. Contefans fieri omnino non posse, ut erudiremur ad vitam, & cœlesti doctrina imbuebemur, nisi per Christum, Deum simul & hominem. S.Athanasius fusè idem versat sub finem libri de Incarnatione Verbi & corporali eius aduentu. Eius autem vniuersa ratiocinatio non aliud probat quam quod dixi, vt legenti constabit, proposita enim Ethnorum obiectione quod non decuerit Deum corporari, cum posset solo nutu homines exitio subducere, responder. [Ad istiusmodi obiectionem, id non immerito dici poterit. Olim cum nusquam quicquid existaret, nutu opus fuisse & sola voluntate ad vniuersitatis Architecturam. Ceterum cum iam homo factus esset, necessitas exigebat, non ut iis quæ non essent, sed quæ iam existerent, remedium datur. Consequens igitur fuit, ut rebus iam procreatis, medicus & feruor afflisteret ad procreata conservanda. Atque ea causa est que Deus, homo sit factus, humanumque sibi instrumentum, corpus inquam, adiunxit.] Vides hanc S. Athanasij ratiocinationem, non plus ferre, quam quod admisi. Denique S.Anselmus qui l. 1. cur Deus homo à cap. 10. latè & copiose probat, impossibile fuisse hominem aliter liberari quam per Christi aduentum, eiùque mortem: Tamen lib. 1. eiusdem operis cap. 5. multipliciter monstrat, nullam ind Deo necessitatem in ioco ad sic berandum hominem, nisi quā ipse voluntas ex sponte suscepit, cum posset alii plerique vñ liberare hominem, & opus suum reficeri.

Noluit tamen Deus, liberare nos, nisi per Christum, & ita fieri oportuit.

90. Quamvis igitur posset Deus hominem aliter exitio subducere, quam carnem induendo, idque ad eum finem non esset simpliciter & absolute necessarium, tamen diuina sapientia decentius censuit ita fieri. Idque tametsi nos lateret, nec sat percepimus quorum esset convenientius aque decentius, tamen ex prædictio diuina summa sapientia ita censuit, omnibus ita pronunciandum esse, tradit egregiè S.Cyrillus l. 8. in Julian. ad t. 3. his verbis. [Sed fortassis dicent aduersarij: Quare enim omnino & homo factus fuit, & carnem & lordes nostri tulit, licet hoc facile potuerit præstare, (siquidem est verè Deus, sicut contenditis,) annundo solū, & ineffabili virtute, terrena corda transmutando ut facete yellent & sapere sibi placentia, religioseque vñerent? Ad hoc dixerim: Aberrauit igitur à scopo, & indignè egit diuina & incorruptibilis mens: Et non statim dicimus ipsam à decoro

decore abducunt? Igitur nos meliores sumus ad omnem sapientiam intelligendam, & certabit cum Sole, luce in terra? & comparabitur gutta unica, cum vniuerso hoc lato & immenso mari? Quamus quo modo non admisimus qui diuinum Prophetam Elaiam clamantem & prudentem, *Quis mensis est manu aqua, & velut palma, & vniuersam terram pugillo, montesque & vales imponere trutine?*, sic impossibile est omni homini, immo omni rationali creatura, summam mentem perire & metiri. Itaque si quis est, qui dicere audeat, summam sapientiam meliora potuisse praestare, incipit Deum, verumtamen delirabit. Infania enim hæc huius vii atoniti, mēreque moti.]

Qod si distinet & in particulari, rationem aliquam tunc decentiam quantam Patres celebrant, atque adeò etiam necessitatis aduentus Christi fundata in deoentia, assignare placet, non alia querenda est, quam que ex perfecta & iusta pro nobis satisfactione ducuntur. Nam satisfactione perfecta ex iustitia, qualem operari descripsimus, saltem quatenus spectat abstensionem divine iniurie, non potius alter exhiberi, quam per Christum Deum simul & hominem. Longè autem deinceps fuit, hominem ex iustitia, & perfectè exhibita satisfactione liberari, quam vnde cumque gratis, & ex merito Dei benelocatio. Igitur rationes maiores plus decentes, ac etiam necessitatis quæ esse potest in adventu Christi, perspicua esse videntur, ita ut non sit difficile incertis & occultis diuinæ sapientiæ eas annovere. Vraeque propositio probanda seorsim est, ut conclusio proposita, extra ambiguitatem fiat.

Non quidem ad merendum nobis: Id enim potuerit creatura pura.

51. In prima propositione, distinguo satisfactionem pro nobis, prout spectat abstensionem iniurie, à satisfactione prout est meritoria donorum supernaturorum homini necessarium ut salutem consequatur. Numquid enim continetur finibus salutis & libertatis humanæ. Satisfactionem ergo prout meritorum, factus necessarium non sive exhibet à Christo, sed possit per puram creaturam exhiberi: quod male negat Goliel. Patiensis I. cur Deus homo cap. 7, & Valquez 3. p.d. 4.c.2. & 5 ac Torres opusc. 8. de gratia cap. 4.dub. 2. eo nixi fundamento, quod gratia adoptionis quoniamvis intensa, & per quacunque gratia auxilia comparata, non potest esse principium condigne merendi pro alijs, ut experimur in gratia quæ non communicaret iustis: quoniam enim eiusdem rationis, si com gratia communicabili de quacunque potentia, ramen non potest esse principium merendi alteri, sed in proprio tantum solo fructificat, id est sibi proprio subiecto conveniente gratia incrementum & gloriam, ex merito (ut vocant) condigno. Quod confirmatur, quia meritorum hoc habet per modum effectus formalis insuperibilis, ut eum qui meretur faciat prædictum dignum. Est igitur impossibile, ut meritorum non se innoverent.

Hec tamen argumenta, sunt admodum debilia, nec persuadent quod aduersari intendant. Nam gratiam fructificare tantum in proprio solo, verum est quasi connotatur, & de potentia ordinaria, secundum quoniam ordinatio diuina non populus meritis condignus vnius puri hominis, gloriam alterius, ut continere potuerit, si vnius purus homo potuerit condigne alteri mereri gloriam. Nam quoniam meretur de condigno, elicit actionem saltem gloria meritoriam, ut liquet ex conditionibus meriti condigni. At gloria illa etiam non geminata, sed simplex, est condignum

præmium operis ab homine purò eliciti. Si ergo gloriam alteri condigne mereretur oportet ut ea se spoliaret: quæ esset magna inord. natio, contra affectum principijs spiritualibus bonis ad sanctificationem animæ pertinentibus debet, quorum curam vnicuique propriam esse voluit Deus: Iesus quām contingit in exsolutione pœnae temporalis, circa quam Deus ratam aliquando habet illam veluti cessionem, & alienationem proprij iuris in alium, quia non est dispendium æternum, facileque, ac etiam cum lucro, ob charitatem qua alteri applicatur, cōpelnatur fructus qui proprius fuisset, nisi ea quasi cesso interuenisset. Hoc igitur est ratio, cur Deus de potentia ordinaria, noluerit purum vnum hominem sibi condigne mereri gloriam & gloriam. Dico purum hominem: Nam in Christo, qui ut permulti volunt, gloriam & gloriam non ex meritis, sed (olo titulo filiationis naturalis adeptus est, lex illa locum non habuit, & totus fructus meritorum eius quoad gloriam & gloriam æternam, alijs cedere potuit: quod puris hominibus negatum est de potentia ordinaria, ob causam proposita, quæ non minus vigeret, si aliorum sententiam amplectamur, & Christum sibi quoque meruisse gloriam dicamus. Nam meruit tantum eam, per actus primo momento elicitos, reliquias autem actibus, non sibi meruit sanctitatis profectum. Ergo nobis cedere tuto illo merito congrue potuit: Non item puris homo, ob contrariam illam, quam dixi, causam. Immo neque Angelus. Nam neque Angeli cum pro nobis supplices acciūnt Deo, offerunt ei vlla sua pro nobis merita, sed nostra tantum, in quo à Christo differunt, ut ratiocinatur S. Bernardus serm. 1. de sancto Michaële. [Ministrans salutem inter Angelos, inquit] sed & ipsos transfilij ministratus. Ministrans enim Angelii, sed de alieno, offerentes Deo bona opera, non sua, sed nostra, ac nobis eius gloriam referentes. Vnde Scriptura dicens, *Quoniam aſcedi: furnus aromatum in conspectu Domini, de manu Angelis, ſollicitè p̄m̄fit data ei fuſſe incenſa mūta.* Nostros enim iudices, non suos, nostras, non suas lachrymas offerunt Deo. Nobis quoque eius munera referunt, & non sua. Non sic minister ille sublimior cunctis, sed humilior vniuersis, qui semper ipsum obtulit Sacrificium landis, qui Patri offerens animam suam, nobis ministrat usque hodie carnem suam.] Sic igitur res habet de potentia ordinaria, ut nulla pura creatura alteri gloriam condigne mereatur.

92. At de potentia absoluta loquendo, nihil vetaret hunc ordinatio inverti, & gratiam in proprio quidem solo fructificare, sed alteri. Nam licet certum sit, meritorum debere esse immanens quoad actionem merendi, nec posse alteri fieri nisi muretur suppositione, tamen nihil est quod veteri, actionem alicui immanentem, spectare bonum alteri obveneretur, illudque ei prometeri, ita ut si qui meretur, dignus sit cuius istiuitus, tale præmium non ipsi sed alteri conferatur. Potuerit ergo pura creatura, si Deo visum fuisset, mereri condigne alijs gloriam & gloriam. Quod recte affirmant Val. 1. 2.d. 8.q. 6.p. 5. & Suates lib. 1. de gratia cap. 16. n. 12. Et breuiter evincitur, quia neque ex parte personæ merentis, neque ex parte operum eius, aliquid deest, quoniam delinari & acceptari queat ad promerendam condigne alijs gloriam & gloriam. Nihil item ex parte aliorum obstat potest, quoniam talia præmia accipere possint, interueniente merito puræ alicuius creatura ad id diuinitatem admissa. Quæ enim vel umbra repugnat in his omnibus excoigitari queat, si supponamus ita ferre Dei voluntatem? Sunt condignitas respectu gratiae & gloriae alienæ, non plus deest quām respectu propriæ. Itaque tantum exigitur ut Deus, à cuius nutu & acceptatione hæc omnia pendent, velit vnius iubil opera acceptare in præmium gratiae & gloriae tribandæ alijs. Non dico Deum voluntate

rate sua facturum opera iusti condigna pro alio, cum ex se talia non essent. Hoc enim fallum est, quia opera habent ex seipso, sive ex specie sua ac circumstantijs, condignitate sive valorem quasi in actu primo, quem deforit non emendant, ac ne à benefacito quidem diuino. Tantum ergo tur dico, cum opus sic ex se dignū, posset à Deo acceptari pro pretio gloriae danda operanti, sufficere posse ut Deus nolit eopius illud acceptare in eum finem, sed in patem & æqualem; hoc est ut sit præmium gloria subiecto extero conferenda. Sic igitur res habet quod satisfactionem pro nobis, quantum meritoriam supernaturalium bonorum. Fatendumque est, nihil fusse ad id necesse, Verbum Incarnari, sed puram creaturam diuinam us ad id delectam, potuisse salutem nostram inferire ad eum modum.

Sed ad presē satisfaciendum Deo, quod pura creatura non poterat, pro peccato mortali proprio.

93. At si sermo sic de satisfactione pro nobis, prout est abstercio iniuria, sive mortalis, sive etiam venialis, sive propria, sive aliena, sic negandum est, param viam creaturam potuisse Deo ad æqualitatem satisfacere; ita ut tantum per satisfactionem eius honoretur Deus, quantum per peccatum inhonoretur. Cetero ad eodem fatendum est, ad huiusmodi satisfactionem pro nobis exhibendam, necessarium prorsus fuisse, Deum effici hominem, & satisfacere pro nobis. Hec ut solidè stabiliantur, & de varijs illis punctis quæ simul perstinxit firmum iudicium ferunt, aufscindendum est à satisfactione æquali pro peccato mortali proprio, monstrandumque, eam nulli pura creatura tribui posse. Eo enim ritè constituto, facile inferemus idem esse statundum de satisfactione pro quo quis peccato proprio, & multo magis pro alieno.

Non posse igitur creaturam purā pro peccato mortali proprio satisfacere Deo ad æqualitatem, communissima est Scholasticorum sententia, in 3. d. 20, vel in 4. d. 14. art. 15. quibus locis, Doctores antiqui prop̄ omnes, vel de Christi satisfactione, vel de virtute peccitantium & disputationes, in eam veritatem conspirarunt. Et contentiunt recentiores 3. p. q. 1. art. 2. post D. Thomam ibi ad 2. Videndi præteritum Medina ibi, & Alvar. disp. 7. Ragusa disp. 3. Pefani. disp. 4. Val. tom. 4. d. 1. q. 1. p. 5. Vega lib. 15. in Conc. cap. 4. Suares t. 1. 3 p. 4. f. 9. & lib. 7. de gratia cap. 14. Pelitanus l. de satisfactione sect. 1. Lessius lib. 1. 3. de divi. perf. n. 19. 3. & l. 1. 2. num. 68. Repugnat tamen res ipsa Vafquez 3. p. disp. 2. Quamvis enim ibi verbottenus fateatur, non posse hominem satisfacere pro culpa sua mortali, perfectè & ad æqualitatem, nihilominus ut liquet ex c. 5. eiuldem disputationis, idcirco tantum negat hominem id præstatre posse, quia eget pravia Dei miseratione, qua accipiunt auxilia indebita ad cedendum supernaturale illum actum, quo ad æqualitatem satisfacit, supposito eo diuino beneficio gratuito collatione auxiliorum. Nos vero fecuti communissimam Theologorum quos adduximus sententiam, etiam supponita tali diuina miseratione, & auxiliorum collatione gratuita, negamus hominem vel de facto satisfacere pro suo mortali peccato ad æqualitatem, vel pro eo satis facere posse, defectu condignitatis & æqualitatis inter quemcumque actu hominis & remissionem peccati, ita ut etiam si semoueamus voluntatem Dei cum actu sibi depositoris alio quopiam titulo ē tam multis quibus illum sibi potest depositare, verèque supponamus Deum ex pacto prævio actu prædictum admittere in satisfactionem offensæ, propriæ hominis operantis; tamen impat ex se sit ad eam abscondam, nec possit eò assurgere defectu æqualitatis & condignitatis. Quod primum probabo de quo quis actu hominis peccatoris, spectato eius statu: deinde idem probabo de quo cum-

que actu hominis puri, spectato dumtaxat actu eius & neglecta consideratione status in quo vivat nuac aut ante vixerit. Sic igitur primum argumentor.

Non enim per actus ipsius peccatoris, sive informis, sive iam formatos.

94. Vel actus ab homine peccatore elicitus, quo Deo satisficeretur ad æqualitatem pro peccato suo mortali, esset actus ex nudo gratia auxilio elicitus; ita ut spectaretur in illo priori natura in quo actus est adhuc informis, & gratiam sanctificantem antecedit tanquam dispositio ad eam: vel certè esset actus gratiae sanctificantis inunctione formatus eodem temporis momento quo elicuit. Assumo autem in hanc rem perfectissimum actum qui ab homine elicere possit, puta dilectionem perfectam, vel contritionem, quibus eodem temporis puncto adiungitur gratia sanctificans. Nam si hi actus nequeant ad expiandam aquiliter & condigne offendam Deo ab homine interrogata affligere, multo minus id poterunt alij quilibet, quos constat & imperficiuntur, & ad id præstandum multo incongruentiores esse. Vel igitur hi actus satisfacerent Deo, ad æqualitatem, & in iuriam diminam perfecte abolenter, piùs natura quam diuina gratia sanctificante formenter; vel postquam ea formati intelligantur. Neutrū vero dici potest.

Non enim primum, quia si peccator per actum suum prout informem aboleret condigne cupam, & pro ea satisficeret ad æqualitatem, sequeretur primam iustificationem cadere sub meritorum condignum peccatoris; si minus totam & integrum, ac falso quoad partiale eius constitutum; nempe quoad remissionem peccati. Hec siquidem, gratia præmissa remissione penitentiæ illius quæ in auxiliorum subtractione constituit, cadet sub meritorum condignum peccatoris, cīque ex iustitia deberetur: quia vñusquaque ex iustitia teneatur iniuriam remittere, si ei æqualis satisfactio exhibeat; ita ut etiam non teneatur redintegrare amicitiam, teneatur tamen nihil ultra reponere pro iniuria illata, sed eam condonare debeat, & oblitterare velle, ut probauit l. 3. de virtut. num. 290. Igitur Deus ex iustitia adiungere remittere noxam peccatori exhibent contritionem, prout natura anteriorē gratia sanctificante: quod perinde est ac dicere, peccatorum suo illo actu sic spectato, mereri remissionem peccatorum, quæ est partialis mutatio, integrans iustificationem. Hoc autem videtur aduersari Concilio Tridentino, quod sell. 6. c. 8. statuit nihil eorum quæ iustificationem præcedunt, condigne mereri iustificationem; quam idcirco docet gratis dari. Præterea actus informis, & non honestatus sanctitate habituali concomitante, est hominis Deo iniuri; quod de contritione quoque, & de perfecta dilectione valere, latè monstratum est agendo de iustificatione, reiectis ijs qui contendunt actu illos iustificare formaliter, repugnante non obleare Tridentino, quod eos actus vocat dispositionem ad iustificationem, non autem iustificationem ipsam, vel formam iustificantem. Atqui actus hominis Deo inimici, nō potest esse apud Deum condigne meritorius; aliquo homo posset condignè sibi mereri primam gratiam sanctificantem, quod constat dici non posse. Igitur actus quilibet peccatoris, prout est informis, non potest dici satisfacere Deo ad æqualitatem: quod est primum è duobus quæ probanda ceperant.

95. Alterum erat, neque ijsdem actibus, prout formatis sanctitate habituali illis coniuncta in posteriore natura, tribui posse quod ad æqualitatem, arque ad eodem condigne & ex iustitia, expient propriam culpam mortalem. Id vero faciliter evincitur. Nam actus hominis ad eum modum formatus, est actus persona Deo grata, proindeque

proindeque iam nitetis & à peccato exsolutę Quia igitur ratione poterit suam à peccato exsolutionem metteri quam iam habet? Concessio quidem mercis autem p̄zam, potest tempore antecedere pretij aut meriti exhibitionem, ut cernimus in gratia antiquis Partibus concessis, ob merita Christi sublectentur: sapéque inter homines idem usurpatur in vendicionibus credito fictis. At hęc non possunt habere locum circa culpę proprie remissionem, quasi quis eam meteri possit iam credito factam: quia ex quo debitum aliquod per liberalē donationem, pure & absolūtē ac simpliciter, non sub conditione quāpiam fuit dissolutum, euangelicis ratiōnibus quilibet iniūtia ad repetitionem eius. Deus autem offendit grauem sibi à peccatorē irrogatam, si ne peccati mortalis maculam tollens, aboleat eam purē & simpliciter; nec apponit remissioni conditionem ullam operis p̄fmodūm ponendi, quia non implera calē remissio beneficio qui illud acceptaret, sed absolve & purē deler peccatum. Igitur attento statu hominis eliciens actum sanctitate formatum; impossibile est, ut aliam illam esse satisfactionem æqualem pro gravi culpa ipsius hominis.

*Nec perpeccutum quomodocumque, actum
hominis.*

96. Sed dimisso argomento quod ex statu hominis dicitur, vigeamus conditionem nostri cuiuscumque sūs, cum per se p̄ceptando, ac seorsim à conditione optant, quod receperant fore secundum principale agumentum in hac rem: Potest verò sic concipi. Injuria dimissa in aliquem, crescit principaliter ex dignitate persona offendit, & ex vilitate persona offendit. Ex contrario autem satisfactionis, crescit principaliter ex dignitate persona satisfaciens; & ex eisdem vilitate minuitur, sicut despiciatur. Atqui peccatum mortale quod quis admittit, est gravis injuria, summā misericordia irrogata per personam nihili: Actio verò quācumque eadem persona exhibere potest, sive quādū forderet peccato, sive postquam emaculata est, itaque per gratiam collucet, est actio personae admodum vilis, & Deo improportionabilis ināqualis. Impubile igitur est, actionem illam esse satisfactionem iustam, & æqualem pro peccato gravi talis persona. Hanc argumentum singulare propositiones videntur perspicere. Ad maiorem tamen huius veritatis firmitudinem, optime p̄ceptum videretur, eas breuiter & robore & illustriare.

*Miseras persone lēsa à tenuiore, anget iniuriā,
minuit satisfactionem.*

Maior igitur aperte videntur liquere ex ijs exemplis humanis que superius tacta sunt, declarando excessum satisfactionis sūs à Christo exhibitæ, & ab Aristotele quoque proponuntur. Eth. c. 5. Nempe rustici qui Principem laetit, & è contrario Principiis, qui plebeium & vile caput violari. Communis enim prudentum sensus fct, rustici noxam in Principem, longè terribilē & indignorem esse Principis delicto in rusticum, ob disimilitudinem virtutique gradum qui violatur cum persona. Ex contrario autem satisfactionis Principi exhibita à rusticis, pro iniuria qua eum violari, debet esse longè maior quam qua Princeps violato à se rusticis satisfaciē tenetur. Nam Princeps si vel verbum humile proferat, quo subitum motum excusat, censebitur cumulate satisfactionis personæ vulgati; quia obstante subtilitatem, qualiscumque Principis delictio, sicut verbo expresa, habetur magna. At rusticum, si vel verbo violari Principem, necesse est suspendio ad dicti, viisque ea ratione culpam eluct, sed tantum ibi affitter multa, quia non est quo ulterius progrediatur humana vltio. Itaque maior proposita, videntur perspi-

cere, cāmque latius stabilunt Suarez lib. 7. de gratia cap. 14. à num. 62. Albertinus 1. princip. compl. in q. philosoph. dub. 3. & Ragusa 3. p. disp. 3. ne quicquam reclamante Valque 3. p. disp. 2. cap. 3. qui ex eo negat iniuriam crescere ex magnitudine personæ offendit, satisfactionem autem ex dignitate satisfaciens, quod per se loquendo, pat sit furtum eiusdem summæ, sive in Regem sive in priuatum admittatur, & à quocumque admittatur: nec plus restituendum sit, si sit Rex qui eam summan furo subduxit, quam si sit plebeius. Hoc dico perpeccutam obijci aduersus maiorem propositam Nos enim hoc loco non agimus de iniuria in rebus, quæ per restitutionem compensanda est: sed agimus de iniuria proprie dicta, sive de nuda iniuria, sumptuosa & à danno dato, quæ per satisfactionem reparatur. De huiusmodi itaque iniuria, videtur certum quod in maiore argumenti propositi dicitur: quia quod persona offendit est dignior, & persona laetens vilior; & è contrario quod persona satisfaciens sublimior est, & persona lēsa, depressior; & maior inæqualitas inducitur in actus, cūm offendit, tum satisfactionis, ob personarum improportionem. Quare maior argumenti propositi, rata esto.

*Deus lēsa, & homo in eum grauiter iniurius,
infiniē distans.*

97. Nec minus fixa debet esse minor, cūm quoad grauitatē iniuria per mortale peccatum illatæ Numini, tum quoad nostrorum quorumvis operum improportionem cum ea iniuria. Nam peccatum mortale, est grauem Dei iniuriā, per se lēta, & monstratum sufficiens est sūp̄. Nullis veð operibus nostris abstergi posse eam maculam, ostenditur ex tanta Dei lēsi, & hominis laetantis ac satisfaciē nitentis inæqualitate & improportione. Et sānd si de homine peccatis adhuc obl to agatur, cuiusmodi est is qui pro culpa mortali proprā nondum remissa conatur satisfaciē, nemo non v̄det quanta sit cius vilitas, & ad Dei maiestatem improportionis. Si autem agatur de homine iam iusto, (quamvis iste nequeat ultra satisfaciē ex iniūtia, pro iniuria liberalter iam dimissa;) tamen verisimilium quoque est, nullam eins actionem posse esse proportionatam ad æqualem pro peccato satisfactionem, etiamsi offeretur ante iniuriā remissam, & colluciet omni illa dignitate quam accipit ex quo persona est Deo grata. Licer enī in personas status, conferte multū possit ad augendam vim actus meritiorum, & idcirco verum sit, eum in homine iusto esse meritorium gratiae sanctificans, quam ante non metebatur, tamen vis satisfactionis perpetuum crescit ex dignitate iusto collata per gratiam, quia creatura pura, quantumvis grata, semper manet creatuta; hoc est infinita capacie distans à dignitate Dei lēsi, nec habet infinitum item aliquam diuinam proportionalem; quā tamen omnīd necessaria esset ad constituantam inæqualitatem inter offendit & satisfactionem. Quin etiam quantumvis creatura propter spectatur ut operans ex Christi meritis, seu propter Christi membrum, non idcirco eius satisfactionis habenda est æqualis: de quo immeritd seorsim ac specialiter à quibūdam quāsum est, vt à Suarez t. 1. p. d. 4. s. 12. Nam peccator, etiam propter membrum Christi, seu propter personam Deo per gratiam meritis Christo pateat coniuncta, non potest pro peccato suo ad inæqualitatem satisfaciē, quam si gratiam ex alio fonte haussit; cūm homo etiam sub consideratione membris Christi, sit pura creatura, cuius satisfactione vidimus æquari non posse offendit irrogatam Deo: Imò non defuerunt Theologi, qui cūcumque actuū homini puri, quomodocumque spectato, negandam censuerint rationem satisfactionis imperfecte, pro gravi peccato proprio. Quod quamvis mihi non probetur,

berur, quandoquidem homo per actus ex gratia elicito, cōpenitit diuinam iniuriam quantum potest, quod ad rationem qualiscumque & imperfecte satisfactionis abundē est, ut recte contra praedictos Scholasticos statuant Val. 3. p.d. 1. q. 1. p. 5. Suarez t. 1. 3. p.d. 4. f. 10. & Valq. 3. p.d. 2. c. 7. Tamen inde licet coniectare, quām vīlis quāmque abiecta vīla fit Doctōribus non ignobilis, oīnis nostra satisfactione pro peccato mortali proprio, quantūmque absuerint ab admittenda eius & qualitate cum offensā.

Infertur quācumque hominis satisfactionem, esse graui ipsius erga Deum iniuria, inadēquabilem.

98. Perspicua ergo manet cōclusio quam ex duabus præmissis proximè tractatis inferebamus; Nemp̄ quod impossibile sit, satisfactionem peccatoris pro graui peccato suo, esse aequalē & perfectam: siue peccator ille sit iam ab eo peccato emūdatus, siue adhuc eo sordeat. Meritōq; sanè Lessius l. 1. 3. de diu. perf. n. 191. tractas sententiam quam impugnamus, aī cam semper sibi vīlam esse valde mirabilem. Incredibile namque videri quod affīnitat aduersariis, nemp̄ contritionem vel dilectionem super omnia, quam peccator Deo in lūe mortalis offensā satisfactionem exhibeat, compensare exequitū malitiam illius peccati, eiūque sedītāē per se ac suāte natura eluere, non minus quā lux abolet tenebras, eo quod tales actus non minus sint boni & Deo accepti, quam peccatum fuerit malum & Deo iniurium, quandoquidem aīq; idem actus circa Deum versatur ac peccatum; inī peccatum ferē non nisi interpretatiū Deum impietat, contritio autem & dilectio, dīrecte tendant in Deū, ēique propter ipsummet, hominem mancipent quantus quantus est. Ex quo nō modū par malitiae & bonitatis vītorumque actuum modulū erū videtur, sed etiam bonitatis excessus in contritione & dilectione, supra malitiam peccati. Hoc meritō Lessius iudicat esse incredibile, & mihi etiam inopinabile videatur, vel si vīnum illud toties iam regestum exemplum Principis & Plebeij tenuiter expēdat. Quis enim rusticum capitalis in Principem nox̄ reū, dicat ex aīquo iniuriā compensare, si dolet de tam atroci iniuria, aut Principem diligat? Multo itaque minus fas est, id affirmare satisfactione pro iniuria interrogata Deo. Falsum vīd̄ est, & alibi plenē rejectum, quod hi actus per se & suāte natura elevant formaliter labem peccati, ita vt sit impossibile eam non tolli posita contitione, vel Dei amore super omnia. Itē siue verū sit, siue fallū, quod tanta sit horum actuum bonitas quanta fuit peccati malitia, quodque per eos peccator tantoperē aut etiam magis ad Deum converteratur, quām per peccatum ab eo aversus fuerit; siue inquam hāc vera sit, siue falsa, de quo nunc tricati non libet; negandum tamen omnino est, inde sequi contritionem & dilectionem tam valere ad satisfactionem, quām valuit actio mala ad iniuriam inferendam. Ratio enim offensā & satisfactionis, petenda principaliter est ex conditione personarum, non autem ex physica entitate actuum, vel morali eorum qualitate ex alijs capi- tibus duebili; quia in morali estimatione aītū provehabent rationem iniuria vel satisfactionis, physica illa aut etiam moralis & qualitas non attenduntur. Et que planē exiguum quid diligi Deum à creatura sua infinitis nominib; ipsi obfricta, cum ē cōtratio maximum sic planēque indignissimum, rem tantulum post tam vībetes largos beneficiorum imbrē, caput exculsi, & insurrexisse in Deum, infinito amore & obsequijs dignissimum ac proinde à contemptu qui in peccato cernitur infinita remouendum. Nolo rem per se perspicuam amplificare dicendo, sed vt iūtus horror

tantē turpitudinis concipiatur panca verba Isidori Pugilosa ex lib. 5. epistola 472. repræsentare non omittam. [Deum (inquit) summē honorandū offendisse, omni supplicio damnoque grauius est existimandū. Non quidem tantum fore ex suā plicijs dolore existimo, quantum erit pudor ex peccato, contraglorificantem, commissio prouenientis. Sed & arma ipsa, quibus fuerit honorati contra ipsum mouentes, & honore contra honorantem vītentes deprehendi, omnē id superat furorem. Illud quidem incomparabilem amentiam, hoc vīd̄ incurabiliē etiam continet fauorem.]

99. Fixum itaque esto, satisfactionem ex iustitia sit aequalē ab homine pro graui peccato proprio rependā, esse sup̄a qualcumque vires peccatoris, etiam diuinū adiutū; atque adē peccatum mortale, esse ab intrinco irremissible ex iustitia: ēd quod ī ēt Deū pro sua benignitate, maculam illū absterget, tamen impossibile sit, vt peccator aequalē pro ea satisfactionem exhibeat. Ideoq; attentis legibus diuinā iustiā, qua verant peccatum admissum absque iusta satisfactione dimitti, necesse foret peccatoris ex quo se inquinasset graui facinore, perire in eternū, nisi benignitas Dei mercifantis, idoneum fiduciōfōrem extincitum adhibuerit, qui quod puto homini impossibile erat; satisfactione sua expleret. Vnde Angeli ex quo peccatum, sine spe refūtationis cedērū, quia Deus eos cadentes non apprehendit, ac veluti retraxit ex altissima voragine in quam præcipites acti sunt summo peccati pondere, & vt pulcherrimè tradit Isid. Pelus. lib. 3. epistola 33; granissimo plumbi talento ad inferos vīque deprimente. Hanc tantam mortalis peccati atrocitatem, vītantes cogitant mortales, liberantēque attēntē ac fētū. Hācerat hād dubiū, aut etiam horrent, quoties eius admittendi vel cogitatione subirent.

Extenditur resolutio, ad satisfactionem pro leni peccato proprio.

100. Nunc quod de peccato mortali proprio hactenus constitutum est, omnem scilicet hominis pro eo satisfactionem esse inaequalē, & iustitia canonem erga Deum non explore, extendendum est ad propriū peccatum veniale, cum : Petro Soto lect. 8. de penit. tamē si repugnant cōmoniter, qui nobiscum steterant pro inaqualitate satisfactionis ab homine exhibendā ob suā graui peccatum : Putant enim sc̄us eīlē de veniali, ob eius lenitatem. Ita Suarez t. 1. 3. p.d. 3. f. 1. concl. 1. Præpositus 3. p.q. 1. n. 28. & Ragula 3. p.d. 7. Verū si principijs circa mortale peccatum proximā iactis insitimus, factūm consequētē, non posse hominem ad aequalitatem satisfacere pro suo veniali peccato. Sic enim argumentat līcet. Iniuria per vīlem personam interrogata personę infinita dignitatis, (Cuiusmodi est iniuria quam homo Deo interrogat,) est improportionabilis per satisfactionem persona vīlis: cum valor satisfactionis petendūs præcipū sit ex personā satisfaciens dignitatis, quāt̄ quantumlibet singulare eminere in homine qui Deum laesit, nullius vīquam momentū erit per comparationē ad Deum, vt supra plenē expositū est. Atqui peccatum veniale, est vera & propriē dicta iniuria Dei. Est enim essentia līcet peccatum, ad cuius quidditatē pertinet esse iniuriam numeris, vt supra suppositionē est, indicatis locis quibus id probanūtur. Et quamvis sit iniuria leuis, p̄e mortali atrociore & longē granissima, est tamen absolūte non exigua, & vt Saluianus egregiē ait l. 6. agens de culpa Os̄e de qua Paral. 1. 3. hūcque bellissimē transferi potest, [quod videbatu exiguum esse culpa, grande hoc faciebat Diuitiatis iniuria.] Moxque subdit caueniā diligentissimē esse, [vt nihil leue & estimetur, quo Deus

Deus leditur.] Igitur peccatum veniale, est ex natura sua ab intentione irremissible, nec per viam satisfactionem hominis qui illud admisit, abstergi potest. Tonus syllogismus videatur perspicuus. Nam maius, est primarium fundamentum cui superius inaequata est inaequalitas cuiuscumque satisfactionis pro gravi peccato proprio, qua afferenda contentimus cum aduersariis quorum sententiam nunc excutimus; dunque ultra hi Autores, maiorem illam esse verisimiliter.

101. Sola minor, visa est eis quasi posse. Ait enim peccatum veniale non esse simpliciter & propriè intentione Dei, quippe quod Deum non attingat, sed folium veretur circa quadam Deo extrinseca, eique velut adiacere: non enim imperit diuinam autoritatem, nec eam defraudeat abrogat, saltem quod apud traditum, siue si esset capacitas ex parte Dei: contra quam factum peccatum grave, quo diuinam autoritatem intendit ut per odium Dei, saltem vero ut per quouslibet alia peccata grava indirecte & interpretative violatur; ita ut licet dicere, quantum est ex vi actus graviter mali, abrogari Deo rationem finis ultimi, eoque ipso Deum de throno suo exturbari, & deiici Deum. Præterquam quod, peccator videtur Deum aut impotenter, aut insutum, aut insinctem cupere; vt culpa gravis quam debeat admittere, à Deo ignorare, eamne pletere aut nolit, aut nequeat: quod et vele ut Deus exiatur Deitate, et que in eo, maximam omnino lethiferi peccati tanquam ferar pessima, violenter, de qua opinione S. Bernardus serm. 3. de Resurrectione. Nihil horum in veniali peccato cernitur. Quare Autores predicti infundunt, tametsi peccatum mortale est ab intentione suape natura irremissible; hoc est, etiam homo nequeat pro suo mortali peccato condignè & ad inaequalitatem latisfacere, aliter tamen philosophandum esse pro peccato veniali. Non tam si Principi de principatu deiecit, aut cædes, falem agentata, est inexpialis per quouslibet rusticis satisfactiones, ita ut si ei incutibiliter ponenda vita ad latifundendam quantum poterit; inferre quoque licet, qualemcumque offenditculam quo rusticus Principem violaret, esse similliter inexpiablem per quicunque rusticis satisfactiones: cum par sit, leuem illam & minuam offenditculam reparari faciliter, quandoque dictum non impedit Principis personam vel autoritatem, et que res modica & penè nihil. Ita feret resoundingur aduersarij, aduersus minorem syllogismi propositi.

102. Nihilominus eam minorem arbitror firmam, & his argumentis non conuelliri. Nam peccatum veniale, id est ipsius peccatum simpliciter, id est essentialem & absolute: quamvis per comparationem ad peccatum mortale, & ob levitatem ac tenuitatem suam, dicatur peccatum secundum quid. Quod si peccatum veniale absolute lumperum, est verè peccatum, est igitur vera quoque iniuria Dei, & verè imperit autoritatem eius, tametsi leuiter. Vnde tam non est good censeatur modicum quid, aut leve. Nihil enim videri debet exile, quo tanta maiestas violatur, tametsi minus atrociter, quam alijs modis. Granarem fane venialium culparum, sapientem Paros, non modò ex alijs plerisque capitibus, de quibus plen. S. Chrysostomus in cap. 4. ad Galat. ad illud: *Sabuerere nituntur Euangeliū Christi;* & serm. 12. in epad Rom. in mor. & serm. 8. in ep. 1. Corinth. ad illud, *fundamentum aliud;* Et ex variis Patribus Refugiolius lib. 2. de disciplina Christ. perfecta cap. 6. [ed etiam ex eo quod Deus per hac quaque peccatorum ministralia violetur, ut videtur est apud S. Bernardus lib. de præcepto & dispensatione cap. 14. & apud Autorem libri de vera & falsa penitentia, inscripti perpetram D. Augustino cap. 8. Cùm

ergo quæcumque Numinis violatio, ut monstratum est, sit puræ creaturæ satisfactione irreparabilis ad inaequalitatem videtur perspicuum, impossibile esse homini pro suo veniali peccato, ad inaequalitatem & ex iustitia satisfacere. Et in hoc æquiperantur mortale & veniale peccatum, quamvis quia grauitate disertunt, longè alia pena debeat peccato mortali quam veniam, quod vnum probant quæ adducabantur de dissipari multa eius qui Principem leuiter violavit, & eius qui in eundem graue aliquid sit molitus. Perpendenda tamen est exempli illius humani differentiationis, ab eo quod in praesenti negotio cernitur. Nimirum quod Principis violatio, taliter leuis, quia non modò vndecimque finita est, sed etiam est in personam certa tantum proportione maiorem, potest tandem aliquia personæ quæ violent satisfactione adæquare; quod in nobis præ Deo, ne in leuis quidem culpis locum habet, ob contritam causam, & improportionalem omnino excessum tante maiestatis, supra pusillitatem humanam.

Multo minus potuit creatura Deo satisfacere pro alieno peccato quocumque.

103. Nec plura de inaequalitate, ac impossibili adæquabilitate quorumvis peccatorum propriorum, sive mortalium sive venialium, per satisfactionem eius qui deliquerit. Ex eodem autem fundamento aptè sequitur, nullam puræ eniuscumque creatura satisfactionem, post idoneam esse ad abstergendum ex iustitia alienum peccatum; quia semper inaequalis erit: quod non est necesse perpendere & liberare diligenter, cum ex supra positis, sit manifestum. Illud potius considerandum hoc loco est, etiam puræ creatura posset pro alieno peccato exhibere Deo satisfactionem in actu primo condignam & aequalem, quod vidimus esse impossibile; tamen oblatam nihilominus futuram satisfactionem illam, & in actu secundo inidoneam ad dissolendum alienum debitum, quia esset aliena. Ut enim satisfactione sit non modò materialiter, (vt sic dicam,) sed etiam formaliter aequalis, & apta ut in genere satisfactionis iustæ locetur, nec possit ab eo qui lœsus est, repudiari, necessarium est, ut idemmet qui offendit, satisfaciat. Quod si de lœsi confessu, admiratur vicarius in satisfactionis exhibitione, constat remitti aliquid de iure lœsi, quod ferebat ut qui offendit intellexit, eam per seipsum expiatet. Vide quæ dico lib. 3. de virtut. num 288. Ex hoc igitur præterea capite, omnis puræ creatura satisfactione pro aliena culpa quocumque, esset insufficiens seculo divino confessu; quem nunc non attendimus, quia inquirimus an puræ creatura possit satisfactionem plenam & aequalem exhibere Deo, ex seipso; non quidem seclusis diuinis auxiliis quibus ad satisfaciendum vegetem, sed seclusa necessitate diuinæ acceptationis gratuitæ, quæ necessitas planè excluderetur, si homo pro peccato proprio, aequalem satisfactionem offerret.

Tantum vero est tamque sublime, munus satisfactioni Deo pro aliena culpa, ut nulla puræ creatura, quantumvis nitens & supernaturaliter speciosa, id sibi vñquam esset arrogatura, si conderetur. Possumusque non abire hic accommodare illud Saluianii lib. 3. de Prouidentia: *serè in fine.* [Intolerabilis superbiz, atque immanis piaculi est crimen, si tam bonum se esse aliquis credit, ut etiam malos existimet per se posse salvare.] Videri possit profecte ex Tertulliano lib. de pudicitia cap. 22. Id ipsum, puram quamvis creaturam, & Christum conferens, egregie omnino tradidit Caius Papa, epistola ad Felicem Episcopum, cuius testimonium placet adscribere quia tanti illud fecit S. Leo, ut paucis mutatis & additis

additis, illud suum fecerit, epist. 83. ad Pafas. & 97. ad Leonem Augustum, & serm. 12. de Passione. Sic igitur habet S. Caius. [Effusio pro iniustis, iusti sanguinis Christi, tam fuit diues ad pretium, vt si vniuersitas captiuorum in Redemptorem suum crederet, nullum diaboli vincula retinerent: quoniam sicut Apostolus ait: *Vbi abundamus peccatum, superabundantur & graia.* Et cum sub peccati praejudicio nati, potestatem acceperint ad iustitiam renescendi, validius factum est donum libertatis, quam debitum seruitur. Quam itaque sibi in huius Sacramenti praesidio spem relinquent, qui in Salvatore nostro negant humani corporis veritatem? Dicant, quo Sacrificio reconciliantur, quo sanguine sunt redempti. Quis est, vt ait Apostolus, qui tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis? Ant quod vnguam Sacrificium sacratissimum fuit, quam quod verus & eternus Pontifex saltari Crucis per immolationem sue carnis imposuit? Lieet in conspectu Domini pretiosa iustitiae mors fuit, nullus tamen insontis occisio, redemptio fuit mundi. Accepérunt iusti, non dederunt, cotanas. De fortitudine fidelium, exempla nata sunt patientiae, non doni iustitiae. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, ne alterius quilibet debitum suo fine persoluit, cum Filius hominis, unus solus Dominus noster Iesus Christus, qui vere erat agnus immaculatus, exierit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes etiam sunt suscitati. De quibus ipse dicebat: *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.* Fides etenim iustificans impios, & creans iustos, ad humanitatis retracta participationem, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se inuenit innocentem; libetum habens, per gratiam Dei, de eius potentia gloriarum, qui contra hollem humani generis in catenis nostra humilitate congressus, his victoriā suam tribuit, in quorum corpore triumphavit.] Agnoscit per spiculē S. Caius, agnoscit eum exscribens S. Leo, puram creaturam posse alij exemplo ad salutem prodere: Redemptionem, qua satisfactione pro irrogatis Deo iniurijs continetur, a Iolo Christo, Deo simul & homine, expectandam fuisse.

Concluditur necessitas omnimoda aduentus Diuinæ personæ, ad satisfaciendum Deo Ieso per hominem.

104. Nunc vt ad assertionem hoc capite præcipue intentam veniam, ex omnibus hæc tñs disputatis perspicue liquere puto, ad finem liberationis nostræ ex iustitia procurandæ, & satisfaciendi ad æqualitatem pro nobis, necessarium omnino fuisse, vt Deus creature sua hypothesis iungereatur. Vidimus enim peccatum quodcumque esse ab intrinseco irremissible ex iniuria; in modo nullius puræ creaturæ vi esse adæquabilem offendam irrogatam Deo per illud peccatum. Ergo vt illa iniuria, ex iniuria & ad æqualitatem compenletur, necesse est interponi Mediatorem extrinsecum, Deum simul & creaturam, qui ponat manum suam in ambobus, vt dixit Iob. cap. 9. quod S. Gregorius ibi de Mediatore humani generis interpretatur. Quia enim extrinsecus ille Mediator & pacarius, secundum unam suam naturam, creatura est; potest exercere opera satisfactionis; qua à Deo vt Deus est, non possunt elicere à Diuinitate autem, per Diuinam personam ei creatæ naturæ coniuncta, habet, vt eius satisfactione sit infinitè digna, & æqualis offensa, Deo per alienum peccatum irrogata, in modo ea superior & altior, vt supra vidimus. Et etenim quidem intercedit remissio & gratia Dei in hac satisfactione, quatenus acceptat satisfactionem ab alio, quam ab eo, qui iniuriam inculcaramen nihil inde decedit æqualitati & condignitatí satisfactionis semel admissa, ex pacto de ea si offeratur acceptanda. Quare

ad iustum & æqualem pro peccatis nostris satisfactionem, diuina aliquis persona cum creatura creata coniunctio fuit absolute & simpliciter necessaria; ita ut impossibile fuerit ad eam reparationem, alia quacunque via deueniri.

Consultò dixi, *Necessariæ absolutè ad id ius fuisse diuinæ alieñæ suppositi coniunctionem cum natura creatæ;* Nec præcise dixi *necessarium fuisse Verbum incarnari.* Nam æquè potuisse fatisfactio Deo pro nobis, si Pater aut Spiritus sanctus fuissent incarnati; vel si alterius eorum, natura Angelicam assumptus, quæ satisfactione sit per Verbum humanatum. Æquè enim infinita fuisse, & æquè acceptari potuisse fatisfactio Patris aut Spiritus sancti, natura quapiam creatæ contenti, etiam Angelicam, ea fatisfactio quæ per Verbum carnem factum est exhibita. Affirmat quidem S. Anselmus lib. 1, cur Deus homo cap. 6. & 22. hominem non potuisse Deo reconciliari, nisi per hominem Deum; vt idem ipse qui læserat, satisfaceret; saltem in natura eiusdem speciei. Tamen sensus D. Anselmi dumtaxat est, congruentius fuisse alium naturam humanam, quam Angelicam; etiam si fatisfactio per naturam Angelicam exhibita fuisse æquè idonea quoad æqualitatem & æquè iusta. Alij vero plerique Patres, cum affirmant hominem non potuisse aliter instè reparari quam per Verbum hominem factum; per sonam Verbi, & naturam humanam, usurpat pro persona divina, & natura creatæ rationali; vt sensus sit, non potuisse aliter pro homine satisficeri; quam si Verbum homo fieret, & Deo nobis satisfactionem iustum offerret.

Confensus SS. Patrum, circa necessitatem predicationis, eiūque probationem.

105. Sic expositi Patres, astipulantur manifestè veritati quam nunc tradimus; firmanteque omnimodam necessitatem Mediatoris extrinseci, ex Diuina supposititalite & natura creatæ compacti, qui pro nobis satisficeret, & inæqualitatem in diuinum ius nostris peccatis inductam repararet. Adduco nonnullorum selecta loca, dimissis plerisque vulgaribus quæ paſſim prostant. Novatus lib. de Trinit. c. 18. [Argumentum affirmatur usque ad Christum esse Deum; vt quidam illam subtracto homine, tantummodo putarint Deum; quidam autem ipsum crediderint Patrem Deum; quum ratio & temperamentum Scripturarum celestium, Christum ostendant Deum, sed quia Filium Dei, & assumptum à Deo etiam filio hominis credendum & hominem. Quoniam si ad hominem veniebat, vt Mediator Dei & hominum esse deberet, oportuit illum cum eo esse & Verbum carnem fieri, vt in semetipso concordiam confubaret terrenorum partis atque celestium; dum virtusque partis in se connectens plenaria, & Deum homini, & hominem Deo copularet: vt meritè Filius Dei per assumptionem carnis, Filius hominis; & Filius hominis per receptionem Dei Virtutis, Filius Dei offici posset. Hoc aliissimum atque redditum Sacramentum, ad salutem generis humani a facula destinatum, in Domino Iesu Christo Deo & homine inuenitur impleri, quo conditio generis humani ad fructum æternæ salutis posset adduci.]

106. S. Basilius in Psal. 48. ad illud: *Qui confidit in virtute sua,* multa egregie in hanc rem disputat. Aliqua ex eo nonnullis intercessis represento. Sic ergo inducit paraphrasitè loquentem Davidem. [Vos (inquit) qui de vestra virtute presumitis, (hi enim tertigena corporis

poris virtibus supra modum confidentes , satis sibi esse humanam naturam putant , ad ea quæ cupiunt per-
suadere :) & vos , (inquit,) qui etiam in incerto diui-
norum spem posuistis , audite . Preceo vobis redemptio-
nis eis opus , ut afferamini in libertatem , qua insidijs
diaboli superata , quondam priuati fuitis : qui captiuis
vos retinens , non prius à sua tyranne abire liberos
fuerat , quam aliquo convenienti peritus redemptio-
nis pietro , permutterat velit . Pterium autem hoc , non
similis esse genitus optinet ijs qui detinentur ; sed mo-
do mensurae praestantios , siquidem exiго servitatis
volei captivos emittere . Quamobrem frater nos ne-
quaquam redimere valer . Nullus enim homo persuas-
us diabolo poslit , vt cum missum faciat quem semel
in servitatem redegit . Nam is qui de propriis pecca-
tionis est idoneus aliquo munere placare Deum , quo-
modo pro alio id facere tentabit ? Quid enim adeo
negigan in hoc faculo quis possideat , ut dignani ha-
bere natus valeat commutationem ? Propterea quod
illud creator est imaginem facta . Quia autem quā-
mibet molesta afflictio & labor presentis seculi , suffice-
re potest ad parandum humanae animae , futuri illius
seculi viacum .] Et mox . [Anima omnis humana ,
maligno seruitoru iugo communis omnium intricata
fuit ; libertate quā à suo Creatore accepatur ,
prava ; abducta in captivitatem est per peccatum .
Omnium capitulo , opus est pietro , ad libertatem re-
pendere . Neque igitur fratrem suum alius quinis
hunc redimere poterit , neque vnu quisquam scipsum :
quod redemptio tantò esse debet captivo , & iam ser-
uente praesertim . Sed & ne in uniuersum quidem ,
homo ergo Deus ea prædictis facultatibus est , ut ipsu plau-
cipio peccatore , quum & ipse sit peccati tens . Omnes
omnipotentes , & agent gloria Dei ; uisificati gravis ip-
sa gratia per redemptions quæ est in Christo Iesu Domi-
ni nostro . Non dabit ergo Deo placationem suam , &
per redemptions anima sua . Neque enim statim in
redemptione querit , sed vnum aliquem qui no-
stram experit naturam . Non item hominem nudum ,
sed hominem Deum , Iesum Christum , qui solus pro
nobis omnibus , Deo propitiacione date potest , quod
ipsum Deus placationem in eius sanguine per fidem
degevit . Frater erat Israël Moës , non tamen ipsum
tempore salvus .] Rufus paulò post . [Non dabit ergo
Deo propitiacionem pro seipso . Quid enim usquam
tanti in momenti , quod homo poterit date pro
redemptione anima sua ? Inventum tamen vnum
ut pro omnibus simul hominibus dignum pretium ;
tempore luctus & omni pietro superiori preiosius san-
guis Domini nostri Iesu Christi , quem pro nobis
omnibus effudit : Quamobrem pietro sumus empi-
tior frater non redimit , redimet homo : Si enim
homo nos redimere nequit , qui redemit , homo non
est . Noli igitur quia Dominus in carnis similitudine
nos uenit , & nobiscum versatus est , cum tan-
tummodo hominem extimare , illius diuinæ virtutis
potentia ignarus ; qui opus non habuit se se cau-
la Deo offere , neque suam ipsius animam redimere ,
cum pœna nullum admiserit , nec dolus sic in eius
us inuenitur . Redimete scipsum nullus idoneus , nisi
vestis is qui conseruat captivitatem populi , non pre-
to quidem aut donis , vt in Elia scriptum est , fed suo
languore ; qui non frates nos existentes , sed inimicos
ob peccatum factos (neque item homo nudus , sed
Deus ,) poti liberatatem nobis gratuitè concessam , fra-
ters nos suos appellat .]

107. Cassianus lib . 5 . de incarnat . c . vltimo , huc re-
ferunt invenitissima . Patrum antiquorum desideria , de
aduentu Messie , eo quod viderem se alter solui non
posse a peccatis . Late autem expositis eorum deside-
rijs , fidetur . [Intelligentes ergo hoc aliquatenus San-
cti omnes , (aliquatenus inquam intelligentes ; quia
Theop. Raynaldi Christi .

quantum sit , nemo intelligit :) consona omnes aduen-
tum Dei voce , & quasi concentu mutuo postulabant .
Scientes vtique in hoc spem omnium confidere , in hoc
salutem omnium contineri : quia nullus solvere vin-
ctos possit , nisi immunis à vinculis : nullus eximere
peccatores , nisi peccato carens : nemo enim liberare
aliqua re quemquam potest , nisi eare ipse liber sit , qua
à se aliud liberatur . Et id : d cum in omnes mors per-
transisset , omnes vita indigabant : ve in Adam scilicet
mortales , in Chelio uiuerent . Quia quamus multi
sancti , multi electi , ac familiares admodum Deo fuer-
unt ; nulli tamen poterunt per se penitus esse salvi ,
nisi fuissent aduentu Domini & redemptione salvati .]
Eucherius hom . i . de Paſch . in fine , post expofitam
fusè necessitatem Incarnationis , vt iustitia Dei exqui-
site seruaretur , obiicit fibi . [Se dicit . Pot .] Et Deus per
aliquem commodiū Angelorum , redemptionis noſtræ adminiftrare militiam . Non ita est . Nam inor-
dinatum & indecens erat , vt quod factor considerat ,
factura repararet : simili persona vnus Angeli , ualete
non poterat torus mundi saluē . Præterea , vt dixi-
mus , inimicus genitus humani , dum in necem Domini
agit , capiui sui amissione procribitur . Si ergo
pro homine mortem Angelus perculisset , nec Diabolus
tantum incurretat criminis , nec Deus tantum pra-
tulerat caritatis . Cur , inquis , non per Angelum ? Quia
abfoluerat creaturam , creatura non poterat : Quia im-
possibile erat ut confervus seruas tribueret libertatem ;
Impossibile erat , vt peccati capax peccata domaret , &
Dei famulus , Dei munus impleret : Prodello enim
præteritis seculis , præsentibus , post futuris , soli uni-
uersorum sæculorum Domino competebat . Dei in-
quam solus erat , vt mortem persequeretur in Tartarū ,
& ereptum morti hominem , portaret in celum .]

108. S. Paulinus epift . 4 . [sine vlo corporis noſtri
contagio , noſtrum corpus effectus , non dedit Deo
placationem suam , quia ipse propitiatio erat : nec piet-
rum redemptions anima sua , sed noſtra , quia non
egebat salutem Saluator . Nos enim venditi sub peccato ,
egebamus pietro redemptions : & idēo propter nos
homo , propter nos forma serui , propter nos Filius an-
cillæ . Qui benedictus & sanctificator Sanctorum , pro
nobis tamen , & peccatum , & maledictum factus est ,
quod non erat : Vt nos , qui ex prævaricatione pecca-
tum , & ex damnatione maledictum eramus , ab utro-
que abfolueret , utrumque in luo carne affigens Crucis .
Idēo dictum puto : Frater non redimit , redimet homo :
Quia quos frater non redemerat , hoc est , Propheta seu
Legislator , qui homo tantum erat , hos homo redemit ,
qui & Deus erat . Deus enim , (inquit,) erat in Christo ,
reconcilians fibi mundū . Huius enim modi homo , solus
præualere potuit aduersus sententiam mortis , & acu-
leum peccati , ut chiropaphum mortis aboleret , & hu-
miliaret calumniatorem .] Præterea ibidem permulta ,
& piissimè de more & elegantissimè , quibus inutili-
tatem legis ad curationem noſtram , humanique cu-
iuitus anterioris Christo remedij insufficientiam , ad
plenum hominis remedium , instamque pro nobis sa-
tisfactionem , euicerat . Sed quod prolixiora sunt , quād
vt hic ad scribi possint , ibi legantur .

S. Gregorius 3. Moral . 11 . expendens illud Job . 2 .
Commouisti me aduersus eū , ut affigerem illū fruſtra , ita
ad Christum hæc verba aptat . [Fruſtra afflatus est , qui
in carnē natuſ , propria admissa non habuit , & tamen
penitentia carnalium ſuę culpa folcepit . Hinc est enim
quod per Prophetam loquitur , dicens : Quæ non rapit ,
tunc exolueb . m . Alius namque ad paradisum conditus ,
diuine potentiae similitudinem superbe rapere voluit ;
fed tamen culpas huius superbie , fine culpa mediatoſ
exoluit . Hinc est quod Patri quidam sapiens dicit : Cum
ſi in filio ſuę omnia , diffonit : quogque qui non debet pu-
niri , condemnas . Mediator etenim noster , puniri pro

semetipso non debuit, quia nullum culpæ contagium perpetrauit. Sed si ipse indebitam mortem non lusceret, numquam nos à debita morte liberaret. Pater ergo cum iustus sit, iustum puniens, omnia iuste disponit: quia per hoc cuncta iustificat, quia eum qui sine peccato est, pro peccatoribus damnat; ut eo electa omnia ad culmen iustitiae surgerent, quo is qui est super omnia, damna iniustitiae nostræ sustineret. Locus Salomonis quem S. Gregorius proferit, in editione vulgarata nuper emaeulata, aliter habet. Sed mens D. Gregorij, quicquid sit de vera lectione loci Scripturae quoniam, perpicua est, & egregie illustratur ex ijs quae in eandem sententiam addit lib. 18. c. 29. & 30. [Quis vero (inquit) haec sapientia manens cum Patre ante secula, incantanda erat in fine seculorum, ut ad redimendum genus humanum, non sanctos Angelos, non iustos homines mittentes, sed in manifestatione visionis per semetipsa veniret, recte subiungitur; Non dabunt aurum obryzum pro ea. Quid namque per aurum obrysum, nisi Sancti Angeli designantur? Qui recte, & aurum vocantur, & obryzum: aurum, quia fulgent claritate iustitiae: obryzum, quia nullum habuerunt in qua contagium culpe. Homines vero iusti, quamdui in hac carne corruptibili mortaliter vivunt, aurum quidem esse possunt, obryzum omnino non possunt: quia corpus quod corruptitur, agrauat animam, & deprimit terrae inhabitatione sensum multa cogitant. Et mox. [Aurum ergo obryzum illi nuncupantur, qui in ea quae conditi sunt innocentia perduntur, & fulgent claritate iustitiae, & nullis, vel minimis maculantur scordibus culpe. Sed quia pro hac sapientia nullus Angelorum redemptor humani generis mittendus fuit, ne quis spernere in his quos in adiutorio hominum sex appetuisset didicimus, Angelis poserer, dictum est; Non dabitur aurum obryzum pro ea. Ac si aperte diceretur: Per semetipsum sapientia manifestabitur, ut humanum genus à culpa redimatur. Nullus vice eius Angelus mittitur, quia per creatorem necessè est ut creatura liberetur. Unde & in Evangelio Dominus dicit: Si vos filii liberaueritis, vere liberi eritis.]

109. Fulgentius l. de incat. & gratia Christi cap. 7. [Nisi Verbum Deus humanam sibi vniens singulariter naturam, ex Virgine homo verus nascetur, & plenus; numquam nobis carnaliter natus, spiritualiter nascendi conseretur exortus: sed ut carnaliter donarent diuinam nativitas, concepta & nata est in veritate carnis, vniogeniti filii diuina maiestas. Longè enim fuit a peccatoribus salus: & iniquitates nostre, magna nos à Deo separatione disunixerant. Et quia in ipsa nativitate carnis nostræ, mortis vinculo tenebamur, obstricti, à quo solius beneficio spiritualis nativitatis possemus absoluiri, Deus natus est ex nomine, ut ex Deo homines nascerentur.] Et lib. 2. ad Trasim. cap. 2., cum præmissis naturam humanam à Deo cecidisse, subdit. [Inquirendus ergo fuit unus, cuius esset reformatio munere, informanda lumine, confirmanda virtute, ut qualitas exterioris iustificaret impiam, instauraret inficiam veritatem, virtus firmaret invalidam. Sed hoc numquid posset homo per seum hominem, aut in lolo quolibet homine repire? Nullo modo. Quis enim homo posset existere medius humani vulnus, cum omnes in radice vita communio circumpunctetur viri naturalis? Vel qualiter posset per seum medelam vulneratis afferri, cuius ortus teneatur in vulnere? Quóde modo beneficiis largitor vniuersalis existet, quem alienæ opis indiguum natura monstraret.] Subiicit, neque Angelum ad id potuisse sufficie, eo quod ipse quoque esset creatura. Itaque concludit, Deum ad id fuisse necessarium.

110. Rusticus Diaco. dialo. contra Accept. serè initio. [Si Adam à Diabolo vicitus, corruptionem nostro inuitus generi, oportebat per hominem rursus Diabo-

lum vincere, vt possimus nos incorruptibilitatis participatione frui. Sed hoc sicut infusa & subiecta seruituti acque corruptioni, nostra natura per semetipsum non valebat expiere, & à Domino hanc oportebat assumi; si rursum, sine nostra natura id fieri nec debet, utique, nec voluit Deus. Non enim per violentiam proposulerat superare Diabolum; alias hoc modis omnibus egisset purus, sed deuicto homini voluit praeflate victoriā, quod decibilis quām per hanc pulcherrimam vnitatem evenire non poterat: si tamē in tanto mysterio illud implenum credimus, quod auctō fieri poterat, aut pulchritus celebrati non poterat.]

Petrus Damiani serm. de S. Victore, describens Christum sub specie arboris, cuius primum ramum ait esse Incarnationem Verbi. [Oportebat enim ad redemtionem hominis, ut vicit homo victorem Diabolum vinceret; Sed vnde fieret hoc, non habebat. Omnes enim in illo præscripti eramus, & per illum originalis peccati gravitate depresso. Deus autem non debuit, cum potius potentia videretur, si seruum à se recedentem, qui illum subiugauerat, enodare. Quod igitur homo per se non potuit, Deus per se nō debuit; atrox Sapientia Deum, & hominibus satisfaceret, & ex parte hominis pro hominibus satisficeret, & ex parte Dei, superbū sicut vulneratum humiliari.]

111. Petrus Bleensis carm. de Euchar. cap. 3. Hostia nulla valens, aut sufficiens satis esset Quæ delerit Ad culpa, si Christus absulet. Nam debet Adam pro se, nec pauper habebat. Vnde satisfaceret, quem culpa gravis prohibebat. Ipse Deus potuit, nec debuit. Ergo necesse Est, si homo Deus hoc faciat, fine quoque nequit esse. Huic quia cuncta potest Deus huic & homo quia debet, Materiam sibi facta res virga preberet. Fit de natura eadem persona duabus; Corporibꝫ que medens nostris nec non animabuit. Hic Deus, hic & homo; duo sunt, unus vero Christus; Alter in alterius personam non male mixtus. Qui cum natura foret immortalis virgaque, Maiestate sua seruata infinitaque, Sponte Crucem subiit, nisi vellet, non moriturus, Morte sua vitam nobis sine fine datus. Quodque Deus verus non debuit ex Deitate, Hicque beatus homo pro infinita gravitate, Sufficiuit tandem fieri diuina voluntas.

S. Anselmus explicatissime, & ad Scholasticam notationem exactissime l. de redempt. generis humani, p̄fessatus nullam Deo fuisse necessitatem Incarnationis, ita scribit. [Divina natura humiliari aut labore non egit, nec potuit. Hac omnia humanam naturam, ut ad hoc restinueretur, propter quod facta erat, necessaria erat facere: Sed nec illa, nec quicquid Deus non est, poterat ad hoc sufficere. Nam homo ad quod institutus est non restituitur, si non ad similitudinem Angelorum, in quibus nullum est peccatum prouehitur. Quod est impossibile fieri, nisi omni percepta peccatorum remissione, que non sit nisi præcedente integra satisfactione; quam satisfactionem talen oportet esse, ut peccator, aut aliquis pro illo, det aliquid Deo de suo quod debitus non sit, quod superet omne quod Deus non est. Si enim peccare, est Deum exonorare, & hoc homo facere non debet, etiam si necesse esset quicquid est quod Deus non est, perire. Utique veritas immutabilis & aperta ratio exigit, ut qui peccat, reddat aliquid Deo pro honore ablato, minus, quam sit hoc pro quo illum exonorare non debuit. Quod quoniam humana natura sola non habebat, nec fine debita satisfactione reconciliari poterat, si nec illa, nec quicquid Deus non est ad hoc sufficeret. Ne ergo iustitia Dei in regno suo peccatum inordinatum relinqueret, subuenit bonitas Dei, & eam in suam personam.

nam assumptus Filius Dei: ut in ea persona esset homo Deus, qui haberet quod superaret, non solum omnem conscientiam, que Deus non est, sed & omne debuum quod solvere peccatores debent: & hoc cum nihil pro se deberet, solueret pro alijs, qui quod debebant reddere non habebant. Precioſior namque est vita hominis illius, quam omne quod Deus non est; & superat omne debitum quod debent peccatores pro satisfactione. Si enim Filius imperfectio superaret omnem multitudinem & magnitudinem peccatorum quo cogitari possunt extra personam Dei; patet et, quia vita eius magis est bona, quam omnia peccata sunt mala, que extra personam Dei sunt.] Et liberatur cur Deus homo cap. 18. redigens in brevem sommam totius eius operis contextum sic scribit in persona Bonorum discipulorum. [Summa questionis fuit, ut per moitem suam salvare hominem, cum hoc alio modo potuisse facere videretur. Ad quod in iustis & necessariis rationibus respondens, ostendisti restorationem humanae naturae non debuisse remanere: nec potuisse fieri, nisi solvere homo quod pro peccato Deo deberet: quod debetum tunc erat, ut ilud cum non deberet solvere nisi homo, non posset nisi Deus, ita ut idem homo qui Deus. Vnde necesse erat ut Deus assumptus hominem in unitatem personam; quatenus qui in natura solvere debebat & non poterat, in persona eius qui posset.]

Richardus Victor, lib. de Incarnatione Verbi cap. 8. Perspicua ratio docet, quod sine satisfactione, homo ad plenum reparari non posset. Ad plenitudinem rationis satisfactionis, oportuit ut tanta esset humiliatio in expiatione, quanta fuerat presumptio in prevaricatione. Rationalis autem substantia Deus tenerissimum, homo verò immum. Quando ergo homo presumptus contra Deum, facta est elatio de imo ad summum. Oportuit ergo ut ad expiationis remedium, fieret humiliatio de lumino ad imum. Sed hoc omnino non possum nisi aliqua in Trinitate personarum. Ita si homo per creaturam potius quam per creatorem recuperaret posset & recuperaret iustitiam, & modice utilitas futura beatitudinis gloriam; nonne de cetero contra excellentiam prime dignitatis, magis obnoxius esset creatura: quam creatori, factore quam factori? Nam plus est profectio iustificationis & beatitudo, quam creari. Ad plenam itaque hominis reparationem, omnino non sufficeret persona quae Deus non esset.]

Alia eiusdem necessitatū probationes, adductæ & rejectæ.

112. Ratum igitur esto, agnoscendam absque ambiguitate esse, summarū & absolutam necessitatem assumptionis naturae creare per diuinam personam, si satisfactionem iuste & condigne pro offensis nostris: quam Deus congruentissimè ad natum humanum & personam Verbi sua voluntate restrinxit. Alias quasdam necessitatem illius rationes quas proficerat tradidit de pass. Dom. apud Bernardum cap. 46, inefficaces esse, ex dictis liquebit. [Victoria de Diabolo (inquit) & si alio modo potuit, tamen alio modo impleri non debuit. Multum enim decipit, qui Septuaginta Dei & Domini, aliud aliquid putat, nisi id quod poststantissimum fuit ordinasse. Necessarium fuit, cum per hominem vinciri, & per lignum, qui hominem vicerat per lignum; ut unde mors otiebatur, inde vita resurgere, & qui in ligno vinecerat, in ligno quoque vineceretur. Quare autem per hominem qui est Deus, & non per simplicem hominem, satis manifestum est; quia omnes homines peccato erant obnoxii, & non poterat quicquam aliorum solvere vin-

Theoph. Raymund. Christus.

cula, qui seipsum solvere non valebat. Christus enim fortis, qui pro originali peccato nihil deberat, eo qui singulari privilegio nascendi sine omni carnali concupiscentia conceperat, qui solus est inter mortuos liber; solus à morte poterat mortuos liberare, sicut ait Apostolus; Non habebat necesse pro se offerre Sacrificium quemadmodum alij sacerdotes, tam pro sua quam pro populi ignorantia. Si autem queritur quare Deus potius per se quam per aliquam aliam creaturam, hominem voluit liberare, possimus hoc quidem caritatem eius imputare; quam ut nobis commendaret, non solum incarnatus, sed & mortuus est pro nobis. Tradidit nihilominus per hoc formam caritatis, ut patati simus cum necessitas exigerit, pro fratribus nostris animas nostras ponere, cum regem nostrum pro nobis animam posuisse videmus. Est & adhuc alia rationabilis causa, quare per Dominum redempti sumus; scilicet quia nequam decivit nos per alium reformati quam per eum per quem formati eramus. Plus enim excitat nos ad caritatem reformatio, sicut saepius supra dictum est, quam formatio. Si ergo per alium quam per ipsum per quem sumus formati, reformati essemus; plus reformati nostro quoniam formatori deberemus; & sic plus diligenterem creaturam quam creatorem; quod esset inconveniens. Ut ergo incitarer nos ad diligendum ipsum ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus nostris, impedit nobis quicquid debuit creando & recreando nos optimus Deus, cuius beneficijs non communicat alienus.] Vides ex dictis, quid in his rationibus nutet. Nam prima, est mera congruentia. Secunda aperiē falsò principio nascitur: quia homo purus, etiam si innocens, non potuerit pro nobis satisfacere. Tertia itidem ratio, non profert veram radicem necessitatis de qua agitur. Quare perspicuum est, has rationes non esse vñquequaque idoneas.

113. Sanctus item Athanasius orat, contra Ariani, sub finem, addens in hanc rem plerasque rationes. Cum enim probasset potuisse quidem Deum absque Verbi incarnatione homines salvare, sed non decisus, ut huic decentiae rationes assignet, subdit. [Ipsa tei ratio negotiisque conditio, hac in parte spectatrix debuit. Si enim ob vires suas per quas id potuit, verbo edixisset, & ita maledictio aboleretur, impetrans quidem potentia in conspicuo patet; Homo tamen eiusmodi effectus fuisset, qualis Adam ante pravaricationem fuerat, extrinsecus accipiens gratiam, non autem eam suo corpori coagglutinatam tenens. Talis quidem antea fuit quam in paradiſo collocaretur: forsitan etiam deterior evasisset ut potest qui iam pravaricari dederat. Quod si enenisset, ut à serpente deciperetur, iterum opus fuisset Dei loquentis imperio, ut ita maledictio solueretur, arque eo modo necessitas eius rei immensum recurrisset, & nihil ob id minus remansissent homines obnoxii, ferentes peccato: ac proinde semper peccantes, semper opus haberent veniam condonatore, neque umquam illi à vindice satisfieri posset, semper legi ob carnis infirmitatem succumbentibus.] Et mox. [Ne igitur illud fieret, mittit Deus Pater Filium suum, & ille efficitur Filius hominis creaturam carnem afflumens; ut quoniam omnes obnoxii erant morti, ipse autem alius est atque diversus ab omnibus; pro omnibus suum corpus morti offerret. Ac deinceps veluti omnibus per eum mortuis, sermo eius scientia impleretur: Omnes enim mortui sunt in Christo: omnes item per eum renascuntur, ut liberi iam inde à peccato: & ea quæ per peccatum fit, maledictione verè permaneant in æternum à mortuis excitati, & immortalitate & incorruptionibilitate induantur. Verbo siquidem amicto induitóque carne quemadmodum saepius ostensum est, omnis morsus serpenti penitus

in carne extinxus est, & si quid ex carnalibus motibus suppululabat, recisum est, pariterque sublata est peccati affecta mors, ut ipse inquit; *Venit princeps mundi huic, & in me non inuenit quicquam.* In hoc enim manifestatus est (scriptit Ioannes) ut solueret opera diabolici, quibus soluti omnes ob cognitionem carnis Christi, a carne in libertatem vindicati sumus; ac iam deinde & nos quoque coaptati sumus Verbo. Coaptati autem Deo, non amplius in terra permanemus, sed ut ipse loquutus est: *Vbi ipse est, ibidem & nos futuri sumus,* neque iam in reliquo tempore serpente formidabimus.] De his S. Athanasij rationibus prouident alij. Mihi ea quam proposui, omnium fortissima, & sola inclutabilis videtur.

Summella capituli, & usus doctrine.

114. Summa doctrinae huius capituli, haec est, Christi satisfactiones quatenus nobis ad qualitatem meritiorias, puræ alicuius creaturae opera, supplete potuerint. Eadem tamen quatenus propriæ satisfactiones, nulla puræ creatura actio, sive pro lethali, sive etiam pro veniali peccato, proprio aut alieno, supplere valuit: ac proinde necessarius planè fuit Christi adventus, ut Dei peccato violati iniuria, & quali satisfactione aboleretur.

Usus doctrine est per se evidens, & iam tactus in superioribus; summum scilicet concipiendum esse horrorem peccati, cum eius expiatio condigna, per solam Dei creaturae sue sociati abiectionem, posset perfici. Hoc fuisse Deo propositum in delectu talis medij ad abolitionem peccati quod aliqui solo nata potuisset exscindere; obseruauit egregie, Autor sermonis de passio. Dom. apud Cyprianum & S. Anselmus lib. 1. cur Deus homo cap. 12. Nunc autem cum recognoscamus quanta sit operæ peccatum tollere, ni mens planè læua sit, facilis ab eo avertitur, & horrore tantu mali haud grauata tangimur. Et ad vulnus quidem inferendum nobis ipsi sufficiunt, ut si deplorat S. Augustinus, ad medelam autem nequam, sed robusta Dei manus interueniat necesse est, quam sola Dei ipsius benignitas aduocat, adhibetque ad medendum. Itaque non est tanquam inane quipiam & ludicum, admittendum peccatum, sed seriò premeditandum quam sit operosa eius ablato que non nisi Dei ipsius interventu perfici potuit.

C A P V T I V .

Quomodo salus nostra ad Christi productionem Deum mouerit; & an fine illo secluso, alias quipiam, Dei voluntatem ad Christum producendum mouisset.

H Abemus ex dictis, Christum factum esse propter salutem nostram, tanquam propter finem; non impulsuum tantum, sed etiam primarium, ad cuius affectionem necessariò aduenet Christus, si salvis diuinis iuribus (ut sanè decebat,) salutem nostram confundendam, & de remedio nobis proficiendum erat.

Status questionis, de modo quo salus nostra fuit Christi finis.

115. Ut autem hæc Christi causa finalis penitus pernatur, inquirendum superest, quomodo mouerit diuinam voluntatem ad Christum, producendum. Quod est quartæ, an salus nostra fuerit de facto unicus finis aduentus Christi, an vero præter salutem nostram, alias aliquis proximus finis diuinam voluntatem pelleter ad Christi productionem, sive ille alius

finis fuerit partialis partialitate cause, sive totalis. Dicitur fuisse partialis, si totus quidem Christus ex illius finis motione productus sit, sed adiuncto alio item partiali fine. Totalis vero dicitur, si salus nostra totaliter Deum mouerit ad Christum producendum, & item ille aliis finis. Plures enim fines totales coniungi possunt ad eisdem effectus productionem, quia de ratione finis totalis, non est excludere alium finem totalem, sed tantum prætere omnem influxum in hoc genere necessarium ad effectus causationem; sive alia insuper eiusdem generis & ordinis causa ad effectum similiiter causandum interueniat, sive non interueniat. Optima autem nota ad finem totalem internofundum, est, si ita ab eo pendeat effectus, ut quamvis alius finis qui item adhucri supponitur, excluderetur; tamen effectus quantum ad causam finalis influxum attinet, & que produceretur vi cius solius motionis qua finis iste nunc mouet. Itaque exponendum nobis est, quo ex his modis salus nostra Deum mouerit ad Christi causationem. Hæc est notio propria finis totalis, & germanus status questionis de proximo fine productionis Christi. Quia tamen interdum, laxato vocis usu, finis totalis est dicitur, que semo factus nullomodo fieret, non modò vi præsentis motionis, sed ne vi quidem alterius; propterea ut hoc quoque modo statuimus an salus nostra fuerit totalis causa finalis Christi producti, subiecta erit discussio questionis hypotheticae, an si salus nostra non sufficeret procuranda, vel saltem non pertinueret ad tam multa, sive peccata abolenda, sive subiecta curanda; (nimis vel non posito originali peccato, vel exclusi actualibus, aut diffusis ad pauciores personas;) aduenturus tamen fuisse Christus, Deo ad illum producendum moto ex alio aliquo fine, qui nunc vel proſus defuerit, vel non solus mouerit; tunc autem interueniet, aut solus Deum ad Christi productionem mouisset. Quam questionem aliqui immixti censem inutilem cum plurimum conferre possit ad Dei bonitatem & prouidentiam perspiciem, ut monuit Catarinus l. 1. de immacul. concept. Deip. cap. 1.

Quotuplex de facto fuerit Christi finis, varia sententia.

116. Questionem de facto, quam primum discendiendam proposui, dissidentibus sententiis magna varietas obscenit; ferè ex eo nata, quod hinc Scriptura Christum ob salutem nostram, atque ad occasionem peccati producendum tradunt: inde tanta Christi excellentia & diligibilitas præ salute nostra, & quibusvis bonis purè creatis, non videtur pati ut Christus bonum dumtaxat occasionatum dicatur: cuiusmodi sanè erit, si filius peccati causa aduenierit. Itaque non pauci, ut huic incommodo medeantur, negant salutem nostram esse vincum & colum Christi finem: sed alios præterea eius fines assignant, qui velut ex æquo, & absque subordinatione ad salutem nostram, Deum de facto mouerint ad Christi productionem. Primum quidem & præcipue, ipsam tanti mysterij excellentiam. Deinde Christi exaltationem, perfectionem totius vniuersi, & creaturarum omnium exaltationem, sed maximè naturæ humanae, quam ex hoc mysterio esse consecutam, egregie probat Nazianzenus orat. 3. num. 9. tractans illud Isaiae 49. *Magnus tibi es, vocari filium meū, qua verba sic glossat.* [Quid maius & honorificenter homini humiliati contingere queat, quam Deo copulari, atque ex illa mixtione Deum effici, tantumq; ab Oriente ex alto visitari, ut ille illud etiā sanctū quod gigebatur, Altissimi Filius vocetur; eoque nomine donaretur, quod est super omnē nomē, (quod porr̄ alīnd nomē illud est quām Deus,) atque omne genu ante eum flectatur, qui nostra cau-

existens est, ac diuinam imaginem seruili formæ amittit?] S. Thomas opusc. 60. art. 2. pulchritudinem ex gloria in illud Cant. 8. *Quis mihi dicit ut inueniam te foras & desculper te, & iam nemo me deficiet.* Qui quippe Verbum ante Incarnationem intus fuit in pectore suo: per Incarnationem vero, foras prodijt extra i Patrem, & in mundum veniens: & ex osculo quod patre nostro pressit, extixit Christus, ut S. Bernardinus ferm. 2. in Cant. fuisse exponit. Post illud igitur glorificationem, nemo iam humanitatem nostram delipit: dicens consortem factam natura; ipsique Angeli coniunctos nos agnoscunt, & admittere hominis adorationem recuerunt, ut B. Iohannes prodidit. Eò quippe glorificationem illam Angelorum, reculit S. Gregorius hom. 8. in Evang.

Omnes hos fines, nonnulli ad Christum causandam concorditer & quæ primò existimarent. Sed est in se dilucidum quoad modum causandi. Nam iuxta quidam, predicationem suorum quilibet, non est nisi utilitas & ex omnibus cum salute nostra coniunctis, impedita est virtus & integer Christi finis, qui indistincte Deum mouerit ad eius productionem. Ita Mela, p. 13. art. 4. disp. 1. memb. 7. licet exprestetur ratio eorum finium celebriores magisque controverteret, nempe Christi excellentiam, & salutem nostram, a quorum alieno includuntur ceteri. At alii, vnumquaque suorum illorum, volunt esse totalem: ita ut omnes infernos in genera causa finalis ad Christi productionem necessarii, ab unoquoque corum sit praestituti. In Surez t. 1. p. d. 5. lect. 4. Fons. 6. Metaph. ap. 1. 4. lect. 2. Magal. in ep. ad Tym. cap. 1. lect. 7. nota. Spinellus de Throno Dei cap. 14. n. 1. Perthes de concept. diff. 4. cap. 15. a. n. 12. & toto c. 16. 2. Iustini Cattinianus opusc. de eximia Christi prædictio libro primo. Finis quoque Clyctouanus Opus de Necessitate & felicitate peccati Adæ à cap. 13. dicitur vero, quomodo omnes hos fines Christi productionis proficiant, tamen negant omnes & quæ primò & absque subordinatione causat. Itaque proxime possem dicere Christum ex fine salutis nostra producere esse; nostra vero salutis assignant alium finem tanquam diuinitatem, qui mediare & removere Deum mouerit ad Christi productionem; nempe exaltationem Christi ita Albertinus 6. princ. comp. Co. 1. a. num. 27.

Definitio: Vnicum esse Christi finem, salutem nostram.

17. Ego vniuersus & simplicem Christi finem, nulli alieno velmo subordinatum agnoscere, salutem nostram perfectam. Quo nomine plura intelliguntur que possent quidem seorsim mouere, revera tamen insufficiuntur, & per modum unius simplicis motiui, Deum indirexerunt ad Christum causandum. Posset enim in labore nostra distinguiri primò nuda satisfactio pro peccato, defervens ad metam peccati remissione absque infusione gratiae sanctificantis. Secundò mentem diuina amicitie pro nobis, cuiusque nobilioris indintegratio. Tertiò instruatio per doctrinam la exempla. Quartò subiectio ad gloriam eternam. Hec omnia, complexus salutis nostræ consummatae super prefæcta comprehenduntur: & talia sunt, ut aliud loquendo, unum eorum mouere posset absque alio: sicut unum honorum illorum, posset absque alio existere. Revera tamen si connaturaliter, (ve dicam,) mouere permittantur, diuellenda non sunt. Nam in hoc rerum ordine, remissio peccati mortalium non fit nisi per gratia infusionem; unde invenimus in merito gratiae, & redintegrationis dignitatem nobiscum. Et quia Christi meritum non fuit nobis profutum absque cooperatione nostra, Trop. Raynandi Christi.

quam valde promover exhibito exemplorum, & instillatio doctrinæ; propterea hæc quoque beneficia, ambitu salutis nostræ concluduntur. Quod item dicto de glorificatione, qua est salus nostra perfecta & consummata. Itaque in nostra hac sententia de salute hominis unico Christi fine, exclusa mysterijs ipsius excellentijs seu bonitatibus, fructu distinguerentur plures fines: quia varij illi fines quos intra illum unicum possumus subdistingueret, monerent Deum per modum unius simplicis finis. Quod si tantum plures designare eos placeat, vix reperiatur finis ullus creatus, qui simplex censeri queat; sed semper ex pluribus intra illum distingibiliibus coalescere deprehenderet: quos nisi extranei sint ad invicem, & separatum insufficientes ad mouendum, plures fines appellati, ullus non fert. Qyamquam si quis tales fines in salute nostra involutos, dicere partiales obfirmarit, lis erit de nomine, qua libenter abstinebo, modo de re conster.

Salutem itaque nostram sic acceptam, esse vnicum & totum salutis nostræ finem, communis iam olim & antiqua sententia culta. Ita enim discessit S. Thomas 3. p. q. 1. art. 3. & lib. 4. contra Gent. cap. 55. & in 3. d. 1. q. 1. art. 3. aliisque innumeris locis: ut merito mirari subeat aduersarios, ausos in dubium vocare fuerint hæc D. Thomæ sententia. Eidem subscrubunt passim Thomistæ, quos aliisque referunt & sequuntur Aluarez 3. p. disp. 9. Raguia 3. p. d. 28. §. 9. Valquez disp. 10. à cap. 4. Beganus lib. de Incarnatione cap. 1. quæst. 6. Præpositus quæst. 1. num. 55. Bonac. c. disp. 2. quæst. 1. p. 2. Valent. disp. 1. quæst. 1. p. 7. Pefant. q. 1. art. 3. disp. 1. Lessius opusc. de Christi prædest. num. 2. Salazianus lib. de concept. cap. 6. num. 1. & in cap. 8. prouerb. num. 256. Malton. Matth. 9. v. 13. in fine. Iustinianus latissimè 1. Iohann. 3. v. 5. ad illud, apparet ut peccata nostra collerit. Lensius lib. 5. de Christia, libert. cap. vltimo. Videatur autem hæc sententia tam perspicue in Scripturis tradita, & à Patribus expressa, ut nemo qui de alijs sententijs superioris propositis quicquam inaudisset, suspicari vñquam posset, subesse aliam causam finalen que ad Christi productionem Deum mouerit, præter nostram salutem, iuxta scripturatum oracula, & dicta Patrum. Proferam ex vñscque nonnulla.

Probatur sententia nostra, ex Scripturis.

118. Ac primò in Scripturis, suppresso omni alio fine productionis Christi, vnicus iste quem dixi memoratur. Sic Matth. 18. & Luke 19. dicitur, *Venisse Filium hominis querere, & salutem facere quod perierat.* Eccl. 1. Tim. 1. habentur hæc verba. *Christus venit in hunc mundum peccatorum salutem facere.* Hebr. 2. *Quia pauci comunicauerunt carni & sanguini, & ipse similiiter participauit eisdem: ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est Diabolum, & liberaret eos, quibz timore moriis, per totam vitam obnoxij erant seruituti.*] Ioh. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum non pereat. Mac. 10. *Filius hominis venit dare animam suam redempcionem pro multis.* Hæc & alia pleraque similia passim in Scripturis occurrunt, adeò expressa sunt in hanc rem, ut expensione non egeant. Nec vñquam in Scripturis alia illa adventus Christi causa profertur, præter eam quæ predicit & slocis exprimitur. Omnino vero mirum est, semper hunc vñcum Christi finem à Spiritu sancto suggeri scriptoribus sacris, suppressa memoria illarum aliarum Christi finalium causarum, quas aduersarij, partiales quoque esse contendunt: imo quas plerique ex aduersarijs ita finaliter in Christi productionem influxisse afflant, ut vi præsentis decet.

volutionis, salus nostra nequaquam fuisset Deum motura ad Christo productionem, nisi haec quoque alias finales caulae, cum mouissent.

Consensus Patrum.

119. Patrum non minus illustra sunt in rem nostram testimonia. Supra cap. 1. sub finem, insignem in hanc tem locum dedi ex S. Irenaeo lib. 3. cap. 2. Idem Iren. lib. 5. cap. 14. [Si non haberet caro salvare, nequaquam Verbum Dei caro factum esset: & si sanguis iustorum non haberet inquiri, nequaquam sanguinem habuisset Dominus.]

Origenes 1.8. in epist. ad Rom. [si non fuisset peccatum, non necesse esset Dei filium fieri agnum; nec opus fuerat eum in carne positum ingulariter, sed manifeste hoc quod in principio erat Dei Verbū.] Et hom. 24. in Num. [Donec sunt peccata, necesse est requiri & hostias pro peccatis. Nam pone (v.g.) non fuisse peccatum; si non fuisset peccatum, non necesse fuerat filius Dei, agnum fieri, nec opus fuerat eum in carne positum ingulariter manifeste hoc quod in principio Deus erat verbum. Verum quoniam istuc in peccatum in hunc mundum, peccati autem necessitas propitiationem requirit, & propitiatione non fit nisi per hostiam, necessarium fuit prouideri hostiam pro peccato.] Idem hom. i. in duos, tractans illud ex cap. 1. Matth. Hoc autem totum factum est &c. causam aduentus Verbi ad nos, salutem nostram profetas, ait. [Virgo in utero accipiet, ut Deum dignanter Incarnatum, ad mundi parias salutem. Ecce (inquit.) Hoc ipsum quod dicit, Ecce, admirans est tanti mysterii magnitudinem, ut omnes velut de somno inscitans, ad hoc dictum emigret: Ecce virgo, dicit, in utero accipiet, & pariet filium. Ad colligandum fortē armatum, & concilandum serpentis impij caput, ad conterendas vires eius, ad pradam eius diripiendam, atque caprinitatem sui populi convertendam. Pariet filium ad deum reparandum Adam, ad inobedientiam Eua per Matrem obedientiam excludendum, ad erigendum iacentium genus, quod per mulieris temerariam crudelitatem fuerant deieictum.] Et egregie ibidem hom. 2. [Ad hoc Verbum in carnem descendit, ut in ipsum caro idest homo credens, per carnem in Verbum ascendat, ut per naturalem Filium Unigenitum, multi filii efficiantur adoptivi. Non propter seipsum, Verbum caro factum est, sed propter nos, qui non nisi per Verbi carnem potuerimus in Dei Filios transmutari. Solus descendit ut cum multis ascenderet; de hominibus facit Deos, qui de Deo facit hominem.]

S. Athanasius sub initium orationis de Incarn. Verbi, & corporali ad nos aduentu. [Sed fortassis admirabis, cur proposita mentione de Incarnatione Verbi, nunc de principio hominum verba faciamus. Verum id non alienum est a scopo instituta orationis. Necesse est enim, nobis differentibus de Salvatoris nostri ad nos aduentu, etiam differere de hominum principio; ut cognoscas nostram culpam illi dedisse occasionem ut descenderet; non itaque prævaricationem, Verbi Dei humanitatem eliciuisse; ut ad nos contuleret, & inter homines appareret Dominus. Illius enim incorporatione nos causam dedimus; & ob nostram salutem ita humanus exitit, ut in humano corpore & esse vellit, & appareret.]

120. S. Hilarius 2. de Trinit. [Virgo, partus, & corpus, post quam crux, mortis, inferi, salus nostra est. Humanus enim generis caula, Dei Filius natus ex virginie est; & Spiritu sancto, ipso sibi in hac operatione formulante, & sua videlicet Dei imbrunitate virtute, corporis sibi initia conseui; & exordia carnis instituit, ut homo factus ex Virgine, naturam in se carnis acciperet, perque huic admixtionis societatem, sanctific-

catum in eo vniuersi generis humani corpus existeret; ut quemadmodum omnes in se per id quod corpus reum se esse voluit conderentur, ita rufum in omnes ipse, per id quod eius est inuisibile, referetur.]

Chrysostomus hom. 3. in Genes. [Ut scias quantum bonum sit cum salute nostra & alio. Lucifer, audi Prophetam ex persona Dei dicentem; qui educit prefatum a vita, quasi os meum erit. Quid hoc est? Qui ab errore ad veritatem, ait manuduxerit, vel a peccato ad virtutem, proximum induxit; pro virtuti humano me imitetur. Et enim ipse, cum Deus sit, propter nihil aliud nostrum induit carnem, ac alia humana omnia sustinuit, & Crucem quoque suscepit, nisi ut nos peccato obnoxios a maledicto liberaret. Et hoc quoque Paulus clamat, dicens, Christus nos redemit a maledicto legis fratris pro nobis maledicti. Si igitur ipse qui Deus est ineffabilis esset, ob misericordiam ineffabilem hac omnia propter nos & salutem nostram suscepit, cur non & nos erga fratres iusti sumus?] Et hom. 5. in ad Hebreos. [Qui adeo magnus, qui est splendor gloria, qui est character substantiae, qui fecit saecula, qui sedet ad dexteram patris, is voluit, ut studium posuit, ut frater noster fieret in omnibus. Et ideo dimisit Angelos & sapientes portantes, & ad nos descendit, & nos apprehendit, & bona fecit innumerabilia, mortem fugit, & diaboli tyranne nos eripuit, & servit nos liberavit; non solum fraternitate honoravit, sed etiam alijs innumerabilis. Voluit enim esse noster Pontifex apud Patrem, Subiungit enim, Ut misericors fieri & fideli Pontifice ad Dñm. Propterea, inquit, carnem nostram suscepit, propter benignitatem solum & clementiam nostram misericordem. Non enim alia dispensatio nisi causa, quam haec sola. Vidit enim nos humi abieciatos, percurrentes, & a mortis oppressos tyranne, & miserunt est. Ut repropiaret, (inquit,) delicia populi. Ut misericors fieri & fideli Pontifice. Quid est fideli? Verus, p. ons. Pontifex enim fideli est filius, qui potest liberare a peccatis eos quoram est Pontifex. Ut ergo offerat hostiam qua possit nos mundare & expiate, propterea factus est homo.] Et hom. 6.7. in Matth. [Hac curationis sola causa est, propter quam in hunc mundum descendit.]

Eodem referendum est, quod habet hom. 2. de Ascens. post descripsam subuentionem primitivarum naturarum nostrarum in celum per Christum. Exclamat enim, [O beatam arque felicem illam inuidiam; & bonum damnum! o inuidia bonorum causa qua nobis infinita cocilia bona!] Sic ibi de Satane in nos inuidia, unde causus noster & euangelio inde agens Salvatoris adventus existit. Quod manifeste monstrat Christum non venisse nisi propter peccatum; nam aliqui cessat occasio, felicem culpari vocandi, ut eam quoque vocauit S. Gregorius, sicut & Ambrosius in Psal. 3.9. ait de Ada casu. [Felix ruina qua reparatur in melius.] Et optimè apud Augustinum t.9.lib. de diligendo Deo cap. 6. Subscriptis allegata prosa Ecclesiastica Richardus Victor. l. de Incarnatione Verbi cap. 8. Quos Patres allegare placuit, tum quia in rem praesentem conferunt, tum etiam ut suffundatur temeritas cuiusdam fraterculi, qui in vicinia nostra, quoties Sabathō sancto cantatur in Ecclesia S. Gregorij ad benedictionem cœrei, iubet omni cœnobio suo, verba illa o felix culpa &c. Et certe necessarium. Ada peccatum, quasi plus ipse saperet quam S. Gregorius, vel quam alii Patres quos retuli; immo quam tota Ecclesia, quæ verba illa S. Gregorij vñsprar. O tempora! o mores! Scio Clémentem in Elucidatorio Ecclesiastico, cum de benedictione cerei Paschalitis, fugillasse ex verba ex Prosa S. Gregorij. Verum postea in Apologetica disputatione à necessitate peccati Ada ostendit se tantum ea verba reieccisse, si sumerentur in sensu blasphemio quo salus nostra peccato Adami tribueretur. De quo sensu S. Gregorius non cogitauit. Conaturque pro virtibus (ta-

metu frusta) Clystogonus ea verba S. Gregorio abiu-
dante & (npositio ostendere. Sed ad rem.
S. Ambrosius I. de carn. Dom. Sacram. c. 6. [Qua-
et a causa Incarnationis, nisi ut caro quae peccauerat,
per te redimerece?]

111. S. Basilis hom. de hum. Christi gener. [Sed
cur Deus homo factus est, rationem exquirant homi-
nes: cum magis eius bonitatem adorare deceat, quam
dignitatem cutius indagare. Quidnam tecum agen-
dam homo? In sublimi Deum agentem minimè qua-
rebas: ad te vero per carnem videntem, & tecum con-
uerfatum, non recipis. Sed quomodo Deo familiaris
fias, ratione queris? Hanc itaque disce: carnem sus-
cepit Deus, quoniam exercabilem contaminatamque
hunc, purgaram sanctamque reddi oportuit, infirmam
ac debilitate corborari, à Deo ob peccatum aliena-
tam, conciliatimē paradiſo excidētem in cœlum referri.]
S. Leo serm. 3. de Pentec. cap. 2. [Si homo ad imagi-
nem & similitudinem Dei factus, in sue honore natu-
ra manifestetur, nec Diaboli fronde deceptus a lege sibi
posta per concupiscentiam deuiaſſet, creator mundi
creatura non fieret: neque aut sempiternis tempora-
lineum subiectus, aut æqualis Deo Patri Filius Deus, for-
man fieri & similitudinem carnis peccati affameret.
Sed quia inuidia diaboli mors introiuit in orbem ter-
ram, & alter solei captiuitas humana non poruit,
nisi causam nostram ipse suscepit, qui sine maiestatis
sue domino & verus homo fieret, & solus peccati con-
tagion non haberet, diuinus sibi opus nostræ repara-
tions misericordia Trinitatis: ut Pater propitiaretur,
Filius propitiat. Spiritus sanctus igniret.]

Nazianzenos orat. 26. serm. initio. [Quae humanitas
deo propter nos suscepit causa extitit? Profecto ut
nobis filios pararent. Quid enim aliud causa afferri
possit? Et omnino illustissime orat. 42. quem locum
in hanc rem profectus lobius Cod. 222. post descriptam
civitatem malorum in genus nostrum, subdit. [Ille
patris terminus & ratio, ille inquam, ad imaginem
Iam se confert, carnemque carnis causa gerit, & cum
intellectuali anima propter animam meam iungitur,
ut simile per simile repurget, atque humana omnia ex-
cepto peccato suscepit; conceptus quidem ex Virgine
simo & carne a Spiritu purgata, (nam & generatio-
nem honoris affici, & Virginitatem præferri oportet.) Et mox, [Quoniam haec bonitatis diutina? quod
cum me circumstat mysterium? Diuinam imaginem
cepisti, nec confidui: Ille meam carnem accepit, ut &
imagine (aluenum, & carni immortalitatem afferat.)]

112. Augustinus serm. 8. de verbis Apostoli. [Si ho-
mo non perficerit, filius hominis non venisset. Et serm.
9. [Nulla causa fuit: veniendo Christo Domino, nisi
peccatores alios facete. Tolle morbos, tolle vulnera, &
nulla causa est medicina. Si venit de celo magnus
medicus, magnus per totum orbem terrenum, iacebat
egregius.] Et Plal. 36. [Si tu o homo non dimitteres
Deum, non fieret pro te Deus homo.] Et serm. 20. de
temp. iust. [Velut peregrinus nascitur, qui totius
orbis est Dominus, ut nos coelestis patria faceret esse
municipes. Pannis obvolutus, ut scissam humani ge-
netis viciarem, suo redintegretar in corpore; totum
que immortalitas vestimentum purpureo sanguinis
colore fulgens, in coelestia regna deferetur. Nascitur
frater, ut ipsa quam prius homo vitauerat, melio-
raret naturam.]

S. Cyrillos Dial. 5. de Trinitate. Quandoquidem ne-
cessarium hominum lapsibus & nostris peccatis erat,
vngnatum pati, maximam quidem habeat gratiam
ipse. Sciat autem, quod humanitas criminis, illi diu-
ne gloria occasio fuerit. Nam si non peccassemus,
neque factus esset nobis similis, neque suscepisset Cru-
cem. Et si mortuus non fuisset, neque afflicctus esset
ad mortem, & à nobis & à sanctis.]

123. Andreas Cretensis hom. de exalt. Crucis apud
Gretserum t. 2. de cruce pag. 97. [Quid his immortis?
Si crux non esset, Christus in terra non fuisset; & si
Christus in terris non fuisset, non Virgo, non secunda
Christi generatio fuisset: non humanitatem induisset
Deus; non fuisset parsus, non praefope, non faciens, non
octauo die Circumcisio, non exhibita parentibus obe-
dientia; non ætatis progressus, non corporis incre-
mentum, non appetitus, non baptismi vius, non per-
acta miracula.] Per Crucem, peractam in ligno Cru-
cis redemptionem nostram, Meritorum intelligit. Ita-
que perinde est ac si dixisset, nisi redemptioni nostre
seruendum fuisset, nequam fuisset ad nos ventu-
rum Deum.

Iobius apud Photium Cod. 222. [Quandoquidem
Adam viuit, Dei in se imaginem innumeris carnis
passionibus obliuit & ad posteros noxam transmisit;
ideo carnem Dominus induit, & in mari Deitatis sua,
nostra conditionis gattam suscepit, cum ut mortale à
vita absorberetur, atque in vniuersum genus benefi-
cium effunderet; tum ut inexplicabile pelagus boni-
tatis sua, erga nos ostenderet; tum etiam quia opifi-
cera ipsum oporebat suæ creature quæ iam disflue-
rat, instauratore fieri.]

124. S. Bernardus hom. 3. super missus est in fine.
[Magnificetur & à nobis parvulus magnus Dominus,
quos ut faceret magnos, factus est parvulus. Parvulus
autem est nobis, & filius datus est nobis. Nobis in-
quam, non sibi; qui utique ante tempora multo nobilius
natus ex patre, nasci temporaliter non indigebat ex
matte. Non Angelis quoque, qui cum magnum ha-
bent, parvulum non requirebant. Nobis ergo na-
tus, nobis est datus, quia nobis necessarius. Eruit verò
inde insigne hoc corollarium. [Iam de nobis nato &
dato, faciamus ad quod datus est & natus. Ut amur no-
stro in nostram utilitatem. De Salvatore salutem ope-
remur. Ecce parvulus in medio statuirat. O parvulus
parvulus desideratur! O verè parvulus, sed malitia,
non Sapientia. Studeamus effici sicut parvulus iste,
discamus ab isto quia mitis est & humilis corde, ne
magnus videatur Deus, sine causa factus sit homo
parvus, ne gratis mortuus, ne in vacuum crucifixus.
Discamus eius humanitatem, imitemur mansuetudinem,
amplectamur dilectionem, communicemus Passionibus.
Lauemur in sanguine eius, ipsum offeramus pro-
pitiationem pro peccatis nostris, quoniam ad hoc ip-
se natus & datus est nobis, ipsum oculis Patris ipsum
offeramus & suis.]

Guerricus Abbas serm. 3. de Nativitate Dom. tractans
illud. *Puer natus est nobis.* [Nobis profutus; non enim sibi
non Angelis. Sibi inquam natus non est, ut scilicet hac
nativitate esse, ant melius esse inciperet, quia inquam
temporaliter nascetur, æternaliter erat, & perfecta
beatitudo sibi erat, quia de Deo perfecto Deus perfe-
ctus natus erat. Angelis natus non est, quia nec Ange-
lus ille qui in veritate stabat, reparacione indigebat, nec
illius qui cederat, casus reparabilis erat. Ideo nusquam
Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit:
Et qui Deus natus erat sibi, puer natus est nobis; se
quodammodo relinquent, & Angelos transiliens, ut
ad nos vnde deuenient, unus fieret & nobis, & exinan-
itus semetipso, minoratus ab Angelis, æqualis fieret
nobis. Qui igitur natus æternaliter sibi & Angelis erat
beatitudo, natus temporaliter nobis factus est. Factus
est nobis redemptio, quia nos solos laborare videbat
antiquo nostra nativitatibus præjudicio.

Rupetus 2. de medit. mortis cap. 8. disertissime
est in hac sententia. Locum infra dabo, ex opere in
quod inserta alibi legitur, nimurum ex lib. 2. de oper.
Spiritus sancti cap. 6.

Quibus modis aduersarij, Scripturarum & Patrum loca proposita, cludant.

125. Non puto laborandum in pluribus seu scripturatum seu Patrum locis huc acceruandis, quod quibus satis non sint quae protulimus, ne si alia præterea innomera addensentur; videantur persuadendi. Quæ vero ad prædictorum & aliorum huiusmodi locorum vim elidendam ab aduersariis adducuntur, sunt planè inania. Et in primis dimitienda est Scoti responsio, qua dicit omnia illa loca accipienda esse de adventu Verbi ad nos quoad circumstantiam passibilitatis in humilitate aliquippe. Hanc responsonem iam reieci supra cap. i. sub finem, estque reuera improbabilis. Quis enim eredat, tam confessi Scriptura & Patrum locis finem aduentus Christi tradentibus, non designari finem primarium & simpliciter dictam sed dumtaxat impulsuum, cuiusmodi sanè est salus nostra, si non est finis aduentus Verbi ad nos simpliciter & absolute, sed tantum sub conditione passibilitatis? Sicut si causa cur aliquis prodiret in publicum sic induitus, esset captatio risus spectantium, nemo dicaret captionem illam risus esse causam simpliciter aduentus, sed tantum modi quo homo venieret. Itaque merito qui inter aduersarios sunt ocalationes, non usurpant sine vila temeritate responsonem propositam.

Addunt vero ut eam diluant, Scripturas & Patres prodidisse finalē causam quæ huic mysterio communis est, tam quoad eius substantiam, quam quoad eius modum propositam, nempe passibilitatem; cuiusmodi finis est salus nostra sed inde non excludit alii quemcumque finem aduentus Christi, præterim excellentiam tanti mysterij quam negant oportuisse in Scripturis exprimi, quia est finis evidenter quam ut necesse fuerit eum detegi. Motiva siquidem extrinseca, quia ex solo Dei benefacito adhucit, necesse fuit revelari, quia ex se innotescere non poterat: quæ autem huic mysteria interna sunt, expressa revelatione non equeunt: Cùm etiam D. Thomas i. p. q. 5o. art. i. dimissa revelatione expressa, colligat dari creaturas pùre intellectuales ex adhibito arguento, quod intenderit Deus mundum procreare, perfectum undeque. Sic aduersarij declinari putant telum quod ex scripturarum oraculis & Patrum testimoniosis in eos vibrauimus.

Repellantur.

126. Sed non sequuntur intentum. Quamvis enim verè Patres ac Scripturæ prodiderint solum finem qui & substantia & modo huius mysterij communis est, tamen eo ipso quod finem alium numquam produnt, ac ne insinuant quidem pluquam verisimiliter colligimus nullum esse alium, præterim primarium, & ex quem expresserit dignorem. Alioqui fatendum est, Spiritum sanctum minus apud ac congrue hoc mysterium detexisse, tacito semper præclarore & illustriore eius fine, cuiusmodi est interna huius mysterij excellentia iuxta aduersarios. Quod autem aiunt, excellentiam illam, ex se potuerit innotescere absque revelatione explesia, falluntur aperè. Quamvis enim ea interna bonitas, & tanta mysterij excellētia, potuerit mouere Deum ad Christi productionem, tamen cum nulla quantumcumque exaggerata bonitas creata, Deo necessitatē inferte valeat ad eam producendam; porcius Deus nolle hoc mysterium ex eo fine interno confidere. Unde ergo constabat nobis clarè de voluntate Dei in hac parte? Aut ubi illa evidētia quam aduersarij comminūcebarunt? Denique non satis apud Divi Thomæ exemplum obtundunt; est enim manifesta inter vitrumque factum dispartitas. Aliud quippe est, supposio quod Deus aliquid

fecit, verissimiliter conjectare finem ex quo Deus ad ita volendum sit adductus, nullo divinæ illius voluntatis fine in Scripturis expresso, quod fecit D. Thomas; aliud verò quod faciunt aduersarij, gratis affingentes in re nostra finem aliquid divinæ voluntati, præter eum quem toties tamque aperit Deus ipse propositum sibi fuisse, est contestatus.

Itaque sententia cui adhaesimus, videtur rectè communis ab autoritate, ut non dubitari. Vdalticus apud Cartusianum in 3.d.1. q. 2. tantum non damnare blasphemias aduersarij, quod videantur scripturam insulare tanquam diminutam, ac proficeri se melius per usus diuina in hoc negotio concilia, quam Apolos, & Prophetas, & quā SS. Patres vniuersos, ipsumque etiam Christum, à quibus numquam assignatus finis ille aduentus Christi, quem aduersarij divinavit; sed is dumtaxat quem propositum, nempe remedium peccati, & salus nostra.

Prima probatio sententia nostra, ex ratione.

127. Nunc expendamus possitne sententia nostra valide firmari ratione. Ragusa 3. p. disp. 28. §. 16. Sic argumentatur. Quoties duo aliqua non habent per le ordinem ad inicium, sed tantum ex intentione agentis, necesse est si inter ea ponatur ordo, interuenire finem aliquem extrinsecum, qui agenti fuerit propius in ordinis illius positione. Nam quia non ordinantur ad inicium per se & immediate, necesse est ut extraordinarie, ac proinde interuenient finis extrinseci ordinentur. Estque ea germana ratio, cur Deus non possit ad se immediate referre materiam, vel quantitatem. Atqui inter Verbum & humanam naturam, non est per se ordo, ut est evidentissimum. Ergo ut inter ea exurgat ordo, concurritaque ad compositionem personæ Christi, necesse est interuenire extrinsecum aliquem finem ad quem consentaneè, & non ex mero operantis arbitrio persona illa composta refutatur. Ac proinde per se percepit dicitur hoc mysterium esse peractum ob extrinsecum eius bonitatem & Christi excellentiam, vel ob alia quæ cum ipsa mysterijs huius excellentia coincidunt: cuiusmodi sunt Christi gloria, vel perfectio vniuersi ex positione gradus huius rerum: sed dicendum est, hoc mysterium foisse diuinis patratus ob extrinsecum finem salutis humanæ, cui curande aduentus Christi accommodatissimum & opportunissimum fuit. Omnes quippe alii finis Christi externi, inuidonei apparet; quod Ragusa fuisse prosequitur de illo extrinsecō fine quem censeret vnicum præterea posse profiri; nempe de natura humana exaltatione ad summum verticem ordinis supernaturalis: quæ alia reuera non est, quam quod humanitas diuinis terminata hypostaticè potest opera infinitè dignitatis elicere, quibus Deus consilicet nobis, & peccati macula abstergatur. At hic est ille ipse finis quem aduentus Christi præfiximus, nempe salus nostra; sive plenum peccati remedium, ex satisfactione nostra, & æquali pro peccatis satisfactione integratum.

Non est idonea.

128. Hanc rationem non censeo efficacem. Facile quippe erit, excogitare alios extrinsecos fines aduersarij Christi præter eos qui propositi sunt ab hoc auctore, v.g. facile dici poterit, idcirco Deum ad sacram hoc compositionis confundendum fuisse permotum, ut haberent homines in quo diuinam potentiam & sapientiam suspicentes, obiectu tam mirabilis opificij, & adunctionis extremorum tam distantum excitati. Reuera enim nullibi magis micant diuina potentia & sapientia. Nec dico, finem Deo hac in te proposum

nam, facile ut opus tantæ sapientiae & potentiae efficeret; qui reuera non esset finis extinximus hunc mysterium; aut ab eius excellentia & bonitate distinguitus; sed alius aliquid profero quod planè est huic mysterio extinximus, nempè admirationem nostram diuinorum illorum attributorum, splendentium in hoc mysterio. Quod enim homines excitant ad suspicentes in aliquo opere diuinæ perfectiones, indequæ falluntur ad agitionem diuinæ maiestatis, est aliud quid ab illius operis interno fine plane abiunctorum. Similiter dici posset finem externum Deo propositum in Christi productione, sive potentiorem hominum attractionem ad amorem Dei. Cum enim Deus valde expectat amari à nobis, eo quod si summa nostra perfectio; & certum sit, productionem Christi etiam non in ratione redemptoris, esse apotissimum illicem ad excitandum amorem nostrum; facile dici poterit, Deum in Christi productione si habuisse propositum, ut faces nobis ad amandum admoueret, qui item est finis extinximus, & diligenter à bonitate ac excellentiâ huius mysterij, & fine dubio appositiissime obtinetur per hoc mysterium. Quis enim adeo rigeat, ut non concipiat amoris calorem; immo ut non ignescat, & in flammis beatitudinis in Deum, si perpendat quantopere Deus gloria demiserit se, ut nos sustolleret; quod sane per hoc mysterium nobis obtigisse, etiam præcis operationibus infinitè dignis profosis à Christo, non rite quomodo revocari posset in dubium: cum indebetum sit, ut natura nostra infinites eminentiùs habueret, & diuinæ perfectiones eximiaque sanctiuitas, & impossibilitatis peccandi exiguita esset; que fons prerogativa omnino insignes, ac in mirabilem ratione nostra exaltationem cedentes. Itaque ratio pro placito nostro proposita ab auctore prædicto, non est efficax.

Probatio altera sententia nostræ, ex ratione.

118. Alia ratione; per excisionem sententiarum propositarum, remanet hanc sententiam nostram, nonnulli qui ei sufficiantur. Sic igitur ratiocinantur. Qui præter finem Christi in Scripturis expressum, posponunt aliud aliquem finem Christi, vel proponunt cum ut pariale, vel ut totale; Neutrū autem videtur dici posse. Nam si interna bonitas huius mysterij casu finaliter mouetque Deum ad illud causandum, congnitum est ut causa totaliter: quia verisimile est, Deum cum usurpat finem aliquem, usurpare illam conlanceat ad ipsius dignitatem. Atqui excellētia huius mysterij, est maximè idonea ad mouendum totaliter. Et idem quoque est de salute nostra. Ergo iverque ille finis, si adhibetur, mouet totaliter. Quod si talis nostra fuit Christi finis partialis; & excellētia mysterij fuit alijs finis item partialis, factendum est, feeluso alteruto illorum, Christum non fuisse producendum vi præsentis decreci. Semoueatur ergo unus ex illis partialibus finibus, puta salus nostra. Pater, Christum non fore producendum vi præfatis decreci diuini. Ut autem Christus non esset producendus vi diuini decreci semoto illo fine, necessaria esset res altera disponi quam si Christus non esset producendus ob defectum alterius finis item partialis; ex cuius quoque defectu posset Christus non fieri. Nam omnibus eodem modo habentibus, & intra Deum & extra Deum, non licet fingeret, finem aliquem modò mouere diuinam voluntatem ad causandum effectum, modò non monere: & effectum, vi unius finis ac motini modò esse futurum, modò non esse futurum. Cum ergo intra Deum omnia sint invariabilia, extra Deum vero omnia eodem modo

sint se habitura alterutro ex illis finibus sublati, quia æquè Christus non erit si alteruter deficiat; fatendum est, finis illos non interuenire ut partiales, nec mouere ad Christum causandum modo prædicto. Quia ratio, æquè potest seruata proportione, adhiberi pro finibus totalibus. Et virgeri etiam pro his potest, quod Valquez 3. p. disp. i. o. num. 3. latè prolequitur de impossibili vnius & eiusdem effectus dependentia à duobus finibus totalibus. Quod cum Valquez omnino inefficaciter probet, aliter à Salazatio euincitur, (ut ipse quidem arbitratur,) lib. de conceptione cap. 11. num. 8. Nimirum quia duplex & diversa ratio bonitatis, non potest una intentione propter se amari: aliqui idem actus, posset esse amoris amicitia, & amoris concupiscentia. At si unus effectus à duplice totali fine penderet, duplex ac diversa ratio bonitatis, amaretur propter se unico motu. Igitur ea dependens vnius effectus à duplice fine totali, est impossibilis. Tandem aduersus hanc Christi productionem ex duplice totali fine, virgeri quoque potest, quod Vasquez suprà num. 99. proponit, nempè, quod non potest Deus efficaciter præfiniri pro eodem tempore, Christum simul passibilem ac impassibilem, ut constat ex oppositione huiusmodi statuum. Hoc autem sequeretur, si Deus simul ex fine salutis nostræ, & ex fine interno propriae excellētiae Christi, eum produxisset. Nam prout ex redempione & salute nostra motus esset ad producendum Christum, præfiniisset eum passibilem; idque fuisse totum & solum motuum producendi Christum in statu passibilitatis: Nam secluso peccato & liberatione ab eo, Christus non patetur. In quali ergo statu præfiniisset Deus Christum, prout simul substantiæ decreto quod latum fuisse ex illo alio motu passibilitatem excludente? Ceterè non in alio quam impassibilitatis. Igitur Christus simul decreitus fuisse ut passibilis, & impassibilis, quod manifestè repugnat. Atque adeo concludendum est, Deum ex unico fine salutis nostræ motum, decreuisse Christum producere; non autem ex duplice totali, ut affirmabant Autores quorum sententiam excutimus.

Non est efficax.

119. Sed neque hanc argumentationem censeo efficacem. Et primùm quod perpendicularis dignitas virtusque finis, & idoneitas eius ad mouendum totaliter, ridiculum est. Nam quomodounque se habeat motum, liberè usurpat à Deo, vel ut pariale, vel ut totale. Quod deinde assumitur de necessaria mutatione physica intra vel extra Deum, quoties peculiaris aliquis actus in Deo agnoscitur, non est reuera solidum. Ob solam namque mutationem moralem qua dependentiam à finibus mouentibus aut non mouentibus affectatur, optimè intelligi potest, statendum esse in Deo peculiarem actum. Exempla manifesta esse videntur, in ablatione reatus, relaxatione voti, condonatione peccati venialis. Quæ enim physica mutatio extra Deum proferri potest, impossibilis cum reatu, voto, & peccato veniali; qualiter mutationem fieri oportet in negotio de quo agimus diuinitatem execquendo. Nam mutatione non incompossibilis cum prædictis effectibus expellendis, esset planè impertinens ad expulsionem illam: nec plus vi talis mutationis causatur expulso, quā si non induceretur ea mutatione quæ proinde inutiliter & superuacue adhiberetur; risumque merito mouit quidam, quem ad præstandos diuinitatis effectus prædictos, serio afferentem ipsum audiuimus, necessariam saltē esse causam aut lapidis productionem; quæ tamen mutatione cum nullatenus nexa sit cum effectu

fecto qui intenditur, perpetam & ex mera obfirmatione in propria sententia, dicitur esse necessaria ad illud effectum. Sed de hacte, ex instituto 1. p. q. 9. Itaque ex eo quod diuinum hoc opus referetur nunc à Deo ad unum finem, nunc non referetur, nulla necessariò, non modò intra Deum, quod est manifestum, sed neque extra Deum, intelligenda esset physica mutatio: sed sufficere posset via habitudo moralis, ex illorum finium mutatione exorsens in opere. Quamquam neque si necesse planè esset mutationem physicam alicubi factam ostendere, ablatio, vel positio sine quopiam, laboraremus reuera in ea monstranda. Nam ad manum esset, primum mutationis finis qui nunc supponitur adesse, nunc abesse. Deinde proficeretur mutatio dependentia, sive actionis qua effectus à causa dimanat. Ea enim modalis entitas, qua eadem est & finis & efficientis causalitas, facta quacumque in causis variatione, mutatur, etque physice alia: ac proinde cum finis sit vera causa physica, necesse est ut admissa variazione in fine, actio quoque varietur. Itaque argumentatio nixa principio de quo agimus, est vnde cumque infirma.

Iam impossibilitas dependentiae eiusdem effectus à pluribus causis, atque adeò etiam finibus totalibus, explofa fusa est in physicis: nec eam firmat argumentum ex duplice & diversa ratione bonitatis, non amabilis per unicum actum. Admitto enim, si effectus aliquis pendeat à pluribus finibus totalibus, plures in nobis esse intentiones, quibus fines illi expectantur: & in Deo intelligentes item esse plures intentiones secundum nostrum concipiendi modum, terminatas ad totales illos fines.

Tandem quod attinet ad statum in quo Christus praefiniendus esset prout substantia motio interno huius mysterij, sive excellentia quæ in eo cernitur; dico fore statum passibilitatis: quia Christus naturaliter, & spectatis solis principiis suis physicis, dimisso supernaturali ornamento quod humanitatem eius, præcise prout est humanitas, non debetur, esset passibilis. Vnde Deus iuxta Autores quorum easlam agimus, producens Christum ex duplice simul fine totali, salutis scilicet nostra, & excellenter huic mysterio internæ, nihil de facto statuit quod appositionem impedimenti status passibilitatis humanitatem naturaliter affectantis. Habit tamen adiunctum decretum efficax, quo statuit se supernaturaliter impeditum passibilitatem humanitati Christi connaturalem, si continget Christum ex solo internæ excellentia motio produci. Quod decretum nunc quidem vacat effectu, quia non est apposita conditio: si tamen hæc poneretur, idemmet decretum quod nunc est, esset efficax, & in absolutum transiret, ac Christi passibilitatem inhiberet. Fatendum igitur est, rationes propositas non multum incommodare aduersarii.

Vnde petenda idonea sententia nostra probatio, ex ratione.

130. Nec mihi sanè videntur aduersarij virgendi rationibus, distinctus ab ea qua ex locis Scripturæ & testimonii Patrum propositis, dicitur. Nam effectio cuiuscumque externæ operis, est planè libera Deo: vnde tota ratio cur fiat, aut non fiat, reducitur ad Dei libertatem. Ut quid ergo queramus rationes extinsecas, vbi tota facti ratio, est facientis arbitrium, atque voluntas? Possumus quidem congruentias alias diuinæ voluntatis virgere: sed quanti sint rationes in huiusmodi congruentis fundatæ, nemo non videret, & optimè à S. Anselmo consideratum est lib. 1.

cum Deus homo cap. 4. vbi dicit, argumentationes huiusmodi, esse picturas in aëre. Quæ sati sit, inde aduersarij exagitatis, quod non aliud debeamus diuinorum operum finem querere, quam quem ipse Deus in Scripturis sacris expresserit, & Patres in de eruerint. Atqui vidimus, operi huic diuino de quo agimus, non aliud in Scripturis finem proponi, quam quem diximus. Vidimus item, plerisque Patres dixerunt statuere, sublatu fine illo, Christum non fuisse producendum. Igitur non est pro arbitrio nostro statuendus Christo alius finis, sive totalis, sive partialis. Confirmatur ex eo quod in ijsdem Scripturis & Patribus, Christus proponitur tanquam splendissimum argumentum diuina misericordia, & charitatis in genus humanum: ita ut ex hoc mysterio contestetur passim homines Spiritus sanctus, quanta Deo astringantur obligatione; quosque ignes charratatis concipere debeat, ut tanto ergo le amor ac misericordia respondeant. Siue autem aliae prater finalem Christi causam propositam totales eius causæ, sive partialis agnoscantur; constat prepediti calorem per nos concipiendum ex hoc mysterio, vel interpretescere iam conceptionem: quandoquidem, etiam postulo fine salutis nostræ, non venisse Christus sialia causa partialis defuisse; & æquè venisset, si postea fuisse alia totalis. Quid plane est astundere frigidam ignibus illis quos dixi, & laxare obligationem, qua homines deunitos se Deo ob hoc mysterium, profici debant.

Optima item conjectura, peccati potest ex circumstantiæ executionis huius mysterij: quæ omnes plenè ferunt, Christum non nisi ob salutem nostram productum esse. Siue enim consideremus personam assumptam, sive nataram assumptam, sive conditiones eiusdem naturæ, sive tempus quo facta est assumptione, non obliterè comprehendemus, hoc mysterium alid non spectare, quam ad salutem nostram. Nam persona assumpta, est Filius, qui est Patris imago increata. Passim autem Patres cum vestigant rationem cum ea porci persona quam alia sit luto nostro coniuncta, inde causam petunt, quod decent imaginem creatam per imaginem increataam restituiri. Natura autem assumpta, est humanitas. Et hanc quæ, pte Angelica natura assumta debuisse, monstrant Patres; quia ipsa fuit quæ cediderat, & honorificatus Deo fuit, Satanaque acerbius, per eam de restituui collapsa. Eiusdem quoque conditiones, passibilitas, paupertas, &c. Redemptionem nostram & salutem spectarunt. Quam item præfixam solam fuisse Deo Christum producent, demonstrat conditio temporis in quo Christus producitur. Venit enim in fine saeculorum, quod necessarium fuit ut perspicua fieret necessitas reparatoris, post bene perspectam hominum collapsi ruinam. At si Christus fuisse productus ex aliis finibus, sive totalibus, sive partialibus, oportuisset Christum ab initio mundi produci, iam tunc locum habentibus illis aliis finibus eorumque motione.

Quæ vicissim aduersarij in nos interrogant, ac primum ex Scripturis.

131. Inscuti haec tenus sumus aduersarij. Nunc quæ ijdem in nos tela regerunt, retinenda sunt. Ac primum, virgint Scripturas. Nam Christus Coles. 1. dicitur, Primumgenitus omnis creature, quoniam in ipso condita sunt universa. & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Similiterque Hebr. 2. Christus dicitur is propter quæ omnia, & per quæ omnia. Tandem Proterib. 8. Sapientia incarnata profitetur se esse, principium viarum Domini, & ordinatum esse ab aeterno antequam terra ficeret; Quod

Quod non est accipendum de mera anteceßione diuina ordinacionis, ante terram in tempore conditam: cuiusque enim creatura ordinatio, antecedit eō modo productionem temporalem eiusus creature: unde diuina sapientia incarnata, nihil peculiare de se proficeretur, affirmando se esse ab æterno ordinatam interquam terra fieret, & quæ in terra deguit, accipient esse. Igitur Christus, prædestinatus à Deo est ante decern peccati permissionem: ac proinde non venit ob fiduciam nostram; aut si ex eo quoque fine venit, silem anteriori ratione venit etiam ex alio. Alias malas Scripturas, sed longe minus ad rem facientes continent Catharinus lib. 1. de eximia Christi prædest. & Alfonso Mendoza q. 1. Scholastica num. 8. & 9.

Item ex Patribus.

Vigint secundo loco aduersarij, Patrum testimonia. Nam S. Cyrilus lib. 5. thesaur. cap. 8. ait, Christum fuisse ante nos præfundatum ut in illo omnes salvaretur: aliudens, ut videtur ad affiniam quædam S. Irenæi verba lib. 3. cap. 3. Adhac S. Augustinus lib. 1. de nupt. cap. 1. affirmat nuptias fore symbolum coniugij Christi cum Ecclesia, etiam si homo non peccasset. Finis ergo etiam tuco Christus, ex alio mortuo quam reparatus nostræ, eoque ipso motu adductus est Deus ad producendum Christum. Omnium Patrum dictiones & explicativa hanc sententiam tradidit Roperius lib. 3. de glorificatione Trinit. & processi spiritus sancti cap. 20. & lib. 13. de gloria filii hominis, hoc ultimo lib. in March. omnino fuse. Adduci item in hunc rem possunt, testimonia illorum Patrum, qui affirmant Angelos & Adamum innocentem, hauiisse gatim à Christo capite; malos autem Angelos idcirco peccasse, quia inaudito Christi adventu & commitendo illi principatu supra homines & Angelos, deterrimus ei libato. Era igitur Christus venturus, etiam si Angelos non peccasset; atque adeò etiam neque Adam impigeret, & antecedenter ad peccatum Adami & Angelorum, decreta erat.

Ac denique ex ratione.

134. Vigint denique aduersarij. rationes varias: sed cum plerique eorum quas Catharinus lib. 1. primo confundunt, debiles sint; attingam illas dumtaxar, in quibus plus aliquid efficacitatis deprehenditur. Prima est quod ex nostra sententia, Christus admodum deprimitur cum statuatur dumtaxat præfinitus occasione peccati; & tantum ex secundaria Dei intentione, ac veluti calu productus dicatur. Secunda est. Deus ordinatè vel, atque adeò prius vult finem quam medianas; & inter media, prius vult illa que sunt fini propinquiora, id est quæ ad illum magis conducuntur. Vel ergo Christus non magis conductus ad finem tertium omnium, hoc est ad Deum cuique gloriam, quam salus & liberatio nostra: Vel si id responsum, tanquam reuera absurdum, faceri diligenter. Christum prius cedidisse sub diuinam intentionem, quam remedium peccati & salutem nostram. In terza ratione, si ab aliquibus vis magna: potest autem sic concepi. Præposterior est valdeque dedecens Deum, ordinare rem præstacionem ad deteriorem & despiciarem. At hoc fecisset Deus, si Christum propter nos homines & salutem nostram produxisser. Indeque etiam ea Christi in honore consequitur, quam Catharinus indigneatorem distendandam appellat. Nempe quod Christus, plus nobis & peccato nostro debet, quam nos Christo: quandoquidem nos non essemus nisi propter Christum, Christus vero propter nos & salutem nostram haberet esse. Verbi gratia item Christus absoluere velle suum esse, & in eo sibi complacere. Alioquin enim approbarer peccatum, cuius remedium praebet ipsi Christo existentiam. Quarta ratio est ad-

modum speciosa. Hæc nimisrum. Christus minus à Pater amatus fuisset, quam homines: quandoquidem Pater tantum voluisset illum producere propter homines, & ad eorum bonum. Quinto, Angeli mali in eodem rationis signo reprobati sunt, in quo boni sunt prædestinati. Atqui mali, reprobati sunt prædestinato iam Christo: quandoquidem occasione Christi præostensi in ratione capit, cederunt. Igitur Christus fuit quoque prædestinatus ante electionem bonorum Angelorum, atque adeò etiam ante nostram, non autem per solam peccati occasionem. Sexto Christus non esset primus prædestinatorum, & exemplar prædestinationis ceterorum, contra quam significat Apostolus Rom. 8. dicens de electis, quos præciui & prædestinavit conformes fieri imaginis Filij sui. Cum enim nos homines prædestinati fuerimus ante præsumptum primi parentis peccatum, & in eodem signo rationis quo Angeli sunt prædestinati; aperte profecto sequitur, Christum post nos fuisse prædestinatum; si tantum post præsumptum Adami culpam, & ad eam tollendam prædestinatus est, ante quam nos prædestinati eramus vnde cum Angelis bonis: quorum proinde Christus non poterit statu caput, contra Apostolum id sèpè affirmantem.

Ad Scripturas pro aduersariis adductas.

133. Hæc omnia difficultatum capita, expediti hand gravatè possunt. Ac primum Scripturæ allegatae, non ferunt quod Aduersarij intendunt. Nam quod Christus dicitur: *Primogenitus omnis creature, accipi potest de Christo prout Deus est: quo pacto Patres benè multí apud Iustiniānum 1. Ioan. 3. v. 5. n. 9.* ea verba sunt interpretati. Et sic lumen locus ille, nullomodo iuvat aduersarios. Si autem ea Christi denominatio specter humanam Christi naturam, que est nonnullorum Patrum expositi apud Toletum in c. 1. Ioann. annot. 45. & latè Nysseni orat. 1. (ver. 18.) contra Eunom. c. 8. dicendum erit, Christum vocari primogenitum, non ratione prioritatis quodam ordinem, sed ratione dignitatis & honoris. [Quia sicut primogenitus omnis omnium fratrum, primarum dignitatis obtinet inter omnes fratres, sic humanitas Christi primatam dignitatem obtinet inter omnes creaturas.] Verba sunt crediti Anselmi in cap. 1. ad Coloss. Et hac ratione acceptus locus ille, nullo modo aduersarii suffragatur. Quod autem subdit. Apostolus, *in Christo omnia esse condita, & omnia in ipso confusa;* ita ab eodem Interpretre exponitur, ut perbellè cum sententia nostra contentiat. cariam autem aduersariorum nullo modo promovat. Sensum ergo Apostoli esse ait: non est mirum si Christus iuxta humanitatem sit primogenitus, tantumque omnibus præcellat; nam secundum diuinitatem eius potentiam, facta sunt vincula. Deus enim omnia in sapientia fecit, atque adeò in filio per quem omnia facta sunt. Nec tantum per Verbum Dei omnia sunt facta, sed etiam ne in nihil redantur, per illud consistunt. Mirum igitur non est, si homo ille qui simil est Deus, est omnium primogenitus, omnib[us]que dignitate prelatus, & ante omnes constitutus.

134. Vides quam hic locus sic expositus, nostris rationibus non officiat. Neque locus ex 2. ad Hebr. cuius iuxta eundem, aliosque grammaticos Interpretes hæc est sententia. *Decebat eum propter quem omnia sunt & per quem omnia sunt creata.* Patrem scilicet æternum quia metu nondum sit, ramen iam prædestinatione adduxerat in gloriam beatitudinis æternæ, plurimos Filios, addicere morti pro ipsorum, & consummare per passionem, auctorem salutis eorum. Pater enim pleroq[ue] Sanctos Christi anteriores, in salutis & securitatis portum cum gloriæ debito deduxerat; & aequum ac D[omi]n[u]m erat, ut pro adoptinis, naturalem & virginem filium consumaret. Actiu[m] enim legendum est consummare (vñ liquet

liquet ex Graeco verbo Τέλεωσις, non autem passiuē, ut viriati quidam codices Latine legunt: vnde factum est, ut aliqui totam periodum ad Christum qui consummatus est retulerint, cum tamen referenda sit ad Patrem qui consummauit. Quia ratione evanescit argumentatio quam Aduersarij inadficant ei Apolloli loco.

Similiter postremus locus qui virgebatur ex c. 8. Proverb. plane in utiliter in nos intorquetur, si grauiissimus Patribus Nazianzeno orat. 39. Hieronymo in cap. 26. Isaiae, & psalm eius loci expositoribus Caetano, Rodulpho, Iansenio, adhæteamus: iuxta quos sapientia quæ se ibi à Deo possesse profitet, est aeterna sapientia personalis, vel certè sapientia illa activa quæ est commune omnium diuinarum personarum attributum. Eam enim Dominus ab aeterno possederat, sed quasi oiosam; Exprimit autem & magis propriè possedit cum exercitu eam, moliente & extra le edens orbem terrarum. Hæc loci illius interpretatione, quæ sane est germanissima & latè confirmatur à Lessio opus, de Christi prædest. n. 19. nullo modo iuvat aduersarios. Et illi quidem locus iuxta 70. veritatem *Dominus creauit me: id tamen recte posse coherere cum exēna generatione sapientia increata;* quatenus accepit esse ex nulla materia praæiacente, monstrat Bellarminus 1.4. de Christo cap. 8. si autem aliam valde proptiam interpretationem eidem loci probemus, quia ea sapientia possit, aut ut legitur 70. *creatio*, accipitur de sapientia Incarnata, vt acceperunt plures Patres, quos ibi Salazarus num. 24; appendit Iupr. virginis; quod iuxta eam interpretationem commodiū repellerent Arianos eo loco abutentes ad Verbum inter creaturas recendendum: sic facile dicemus, idcirco Christum sive sapientiam Dei Incarnatam, dici *Principium viarum Domini*, quia est principium viarum euangelicarum, per quas ē huius Ecclesiæ ad gloriam inter disponit. Ita enim vias illas interpretantur Hieronymus, ibi, & S. Athan. serm. 3. cōtra Ariān. nec non S. Cyrillus 5. Thes. cap. 4. & S. Augustinus 1. Trinit. c. 12. & optimè plane Nylenus orat. 1. (veriū secunda contra Eunomium cap. 10. & orat. 2. in dī tertiā cap. 1.) Vel certè idcirco sapientia Incarnata dicitur *principium viarum Domini*, quia Christus quamvis non sit prædestinatus ante eminūm creaturarum conditionem, est tamen constitutus caput initium & causa prædestinatorum; atque adeò est caput viarum, id est præfinitionum & consiliorum Dei circa electos; quam interpretationem approbat ibi Salaz. num. 256. ostendens num. 253. interpretationem cui nituntur aduersarij, multa peccare. Hæc autem manifestè coheret cum prædestinatione Christi post peccatum, & cum aduentu sapientie Incarnata, (vt eodem loco subditur,) ad opera Dei; supple reficienda & instantanda, quod plane est, finem Christo præfigere salutem nostram.

Patres allegati ab Aduersariis, exponuntur.

135. In exponendis Patribus quibus Aduersarij nuntiuntur, minus adhuc est opera. Dēmpio namque Ruperto, qui & aetate inter Patres postremus est, & autoritate non adeò eminet; præfertum cum graniter alioz impecet, nec in hac parte satis sibi constet; docet enim contrarium lib. 1. in Daniel. cap. 9. Ruperto in qua excepto, nullus reuera ex Patribus, aduersariis est suffragatus. Non enim S. Cyrillus, qui primum proferebat ex lib. 5. Thes. cap. 8. eo quippe loco, manifestissime ac lēpissimè tradit, ē huius venisse ut ruinam peccato inuenitam repararet, & esset principium edificationis nostræ ad pietatem; quandoquidem prima Dei edificatio, Satana astu disiecta fuerat. Quibus verbis nihil potuit proferti explicatus ac fortius, aduersus sententiam quam excusimus. Sed neque S. Irenæus, qui item adducetur, suffragatus reuera-

est aduersariis. Tantum enim aī, Adamum dictum esse formam futuri, [quoniam futuram circa Filium Dei, humani generis dispositionem in semetipsum, fabricator omnium Verbum præformatuerat, prædestinante Deo primum animalen hominem; videlicet ut à Spirituali salutetur. Cum præexistet salutans, oportebat & quod salvaretur, fieri; vti non vacuum sit salvans.] Hic autem quid aduersariis teratur, metatürve non video. Nam si Christus, iuxta S. Irenæum, præformatus est Salvator; igitur salus nostra præfixa illi fuerat tanquam finis in diuina mente. Sensus ergo S. Irenæi est, qui reuera nihil nobis incommodeat, in dī cauē nōst̄ aperte patrocinatur, præformatus id est præconcepisse in seipso Deum, vniuersitatem economiam, & reparandi generis humani rationem; & in ea statuisse, hominem præstatum reparari per Christum oportere, & generari Spiritualiiter per Christum, homines quos homo primus morte mulcerat. Itaque oportere illi dare spirituale sobolem ne patris viuentium nōmen vacuuū præferret. [Primogenitus enim mortuorum natus Dominus, & in finum suum recipiens paternos Patres, regenerauit eos in vitam Dei. Ipse initium viuentium factus, quoniam Adam initium mortuorum factus est. Propter hoc & Lucas initium generationis (a Domino) inchoans, in Adam retulit, significans, quoniam non illi hunc, sed illos in Euangelium vitæ regenerauit.] Verba sunt S. Irenæi paulo post eodem capite, ex quibus mens eius quam dixi, aperte habemur. S. item Augustinus, aduersariis nullo modo patrocinatur. Ne que enim (prout allegabatur,) affimat coniugium fuisse futurum Sacramentum coniunctionis Christi & Ecclesiæ, homine non cadere; quo pacto aduersariorum casuē commodaret; sed tantum affirmat, coniugium Adami & Ecclesiæ adhuc innocentium, fuisse symbolum coniunctionis Christi & Ecclesiæ. Quia quid ad rem presentem? Ad extremum, si qui Patres, gratiam Angelorum & Adami innocui à Christo homine detinunt, exponendi sunt eo modo infra trademus, agentes de Christo capite. Nimur ita vt Deus, consummando apud se processum in terrum productione & administratione fertandam, cum tandem occasione peccati ad Christum devenit, omnia prius ratione constituta revolvens, gratiam primum ex mi ericordia decretam, novo titulo iustitiae, respetu Christi conferre Angelis & Adamo innocentii decreuerit. Quia ratione illa sententia de Christo fonte gratia Angelorum, & hominis innocui, recte coheret cum fine illo aduentus Christi quem hic defendimus, nempe cum salute nostra & liberatione.

Adrationes Aduersariorum.

136. Postremus aries quem in sententiam nostram admovent Aduersarij, infirmior est quam ut eam quaerat. Frustra enim fatigatur humana ratio, in propounderis & explicandis rationibus quæ Deum congruissimè inducere potuerint ad Christi productionem; cum quilibet finis Deo extinxetus, nec essentialiter cum Deo nexus, quantacumque bonitas in eo ostentetur, possit à Deo non intendi in molitione alienius operis. Vnde si revelatio aliquem alium finem Deo fuisse propositum commonsteret, in eo sistendum est. Atqui in hoc negotio, revelatio non alium nobis finem Christi proponit, quam salutem nostram. Igitur rationes profigendi Christo alios fines, quantumvis apparent congruentes, inidoneæ sunt habendæ. Hoc generatim de omnibus aduersariorū rationibus, tam est. Nunc in particuliari, veniamus ad eas enodandas, quæ superius sunt præpositæ.

Ad primam, quod Christus esset bonum occasionatum.

Ad primam, vtr̄dam datus, Christum esse bonum dumtaxat occasionatum. Et sane Verbum exinaniri, & habito inueniri ut hominem, tale bonum est, vt secundum se sumptum, ac seclusio ordine ad reparationem humani generis, non sit bonum Deo congrue appetibile; tametsi ea occasione politica, fuerit conguentissime expeditum. Et quamvis fuisse congruentissime expensile seclusio mortis praedictio; tamen quia Deus non adgitare expete quecumque sunt congrue expensibilia, non licet inferre Deum de facto talē aliquam alium Christifui finem quem revera non expetere; sur̄ cum hoc fine quem diximus expetisse, aut fuisse illo seculo expeditum. Inde vero nihil detrahitur de Christi excellentiā: quia quamvis Christus sic magnum bonum, tamen est bonum Deo extrinsecum, & liber Dei expectationi subsistens; ita ut Deus sub ijs unū occasionibus & conditionibus in illum feratur, quas libetum eius consilium approbarit. Reuelatio autem fert, hoc tantum bonum cum omni illa interna excellentiā & perfectiōne quam obtineret, si ob aliis quoscumque extrinsecos fines productum esset, non esse ipsa productum, nisi ex fine salutis humanae reparanda: atque adeo quoad existentiam suam, illa dominata bonum occasionatum, quia ita placuit Deo.

Ad secundam, de Christo diuina gloria optimo medio ideoque prius volendo.

137. Ex ijsdem principiis eliditur secunda ratio aduersorum, ex eo ducta, quod Deus Christum tamquam perfectissimum gloria sue medium, debuerit prius veli. In qua ratione aduersorū, mirum est quantopere à varijs iudicium sit, vt latè profecitur Vasquez ap. tota prop̄ disp. 11. Commodissime autem dissolutorē dicit, si statuamus Deum quidem ordinatissime velle quicquid vult iuxta consilium voluntatis sue, tamen ita ut berum esse à necessitate amandi quodcumque bonum sibi extrinsecum, qualecumque tandem illud sit, vt possit pro libito, vel in illud amore ferri, vel amore eius abstineri: & multo magis possit illud amare per solam occasionem alterius boni, quod in gloriam suam referat, etiam si hoc aliud bonum, videri possit minus accommodatum ad promoven- dū & amplificandū diuinam gloriam, quam illud quod impeditur. Et ita planè factum esset in praesenti, si verum esset, Christum simpliciter & nude accepimus, esse medium accommodatiū ad promoven- dū Dei gloriam, quam quidvis aliud ad quod Christus per diuinam voluntatem destinetur. Reuera tamen Christus quoad suam internam perfectionem sumptus, non est accommodatiū medium ad promoven- dū diuinam gloriam, quam Christus prout re- medium peccari, & autor salutis nostra. Imo finis ille diuinæ glorie omnibus manifestanda, multo melius obirentur, Christo per solam peccati occasionem producendo: quia supposito peccato homines indigniores erant, & Dei in iustitia ac misericordia, plenius micant, Christo nihilominus producendo, & in hominum vīsus impesto. Scelula vero salutis nostra reparandæ necessitate, vix appareret nobis congruitas tantæ dimissionis Verbi diuinii.

Iaque ad formam argumenti neganda est minor; nemp̄, Deum tamen ordinatissime velit, teneti prius velle que sunt propinquiora fini, quem in rebus omnibus cōdendis habet ultimū propositum, nemp̄ gloria sue. Hic siquidem nomine *medij propinquioris*, intelligitur medium aptius ad obtainendam diuinam gloriam: nec est sermo de serie aliqua mediorum subor-

Theop. Raynand. Christus,

dinatorum, è quibus anteriora, id est executioni propria, sint eiusmodi, vt non possint ad finem consequendum deseruire nisi per posteriora; qua quia sunt remotiora ab executionis exordio, sunt fini propinquiora. De huiusmodi inquam maiore ad finem propinquitate, hic non est sermo: sed de solo maiori vīs ad finem. Et hoc pacto, nego medium quancumvis aptum ad prouentum diuinæ gloriae esse à Deo necessariū quærendum. Nullis enim gloria sue captiendas mediis alligatur. Neganda item est eiusdem argumenti minor. Namirum quod Christus nude sumptus quo ad internam excellentiam suam, sit aptius medium diuinæ gloriae, quam Christus prout salutis nostra reparator. Sic enim facienda est comparatio, non autem prout salutis nostra reparator. Sic enim facienda est comparatio, non autem prout aduersarij eam inserviant, comparantes eum diuina gloria, permissionem peccati ex una parte; ex altera vero Christum nudè spectatum: Quo pacto minori argumenti propositi, verisimilicudo aliqua obtenditur. Sed instituta comparatione ad modum prædictum, minor illa manifestè apparet falsa.

Ad tertiam, de Christi depreciatione.

138. Aequè ex iactis fundamentis occurtere licet tercia ratione aduersorū, qua vrgebatu Christi depreciationi, si admitteretur factus propter nos, & salutem nostram. At nos negamus minuti inde nobilitatem Christi Domini, quia Christus non est ultimus factus propter nos, sed propter Deum: proximè tamen Deus, propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de calis, & Christus productus est: quod non tam Christum deiicit, quam Dei in nos misericordiam patefacit, qui tale tantumque opus suum, vībus nostris addixit. Sicut quod Angeli, administratori, sunt Spiritus in ministerium missi propter nos, nullo modo Angelorum p̄t nobis nobilitatem immunit. Nul- lum quippe munus, cui Deus pro Scopo p̄ficitur, de- primit revera creaturam: Tantaque & tam plena est Dei potestas ad disponendum de quacunque re crea- ta, vt sine eius iniuria, nobiliorem ad delificationem possit ordinare: quia tandem omnia reuoluuntur ad ipsum Deum, cuius honori seruire, quomodocumque id fiat, glorioſissimum est, superque omnia optan- dum creaturæ.

Absit autem, vt ex eo quod Christus propter salutem nostram tamquam propter finem proximum factus sit, existimemus eum nobis quicquam debere, quod in eadem tercia aduersorū ratione, p̄terea vrgebat. Quamquam Rupertus qui aduersorū signifer fuit, aperte id admittit lib. 2. de operibus Spiritus sancti cap. 6. verbis illis. [Ecce homo Christus, homo iustus, hominibus peccatoribus mulcet debet. Confortentur manus dissolutæ, & roberentur genua peccatorum debilia, quæ videlicet si fide & pietate eruditæ, si sapientes cauſidi ci vel iurisperiti sint, habent quo constringant iudicem suum. Dicant adhuc peccatores fideles, peccatores penitentes. Et si quidem tibi multum debemus nos, Deus Christus, quia homo factus es; at tu ē contra multum nobis debes homo Christus, quia propter nos in Deum assumptus es. Nam nisi fuissimus peccatores, causa cur tu assumi in Deum deberes, nulla fuisset. Confortentur, inquam: nec enim id solū attendere debent, quod tanta dignitatis Dominus, propter tam indigna seruū perlonatum de- licta, tantis affectus est iniurijs & ipsa morte, morte autem Crucis. Verum id quoque nisi peccasset seruīs, nec assumpta fuisset in Dominum Deum natura seruīs. Nec enim Dominus ille, pro seruis contumacibus suis sceleratis, plus iniuriarum, quam gloriae pro ijsdem suscepit.] Quamvis tale quid aduersarij, ex eorum praesertim signifero reponere licet, nihil tamen tale

A a ingero;

ingero; nec Christum quicquam nobis debere admitto. Hæc enim non minus infusa esset cogitatio, quam si quis medicum ægrot obstratum dicceret, quiā depellenda eius ægitudine, lucrum aut decus reportauit. Scut ergo non medicus ægrot, sed æger medico obstratus est in eo eventu; & ad summum medicus ijs obstringitur, qui cum possit vel ægrum abijcere, vel alio minus congruente modo eidem opitulari, aduocantur medicum: Ita Christus nullo nobis obligationis nexus alligatur, ex eo quod ob curandam salutem nostram sit à Deo datus, sed tantum obligat Deus, qui cum posset nos abijcere, aut incongruè ex sola misericordia curare, prælegit nostra calamitati opem ferre per Christum suumvisib; eum nostris ac peccatum nostrorum expiationi, tanquam fini proximo addicens. Vnde ipse Christus, abolutè rem pœctando, opere potius numquam fuisse. Nam quilibet bene effectus in Deum, ita comparatus esse animo debet, ut suum bonum diuinum semper postponat, velut que etiam existentiam abijcere, atque adeò eam numquam obtinuisse, si id è maiore Dei gloria esse supponatur. Potuit itaque Christus dicere, Virnam numquam fuisse peccatum, ego numquam fuisse, eo quod homines numquam meo aduentu indiguerint. Ut tamen res se habebant, seu quia peccatum in mundum intrauerat, gaudendum potius Christo fuit, quod diuinus accepisset esse, ut tanto malo mederetur.

Ad quartam, quod plus Christo, amat à Patre effemus.

139. Ad quartam aduersariorum rationem, qua dicitur, Christum iuxta nos minus amari à Patre quam homines puros; respondendum est, restringendo nomen Christi, ad designandum solam humanitatem & eum cum Verbo vniōne, excluso tamen Verbo à termino illius amoris. Nam quod ad Verbum attinet, perspicuum est Verbum plus amari quam nos, nec esse propter nos: Spectando autem Christi humanitatem & vno enī eius, admitto Deum quoad dandum esse, prius, & eaten plū, amasse nos & salutem nostram, quam Christum: quia non nisi ob salutem nostram voluit dare esse Christo. Quamquam ad viuum rem reſecando, non sic est institienda comparatio, ut nos & salus nostra ex una parte, comparemur cum Christo ex altera: sed ita vt gloria Deo adueniens ex procurata perfectè nostra salute, conferatur cum Christo. Ob eam namque gloriam, Deus voluit esse Christum, non autem nudè propter nos. At spectando Christum iam factū, hoc est humanitatem eius iam predictam cum vniōne ad Verbum, plus sibi Deus in illa humanitate sic vniā complacuit, quam in nobis: plurisque ipsa apud Deum fuit, quam mortales omnes, & orbis vniuersus.

Ad quintam, ex casu Dæmonum, ob propositum eis Deum hominem.

Quinta aduersariorum machina, supponit Luciferum & partarios, corruiſe ob propositam ipsis Christum in ratione capitū; quod latè rejicit à Iustiniano in Epistolam Iude v. 6. à num. 27. Nec certè adeò explorata est ea occasio peccati Dæmonum, ut negari faciliè non posset, si ita necessarium esset, ad retinendam hanc in qua versatur de Christi fine sententiam, longè in Patribus & Scripturis manifestiorem. Nihilominus, etiam ea causa ruine Dæmonum admissa, verum esse potest, finem Christi esse salutem nostram, quod hoc modo exponi breuiter potest. Deum fixum habens, hominem condere, & eius lapsum permittere, ac cum condignè reparando gloria ſuę velificari decrevit permittere peccatum hominis, uno aliquo ex

varijs modis quos conditionaliter prævidebat: Præficiens item quod quidam Angeli si eis Christus præponeretur tanquam caput, essent peccatori, & postea ad peccatum impulsū genus nostrum, cui redimento congruentissimum foret venire Christum, & teipſa si clades nostra permitteretur venturus esset: Horum inquit omnium conditionaliter præficiens Deus, decreuit permittere hanc humani peccati per Satanae aites admissionem cui Christas in ratione obiecti præterit, & tamen ei sublequeretur tamquam effectus in alio caufa genere.

140. Huius rei gratia, distinguamus in hoc negotio tria signa rationis sublequentia conditionalem præmissionem variorum modorum quibus permitti poterat peccatum hominis, ad quod elundum Christus venturus esset. Primum signum est, in quo Angelus pœnitus est peccatus, occasione Christi, Deo intenti ad elunda hominum peccata, & Angelis propositi sub ratione capitū: non quidem detegendo Angelis vniuersum hunc processum, sed tantum obiciendo illis Christum venturiū, tacito fine ob quem venturus erat: ac etiam preſta connexione aduentus Christi, cum Angelorum peccato. Hæc enim dumtaxat euincunt, qui contendunt Christum Angelis in via non fuisse propositum, vt Molina 1. p. q. 57. art. disp. 2. Beccan tract. de Angelis c. 2. q. 6. Præpos. 3. p. q. 19. n. 46. Lessius disp. de Christi prædicti. 1. 2. n. 29. Secundum signum est, in quo prænūlū fuit hominis peccatum, malo Angelo fudente cauſā. Tertium, in quo prævia est Incarnationis cladem, & abolendum peccatum.

Deus ergo qui prænūlū conditionaliter varijs occasionibus lapsus humani ob quem venturus esset Christus, stranat vnam aliquam earum permittere; potius Angelis proponet Christum vt venturum: quia certo venturus erat per hanc vel illam occasionem, ex varijs que Deo occurrerant in primo illo signo quo prævidebat lapsū dæmonum; coequi lapsū absoluē prænūlū, potius decernere executionem Incarnationis per hanc viam. Atque ita incarnatione & Christus venturus, habuit in diuina præscientia rationem aliquam prioris, respectu peccati Angelicū genere ſilicet obiecti, & cauſa formalis extinſeā. Habuit item rationem posterioris in genere cauſe effectiæ; quatenus peccatum Angelorum interuenit ad executionem incarnationis, per modum cauſe peccati humani, cui aduentus Christi est destinatus. Ex ea autem Christi prægnitatem & posterioritatem respectu peccati Angelorum, commodè explicabitur cohaerentia finis quem Christo præfiximus; hoc est humana salutis, cum sententia quae Angelos humanae ruinae autores, contendit lapsū illa occasione propositum ipsis factū, de Christo flauendo capite ſuper omnem Ecclesiā, etiam Angelorum. Nam præsuppoſitio Angelici peccati, est cauſa per actionem & impulsum; ad quod exiguit prænotio illius peccati in ſtatū exercito. Præsuppoſitio autem Christi venturi, non est necesse vt sit in ſtatū exercito; quia est tantum præsuppoſitio in ratione obiecti, quæ non poſtulat existentiam exercitū, & à cauſa ſuę explicitè prænūlū pendente; ſed optimè potest conſistere cum ſola prænotione futuritionis poſtea exercenda per aliquam è pluribus cauſis, de quibus reſulti vagè ſumptrū, conſtitutum est quod forent permittendæ. Obiectum enim non poſtulat eſſe de facto, vel concepi exiſtens in illo priore signo; quia obiectum non eſſe propriæ cauſa. Debet tamen in illo signo concepi fore per cauſas & occaſionē ciuīs, de quibus acceptandis vel permittendis, poſtea explicitè & in particulari decerneretur. Habemus præsuppositionis prædictæ cum posterioritate cōiuncta, affīne exemplum in ultimo merito Angelorum bonorum. Nam huiusmodi meritum habuit pro obiecto hominis ſalutem;

sive

huc quia Angeli eorum societatem diuinitatem proposi-
tum acceptarunt: huc quia libenter amplexi sunt hu-
manæ salutis negotiacionem diuinitatem sibi demandatam.
Etenim ergo, salus humana fuit prior ultimo Angelorum
merito. Et tamquam cum salus hominum esset cu-
munda ministerio Angelorum non cedentium, necesse
fuit tam prius exercitatum, prænoscere in ligno posteriori
quæ per seuerantiam & meritum ultimum Ange-
lorum bonorum. Item finis permouet voluntatem ut
habendus resipia. Potest ergo prævidetur ut talis, etiam si
exercita eius aliecuo per media & causas determina-
tas, polles sequatur & prævideatur.

Quæ ut in pauca rem contraham, si admittamus
quod occasio lapsi Angelorum malorum, fuerit fa-
cta illi hominis Dei, Angelorum quoque capitum pro-
prio; ita se habuit in praesenti negotio Dei prævi-
to. Videlicet Angelos peccatores eo quod Christus pro-
ponendus illis esse ut caput; similique vidit causam
mediata & remotam executionis aduentus Christi,
hunc illud ipsum Angelorum peccatum, profectum ex
propositione Christi: qui proinde præcognoscerebat
Deo, ut obiectu præexistens, non tamquam ut præ-
tendens in actu exercitus; sed prout iam in eo signo ha-
bit futurionem exercitatus, & à certis ianisque deter-
minatis causis deriuandam.

*Ad sextam, ex eo quod Christus sit prædestinato-
rum princeps.*

141. *Sexta ratio solvitur, dicendo Deum anterius omnibus, ac principem & caput prædestinatorum constituisse, Christum suum. Non quod cateti homini-
nius non sit prædestinatus prius ratione quam Chri-
stus: (Renuenda enim Christus est effectus prædestinatio-
nis aliorum hominum, nec nisi occasione hominum qui præiuli erant lapsi, prædestinatus est, ve-
ros erigeret ac repararet.) Non igitur ob eam causam
Christus dicitur primus prædestinatorum, quod sit
prædestinatus in signo aliquo rationis, præcedente si-
gno prædestinationis cateterorum hominum: sed
quod Christus, posterius ratione prædestinatus con-
sideratur sit fons gratiae pro ceteris omnibus, & con-
sequenter autem gloria quoad allæctionem. Deus
enim intelligendus est, primum elegisse homines ad
tigiam gloria mensuram, nihil explicitè ac determina-
tive lancing de medijs. In posteriore autem signo-
rationis, approbata peccati permissione cuius occa-
sione venit effector Christus, concipere oportet, Deum
terreno totum processum anteriorum, eumque re-
stet continuo & ratum habendo, constituisse ut
quandoquidem pro occasione peccati Christus ven-
turus esset, aut fieret salutis electorum; promerendo
eis omnia media quibus destinatae diuinitatem glo-
rificare mentitur efficiuntur, iuxta illud, benedixit
nomen benedictionis spiritualis in caelis in Christo. Ita-
que Christus tametsi alijs electis ratione posterior, quia
peccatum hominum iam electorum occasionem præ-
buit producendi & prædestinandi Christum; tamen
dignitate prælaus est alijs electis ratione prioribus, fa-
ciliusque est prædestinaturum omnium caput, & fons
vnuclii hominum gratia ac gloria. Accedit quod ex
quo Deus, per occasionem humanæ salutis, & curandæ
electis gloria, Christum decrevit, illico per actum quasi
reflexum, omnia in eius gloriam extrinsecè retulit, eo-
que actu veluti de nouo, ex hoc nouo fine, approbanit
deverum ante latum, de condendis & ad gloriam
pronendis electis. Quod conducere etiam potest, ut
intelligamus quo sensu Apostolus Rom. 8. dixerit,
Deum præfuisse electos, & prædestinasse conformes fieri
image filii sui. Quamvis enim Christi prædestinationis
non faciat exemplar prædestinationis nostre quoad
potiam Dei intentionem; tamen producto in diuina
Theoph, Raynandi Christum.*

volutate, & prædestinato Christo, consecuta est, &
quasi reflexè approbata, conformitas Christi, & electo-
rum cateterorum.

*Infertur signum rationis in quo decretus à Deo est
Christi aduentus.*

142. His paucis quæ ad quintum & sextum argu-
mentum tradidi, satisfactum sufficienter puto, im-
mensa Syllogis difficultatem que apud DD. agitantur,
circa signum rationis quo Christus in diuina prou-
vidence decretus intelligi debet. Nam quamvis pauci
Nominales, difficultates illas elicerint vel eluserint,
affirmantes signa illa, esse mera signa: tamen
communiciter ceteri, rectè statuant, in diuinis acti-
bus, & in obiectis prout sub actus illos cadunt, signa
illa priora & posteriora non distinguunt frustra, sed cum
fundamento concipi à nobis acque secerni. Quamvis
enim nemo dubitet, quin in Deo unicus & simpli-
cissimus actus quo omnia intelligi, & vultus in qua
voluntate fertur, tamen cognitione, etiam in Deo, præ-
supponitur amor, quia nihil volitum quin præcognitum,
salem prius ratione & virtualiter: quæ prioritatis
est, in eadem simplici entitate, ad seipsum diversi-
modè conceptam comparata, reperiunt potest; ut in
anima rationali, immaterialitas censetur præte im-
mortaliati, tanquam radix proprietati; & hæc per
illam ut per virtutem causam ratione priorum dem-
onstratur, quamvis sint ambæ eadem entitas. Si-
militer ergo idem & simplicissimus actus diuinus, qui
simul est cognitione & volitio; si sumatur prout est co-
gnitio, ceterum prior seipso prout est volitio; dici-
turque esse in priori quodam signo non ficticio, sed
veri habente fundatum in re. Et similiter inter
varios actus diuinæ voluntatis, ille censetur prior, &
ad anteriorum signum spectare, qui est causa virtualis al-
terius: ut est intentio respectu electionis; Et inter
electiones mediorum subordinatorum, ea quæ in no-
bis influit in aliam, est item in Deo ratione prior. Et
hæc ipsa signorum vel rationis prioritas, quæ inter
actus distinguuntur, in obiectis quoque locum habet.
Nam obiecta prout subjacent actibus inter se haben-
tibus ordinem illum, dicuntur ipsa quoque ratione
priora aut posteriora, vel esse in priori aut posteriori
signo. Sunt ergo in diuinis actibus, & in obiectis eorū,
secerenda varia illa signa prioritatis & poste-
rioritatis, nec possunt ijs abrogatis præcludi difficultates,
quas inter DD. agitari aiebam quoad signum
rationis quod Christus in diuino intellectu & volun-
tate est sortitus.

Caietanus circa hoc improbat.

143. Video autem communiter & merito impro-
bari lentitiam Caietani de hoc signo, quod Christum.
Ait enim Caietanus 3. p. quæst. 1. art. 3. appro-
bante ibidem Aluare disp. 9. in fine, tres rerum ordines
esse distinguendos, naturæ, gratiæ, & unionis
hypostaticæ: quorum ordinum primum, ait supponi
à secundo ut fundamenteum eius; similiterque se-
cundum; tertio: ita ut omnia quæ spectant ad ordinem
naturæ, inter quæ numerat peccata, fuerint in
priori signo, quæm quacumque spectant ad secun-
dum ordinem; & curius hæc, sint priora omnibus
quæ spectant ad tertium ordinem, in quo est Chri-
stus: qui proinde iuxta Caietanum, posterioris ratione
decretus est; & consequenter in posteriore signo præ-
nihilus, quæm omnia alia. Improbatur (ut aiebam,) com-
muniter hæc doctrina, & iure. Nam totum funda-
mentum prioris inter diuinos actus, aut obiecta eis
substantia, peti debet ex connexione aut dependen-
tia, salem virtuali, intercedente inter obiecta illa,
vel actus. Atqui constat, nullam vel connexionem,
vel dependentiam aut quali dependentiam, cerni in-

A a 2 165

ter non pauca quæ ad varios illos ordines pertinent. Quæ enim dependentia est inter scientiam Aristoteles, & gratiam Michaelis, ut possimus hanc posteriorem, illam priorem statuere in signo aliquo rationis? Nam quamvis in eodem subiecto natura supponatur gratia, tamquam subiectum eius; tamen in diversis suppositis, ea comparatio tollitur. Accedit quod iuxta Caetanum, peccata crucifigendum Christum quæ spectant ad ordinem naturæ, fuisse Deo obversata in priori signo, quam ipse Christus: quæ est manifesta repugnantia.

Variae aliorum de eo signo sententiae.

144. Explosa itaque Caetano, ceteri pro varietate sententiæ circa motuum incarnationis, varie in hac re sunt philosophati. Ac primum Scotus, & alij qui censent Christum fuisse productum ex motu excellentia internæ, tamquam sine unico totali substantia sua, statuant in primo signo, diuinam gloriam ex qua Deus se communicare voluerit. In secundo autem signo, statuant Christum, tamquam medium maximum idoneum ad diuinam gloriam promouendam. Ex ijs vero qui censent finem Christi vinciem esse humanam salutem, nonnulli cum Valentia 3.p.dif.1.q.1. p.7.ad 4. affirmant, Christum ut causam gratiæ, fuisse primò & ante omnes prædestinatum, etiam ante præsumum peccatum: Tametsi non nisi post peccatum, decretus & præsumus fuerit, quatenus liberatio & salus nostra Deum mouit ad ejus productionem; qua ratione morbus noster fuit in priore signo, medius autem & curatio eius, in posteriore. Qui vero censuerunt, finem ex quo Christus venit, integratam esse ex salute nostra, & Christi excellentia, tamquam ex causis partialibus; consequenter dixerunt, neutrum illorum finium fuisse altero priorem, sed virumque æquè primò cecidisse sub diuinam voluntatem intendente ac decernente; atque adeò etiam sub diuinam scientiam visionis, que decreto antecedente se accommodat. Atque ita iuxta hos Autores, Deus partiales illos fines, in unum suum decretum inseparabiliter coninxuit & fines ac media complicantur indissociabiliter; ita ut salua inter eos prioritate naturæ, quatenus unum penderat altero; defuerit tamen prioritas secundum subsistendi consequentiam, que tunc censetur dari, cum ex uno non rectè infertur alterum. Ut quia ex eò quodd Petrus sit animal, non licet infere quod sit homo; animal censetur prius homine, secundum subsistendi consequentiam. Quis ergo Christi excellentia, & salus humana, ita mouerunt Deum intendente hoc mysterium, ut alterutro illo fine deficiente, Deus esset illud omissus: propterea illi fines prout obiecti Deo intendenti, non se antecedunt, vel subsequuntur, sed comitantur: & actus diuinus prout ad alterutrum illorum finium terminatus, non prius in unum, postea in alterum, sed inseparabiliter in virumque fertur. Vnde in nullo signo rationis Christus præiuit peccato hominom, eiulve saluti, aut contra. Ita Mol. 1.p.quæst.23.art.4. dif.1. memb.7. & 8. & à Rua controv. 8. Scholast. in 2.p. Tandem Suarez t.1.3.p.dif.5. sect. 2. & 4. & alij, qui censent excellentiam Christi & humanam salutem, esse fines totales, consequenter admittunt eundem cum Scoto ordinem signorum, & Christum in secundo signo collocant, quandoquidem iuxta ipos, æquè Christus foret vi præsentis decreti, etiamsi defuissest peccatum, ac nunç fuit, posito peccato.

Rejiciuntur.

145. Omnes haec sententiae, succisis ante ipsorum radicibus, exarcentur. Nec est necesse, yterius in eis re-

felliens immorari, quandoquidem ex illis quæ de fine Christi constituta sint, planè eveneruntur. Tantum quoad placitum ex Valentia prop̄situm, spectat, quia is nobiscum in sententia de Christi fine consentit, adpresso obiter, videri manifestam pugnam; admittere. Christum ut causam gratiæ, fuisse decretum in priore signo quam peccatum; Tum addere, Christum ut liberatorem à peccato, decretum esse in posteriore signo quam peccatum. Hæc dico collidere fæse, & non cohædere. Nam si Christus, in priore signo quam peccatum decretus & præsumis est, ut causa gratiæ effectiva, salem moralis; ergo decretus & præsumis est, ut existens: quomodo ergo posterius peccato decerni & prævideri potuit, quoad existentiam tuam? Aut quid noui circa esse Christi ponetur, vi posterioris decreti, quod non æquè ponetur vi prioris? Pat prop̄ natus notari potest in doctrina Hieronymi à Rua controv. illa 8, quatenus etiam Christum in eodem signo collocat cum peccato & salute nostra, tamen putas finem Christi non esse peccati remedium; sed Christum iam ante voluntum ob excellentiam suam, simul decerni per ordinem ad peccatum, quod sit postea prævidendum ut futurum; non quidem quod Christus decretur per ordinem ad peccatum tamquam ad finem; sed quod decernatur per ordinem ad iulud, tamquam ad occasionem propter quam Christus venit. Aio hæc non cohæret. Sic enim peccatum, statuitur reipsa Christi finis & non finis. Illa enim occasio propter quam Christus venit, non est reuera nisi finis, & verum motum, ut ipsa vocum notio prefert. Nam esse id propter quod sit aliquid, est esse finem eius.

Vera eiusdem signi constitutio.

146. Consentaneè igitur ad constitutam de Christi fine sententiam, pronuncio, Deum ita se habuisse circa Christum quoad signum quo illum decretit ac prævidit, ut supposita notitia simplicis intelligentie & conditionis, primum intendere communicare se ad extra, ad sus gloriam manifestationem, non omni illo modo aut etiam optimo, quo est communicabilis; (sic enim Christus qui est optima Dei communicatio; ex directa Dei intentione, & non per peccati occasionem decretus esset;) sed iuxta mensuram ex diuino placo constituendam; & eo modo quem ratio diuina sapientia, pro re nata & occasiobus subsequentibus, feret. Quamvis enim absurdum esset, huiusmodi indistinctam & generalem decernendi rationem Deo tribuere in aliqua reali duratione; tamen in signo tantum rationis, nihil vere id admittere. Hoc est ergo primum signum quod in hoc negotio statuo; & in quo, ut vides, Christus nondum comparat: ut neque in secundo, in quo Deus eligit ex misericordia aliquos efficaciter ad gloriam, ceteris non nisi inefficaciter electis, & negatiue reprobatis. Et quia electio ad gloriam mandanda est executioni per dona supernaturalia, simul in hoc signo decretum subministracionem donorum illorum, proportionatam intentionem; hoc est efficacium pro electis, & tantum sufficientium pro ceteris. Ac interius subministrandi hæc dona, eam elegit, qua gratia, vni homini primo ceterorum capiti, communicaretur in prima productione: ab eo autem in diuinis mandatis persistante, transfundetur in posteris in ipsa generatione. At cum in tertio signo, prævidisset capitulii illius perfidiam, ac parentalem ceterorum omnium noxiam, in superque actualia pleraque peccata & Adami & posteriorum, quibus genus humanum miserè obterendum & perdendum foret; per eam peccati occasionem subsciturus est in quarto signo decretum de Christo producendo

ducendo, ut destrueretur peccatum, & salus humana repararetur: adiunxitque etiam Deus in illo Chri-
sti decreto, ut hoc anteriorum praeiutorum peccato-
rum remedium, illis quoque peccatis medereetur,
qui patranda forent occasione Christi, ex quo produ-
ctus esset. Sicque Christus, non ex dilectione Dei inten-
tione, quod Scripturis & Patribus non quadraret, sed
per solam peccatum occasionem, decretus ac praeiutorum
concepitur, ut Scriptura aperte tradunt. Non me la-
ter, alios longe multo plura signa ponere; quia in mi-
niora membra fecant ea quae proculim, altave
admodum non necessaria; ut praeternum videtur est in Fon-
tis 6. Metaph. cap. 2. q. 6. fest. 1. sed mihi numerosus
signorum quem propulsi, sufficiens videtur, & eo-
rum dispositio accommodata.

Summa disputationis, de salute nostra, solo
motu presentis decreti in-
carnationis.

147. Nunc facendum mihi video, quod pueris ma-
ni fidelitate vobis docet. Ut enim illa ad afferuenda
quae ingesserunt bellaria, vestis partem reducent, ita
potest longotem expiationem, contrahendam esse
in puncta disputationem, obseruat S. Chrysostomus
homil. de Verbis Esaiae. Hoc ut in praesenti seruem,
so breuerit, haberi ex dictis, finem vincum ex quo
Christus decessus est & praeiutoris a Deo, esse homi-
num salutem plenam ac perfectum, que & eorum a
peccato condigna liberatio, & sanctificatio, & glo-
rificatio continetur. Misum enim ex hoc affectu ad
nos fuisse Verbum Dei, cum alia Scripturarum oracula
toparis prolatas contestantur, cum dissertissime Christi
loannis 3, verbis illis. Sic Deus alescit mundum, et
fiam suam unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum
non moriatur; sed habeat vitam eternam. Quae verba per-
ficiuntur, salutem nostram plenam & perfectam,
sufficiunt vincum productionis Christi. Salutem
hominam quam Christo pro fine praefixa, plenam es-
se aquae perfectam dico, eo nomine designans, salu-
tem per Christum partam, complecti liberationem
& quocumque peccato, & respectu cuiusvis hominis
capitale loquendo: ita feliciter ut non hoc illudve
dumtaxat peccatum sit abolitione per Christi adven-
tum vi praesentis decessi praefinimus; sed omne om-
nino peccatum, & in omnibus plane hominibus, hac
retra facta curatur, quacumque restrictione utrobius
que sublati, ut sicut in Scripturis & Patribus nulla
vobisque comparet.

Ea salute, peccati cuiusvis excisio continetur.

Et quidem salutem per Christum partam, omnia
plene peccata, & quod originis dicitur, & actualia
quocumque deflexisse, & Christum eo fine esse
productum, docent plerique scripturae. Dan. 9. Christus
præmunitur venientibus, ut si hem accipiat peccatum,
& delectus iniurias, & adducatur iniuria sépieterna. He-
breos 1. Christus dicitur mortuus ad destructionem pec-
catorum. Ex Mach. 1. Christus dicitur salutem facturus popu-
lum suum à peccatis eorum. Cum ergo peccatum originis,
& quilibet actualia peccata, sive gravia sive le-
via, sint vera peccata; certum esse debet, finem ex
quo Deus Christum produxit, esse destructionem om-
nium huiusmodi peccatorum: quod disertè profi-
xerunt Patres Concilij VI. Toletani in fidei confes-
sione quam edidit cap. 1. verbis illis. [Ex tribus diuini-
tatis personis, solum filium fatemur ad redemptio-
nem humani generis, propter culparum debita qua-
per inobedientiam Adae originaliter & nostro libero
arbitrio contraxeramus resoluenda, a secreto Patris
arcano prodisse, humanitatem sine peccato de sancta

Theoph. Raynand. Christus.

semper Virgine Maria assumptisse.] Idem habetur ex
effectu Sacramentorum, quae per Christi metita in
ipsis inclusa, omnibus predictis malis medentur. Est
que id apud Catholicos adeò exploratum, ut nemo
repugnet.

148. Lutherani tamen nonnulli, quos refert & reij-
cit Val. 3. p. disp. 1. quæst. 1. p. 6. contrarium male tri-
buerunt Sancto Thome; quem voluer censisse, hu-
manum genus per Christi adventum à solo peccato
originis esse exolutum: enī tamen S. Thomas con-
cepit verbis 3. p. q. 1. art. 1. in corp. dicat, quod [certum
est Christum venisse in hunc mundum, non solum ad
delendum illud peccatum quod traductum est origi-
naliter in posteros; sed etiam ad deletionem om-
nium peccatorum quæ postmodum superaddita sunt.]
Longè porrò ab his Lutheri conibonibus distant, non
modo quidam Patres qui videntur Christo præfigere
pro fine destructionem peccati Adami, tacitis culpis
actualibus posteriorum; sed etiam nonnulli Scholasti-
ci quibus vobis est, Christum Dominum ex vi sua
prædestinationis, & ex primaria intentione Dei, pro-
ductum esse propter solum Adami peccatum: ita ut
ex ea intentione, ne peccatum quidem vnicuique pos-
teriorum Adami originaliter inerit, comprehen-
datur in ea peccatorum serie quam Christus abolere
ac perdere venit. Et hos Scholasticos, & Patres illos,
aio à Lutherianis in hoc negotio distare plurimum.

Nam Patres quidem ita proponunt colpam Ada-
mi pro fine adventus Christi, ut eo nomine non ex-
cludant alias culpas, sive originis, sive actionis: sed
eas potius comprehendant, eo quod prima earum ra-
dix fuerit prima illa culpa Adami, quæ diuinum ro-
rem sic cauit, & nativa sterilitate nos percavit. Fer-
ent enim quæcumque peccamus, inde oriuntur, quod
deficiuntur fæno iustitiae originalis ob hominis pri-
mæ demeritorum. Vnde in eo peccatorum fonte, expre-
ssos volunt riuiulos; & in ea radice, ramos omes. Sa-
nè D. Augustinus l. 2. 2. Ciuit. cap. 2. 2. peccatum origi-
nis appellat [teroris & peruersi amoris radicem], cum
qua omnis filius Adam necicitur.] Itaque non male
Patres, ut dixi, per eam radicem ramos item signatos
voluerunt; præterim cum non excludant peccata
actualia, etiam in actu signato ea non exprimant:
ut neque exprimunt singulare peccata originis, pri-
mum cuicunque insidentia, sed tantum peccatum Ada-
mi, quod actuale fuit, non originale nisi radicaliter
& causaliter. Aeqꝝ ergo ad alia peccata quæ primum
illud humanum peccatum consequuntur, extendenda
est Patrum oratio, quoties simpliciter dicunt, Christum
venisse ad abolendum Adami peccatum. Cum
vero Patres dicunt, Christum venisse ad reparandam
cladem per Adamum inuenitam, multo apertiis intra
ambitum finis quem Christo assignamus, compre-
hendunt peccata actualia, que verè magna pars sunt
cladis prædictæ, & maior quam peccatum originis,
ad vñiuquemque hominem in generatione transfu-
sum. Nam etiam peccatum originis quod cuicunque in
generatione aduenit, excensu dicunt esse maximum
peccatum, quatenus vnicuique macula simili inri-
tur: tamen intensive, peccatum actuale ex genere suo
est longè tertius, quippe liberum & sponte admisum,
non autem naturâ & vi generationis contractum.

Scholastici verò quos referebant, non excludunt à
fine Christi peccata posteriorum Adami, sive quod sin-
guli vi originis contrahunt, sive que postea volentes
admetunt: sed tantum volunt, per se primi Deum
intendisse abolere per Christum, prius illam cul-
pam humanam quæ Adamum evictit, & genus no-
strum vñiuersum infecit, tamquam venenum radici
illatum. Quæ eorum sententia, quamvis nobis non
probetur, tamen ab errore Lutheranorum populo
admodum discrepat.

Quare concludo, ex primaria intentione Dei defacto posita, Christum Dominum, & ob peccatum a christo Adami, & ob nostra, cum originalia singulorum, tum actualia fuisse productum, omnibus illis peccatis individualiter ad modum vnius motui ac finis, principiantibus Christum: nec distinguo de ijs peccatis quae principalius, aut secundarii, sive minus principaliter Deum mōerunt. Omnia enim vera peccata, & quae primō ac individualiter Deum mōerunt, ad formandum decretem quod de Christo producendo formauit: planaque ita sonant vniuersales locutiones, exprimentes finem aduentus Christi ut destrueret peccatum, & deleat iniquitas, aliaque sexentā in Scripturis psalm obvia. S. Bernardus luculenter idipsum exposuit sermo, de feria 4. hebdom. penit. vbi describit triple peccatum, videlicet originale, actuale vulgare, & actuale omnium maximum, nempe deciduum, quae omnia peccata in se pertulisse Christum, docet argumento dulce ex eo quod teste Ilaja, peccatum illud ultimum, rogans pro transgressoribus deleverit. Igitur & cetera minoria abstulit. Ad omnia igitur delenda venerat.

Item liberatio cuiusvis hominis quoad sufficientiam.

149. Iam verò neque quoad fines *cui*, seu quoad singulares homines, restrictionem villam esse admittendam, sed individualiter Christum pro omnibus negotiatiū esse salutem, extra controversiam esse debet, contra Prædestinationarios, autore in dī instauratore Gotschalcho Pseudo-Monacho apud Baronium anno Christi 848. quibus vīsum est, Christum non nisi prædestinationariorum salutem fuisse operatum. Qui si illud dumtaxat voluissent, salutem per Christum omnibus quantum in ipso fuit comparata, nemini re ipsa obtinere, nisi solis electis, qui in seipsis adimplent quae defunt passionem Christi, & pro seipsis appendunt Deo diues illud litrum, quod Christus ad manum cuique statuere contentus, vīni cuiusque applicationi permisit; si inquam hoc vīnum voluissent prædicti errores, non esset quod reprehenderentur: Nam id quoque vīnum est insinuare Apostolus, vocans Christum: *Saluatorem omnium hominum, sed maximē fidelium* 1. Timo. 4. Et hoc sensu quidam Catholici, alterius Christum pro solis electis mortuum esse; nempe quoad efficaciam; vel Christum solam electorum salutem operatum esse, viisque cum effectu, & ita ut redemptio ad id destinata, fuetis fructuosa, & eventus labori ac curæ Christi responderet. Sic accipio. Faustum lib. 2. de lib. arbitrio cap. 4. & 16. in dī etiam S. Ambrosium 3. fidei cap. 4. Et concilium Valentiniū canone 4. Et denique eodem sensu Ecclesiū Lugdunensis lib. de tenenda veritate Scripturae q. 2. latè negat, Christum mortuum esse pro damnatis. Et lib. de tribus epistolis sub medium, latè negat, Christum mortuum esse pro infidelibus, quāvis admittat mortuum esse pro fidelibus reprobus, ob imbrez gratiarum quibus frequenter sunt perfusi, & possessam aliquando Christi beneficio gratiam, & ius ad gloriam.

At sensus prædictorum hæreticorum est longè alius. Reuera enim intendunt quod cortex verborum praefert, nempe Christū non pro ijs nisi qui re ipsa salutem adipiscuntur laborasse: Quod autem ceteri à salute excludantur; scilicet quoque pro Christum, qui suam illis redemptionem ad manum eis noluerit: ita ut ipsi eam sibi applicare non possent, etiamsi vellent. Hic vero sensus, omni ratione detestandus est; quippe ubertati, immo infinitate miserationum Christi contrarius, & ita purgans reprobus, vt ijs ad salutem impotenteribus, in Christum refundatur causa ruinæ & exiliij eorum. Neque enim vitio verti potest reprobus quod æterna clade sunt obitrii, cum resurgere absque Christo

nequiderint. Christum autem eis manum sublevat, ne denegant, supponant hi errores.

Damnavit errorem suum antiquum hac in parte, Lucidus Presbyter in Concilio Lugdunensi. Sic enim habet 4. articulus.] Quid Christus Dominus Salvator noster, mortem non pro omnium salute suscepit.] Eum articulare sic reuocat Lucidus. [Afferto Christum Deum & Salvatorem nostrum, quantum pertinet ad diuisias benitatis sue, premium mortis pro omnibus obulisse.] Additur in pleniora nuptera editione per Henricum Canisium. [Et quia in tantis rebus conscientie satisfaciendum est, memini me ante diisse, quod Christus pro ijs tantum quos credituros precepit, adueniens; sententias Dominicanas sequens quibus ait sic, *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & animam suam redemtionem dare pro multis*. Et illud: *Hic est calix sanguinis mei, noni testamei, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Vel illud Apolostoli, sic semel statutum est hominibus mori, ita & Christus semel oblatus est ad mortorum exhaustiū peccata. Nunc verò factorum testimoniorum auctoritate quæ abundat per spatia diuinarum literarum inueniuntur ex seniorum doctrina patefacta, libens fateor, Christum etiam pro perditis aduenisse, quia eodem nolente perirent. Neque enim fas est, circa eos solum qui videntur esse salvati, immensa diuitias bonitatis ac beneficia diuina conclaudi. Nam si Christum his tantum remedia attulisse dicimus qui redempti sunt, videbimus absoluere non redemptos, quos pro redempcione contempta, constat esse puniendos. Hacenus Lucidus, & fundamentum anterioris suæ sententiae proponens, & palliodiam adhibens, annente præseruit Fausto Rhegiensi, vt docent Fausti litteræ ad Lucidum, quas exhibet Baronius anno 490.

150. Gotschalchum quoque Monachum Synodus Moguntina adgit ad recantandam sententiam quam disseminalat, quod Christus pro solis electis sit passus. Vide Serarium lib. 1. Moguntia cap. 33. & Hincmarum Rhemensis epistola ad Nicolai 1. Papam quam de scriptis Flodoardus lib. 3. de hist. Eccl. Rhem. cap. 14. vbi ad veterem Prædestinationariorum hæsim, refert hanc Gotschalchi assertiōnem, quod Christus non sit mortuus nisi pro electis, nec redemerit nisi electos redempcione cruenta, quamvis redempcione baptismi, (ta erubat ex Apostolo Ephes. 4. vocante, diem Baptismi, diem redempcionis) fateretur a Christo redemptos, etiam Christianos reprobos.

Hos errores iam olim ab Ecclesia eliminatos, afferemur, & copiosam apud Deum redempcionem esse fateamur. Omnes plane homines, saltem quoad sufficientiam, salvatos à Christo afferamus: hoc est agnoscamus, Christum quantum est ex se, omnibus adulis propoundisse unde salvati possent, si liberet; & remedia per Christum medicum concocta sibi adhibere non fastidient. Alijs vero qui ante rationis vīnum, & libertatis expeditione excedunt à vita, statuimus Deum prouidisse media, quia si eis applicarentur, certam salutem illis (vt Prospere loquitur) paucorum dierum hominibus, conciliarent. Sanctus S. Chrysostomus hom. 7. in 1. ad Tim. tractans illud: *Christus Jesus qui dedit se metipsum redempcionem pro omnibus, querēs qui sint illi pro quibus Christus mortuus est, interrogat.* [Numquid etiam pro gentibus?] Respondebat autem. Nemo id ambigit. Et Christus quidam etiam pro Gentilibus mortuus est, tu pro illis orare non sustines? Et quo pateo, (inquires,) illi non crediderunt? Quia noluerunt. Suas tamen ille (Christus) partes excutens est, dum pro eis in cruce pendebat.] Optime item Richardus Vidot. lib. 1. de Eman. cap. 9. tractans illud, dabit Dominus ipse vobis signum sic philosophatur. Cui quælo in commune dicit vobis, cum non proficit nisi solis bonis? Sed meritè dicitur vobis, in commune, cum signum quod

quod datur, quantum in ipso est, omnibus sit utile om-
nibus patitur possit prodesse.

*christus, pro omnibus ac singulis hominibus indi-
uisibiliter sumptus, decretus.*

151. Qod poterò circa finem cuius antea tradidi, hic
quod circa finem cuius seruatum volo. Nempe ut
quemadmodum salus ab omnibus peccatis, integrat
indivisibiliter Christi finem; & quod primò ad finem il-
lum concurrente, liberatione à peccato originis, & à
peccato quibuscum actualsum: Ita quisvis signatim, &
omnes viuunt mortales, coëcantur ambitu illo
persecutorum quibus Christus venit medicinam facere,
& docere patere. Posthac id insinuauit S. Paulus
epistola ad agens de Valgio cuiusquam soli in naui ac si om-
nes assiluerint, affirmit Deus, [Non alio (inquit) istum
pieras, quam omne hominem in huius mundi pella-
go voluntatem, dedita patri usque ad Crucis mortem
pieras mitteratur est, quia videlicet unus homo, vni-
uersitas portio, & vniuersitas unius forma hominis,
de causa est.] Et omnes igitur homines, & quilibet si-
gillatum Christi salvationem sunt obiecti.

Nec est quærendum, quod aliqui oriose faciunt, an
iūl vñ ex ijs pro quibus liberandis Christus præ-
sentis de cito missus est, defuisset; nihilominus Deus
vñ cūlēt decreti, aut alterius concomitanis de facto
adūcti, Christum mississe. Hanc quæstionem appello
omnem; quia Christus præfinitus est Salvator om-
nium res ipsa futurorum ab origine mundi; ita vt si vel
vñ defuisset, decretum Dei de mitendo Christo ob
illam omnium salutem, non fuisset terminatiuè qua-
le ipsa est; vi plures demonstrant. Omnibus au-
tem illi hominibus ipsa futuris obversantibus Deo
cum Christum pro illorum salute præfinet, fructu
Dei addidit de facto decretrum conditionale, de
mitendo Christo propter pauciores homines, vel pro
pter vincum, si pauciores futuri fuissent, vel etiam dū-
mum vincis. Ut quid enim ipsa decretum illud inu-
erit conciperet, cum præcisè tot homines futuri re-
sponsi, non pauciores, aut plures? Christus itaque,
vñ presentis diuinī decreti, ad salutem omnium ac sin-
gulorum hominum missus est; tota illa subiectorum
multitudine in divisibilitate integrante finem cuius, quem
Deus propofitum habuit, cum Christum decerneret.
*Quod pro alijs quoque veneris, nihil minuit sin-
gulorum obligationem.*

152. Neque tamen ex eo quod Deus indivisibiliter
tomes ac singulos spectauerit, cum Christum ad nos
mittit præfinitus, decedit quicquam de immensa illa
obligationum summa qua Deo obstringimus singuli.
Iūl quod egregie tradiderunt nonnulli Patres, vt Chry-
stus, [ub finem lib. 2. de computu. cotid. [Hic est (in-
quit) affectus serui fidelis, vt beneficia Domini sui,
qui communiter data sunt omnibus, quasi sibi soli
præfinita reparet & quasi ipse sit omnium debitor, &
pro omnibus ipse solus habeatur obnoxius. Hoc fecit
& Paulus qui mortem Domini & Salvatoris nostri,
qua pro vincere est mundo, sibi soli præfinitam di-
dit; quasi enim de se solo loquens, ita scribit; *Quod
cum nunc vno in carne, in side vno Fili⁹ Dei, qui tradidit
se meum pro me.* Hæc autem dicebat, non coangusta-
toriens amplissime & per orbem terræ diffusa Christi
mutera; sed quasi qui, vt diximus, pro omnibus se
solam judicaret obnoxium. Et te vera quid interest
si & alijs præfiniti, cum que ribi præfinita sunt, ita inte-
gra sint, & perfecta, quasi nulli alijs ex his aliquid fue-
re præfinitum? Ideo denique & in illa boni pastoris pa-
rabolæ, non dicere, *quia venis oves multas querere, sed
vna namque est, qui sic omnibus, quasi vni-
tina beneficia conferuntur.*

In eandem sententiam pulchre Eucher. hom. ad
plebem obrectatricem *ad finem.* [Vnusquisque no-
strum quantum sibi prospici fuisse collatum, tantum
a se nouerit reposendum. Secundum illam formam
sumus diligendi, secundum illam regulam iudicandi,
qua gratiam vel creati accipimus a Domino, vel re-
dempti. Sed forsitan dicas: Quid me ita constringis,
quasi solus acceptem? Quid me in publico munere
privata lege obligas in munere vniue, quod omnibus
Deus in commune largitus est. Vnumquemque spe-
cialiter non constringer ad debitum generale benefi-
cium. Non est ita: Nec idem unus minus debet, si &
alius idem debeat. Christus enim sicut pro cunctis pas-
sus est, sic pro singulis. Sicut & totum debent vniuersi,
sic totum singuli, sed quodam modo plus singuli, quam
vniuersi. Quia quantum accepterunt singuli, tantum
vniuersi. Sed ex hoc unusquisque magis putatur ob-
noxius, dum videtur omnibus executus.]

Tandem Salianus lib. 2. ad Eccles. *sub initium*, cùm
fusè & egregie tradidisset quā: um obstringantur Deo,
præfinitim ob missum nostra causa Christum, subdit.
[Sed forsitan dicit, generale in his quā diximus om-
nium hominum esse debitum, & in hoc vniuersorum
hominum genus, indistincte obnoxium. Verum est: sed
numquid aliquis idem minus debet, si & aliis idem
debeat? Aut si centum hominum cautiones de cente-
nis septuaginta scripta sint, num idcirco alleuator vnius
debitum, si omnes sint eiusdem numeri debitores?
Vnusquisque enim inquit Apostolus, *suum onus portabit,*
& *vnuusquisque pro se rationem reddet.* Nequaquam ergo
vnius pondus pondere alleuator alterius, nec absolu-
tum reus societas multorum; neque ideo minus est
cuilibet tetra damnatio, si multis videatur complices
pena habere damnatus. In hoc quod supra dixi, licet
generale sit debitum, & speciale tamen esse, non du-
biū est: licet sit commune omnium, est tamen pec-
catori singulare: ita ad omnes æqualiter peruen-
tit, vt tamen de summa vniuersitate nil decedat. Christus
enim sicut pro omnibus passus est, sic pro singulis
& cunctis se impendit, patentes & singulis; & totum
se dedit vniuersis, & totum singulis. Ac per hoc quic-
quid passione sua Salvator præficit, sicut totum ei
debent vniuersi, sic totum singuli: nisi quod propè hoc
plus singuli, quam vniuersi; quod tantum accepterunt
singuli, quantum vniuersi: vbi enim hoc vnuus accipit,
quod vniuersi, & si par est mensura, maior iauidit
est. Quo fit vt licet id ipsum accipiat, plus debere vi-
deatur, quia magis fit vnuus obnoxius, qui videtur
omnibus comparatus.] Quia in hanc sententiam dis-
serit Gerſo p. 2. sermone S. Bernardo docens, pluris
apud vnuusquemque esse debere quod non pro eo solo
venerit Christus, legi apud eum poterunt.

*Difficultas hypothetica, an secluso peccato, ex ijs
hominibus, Christus ex alio decreto,
effet venturus.*

153. Restat quæstio hypothetica initio proposita: an
scilicet Deus ob aliquem finem divesum ab eo ob quē
Christus productus est, eum revera produxit, si finis
qui de facto præfixus Christo fuit, defuisset, in totum
aut ex parte: puta si nullum fuisset peccatum cui re-
medium per Christi satisfactiones esset adhibendum;
aut si aliquod quidem peccatum fuisset, non tamen
omne illud quod nunc fuit; originale vedelicet, &
actuale cū mortale tum veniale. Potestque tale quid
vestigati de fine cuius, quærendo nimurum an Christus
productus fuisset, si non tot mortales, aut plures, vel
alijs quam qui ipsa futurunt, extitissent; ac præsentim
an ita Deus intenderet salutem vnius singularis homi-
nis per Christum conciliandam, vt quamvis eo decre-
to quod de facto latum est, homines quotquot ali-

A 2 4 quando

quando futuri erant omnes & singuli individuilibet
sint comprehensi, tamen hoc decreto sublatos, si unicus
in mundo homo fuisset indignus remedij per Christum
conferendi, Christus vi alterius decreti tone
rendi, productus fuisset, ob unicum illum hominem
Christo liberatore indigentem.

Sententia.

In utroque puncto variant sententiae. Nam quod at
tinet ad finem cuius, fuerunt qui censerent, etiam omnino
defuisse peccatum, Christum nihilominus ex
motu interno, sive ob excellentiam suam fuisse pro
ducendum vi alterius decreti: quod unum sentire debere,
qui nunc dubibus totalibus finibus Christi pra
fixis, nempe salutis nostra, & diuinæ gloria per internam
Christi excellentiam manifestanda; admittunt, vi
presentis decreti Christum fuisse producendum, et
iam peccatum defuisse. Apud illos namque Autores,
decretem presentem non est unum & simplex, sed duplex;
quatenus duplice nostra voluntati æquipolleat: unde
sublati licet motu peccati expiandi, alterum de
cretum, saluis omnibus ad illud spectantibus æque
perstat.

Quod vero attinet ad finem cuius, S. Chrysostomus
plane existimat, etiam unicus fuisse homo cuius peccatum
fuisse expiandum, nihilominus Christum ex eo
fuisse producendum. Sic enim loquitur hom. 3. in
Acta. ad illud, dederunt fortes &c. [Vnius animae perditio,
tantam habet iacturam, ut nulla ratione possit estimari.
Etenim si unius anima salus tam est, ut per hanc
filii Dei fieret homo, tantaque patetur; perditio
cogita quantam conciliabit pœnam.] Et in cap. 2. ad Galat. Ad illud: dilexi me & tradidi semes ipsi sum pro me,
expendi quantum vniuersique nostrum Christo ob
stringatus, quandoquidem reculatus non erat, vel ob
unum, tantam exhibere dispensationem, ad eum singulum
quemque hominem pari charitatis modo diligit quo diligit orbem vniuersum.] Affixa illa ex eodem, t. 5. Graecol. ferm. 6. qui est in terra mortuus & Lazarum. [Non
exiguum est vel oeuem unam seruari: quandoquidem
& pastor ille qui nonaginta nouem reliquerat oves,
ad unam currit, quæ aberrauerat. Hominem non
contemno; licet unus sit, homo est animal Deo ca
rissimum: licet seruans sit, contempnendus mihi non
videtur: non enim dignitatem quero, sed virtutem:
non dominationem aut seruitutem, sed animam. Li
cer unus sit homo est, proper quem cœlum extensem
est, Sol lucet, Luna dececurit aë effusus est, fontes
scaturiant, expansum est mare, Propheta misit sunt
& lex data est; & quid opus est cuncta perfecisti? Pro
pter quem vngeneritus Dei Filius factus est homo. Do
minus mens immolatus est, ac sanguinem suum pro
hominie fudit, & illum ego contemnam? Quia vero
dignus venia fuero?]

Resolutio.

154. Mihito haec quæstio, videtur ferè inutilis.
Quis enim diuinare possit, quid decreturus esset Deus,
si hoc illud quod nunc non est, possum fuisse, cum id
à mera Dei libertate penderet, nec quid tunc facturus es
set, vllatenus in Scripturis expressum, vel etiā insinua
tum habeatur? Quare Valquez 3. p.d. 10. n. 5. & Ragusa
ibid. 3. silentium in hoc puncto inducunt. Et recte,
si haec quæstio ventilanda assūmatur plusquam ex con
iectura, expectereturque firma & solida resolutio. Si ta
men dumtaxat probabiliter coniectandum proponatur,
quid verisimile sit constitutum fuisse Deum, si
haec aut illa è propriis finium mutationibus conti
gisset; sic non veracum sobrie inquirere in hanc con
troversiam, & de ea pronunciare: potestque eius dis
cussio nonnullum vsum habere, ad suam mandam me

liusque perspiciemus veritatem assertionis, qua finem
unicum Christo quod præsens decretum præfiximus,
salutem nostram.

Aio igitur, si peccatum prorsus abfuisset, verisimi
lius esse Christum non fuisse producendum ex alio fi
ne. Repugnant aliqui recensiones, vt Suarez t. 1. p.d. 5.
sect. 5. Ruis disp. 52. de prædict. conclu. 4. Ita autem di
ferentia habent varijs Partes, qui negant Christum fuisse
producendum si homo non peccasset. Audi nominati
Origenem tomo. 1. in Ioann. ad illud, in principio
cum tractat titulum principij & primogeniti emis creatu
ra. [Deus quidem unum est, & simplex. Seruator vero
noster propter multa quandoquidem propoavit illum
Deus propitiationem, & primis omnis creatura, ef
ficitur etiam multa, vel etiam fortasse omnia haec pur
gat ipsius creatura, quæ vniuersa liberare valeret. Hinc
fit lux hominum, quando homines a virtute obscurati
luce egent, luce in tenebris, & à tenebris don ap
prehensa; lux non futurus, nisi homines obsecrati
fuissent. Simile considerate postulums de eo, quod di
citur primogenitus ex mortuis. Nam si ponamus ma
lierem deceptam non fuisse, nec Adam deliqui fuisse
creaturn hominem immortalitatem obtinuisse; neque
in pulucem mortis descendisse Christus, neque mor
tuum genus amore, morientum illi erat.] Eadem ha
bet Petrus Cellensis lib. de panibus cap. 3.

155. Hos Patres non licet eludere, dicendo, Christum
si homo non peccasset, non fuisse quidem ven
tutum vi presentis decreti, fuisse tamen venturum vi
alterius. Hoc inquam elusio Patrum, non est apta. Nam
Patres simpliciter & absoluè negant Christum fuisse
producendum, si haec causa motiva defuisset: & cum per se evidens sit, si Christus ex alio motivo fuisse
producendus, oportuisset aliud decretum, interponi vi
cuius Christus produceretur; non sunt censendi adeò
incepisse, vt negantes secundum Christi adventum in
illis circumstantijs, id intellexerint spectato presenti
decreto, quod per le liquebat sublister non posse ma
tato termino, sive mortuo. Itaque haud dubio, mens
Patrum qui negant Christum sublatu peccato fuisse
venturum, (plurimos supra adduxi, confirmans finem
prætensis de Christo decreti diuinis, esse salutem no
stram) ferre videtur; sublatu prorsus peccato, Deum
de Christo producendo non fuisse confilia agitatorum
S. Thomas plane est in nostra sententia 1. ad Timo. 1.
lect. 4. ad illud peccatorum saluos facere si enim scribit.
[Peccatores saluos facere, id est, proper salutem po
pulorum] Ioan. 3. Non enim misit Deus filium suum in
mundum, ut iudicaret mundum, sed ut mundus saluerit per
ipsum, Ioan. 3. 2. Non venit ut iudicaret mundum. Sed si nullus
fuisse peccator, numquid incatnatus non fuisse?
Videtur quod non: quia venit peccatores saluos face
re. Non ergo fuisse necessaria incarnationis. Item Glo
[Tolle morbum, & medicina opus non erit.] Respon
do: Dicendum est, quod ex verbis Sanctorum fatis
hoc patet. Sed haec quæstio non est magna authori
tatis, quia Deus ordinavit fienda, secundum quod res
fienda erant. Et nescimus quid ordinasset, si non præ
vidisset peccatum. Nihilominus tamen autoritates vi
dent expressè sonare quod non fuisse incarnatus, si
non peccasset homo: in quam partem ego magis de
clino. J. Severius etiam de contraria sententia pro
nunciant non pauci Scholastici & DD. Nam Iustinianus
1. Ioann. 3. v. 5. nunc. 7. plane affirmat, eam esse no
stram, & præcis Theologis inauditam, omnique deli
ctuum fundamento. Lenfant lib. 5. de libert. Christi
cap. ultime, late in eandem inuehit, tanquam in di
uinacionem inanem. Repudiant denique eam Tur
recr. in qq. Euang. ad Dom. 1. Adventus art. 2. Maldon
in cap. 18. Matth. num. 12. Azor t. 1. l. 3. cap. 3. q. 1. Al
bertinus 6. princip. compl. Corol. 1. num. 4. Agid. 5. p.
q. 6. 1.

q.62. num. 8. & disp. 17. de actibus supern. num. 19. Beatus tradit. de incar. cap. 1. Quæ st. 7. Aluatez 3. p. d. 9. conda. aliquæ passim.

156. Si vero p. ceatum non omnino defuisse, & quod species, & quoad fibicula, hoc est si fuisse (o-
rum peccatum originis, & vnicum actuale Adami, vnu-
de nostra originalia virus suum hauserunt; Vel certe si
Adam non habent ratione capitise, eoque sibi soli no-
tione, vel soli eius posteris peccantibus, sola peccata
aqua locam habuissent; Et denique si pauci dum-
tus hominum succubuisserent peccato, aut etiam vni-
cui; Tunc Val.; p. disp. 1. quest. 1. p. 7. existimat, non
modi vi praetensis deceri, (quod supra fuisse confi-
mamus) Christum non fuisse producendum, sed ne-
dum quidem villas diuinis decreti tunc fecendi, effi-
ciuntur: eo quid tune, salus humana vniuersalis non
nouissit Deum ad Christi productionem. Indico tan-
to latius confertaneam diuinæ benignitati, senten-
tiam quam à D. Chrysostomo (upræ affirmari vidimus,
quod minus hominis peccatum: nempe tunc produ-
cendum fore Christum via letis decet, quod ea sup-
positione facta referetur à Deo. Cum enim ratio mo-
ritu ad Christi productionem fuerit satis factio pro-
prio, quod Iohannes Christus condigne & æqualiter
libere poterat; ea autem ratio motiva perseveret
seculiter integra, si vel una peccati species derit in
omnibus hominibus, aut in uno falem hominem, vnum
velut peccata reperiantur; verisimile omnino vi-
demus Deum posita ea suppositione, ad ingenerandum
peccata horrorem, & monstrandum eius virulentiam
qui illi maligmate indigeat, ea ratione motiva alli-
cendum fuisse ad Christi productionem. Quamvis ve-
stimentum nec possit negari, in hoc statu rerum, sup-
pone longe maiorem eiusdem mortui extensione ac
diffusione, longe congruentius fuisse, Deum homini-
bus auctoritas gloria sua & benignitatis, Christo produ-
cendo paterace.

Sommelam totius doctrinæ huius capituli, sic acci-
pe Christus proxime ob solam salutis nostræ procura-
vitem advenit, hoc est, ad peccati iam prius ratione
quam Christus decerneretur præfisi, abolitionem &
annullum; nullo alio fine, siue totali siue partiali, mo-
tivis Deum ad præsens decrevum de producendo
Christo; ac ne motu quidem ad illum alia voluntas
decreveremus, si peccati saltē aliquatenus destruc-
tio, nequa salutis nostra negotiatio, defuisset.

Vsus doctrina.

157. Vnum doctrina huius planè insignem, suppedit-
us Escher, hom. de beato latrone, verbis illis. [Agnos-
tus homo quantum ab illo expectet Deus, & quem
tanta dignatione habuit charum, quā velit esse in
conversatione preiosum. Agnoscat homo quantum
valat, & quantum debeat: & dum pretium tuum cog-
nitum, vilius esse sibi definat: & portius vicem numeris
saluatoris exipio bono suo, ad eum de conseruata resti-
tutus. Custodiamus ergo sollicitè, quod tanti su-
doris commercio Christus redemit. Reus itaque erit
non pauci pretij, sed sanguinis Christi, qui violat &
immaculat animam, Christi sanguine & passione
monstrans.] Et hom. 1. in symbolum ad art. 7. [Non
ego talis venies exacter, cui in pacu inneniamur ob-
teni: Ille ergo veniet ad iudicandos nos, qui se iudi-
cio meminisse addictum pro nobis. Ille veniet ad discu-
tiendam vitam nostram, qui eam restituir per mortem
lam. Ille inquit pro commissa nobis salutem nostram,
missionem exadactam est, qui pro nostra redemptio
damnavus est. Qui tantum contulit, scit quantum re-
pulcas. Nonit quanti & constituerit homo suis. Non
ego nobis viles sumus, qui tam pretiosi Deo fuimus: nihil ille à nobis abiecerum, nihil mediotecte suscepit vult
confundere cum generositate pretij, dignitatem redem-
ptoris.

pti: Tale conuersationis nostre expediat meticum,
quod sanguinis sui possit valere commercium.]

S. Chrysostomus piissime omnino hom. 23. in Ge-
nel. in fine, cum præmisset quanta pro nobis, & ad
bonum nostrum creasse Dens, subdit. [Et quid mira-
bita? Qui in fin. Patris est, formam serui suscipere vo-
luit, & omnia illa sustinere quæ ad corpus pertinent &
ex virginis nasci, nouem mensibus in utero gestari, &
pannulis inuolvi, patrem suum putari Ioseph spon-
sum Mariæ; pannalium crescere, circumcidiri, sacrificium
offerri, elutre, siue, fatigari, & tandem eriam mor-
tem sustinere: & mortem non vulgatem, sed eam quæ
ignominiosissima habebatur, Crucem dico: & hæc
omnia propter nos, nostramque salutem suscepit om-
nium conditor qui inalterabilis, qui omnia ex nihilo
ut essent produxit, qui respicit super terram & facit
eam tremere, cuius gloria fulgurante maiestatem,
neque Cherubin, & incomparabiles illa virtutes vi-
dere possunt; sed auras facies tegunt obiectis aliis:
Quem semper laudant Angeli & Archangeli & innu-
mera myriades, hic propter nos & propter nostram
salutem homo fieri voluit, & optimæ viæ nobis viam
parauit, per quam & ipse transiit, hac ipsa nostra natu-
ra assumpta. Quæ igitur posthac nobis erit excusatia,
si cum tot adiuuante salutem nostram, in rebus ini-
libus nos occupamus, sola negligentia nostram amitt-
entes salutem.]

Hoc ipsum alite lxxix Orig. hom. 22. in Lucam,
verbis illis. [Quid tibi prodest si Christus quondam
venit in carnem, nisi ad animam quoque tuam vene-
rit? Oremus ut illius in nobis quotidie aduentus fiat,
& possimus dicere. Vnde ego iam non ego, vivi vero in
me Christus. Id ipsi sanè si annuumus, nec gratia oblu-
ctemur, perfectorum quotidie quoque Christum in
spiritu aduentem quod semel olim in carne fecit, &
hunc esse fructum aduentus illius primi, tradit præ-
clarè S. Bernardus hom. de Aduento: sub finem.

Alium fructum missi ad salutem nostram Christi,
proponit S. Gregorius lib. 4. in 1. Reg. cap. 1. ad illud:
Iuxta omnia opera sua &c. Verbis illis de Deo puniente.
[Di recto iudicio permitti mala fieri, sed misericor-
diter prouideret de his malis, quæ per iudicium irrogat,
quæ bona facere disponat. Nam quæ maior culpa,
quæ illa qua omnes morimur? Et quæ maior boni-
tas, quæ illa per quam à morte liberamur? Et qui-
dem nisi Adam peccaret, Redemptorem nostrum car-
nem suscipere nostram non oporteret. Non enim venit
vocare infios, sed peccatores ad punientiam. Si ergo pro
peccatoribus venit, si peccata decesserint, cum venire non
oporteret. Si peccata ad quæ delenda venirentur, creditur,
per iustitiam Dei permitta esse sententiarum: dum pro
peccatoribus Deus homo nascitur erat, ex illo malo
quo m orituti erant, bonum quod malum illud vin-
ceret, omnipotens Deus se se facturum prouiderat.
Cuius profectio boni magnitudo, quis fidelis non vi-
deat, quæ mirabiliter excellat? Magna quippe sunt
mala quæ per primæ culpæ meritum patimur, sed quis
electus nollet priora perpeti, quæ tantum Redemptor
rem non habet?

S E C T I O . II.

*De altera extrinseca Christi causa, moraliter aus
physice effectrice.*

158. Exposita priore externa causa Christi Domini
hoc est finali, progradimur ad alteram, id est
ad effectuam; quæ generatim loquendo, vel est mor-
alis, vel physica. Appellatur causæ afficiens physica, illa
quæ per se & per realem influxum sibi proportiona-
tur, dat esse rei productæ. Moralis autem causa dici-
tur,

NAU

missi i.
Christo
missi ii.

Attributus
Registri